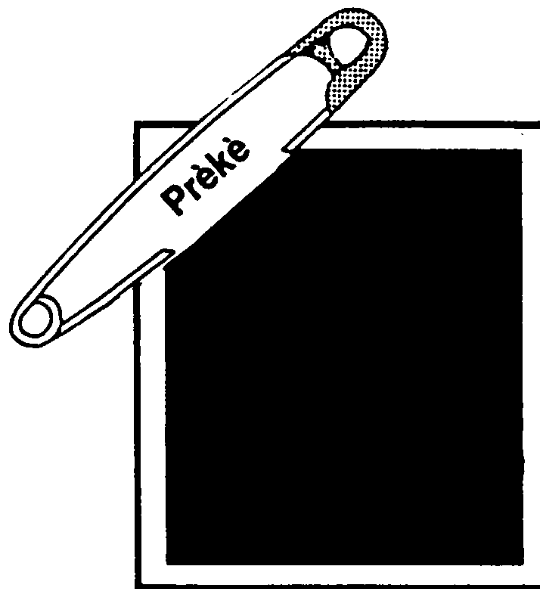

FISCHER
...griezel...

109E JAARGANG — NO.: 234 ZATERDAG 10 OKTOBER 1992

AMIGOE

Eerste lijst bevatte 1500 namen

Aantal doden en vermisten Bijlmerramp ligt rond 90

AMSTERDAM - Het aantal doden dat werd geborgen na de Bijlmerramp is vastgesteld op 51. Volgens de laatst bijgewerkte lijst van slachtoffers zijn er bij de vliegtuigramp negentig mensen omgekomen of worden nog vermist. Volgens prof. A. Busuttil van de universiteit van Edinburgh is het mogelijk dat van tien procent van de slachtoffers nooit een spoor wordt teruggevonden. Hoofdcommissaris E. Nordholt van de Amsterdamse politie zei te verwachten dat het aantal namen op de lijst van vermisten nog verder zal dalen. Hij verwacht tevens dat het aantal geidentificeerde doden zal stijgen. Vrijdagnamiddag werden de lijsten vrijgegeven. Deze telden in eerste instantie 120 namen van mensen die mogelijk de dood hadden gevonden bij de ramp. Hij bestond uit drie delen met onder meer de lijst van de geidentificeerden en lijsten met namen van mensen die in de verwoeste appartementen woonden en van mensen die zich waarschijnlijk in de omgeving van de plaats van de ramp hadden bevonden toen het drama zich voltrok. De lijsten worden elke twee uur bijgewerkt. Er zijn dan ook al enige aanvullingen verschenen. Een nieuwe lijst zou tegen de middag worden openbaar gemaakt. Kort na de ramp bedroeg het aantal als vermist opgegeven mensen ver boven de duizend.

De vraag of de schatting van 250 dodelijke slachtoffers toch niet aan de hoge kant was, blijven politiecommissaris Nordholt en burgemeester Van Thijn ontkennend beantwoorden. De oorspronkelijke lijst van vermisten telde namelijk vijftienhonderd namen. "U kunt zich voorstellen dat we licht in paniek waren", zei Van Thijn vrijdag tijdens een persconferentie. Donderdag prijkten er nog altijd vijfhonderd namen op de lijst en op vrijdagmorgen waren het er driehonderd. "Er was geen enkele reden om het aantal bij te stellen", aldus Nordholt. De gister vrijgegeven lijst van (mogelijke) slachtoffers van de ramp met de Boeing telde 120 namen. Aanvankelijk was een lijst samengesteld aan de hand van de adressenbestanden van onder andere de woningbouwcorporatie Nieuw Amsterdam, de Sociale dienst en het ziekenfonds. De administraties gaven echter geen eenduidig beeld. Vandaar dat begonnen moest worden aan het opstellen van een zo precies mogelijke lijst.

MONNIKENWERK

De Amsterdamse politie moest voor het monnikenkarwei dat het samenstellen van de lijst was, speciale software ontwikkelen om alle informatie uit veertig registers te vergelijken en gegevens die mensen doorgaven te verwerken. Het Bevolkingsregister alleen bleek volstrekt onvoldoende houvast te bieden. Vijftig rechercheurs zijn continue bezig geweest met dit werk.

Vrijdagavond had de Amsterdamse politie nog zeshonderd mensen in dienst die zich bezig hielden met het verificatieonderzoek, de opvang van nabestaanden in het sportcentrum aan de Bijlmerdreef en het bemannen van de twintig telefoonlijnen waar mensen hun informatie kwijt kunnen (564.44.44). Een mobiel team van vijftig mensen bezocht degenen die dachten informatie over de vermisten op de lijst te hebben, maar niet zelf konden komen.

ZWARTE DOOS

De datarecorder van de in de Bijlmer neergestorte El Al-Boeing is vrijdag overgebracht van de Air Accident investigation board te Farnborough (Groot Brittannië) naar de National Transport safety board in Washington (VS). De recorder blijkt van binnen dusdanig beschadigd, zo deelt een woordvoerder van het onderzoeksteam mee, dat men op Farnborough niet in staat was de gegevens uit de recorder te halen. In Washington zou de NTSBE over apparatuur beschikken die daartoe mogelijk wel in staat is.

Vanwege instortingsgevaar is vrijdag begonnen met de gedeeltelijke sloop van flat Kruitberg, waarvan 22 appartementen worden afgebroken. Het gevaar voor instorting was zo groot, dat niet kon worden gewacht totdat de rouwplechtigheden zondag voorbij zijn. Dat gebeurt wel met de 45 appartementen in de flat Groeneveen. Die gaan pas maandag tegen de vlakte.

De regering heeft zondag niet uitgeroepen tot dag van nationale rouw. Dit begrip is ook nergens omschreven en wordt normaliter gehanteerd in de volksmond. Wel wordt bij overheidsgebouwen de vlag halfstok gehangen. Dit gebeurt dan voor de eerste keer in Nederland bij een ramp.

Van Thijn:Dodental onder de negentig

AMSTERDAM — Burgemeester van Thijn van Amsterdam verwacht dat het totale aantal slachtoffers van de ramp met de El Al-Boeing in de Bijlmer lager zal uitkomen dan 90. Dat bleek op een persconferentie in het Amsterdamse stadhuis. Volgens bijgewerkte gegevens van het crisiscentrum waren zaterdagmorgen veertien slachtoffers geidentificeerd, en werden er nog 76 vermist.

Van die laatste groep bevonden zich er 42 zeker of waarschijnlijk op de plaats van de ramp. Onder hen zijn de vier inzittenden van het vliegtuig, van wie er twee zijn geborgen maar nog niet geidentificeerd. De lijst vermisten van wie niet duidelijk is waar ze zich op het moment van de ramp bevonden is sinds de vorige publikatie bijna gehalveerd, en telt nog 34 namen. Van Thijn sprak in dit verband van "een klein beetje goed nieuws." Uiteindelijk zal die derde lijst zich volgens Van Thijn stabiliseren op een bepaald aantal. Opgeteld bij de namen van de twee andere lijsten geeft dat het definitieve aantal slachtoffers. Het zal altijd een schatting blijven, zei hoofdcommissaris van politie E. Nordholt, "want we zullen nooit exact weten hoeveel mensen er worden vermist en hoeveel er zijn omgekomen." Op de persconferentie werden ook bijzonderheden gegeven over het werk van de rechercheurs, die volgens politiecommissaris B. Welten in de dagen na de ramp "duizenden en duizenden" meldingen moesten verwerken van vermiste personen. Aan het begin werd op basis van meldingen en niet minder dan 35 gegevensbestanden een lijst opgemaakt van 1588 vermiste personen. Sommige mensen die als vermist werden opgegeven bleken al jaren dood te zijn. Welten: "er waren bijzondere en macabere telefoontjes bij." Na dagen en nachten van intensief speurwerk was de lijst vermisten vrijdagochtend geslonken tot 300. Waarom het zo lang heeft geduurd voor er namen werden gepubliceerd had volgens Van Thijn te maken met piëteit en zorgvuldigheid: "Ik zou er niet aan moeten denken dat we met grotere aantallen hadden moeten werken." Zaterdag speuren honderd brandweerlieden in de omgeving van de flats naar de laatste overgebleven resten van het ramptoestel. Ook worden veertien appartementen gesloopt die een te groot gevaar opleveren voor mensen die zondag de rouwplechtigheid willen bijwonen.

De schade aan de flatgedeelten die nog overeind staan is enorm. Uiterlijk eind volgende week zal een beslissing worden genomen welk deel van Groeneveen moet worden neergehaald. De flat Klein Kruitberg zal helemaal worden gesloopt.

Vliegverbod boven Bosnië al geschonden

Serven en Kroaten op weg naar bestand

BELGRADO - Er wordt in Bosnië-Hercegovina niet meer gevochten tussen Serviërs en Kroaten. Deze twee partijen zijn "een onvoorwaardelijk staakt-het-vuren" overeengekomen. Dit heeft het Joegoslavische persbureau Tanjug vrijdag gemeld onder aanhaling van kolonel Bogdan Subotic, die minister van Defensie is in de "Servische republiek" Bosnië. De Servisch-Bosnische leider Radovan Karadzic heeft in Geneve tegengesproken dat zijn strijders een bestand hebben gesloten met de Kroaten.

Karadzic zei dat er al twee wekenm gepraat wordt over een staakt-het-vuren, en dat de Kroaten mogelijk positief gereageerd hebben. Voorzichtig hield hij het erop dat er plaatselijk een akkoord kan zijn. Als de Serviërs en de Kroaten in Bosnië onderling de wapens laten rusten, kan dit zeer nadelig zijn voor de Moslims in Bosnië-Hercegovina. Deze ontwikkeling zou danig de positie aantasten van president Alija Izetbegovic die maar ongeveer vijftien procent van het grondgebied van Bosnië controleert. De Serviërs delen de lakens uit in 65 procent en de Kroaten zijn de baas in twintig procent van de republiek.

VERBAASD

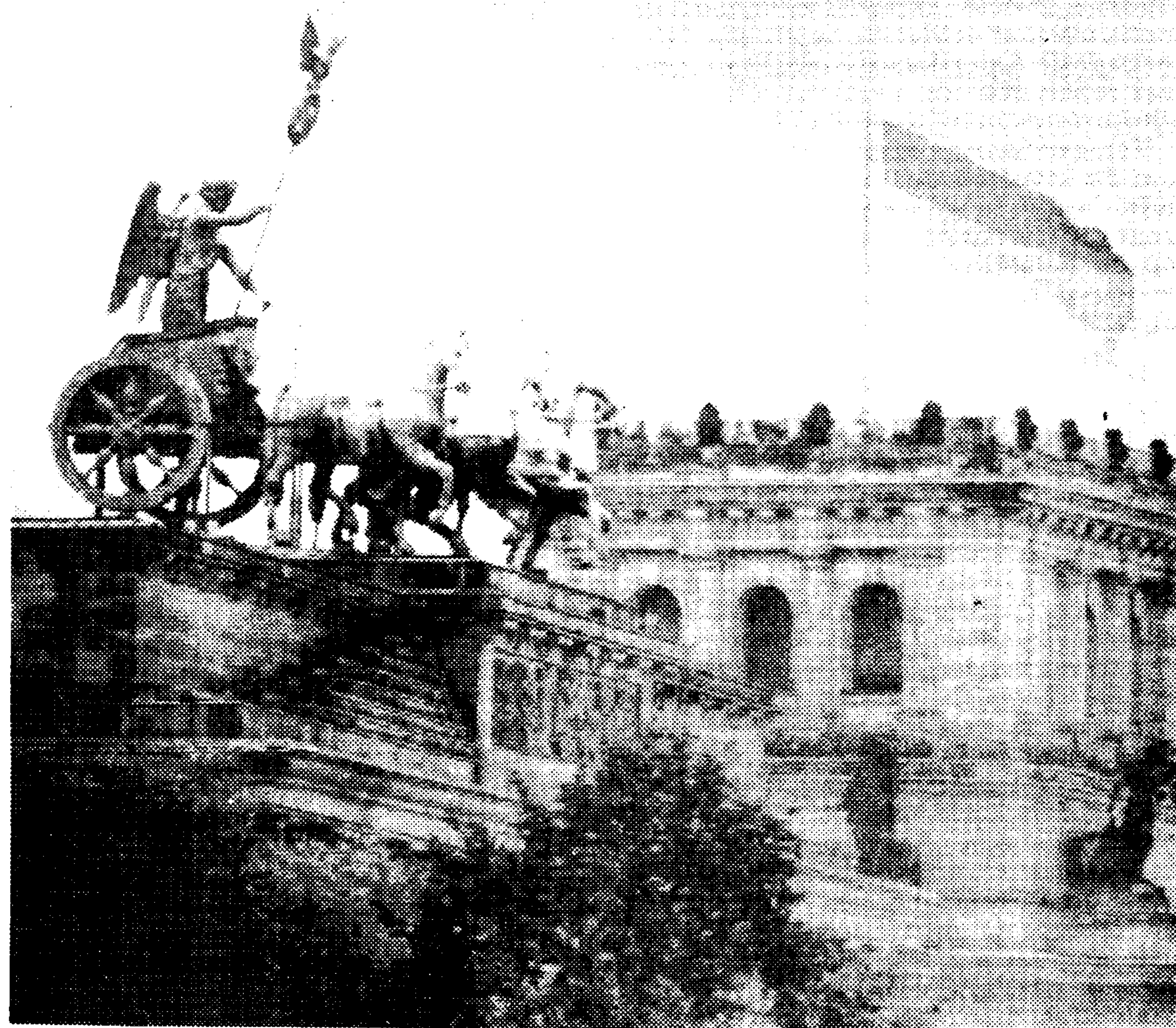
Waarnemers had het al verbaasd dat de Kroaten dinsdag de stad Bosanski Brod hadden overgegeven aan de Serviërs. De laatsten kregen met de verovering van de strategisch gelegen stad aan de zuidelijke oever van de rivier de Drava een corridor van Servië naar Krajina, een enclave van Serviërs in Kroatië die zich eerder onafhankelijk verklaard heeft van de regering in Zagreb.

Karadzic spuwde zijn gal over een resolutie van de Veiligheidsraad (V-raad) van de Verenigde Naties die nagenoeg alle militaire vluchten boven Bosnië verbiedt. Hij wees erop dat de infanterie van de Moslims een groot militair voordeel krijgt met deze resolutie, die vrijdag van kracht werd. De Moslims beschikken niet over vliegtuigen, de Serviërs gebruiken de toestellen die tot voor kort in gebruik waren van het nationale leger van (ex)-Joegoslavië. Tegelijk wees hij erop dat de Bosnische Serviërs eenzijdig besloten hadden niet boven gevechtszones te vliegen. "De resolutie was niet nodig", aldus Karadzic.

De Bosnische zender maakte vanmorgen melding van vluchten van Servische vliegtuigen boven Brcko. De plaats is in handen van Bosniërs, maar wordt door Serviërs aangevallen. Van Servische zijde ontbreekt vooralsnog een reactie op de berichten over de luchtaanvallen.

■ *KANSAS CITY - De Democratische presidentskandidaat Bill Clinton bereidde zich stevig voor op het tv-forum van morgen, zondag, waarbij hij president George Bush en de onafhankelijke Ross Perot ontmoet.*
(AFP-satellietfoto)

Vlag halfstok voor Brandt op Rijksdag

■ *BERLIJN - Boven het Rijksdaggebouw in Berlijn hangt sinds vrijdag de Duitse vlag halfstok wegens het overlijden van Willy Brandt die de geschiedenis ingaat als de grondlegger van de Ostpolitik. Brandt heeft het mogen meemaken dat de beide Duitslanden weer verenigd werden. Brandt wordt algemeen ook erkend als voorvechter van de vrede.*
(AFP-satellietfoto)

Doden in Bihar bij godsdienstige ongeregeldheden

PATNA - De politie heeft vrijdag opnieuw het vuur geopend op gewelddadige menigten in de noordoost-Indiase staat Bihar. In drie dagen van godsdienstrellen tussen Hindu's en Moslims zijn er zeker 36 doden gevallen, zo hebben de autoriteiten meegedeeld.

Er is een nachtelijk uitgaansverbod van kracht in de steden Sitamarhi en Riga in de deelstaat die grenst aan Nepal. Het geweld brak uit toen Moslims in Sitamarhi stenen gooiden naar een religieuze stoet van Hindu's die door hun wijk trok ondanks een verbod van de autoriteiten. De regering van Bihar heeft met spoed paramilitaire politie naar de roerige steden gestuurd.

Klokken luiden in Amsterdam

AMSTERDAM - De Raad van Kerken in Amsterdam heeft de kerken in de hoofdstad gevraagd zondag de vlaggen halfstok te hangen en om twaalf uur de kerkklokken te luiden.

De kerken is verzocht hun leden op te wekken zondag deel te nemen aan de rouwplechtigheden in de RAI. Ook wordt hun aandacht gevestigd op de oecumenische herdenkingsdienst die op zondag 18 oktober in het Bijlmer sportcentrum wordt gehouden. Deze dienst wordt georganiseerd door alle samenwerkende religieuze organisaties in Amsterdam-zuidoost.

De Raad van Kerken in Nederland heeft eerder deze week alle kerken opgeroepen in de zondagse dienst uiting te geven aan "het medeleven met de rouw van de nabestaanden en voorbede te doen voor allen die getroffen zijn door deze tragedie". Joodse en Islamitische organisaties deden een dergelijke oproep.

NAPA

In ÑAPA, de weekendbijlage van de Amigoe van vandaag, zaterdag 10 oktober 1992:

* SINDS KORT wonen zes psychiatrische patiënten die waren ondergebracht in de Kas Theo Doran in de nieuwe aanleunwoningen die zijn gebouwd aan de Uteweg. Het leven heeft hierdoor voor hun een geheel nieuwe dimensie gekregen. Nel Casimiri bracht hen een bezoek in gezelschap van Marjorie Vuurmans van de Stichting Sonrisa. pag. 1

* MILIEUJURIST Pieter Verfaille was in 1979 voor het eerst op Curaçao, waarbij hij o.a. een rapport schreef over de milieusituatie. Nu dertien jaar laten zou dit rapport met weinig aanpassingen nog steeds gebruikt kunnen worden. Veel is er immers op dit terrein niet veranderd. In een interview met Jeannette van Ditzhuijzen zegt Verfaille dat het nu wel hoog tijd wordt dat er wat gaat gebeuren. pag.3

* BOELI van Leeuwen viert vandaag zijn 70ste verjaardag. Wim Rutgers ging na wat recensisten in Nederland en in de Antillen in de loop der jaren over zijn boeken hebben geschreven. Van Leeuwen heeft zelf ooit gezegd: 'een lauwe kritiek kan je humeur een week lang verpesten'. Maar uiteindelijk gaat het om de meest gezaghebbende recensies en die hadden doorgaans niets dan lof voor Van Leeuwen's boeken pag.4 en 5.

* VERDER in Ñapa deze week: Een nieuw boek over de rechspositie van onderwijzers op Aruba; een artikel over 'witte' en 'zwarte scholen' in Nederland; problemen met afval in Europa en de rubrieken: Buitenland, de Kinderpagina, Filatelie, Ziek en Gezond en de wekelijkse Kruiswoordpuzzel.

Abonnees van de Amigoe ontvangen de tien pagina's tellende bijlage gratis; in de losse verkoop kosten krant en Napa samen één gulden.

Volgens ministerie Verkeer en Waterstaat:

Nagenoeg zeker dat Boeing rechter binnenmotor verloor

DEN HAAG - Het staat nu vrijwel vast dat de El Al-Boeing ook zijn rechter binnenmotor heeft verloren voordat het toestel in de Bijlmer neerstortte. Dit heeft het ministerie van Verkeer en Waterstaat vrijdag meegedeeld.

Er zijn inmiddels nogal wat onderdelen van de ophangconstructie van de rechter binnenmotor gevonden in de buurt van de plaats waar ook de buitenmotor is aangetroffen. Mogelijk is de motor in delen naar beneden gevallen. Het was lange tijd onzeker of het vliegtuig tijdens de vlucht aan de rechterzijde ook de binnenmotor had verloren. Op de plaats van de ramp zijn in ieder geval geen delen van deze motor gevonden. De zoektocht in het Gooimeer en het IJmeer gaat onverminderd door. Volgens een ruwe schatting is 40 procent van het vliegtuigwrak geborgen en overgebracht naar een hangar op Schiphol. Er zijn nog geen bijzonderheden ontdekt.

Uit informatie van de Koninklijke Luchtmacht blijkt dat tijdens de rampvlucht veel trekvogels onderweg waren. De beesten vlogen tot een hoogte van twee kilometer. Aan de wrakstukken van de motoronderdelen zijn tot nog toe geen sporen van vogelaanvaringen gevonden, maar naar dit aspect wordt nog wel een diepgaand onderzoek ingesteld.

De MEXICAANSE luchtvaartmaatschappij Aeromexico heeft zich gevoegd bij de door de VS-zakenman Charles Rurwitz geleide groep die de sinds eind 1990 in surseance van betaling verkerende VS-maatschappij Continental Airlines wil overnemen. De groep heeft een nieuw bod uitgebracht van 400 miljoen dollar.

Belastingadviseur Maarten Ellis:

'Luxemburg-route wordt fiscaal veel interessanter'

WILLEMSTAD — De Antillenroute raakt 'uit'. Of beter gezegd: het Luxemburg-alternatief mag zich sinds nieuwe afspraken tussen de lidstaten van de Europese Gemeenschap in een grotere belangstelling dan voorheen verheugen. Dat kan grote gevolgen hebben voor het financiëel verkeer in de off-shore-investeringssector. Dat is een belangrijke conclusie van de in Rotterdam werkzame belastingadviseur mr. Maarten Ellis van het dezer dagen jubilerende kantoor Loyens & Volkmaars. De ideeën binnen de internationale gelederen van L & V lopen kennelijk uiteen. De New Yorkse partner mr Paul Sleurink, een andere fiscaal expert, vermoedt dat vanwege de betrouwbaar gebleken Antillen off shore het voor wat betreft de Amerikaanse markt niet meteen zo'n vaart zal lopen met de overstap op Luxemburgse legale sluiproutes in belastingland.

Temeer daar de service (snelle faxen en telefoontjes om de investeerder op de hoogte te houden) in dat mini-landje te wensen over laten. Nog wel misschien, zegt Ellis, want de Luxemburgers zullen snel inspelen op de belasting-voordelen die hen door de EG ten behoeve van investeerders in de schoot geworpen zijn.

Investeerders zullen altijd proberen winstaandelen met zo min mogelijk verliezen langs het belastingloket zien te krijgen. De spreekwoordelijk geworden 'rijke Arabier' bijvoorbeeld investeert nooit rechtstreeks in de VS maar krijgt zijn divident via een doorgaans ondoorzichtige constructie van moeder- en dochtermaatschappijen. Dat ging bijvoorbeeld vroeger via Nederland en de Nederlandse Antillen. Tot ergernis van onder andere landen als het protectionistische Amerika die het belastingverdrag met Willemstadse belastingparadijs opzegde in de tweede helft jaren tachtig. Met alle bekende gevolgen voor de lokale off shore en overheidsbelastinginkomsten van dien. De Europese off shore centra waaronder vooral het kleine hertogdom, genieten nu extra belangstelling omdat sinds januari 1992 bepaalde geldverplaatsingen tussen EG-lidstaten tegen een te verwaarlozen laag belastingtarief kan plaatsvinden.

De reden voor de verwachte verschuiving is bijzonder technisch maar is gesymplificeerd als volgt uit te leggen.

Rechtstreeks divident uit de VS levert een belasting aanslag op van bijvoorbeeld dertig procent. Via de vroegere belastingverdragen ging dividenttransport via de Antillen en Nederland volgens de percentages vijf procent in de VS + vijf procent in Nederland + 5,5 procent in de Antillen. De Antillenroute was aantrekkelijk omdat ingenieuze trustbeheerders via aftrekposten de belastingheffing tot ongeveer 1,5 procent wisten te beperken. Per 1 oktober 1992 moet men in de Antillen de aftrekpostentruc staken onder dwang van de Nederlandse autoriteiten. Dankzij een 'gewenningstermijn' hoeft pas over vijf jaar de volle 5,5 procent belast te worden.

Dit jaar werd in Europa de volgende belastingopzet van kracht bij kapitaalverplaatsing: vijf procent dividentbelasting in de VS, nihil in Nederland en 0,5 procent in Luxemburg of andere EG-lidstaten. Een detailvraag die belastingspecialisten nog moeten oplossen is hoe kapitaal ongeschonden Luxemburg uit te krijgen. Deze nieuwe optie maakt Luxemburg wel degelijk concurrerend. "Wie dat niet ziet, wiegt zichzelf in slaap", zegt mr. Ellis. "De Luxemburgers zijn niet gek, zij passen hun eigen wetgeving aan, om meer holdings binnen te krijgen." Ellis verzekert dat het met de door collega Sleurink veronderstelde mindere service in Luxemburg wel zo mee valt. De voorspelde verschuiving is dus een realistische toekomstverwachting.

SLACHTOFFER

In een lezing vrijdag voor juristen, notarissen, trustbeheerders en belastingadviseurs van de Curaçaose off shore zei Ellis dat Nederland zich in belastingperikelen "onredelijk" heeft opgesteld ten opzichte van de Antillen. Nederland heeft onder druk van vooral Amerikaanse klachten over de oneigenlijk gebruikte ontsnappingsroute, de Antillendeur vrijwel dicht gedaan, maar doet niet alsof het de Luxemburgse deur achter zich niet ziet die wagenwijd openstaat. Ellis zegt ook dat het volgens sommigen lijkt alsof Nederland de Antillen heeft gebruikt als slachtoffer in de jarendurende onderhandelingen met Amerika. Na een decennium discussiëren is er eindelijk een nieuw concept-belastingverdrag tussen de twee. Het verdrag moet tussen november en februari ondertekend worden. Ellis schets overigens Amerika als een land met fiscale wetten die xenofobie (vreemdenlingenvrees) uitademen.

Een tweede conclusie van Ellis is dat hij "proeft" dat de Nederlandse opstelling ten opzichte van de Antillen voor wat betreft belastingregelingen verandert, nu blijkt dat de VS Nederland net zo behandelt als Nederland de Antillen behandeld heeft. De beleidsbepalers in de VS - in dit geval de 'House of representatives' die de belastingwetten maken - hebben een hekel aan 'treaty shopping'. Dat is het door buitenlandse ondernemingen zoeken naar sluiproutes via landen die voor hen aantrekkelijke belastingverdragen hebben. In die landen laten zij zich dan vertegenwoordigen door 'trustmaatschappijen-die-trustmaatschappijen-beheren'. Amerika oefent pressie uit op Europa in belastingoverleg. Vermoedelijk daarom heeft Nederland de Antillen min of meer voor het blok gezet: van 1,5 terug naar de aanvankelijke 5,5 procent of opzegging van voor de Antillen aantrekkelijke fiscale regelingen.

WEINIG HOOP

Sleurink zit in het financiële hart van de States: the Big Apple. De politieke stemming in Washington inschattende zegt hij nuchter dat er weinig hoop is voor een nieuw belastingverdrag tussen de VS en de Antillen. De Antillen kunnen hun financiële positie dus niet verbeteren. Hetgeen overeenstemt met wat de derde spreker op het Loyens & Volmaarsseminar zei: "De fiscale ontwikkelingen voor de Antillen zijn vooral bepaald door externe factoren." Woorden van L&V-vennoot drs Angel Gomez Osorio. Sleurink weet de garanties voor het voortbestaan van de Antilliaanse off shore: het vertrouwen dat er is. Japanse kapitaalbeheerders bijvoorbeeld investeren via Amerikaanse fiscalisten langs de Antillenroute in Duits onroerend goed. "Waarom, omdat de financiële sector zegt: op de Antillen hebben ze de zaken goed op een rijtje. Het notariaat, de trustbeheerders en de belastingadviseurs functioneren er op goed niveau. Die reputatie moet je koesteren. Door als overheid een constistent beleid te voeren; maar ook door het als off shore sector blijven streven naar kwaliteit. Ook een goede telecommunicatie-structuur weegt zwaar." Aldus Sleurink.

Bij opzegging van het belastingverdrag VS-Antillen is er één artikel overgebleven. Het rente-artikel 8. Over bronbelasting. Sleurink verwacht dat binnen twee jaar tijd ook dit laatste kleine investeerders-voordeeltje door de Amerikaanse beleidsbepalers ingetrokken zal worden.

GRIJZE SCHAAKSTUKKEN

Maarten Ellis schetst de verhoudingen tussen de VS, Nederland, de Europese Gemeenschap en de Antillen als een simultaan schaakspel waarbij de stukken van alle vier spelers grijs zijn. Pech voor de eilanden is dat zij als kleinste partij de 'underdog'-positie innemen. Wat de Antillen kunnen doen? Blijven lobbyen in Den Haag, en Nederland 'discriminatie' verwijten. De Belastingregelingen voor het Koninkrijk der Nederlanden (BRK), maakt namelijk op sommige punten onderscheid tussen Nederlandse en Antilliaanse holdings en volgens artikel 1 van diezelfde BRK zou dat eigenlijk niet zomaar mogen. Ook is de vraag of er met EG-partners wel 0,5 procent tarieven mogen worden geregeld terwijl het overzees koninkrijksdeel het met de 5,5-procents norm moet doen. Naar verluidt vinden er nu rechtszaken plaats waarin dit argument van verwijtbare discriminatie op zijn fiscaal-juridische kracht beproefd wordt. Aldus de woorden van Ellis.

Voor de Antillen geeft Gomez Osorio als lokaal adviseur de volgende raad. De overheid moet zorgen voor een overkoepelende belastingwet die eenheid brengt in de vele regelingen. Dit schept zekerheid. Ook bij de off shore. Hij pleit ook voor invoering van enkele belastingaftrekbare posten. Hij constateert dat de Antiliaanse fiscale wetgeving gekenmerkt wordt door inertie. Deze traagheid illustreerde hij op ludieke wijze aan de hand van het nog bestaan van een wet die bepaalt dat een pianobezitter of straatorgel-eigenaar per jaar drie tot vijf gulden gebruiksbelasting moet betalen. Eventueel door aftrekbaarheid te reduceren tot Nafl 1,50 als de piano gebruikt wordt voor muziekles...

Expositie Ria Houwen

'Zwervende tussen fonteinen van licht..'

'De zon en de zee springen bliksemend open: waaiers van vuur en zij; ....'

Deze woorden van de dichter Marsman geven zo prachtig de essentie van de olieverfschilderijen van Ria Houwen weer, dat ik geen andere ga zoeken.

Ria Houwen exposeert olieverfschilderijen en aquarellen in Gallery 86 in Punda. Gisteren werd de expositie geopend door Elco Rosario. Hij hield een speech onder de titel Korsou Djawe di Semper. Rosario maakt zich zorgen over de negatieve ontwikkeling van onze maatschappij waarin het materiele en het hier en nu centraal zijn komen te staan. Verleden en toekomst zijn hun plaats verloren in onze samenleving en daarmee is het eeuwigheidsgegeven, het continuum, verloren gegaan. Slechts een enkele keer lukt het ons dat oude continuum te herstellen en een belangrijke stimulans daarbij is open te staan voor personen die beschikken over een bijzondere verbeeldingskracht om door te dringen in werkelijkheden die het dagelijkse te boven gaan. Een van die persoonlijkheden met zo'n bijzondere verbeeldingskracht is Ria Houwen. Tot zover Elco Rosario. Ik deel zijn sombere levensvisie niet. Maar zijn bewondering voor het werk van Ria Houwen wel.

De expositie in Gallery 86 bevat olieverfschilderijen en aquarellen. Beide stralen een grote kracht uit, maar er bestaat ook een enorme tegenstelling tussen de olieverfwerken en de aquarellen. Bij de olieverven spat het water je met een enorme kracht in miljoenen kleuren tegemoet. Ieder druppeltje beweegt. Haar aquarellen stralen een stille kracht uit van rotsen en zand. De schilderijen zijn alle gemaakt aan de noordkant. De expositie kreeg als titel 'Hommage Noordkant Curaçao' mee. Aan de ene kant het water, aan de andere kant de rotsformaties, met de wegen door het rode zand. Af en toe een plas stilstaand water, met kleine waterorganismen die het water kleuren met steeds nieuwe tinten. Soms staat als wachter en drager heel in de verte de Christoffel, symbool van kracht op de achtergrond. Maar de voorgrond heeft zijn eigen eeuwigheidskracht. Mensen (met molentjes lopend) zijn te nietig voor dit landschap. Ria fungeert slechts als intermediair.

Het werk van Ria Houwen is figuratief. Zij schildert de noordkant van Curaçao, de rotsen het zand, de sporen van autobanden, het kan niet missen, maar ze schildert wel haar visie op die noordkant. Pas als je haar kleurenrijkdom ziet weet je hoe kleurig en rijk dat deel van Curaçao is. Ze houdt een spiegel voor die het zonlicht weerkaatst, maar toch de ogen rust geeft.

Bij elkaar achter in de Gallery hangt een drieluik van drie plaatsen van de vlakte. Dat drieluik geeft de kracht en de rust midden in de beweging het best weer naar mijn mening. De balans tussen de drie aquarellen is zo zuiver dat het jammer zou zijn ze uit elkaar te halen en los te verkopen.

Rotsen en water, de kern van Curaçao: 'Zwervende tussen fonteinen van licht' (Marsman) geeft Ria Houwen daarop haar visie. De expositie is te bezichtigen tot en met 30 oktober.

NEL CASIMIRI

IN HET artikel over Reggae en Jamaica in de Napa van zaterdag 3 oktober j.l. stond een hinderlijke fout. Bij het redacteren is het woordje 'niet' geslopen in de tekst over de verdrietige sociale gevolgen van het, al twintig jaar, 'wél' toepassen van de monetaire recepten van ontwikkelingslanden en het IMF in Jamaica. Deze fout leidt af van een visie die in Jamaica naar voren wordt gebracht door Rastafari, reggae-zangers en dansers, Anansi-vertellers, een afro-caribische visie op ontwikkeling.

Amnesty International

WILLEMSTAD — Op veel plaatsen in en buiten Latijns-Amerika zijn momenteel de voorbereidingen in volle gang om feestelijk en stijlvol te vieren dat vijfhonderd jaar geleden de eerste Europeanen voet aan wal zetten in de Nieuwe Wereld, later Latijns-Amerika genoemd. Een 'ontdekking' noemde en noemt Europa die gebeurtenis uit 1492, of, met wat meer tact, de 'ontmoeting van twee werelden'.

Momenteel worden de inheemse volkeren in economisch opzicht vaak achtergesteld. Velen zijn het slachtoffer van discriminatie. Ze staan aan geweldadige aanvallen bloot door goudzoekers in Brazilië; bij geschillen over grondbezit worden ze in Ecuador door paramilitaire groeperingen vermoord; in de Verenigde Staten zijn in de staatsgevangenis van Montana indiaanse gevangenen ernstig mishandeld door gevangenispersoneel en er zijn onregelmatigheden geconstateerd in de veroordeling van inheemse Amerikanen.

Amnesty International vindt het daarom nu een geschikt moment om deze schendingen aan de kaak te stellen. In 1990 stelde president Carlos Salinas de Gortari een onderzoek in naar 'verdwenen' personen, maar tot nog toe heeft dit niets opgeleverd.

De Amnesty-groep op Curaçao zal de komende tijd de president van Mexico en de gouverneur van Montana (VS) met brieven bestoken om opheldering te krijgen in de bovengenoemde zaken.

Antillen, Aruba zwaar getroffen

WILLEMSTAD — Het aantal geïdentificeerde personen van de vliegramp in de Bijlmer is opgelopen tot veertien. Van elf van hen werden de personalia vrijgegeven. Hieronder bevinden zich drie Arubanen, twee Curaçaoenaars en, op grond van de achternaam (Celestina), vermoedelijk nog een derde Antilliaan.

Op lijst II, die de namen vermeld van personen die zich op het moment van de ramp vermoedelijk in de weggevaagde flats bevonden, komen ook verschillende Antillianen en Arubanen voor. Op deze lijst gaat het zeker om twee Arubanen en twee Curaçaoeaars. Op grond van de achternamen (Van der Biezen en Celestina) komen daar waarschijnlijk nog een Antilliaan en een Arubaan bij. Op lijst III, die de namen vermeld van personen die zijn vermist, maar waarvan niet zeker is dat zij tijdens de ramp zich op de plaats des onheils bevonden, zijn zeker drie personen van Aruba afkomstig. Afgaande op de achternamen (Lanoy en Perret-Gentil) komen nog eens twee personen van de Antillen.

Gedetineerden mogen naar de rouwdienst

AMSTERDAM - Tientallen gedetineerden in Nederlandse gevangenissen hebben justitie gevraagd of zij zondag de rouwplechtigheden rond de vliegramp in Amsterdam mogen bijwonen. Deze strafonderbreking kan een dag of langer duren.

Volgens een woordvoerder van Justitie heeft het ministerie in dit speciale geval toestemming gegeven aan de directies van de gevangenissen en huizen van bewaring om de regels voor strafonderbreking iets ruimer toe te passen. Normaal gesproken kunnen alleen gedetineerden om een kort verblijf buiten de gevangenismuren vragen bij het overlijden van een eerstelijns familielid. In dit geval echter mag ook het overlijden van verdere familieleden als reden voor strafonderbreking gelden.

Of de aanvragen van de gedetineerden gehonoreerd worden, is een zaak van iedere inrichting afzonderlijk. De betrokken directeuren zullen moeten bekijken in hoeverre dit verlof gerechtvaardigd en niet riskant is. Bij eventuele vluchtgevaarlijke gedetineerden zou politie met hen mee kunnen gaan. Anderen kunnen mogelijk zonder begeleiding vertrekken en terugkeren.

Schoolvaccinatie 1992 (2)

Vaccinatiebewijs dient goed bewaard te worden

WILLEMSTAD — De jaarlijkse vaccinatie van vieren tienjarigen staat voor de deur. Via de kleuteren basisscholen worden de kinderen na de vakantie opgeroepen voor een of meer prikken en druppels. Daarmee krijgen zij stoffen toegediend, die hen moeten beschermen tegen besmettelijke ziekten. Het is van groot belang dat de kinderen hun vaccinatiebewijs bij zich hebben.

Bij de eerste vaccinatie krijgt het kind zo'n bewijs. Dat moet goed bewaard worden. Het dient namelijk getoond te worden wanneer een kind voor verwondingen wordt behandeld, bij opname in een ziekenhuis, bij inschrijving op school, bij herinentingen, wanneer epidemieën optreden en eventueel wanneer iemand op latere leeftijd voor studie naar het buitenland gaat.

Het vaccinatiebewijs is dus ook nodig wanneer een kind deze maand zijn vervolginentingen krijgt toegediend. De verpleegkundigen van de Jeugdgezondheidszorg(Departamentu Salu Hubenil) kunnen aan de hand van dit document controleren of het kind als zuigeling of kleuter alle vaccinaties wel heeft gehad. Tevens worden dan de nieuwe vaccinaties bijgeschreven.

Mocht tijdens de controle van het inentingsbewijs blijken dat een kind een bepaalde inenting mist, dan zijn er twee mogelijkheden. Het kind wordt direct bijgeprikt, of de verpleegkundige laat een briefje achter voor de ouders. Hierin wordt hun gevraagd om op een bepaalde dag met het kind op de dienst Jeugdgezondheidszorg te komen. Daar wordt dan alsnog het ontbrekende vaccin toegediend.

Wanneer het inentingsbewijs om de een of andere reden zoek is geraakt, kan een duplicaat aangevraagd worden bij de Jeugdgezondheidszorg, huisarts, kinderarts of bedrijfsarts, afhankelijk van waar het kind voor de eerste keer werd ingeënt.

Baby's krijgen vanaf de leeftijd van drie maanden verschillende vaccinaties: vier injecties DKT, tegen difterie, kinkhoest en tetanus; vier keer TOPV-druppels tegen polio (kinderverlamming) en een maal het MMR-vaccin tegen mazelen, rode hond en de bof.

Door de vaccinaties worden er in het bloed beschermende stoffen gevormd. Geleidelijk aan gaat de beschermende kracht echter omlaag. Om de stoffen op peil te houden is het nodig het kind als kleuter en als tienjarige opnieuw in te enten. Deze zogenaamde vervolgvaccinaties worden op school uitgevoerd.

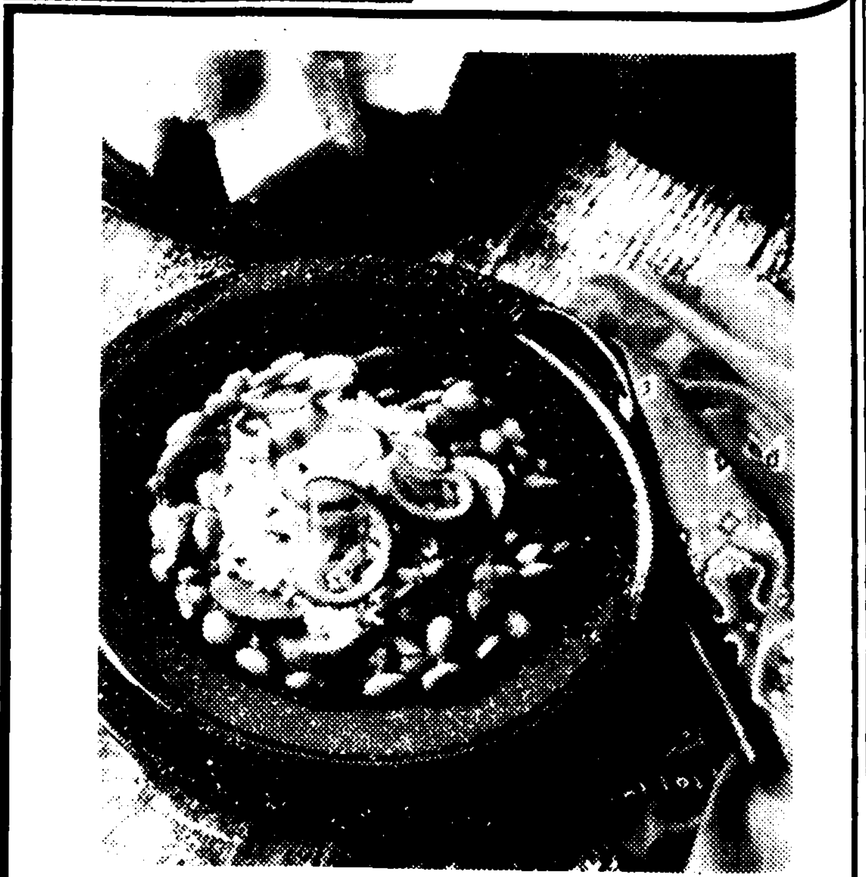
De kleuters ontvangen dan weer een inenting tegen difterie en tetanus plus druppels tegen polio. Ook de kinderen van tien jaar ontvangen deze beide vaccins. Daarnaast is het de bedoeling dat zij een prik krijgen tegen mazelen, rode hond en de bof, het MMR-vaccin.

Dit jaar zal die laatste inenting echter op een later tijdstip plaatsvinden. De component in de MMR-vaccin die het kind moet beschermen tegen de bof, bleek internationaal zoveel bijverschijnselen te hebben, dat de fabrikant alle landen verzocht heeft de vaccins terug te sturen. Ook Curaçao heeft het MMR-vaccin naar de fabrikant teruggestuurd. Bij een andere fabrikant is een nieuwe partij besteld. De MMR-cocktail van deze fabrikant kent de bijverschijnselen niet. Zodra het vaccin binnenkomt, worden de kinderen opgeroepen voor hun MMR-injectie.

Informatie over het vaccinatieprogramma is te verkrijgen bij de dienst Jeugdgezondheidszorg aan de Van Leeuwenhoekstraat 15. Telefoon 627212.

Vreemde klachten

WILLEMSTAD — De stichting voor consumenten FPK (Fundashon pa Konsumido) krijgt de meest vreemde klachten. Soms weet men niet eens waarom men nu klaagt, zegt FPK. Zoals blijkt uit het geval van een man die een afspraak maakte met een andere man dat hij hem 1700 gulden zou betalen voor wat bouwwerkzaamheden. De ander ging akkoord. Na het klaren van de klus kreeg de kleine aannemer een veel hogere som van 2500 gulden. In plaats van daarmee akkoord te gaan ging hij zijn beklag doen bij de opdrachtgever omdat hij het niet eens was dat hij te veel geld had ontvangen.

Cajun Red Beach With Rice

1/2 pound dry pinto, kidney or pink beans
1 quart water
1/4 pound salt pork, diced
1 cup chopped onions
1/2 cup chopped green pepper
1 clove garlic, crushed
1/4 teaspoon oregano leaces, crushed
1/4 teaspoon thyme leaves, crushed
1 can (8 ounces) tomato sauce
1/2 pound well-seasoned pork sausage meat, crumbled
1/2 cup sliced green onions, including tops
3 cups hot cooked USA rice

Sort and wash beans. In large saucepan compbine beans, water and salt pork. Bring to boil and cook 2 minutes. Remove from heat and let stand, covered, 1 hour. Return to heat and simmer 45 minutes. Add onions, green pepper, garlic, seasonings, and tomato sauce. Continue simmering, covered, 45 minutes, stirring occasionally. Stir in sausage and green onions; replace cover and cook 30 minutes longer or until beans and sausage are tender. Add boiling water if beans become dry while cooking. Serve beans with mounds of fluffy rice. Makes 6 servings.

Minister Römer:

Lijst nog niet definitief, veel gegevens ontbreken

WILLEMSTAD — Nadat gisteren de eerste lijsten van slachtoffers en mogelijk vermisten waren vrijgegeven, gingen tachtig door de AGV ingeschakelde hulpverleners op bezoek bij diegenen die iemand als vermist had opgegeven. Dit om persoonlijk de boodschap te kunnen overbrengen en te voorkomen dat betrokkenen het nieuws eerst via de media zouden vernemen. Waarnemend gezaghebber Dito Mendes de Gouveia en minister Suzy Römer (Justitie) verklaarden gistermiddag in het Bestuurskantoor, dat, op de geïdentificeerde slachtoffers na, de lijsten niet definitief zijn en nog steeds worden geactualiseerd.

Op lijst I staan de geidentificeerde slachtoffers. Gistermiddag ging het daarbij om negen personen, waarvan twee uit de Antillen en twee van Aruba.

Op lijst II staan de vermiste personen die zich op het moment van de ramp hoogstwaarschijnlijk in de weggeslagen panden of in de direkte omgeving daarvan bevonden. Die lijst bevatte gisteren 48 namen.

Op lijst III staan de namen van personen die in verband met de ramp als vermist zijn opgegeven, maar waarvan het niet zeker is waar zij zich ten tijde van de ramp bevonden. De laatste lijst bevatte gistermiddag 43 namen, waarvan minister Römer ter plekke drie schrapte, omdat deze personen via het crisiscentrum in het Fort inmiddels al zijn teruggevonden. Elders in deze editie de laatst bekende lijsten.

De overheid doet een dringend beroep op een ieder die deze week een levensteken heeft gekregen van iemand die op lijst II of III staat, dit door te geven aan de RVD. De RVD probeert daarna de persoon in kwestie zelf te bereiken. Het opstellen van de lijsten werd zeer bemoeilijkt door het feit dat vele mensen zich in Nederland niet bij de gemeente en/of de woningbouwvereniging hebben laten inschrijven, verklaarde Römer. Het kan daarom nog enige tijd duren voordat er zekerheid is. Om die reden moeten de lijsten met de nodige voorzichtigheid worden bekeken: er staan wellicht namen op van personen die niet zijn omgekomen, terwijl personen die wel het leven hebben verloren misschien niet op de lijst voorkomen. 'Veel gegevens ontbreken nog, ook op de nu gepresenteerde lijsten.' In een aantal gevallen heeft men niet meer dan een achternaam en het huisadres kunnen achterhalen; voornaam, geboortedatum, geboorteplaats, nationaliteit en geslacht bleken nergens officieel te zijn geregistreerd. Van illegalen is vaak zelfs geen naam bekend.

De lijsten van vermisten die in Nederland en op Curaçao zijn samengesteld verschillen overigens sterk, liet Römer weten. Op de lijst die gisteren werd gepresenteerd kwamen er niet meer dan vijf namen overeen, terwijl op Curaçao tenminste vijftien namen waren doorgegeven door verschillende personen.

De gezaghebbers van de verschillende eilanden onderzoeken welke diensten kunnen worden ingeschakeld bij de opvang van de nabestaanden. Service clubs hebben inmiddels laten weten te bekijken hoe zij financieel kunnen bijdragen. Premier Liberia-Peters zou vandaag een gesprek hebben met El AL-vertegenwoordigers.

Mendes de Gouveia deed een beroep op de gemeenschap de nationale rouwdag te respekteren en geplande aktiviteiten af te gelasten, al heeft hij er wel begrip voor dat dat in sommige gevallen moeilijk is, vooral als er al kosten zijn gemaakt. De rouwdag moet niet alleen worden beschouwd als een dag van solidariteit met de nabestaanden, maar ook als een dag van nationale bezinning, aldus Mendes de Gouveia. De DMO heeft inmiddels laten weten dat alle aktiviteiten voor de komst van de cruiseschepen Sun Viking en Regal Princess zijn afgelast.

De voorbereidingen voor de herdenking, morgenochtend om tien uur op alle eilanden tegelijk, zijn inmiddels in volle gang. Op Bonaire zal de oecumenische dienst plaatsvinden in het Wilhelminapark, op Sint Maarten in de Methodist Church in Philipsburg, op Sint Eustatius in het Community Center, op Saba in de Christ Church en op Curaçao op het Plasa Brion.

Voor het Plasa Brion is gekozen, omdat dit de plaats is waar ook de Dag van de Vlag en het Volkslied wordt gevierd en dit de plek is waar alle gezindten zich thuis kunnen voelen. In de dienst zal worden voorgegaan door kerkelijke vertegenwoordigers van diverse gezindten. De tekst komt uit het Oude Testament en handelt over Job, die alles verloren heeft.

Na de dienst, die plaatsvindt op hetzelfde tijdstip als de herdenking in Amsterdam, zullen vertegenwoordigers van de overheid, de vakcentrales, werkgevers, Steering Committee en jeugdgroepen elk drie minuten spreken. Ter plekke zijn ook geuniformeerde groepen als politie, VKC en padvinderij aanwezig. Om precies twaalf uur 's middags zullen alle kerken op het eiland de klokken luiden.

De consuls van de Verenigde Staten en Colombia hebben hun condoleances aangeboden aan de regering en de bevolking van Curaçao. Ook de stichting Mangusá heeft haar deelneming betuigd.

■*Fotograaf Sulvaran (op de voorgrond, midden) brengt verslag uit aan de officier van justitie (links) en een aantal politiefunctionarissen.*

Verkeersmaatregelen op nationale rouwdag

WILLEMSTAD — In verband met de herdenking op het Plasa Brion, zondagochtend tien uur, maakt de politie de volgende verkeersmaatregelen bekend.

Vanaf vrijdagavond 24.00 uur mogen geen auto's worden geparkeerd op de parkeerplaats 'Fuik' op het Plasa Brion. Gemotoriseerd verkeer zal vanaf zaterdagochtend acht uur niet mogen rijden in de richting van de rotonde bij het West-Endgebouw. Alle verkeer in de richting van de Breedestraat (O) zal worden omgeleid via de Rouvilleweg noord, of via Motet. Vanaf vanavond 24.00 worden ook de parkeerplaatsen op het Molenplein en omgeving afgesloten.

Op zondagochtend zal vanaf acht uur geen gemotoriseerd verkeer worden toegelaten op de kruising Pater Euwensweg/Baden Powellweg en op het viaduct dat de Breedestraat (O) doorkruist in de richting van het West Endgebouw. Het verkeer in de Breedestraat zal worden omgeleid ter hoogte van het viaduct in de richting van de Pater Euwensweg. Ook wordt vanaf acht uur 's morgens geen gemotoriseerd verkeer meer toegelaten in de Klipstraat richting Breedestraat.

Auto rijdt in zee; bestuurder (42) overleden

WILLEMSTAD — Citco Insurance-directeur Gerard Nijhoff is om het leven gekomen. Zijn auto reed vrijdagmiddag met grote snelheid bij het afgelegen Playa Kanoa over de rotsen van de Noordkust en stortte met onverminderde vaart in zee. Dit heeft de politie gemeld.

De gealarmeerde politie vroeg aan de meegekomen persfotograaf Feo Sulvaran assistentie bij het opduiken van het stoffelijke overschot. Sulvaran die ervaren duiker is, traceerde op aanwijzingen van de wal de vijf meter onder water liggende autowrak.

Met assistentie van de later gearriveerde brandweerduiker Loef Stok werd het lichaam uit de wagen gehaald en per boot aan wal gebracht.

De politie meldt in haar bulletin niet of er sectie wordt verricht. Over de doodsoorzaak of de aanleiding van het incident wordt niets bekend gemaakt. Het in Eindhoven geboren slachtoffer was 42 jaar.

Al twee maanden geen lessen

Leerlingen Stuyvesant smeken gedeputeerde om docent Duits

WILLEMSTAD —Bovenbouwleerlingen van het Peter Stuyvesant College (PSC) hebben gisteren een noodkreet gefaxt aan de gedeputeerde van Onderwijs, Lelia Peternella. Zij vragen haar om een docent Duits mee te nemen uit Nederland, aangezien zij al twee maanden geen Duits hebben, maar wel eindexamen moeten doen in dit vak.

De nieuwe docent Duits die in augustus op het eiland aankwam, is wegens persoonlijke omstandigheden enkele dagen later naar Nederland vertrokken. Op 12 augustus hoorde de dienst Onderwijs dat hij niet meer naar Curaçao zou terugkeren. Aanvankelijk hebben de schoolbesturen van het PSC en het Radulphus College -de twee scholen waar Duits wordt gegeven - getracht om via via een docent te vinden. Pas toen dat niet lukte werd twee weken later een advertentie geplaatst in de Curaçaose kranten. Deze leverde niet het gewenste resultaat op. Daarop werd besloten een advertentie in de Nederlandse kranten te plaatsen. Het was inmiddels vijf weken later.

Woordvoerder van de bovenbouw Richard van Ginkel uit 6 vwo zegt dat de leerlingen zich ernstig zorgen maken. "Ook de leerlingen uit de vooreindexamenklas. We missen heel veel lesstof op deze manier. Ik ga elke week naar de conrectrix om te vragen of er al nieuws is, maar er is nog steeds geen docent."

Er waren enkele kandidaten die zich beschikbaar stelden om tijdelijk de lessen waar te nemen. Een Duitse wilde de examenleerlingen wel les geven in spreek- en schrijfvaardigheid. Zij heeft weliswaar geen bevoegdheid, maar meent toch voldoende van haar taal te weten om de leerlingen in elk geval voorlopig op weg te helpen. Haar aanbod werd echter afgewezen. Volgens de rector van het PSC Lesley Bradshaw heeft de inspectie het lesgeven door onbevoegden afgekeurd. Om dezelfde reden mag de derdegraads bevoegde docent, die nu in de tweede en derde klassen van het PSC les geeft van de inspectie niet in de bovenbouwklassen staan, zo vertelt Bradshaw.

Van Ginkel zegt dat de onzekerheid het ergste is. "We horen gewoon niks, worden nergens van op de hoogte gehouden. De dienst Onderwijs heeft veel te traag gereageerd op het wegvallen van de docent Duits. Ik denk dat ze daar Duits niet belangrijk vinden. Maar het is gewoon een eindexamenvak, net als wiskunde, of Engels. Wij hebben ook recht op een leraar. Maar dat is kennelijk te veel moeite".

"We hoorden eerst dat een docente Duits op het eiland het eerste schoolonderzoek idioom zou maken. Ik had alle opgegeven bladzijden al geleerd, en dan hoor je ineens dat het niet doorgaat".

Volgens Bradshaw is besloten om de stof van het eerste schoolonderzoek te verdelen over het tweede en het derde. Hij geeft toe dat dat een extra leerbelasting voor de leerlingen betekent. Ook hier komt de inspectie weer op de proppen, die gezegd zou hebben dat minimaal een schoolonderzoek wettelijk verplicht is. De betrokken inspecteur, mr. J. Bloem, is op dit moment niet op Curaçao.

Volgens de rector werden gisteren en vandaag in Nederland gesprekken gevoerd met sollicitanten. "Er is een ruime keuze en ik hoop dat er zo spoedig mogelijk iemand gevonden wordt. De keuringsarts staat paraat om de kandidaat te keuren". Hij geeft toe dat het dan nog wel een à twee maanden kan duren voordat de docent daadwerkelijk met zijn lessen kan beginnen.

De bovenbouwleerlingen hebben echter nog liever dat de dienst Onderwijs een tussenoplossing vindt voor dit nijpende probleem. Nog twee maanden wachten vinden zij te veel. "We willen gewoon serieus genomen worden. Het gaat al met al om een flinke groep leerlingen", aldus Van Ginkel.

De vorige docent Duits, P. van de Boorn, heeft afgelopen jaar verzocht om een vaste aanstelling. Hij kreeg deze niet. Volgens hoofd van de dienst Onderwijs A. Jean Pierre vanwege het teruglopend aantal leerlingen dat Duits kiest. De PSC-leerlingen zijn het hier absoluut niet mee eens. Het aantal neemt volgens hen eerder toe. Ook Van de Boorn heeft een paar weken geleden in een ingezonden brief gezegd dat er in de zes jaar dat hij hier les gaf steeds meer leerlingen Duits kozen. Op dit moment gaat het om een vacature voor 35 uur, acht uur meer dan een volledige betrekking.

Op het Radulphus College worden alle lessen momenteel gegeven door een tweedegraads docente. Zij verzorgt ook het schoolonderzoek voor de twee eindexamenleerlingen van het Radulphus. Op het PSC gaat het om acht eindexamenkandidaten.

> De letterlijke tekst van de brief van de PSC-leerlingen luidde:
> "Lieve gedeputeerde van onderwijs,
> Nu u toch in Nederland bent, brengt u dan voor ons een nieuwe Duitse leerkracht mee? Wij hebben sinds het begin van dit schooljaar nog geen Duitse les gehad, maar moeten hierin wel eindexamen doen.
> Bij voorbaat dank,
> Gedupeerden van onderwijs".

WILLEMSTAD — Vrijdag zijn H.J. (22) in de Kaya Mochila, R.B. (18) in de Steenmijnweg en E.W. (24) in de Kaya Tati aangehouden in verband met drugsbezit. De eerste en de laatste hadden cocaine bij zich.

Galery 86 verhuist

WILLEMSTAD — Gisteravond opende de laatste expositie van Gallery 86 in de Bloksteeg in Punda. Gallery 86 gaat namelijk verhuizen naar een ander gebouw en wel het pand, eveneens in Punda, waar de vroegere kledingzaak Tempo gevestigd was.

In de Bloksteeg is de Gallery gevestigd op de tweede verdieping van het oude gebouw. We zijn niet zo gewend aan trappenlopen hier op Curaçao en de meeste bezoekers kwamen steunend en kreunend boven. Twee trappen op valt niet altijd mee. Daarbij komt dat als er een opening van een expositie plaatsvindt de fans tegen het plafond de warmte niet de baas kunnen. Overdag, met maar weinig bezoekers, geven ze genoeg koelte. Maar met een zaal vol mensen hebben alleen degenen die vooraf een plaatsje gevonden hebben net onder de fan, geluk. Ook de open ramen helpen niet veel, omdat de doortocht niet groot is.

Na zes jaar is het Henny Blok gelukt een andere lokatie te vinden voor haar Gallery. Nog steeds midden in Punda, maar nu in het gebouw waar vroeger Tempo zat. Het is officieel Trompstraat zonder nummer, te vinden recht tegenover de landing van de ferry-boten. Het pand loopt tot aan de Heerenstraat. In dat gebouw zit een lift voor de bezoekers en de nieuwe zaal is airconditioned.

De eerstvolgende tentoonstelling van de Gallery, waarschijnlijk Haïtiaanse kunst, in de tweede helft van november, zal daar te zien zijn.

Herdenking ramp tijdens Vliegerdag

Antillen-manifestatie twee maanden uitgesteld

AMSTERDAM - Het Vriendengenootschap Nederland-Antillen VNA heeft de grote jaarlijkse Antillenmanifestatie, die morgen (zondag 11 oktober) zou worden gehouden, voor twee maanden uitgesteld. Op de manifestatie in het Beatrixgebouw van de Utrechtse Jaarbeurs werden drieduizend bezoekers verwacht.

Het bestuur heeft besloten de manifestatie uit te stellen tot 13 december, vanwege de vliegramp in de Bijlmermeer. Onder de slachtoffers bevinden zich veel Antillianen. Onder de talrijke evenementen die in Amsterdam zijn afgelast zijn alle activiteiten in het kader van de landelijke Open dag kinderopvang, zaterdag 10 oktober. Peuterspeelzaal "De Wiebeltjes" in Amsterdam zuid-oost is bij de ramp verwoest, in andere kindercentra behoren kinderen of hun familie tot de slachtoffers of vermisten.

Op het autostrand van Oostvoorne zal zondag de jaarlijkse Vliegerdag worden onderbroken voor een herdenking met speciale Antilliaanse rouwvliegers. In de traditie van landen in Zuid-Amerika en het Caribische gebied zullen de zielen van de overledenen worden geholpen op hun reis naar de hemel.

Lichte aardbeving op Sint Maarten

PHILIPSBURG/WILLEMSTAD — Op Sint Maarten heeft zich gistermiddag om negen minuten over half zes een lichte aardbeving voorgedaan. De trilling duurde, naar schatting, zes seconden.

Niet bekend is hoe zwaar de trillingen waren. Er hebben zich, voor zover bekend, geen persoonlijke ongelukken voorgedaan. Ook werd geen materiële schade gemeld.

"De muur trilde. Het was eventjes heel eng; gelukkig staat alles nog op zijn plaats", vertelde een van de schrik bekomen inwoner van het eiland.

Niet bekend is of de trillingen ook op Saba en Sint Eustatius werden gevoeld.

Nieuwe regeling parkeren voor Sehos-personeel

WILLEMSTAD — Personeel van het Sint Elisabeth Hospitaal heeft een nieuwe regeling voor parkeren op hospitaalterrein. De auto achterlaten bij het Sehos kost de verpleegster nu vijftien gulden per maand. Er zal bewaking zijn. En autoschade wordt vergoed. Parkeren kan overigens ook op het parkeerterrein op de Hamelbergweg. Indertijd waren werknemers nogal verstoord over het bericht dat zij moesten gaan betalen voor parkeren. De SVB trad in overleg met de ziekenhuisleiding.

ORANJESTAD — Gouverneur mr. Lindo Koolman en echtgenotemevrouw M.A. Koolman-Croes brachten een bezoek aan de FAVI. Het echtpaar Koolman werd uitvoerig ingelicht over het wel en wee van FAVI. De gouverneur werd vergezeld door de directeur van zijn kabinet mr. Bas Nieuwenhuizen en adjudant lt. J.E. Roberts.

WAARSCHUWING

De marinierskazerne Savaneta maakt bekend dat op
- dinsdag 13 oktober 1992 van 07.00 uur tot 22.00 uur,
- woensdag 14 oktober 1992 van 07.00 uur tot 13.20 uur,
- donderdag 15 oktober 1992 van 07.00 uur tot 13.20 uur,
- vrijdag 16 oktober 1992 van 07.00 uur tot 13.20 uur

schietoefeningen werden gehouden op de terreinen Anabui en California. Er wordt geschoten met scherpe munitie. Het onveilig zeegebied bedraagt 4000 meter. Het onveilig gebied aan landzijde wordt afgebakend met rode vlaggen en borden.

Dr. Horacio E. Oduber Hospitaal

En conecion cu trabownan di construcion na E.H.B.O. gerencia di Dr. Horacio E. Oduber Hospitaal ta particip... cu entrada di E.H.B.O. lo ta sera for di **dialuna 12 di oktober 1992 te cu 6 november 1992** pa publico cu excepcion di ambulance.

Entrante 7 di november te cu 13 di november 1992 entrada di E.H.B.O. lo ta sera pa publico y ambulance.

Entrada pa Hospitaal riba dianan menciona ta **solament posibel via Revalidatie y entrada principal.**

Gerencia di Hospitaal ta hasi un apalashon riba publico pa tene cuenta cu esaki y hasi uso di un di e dos entradanan ariba menciona.

Gerencia Dr. Horacio E. Hospitaal

AGENDA ARUBA

KANTOORUREN AMIGOE
open van 08.30-12.00/14.30-17.30 uur; zaterdag gesloten.

TELEFOON
24333. Voor spoedgevallen na kantoortijd 21639, 22316 en 24508. **Pageboy 127-8379.**

TELEFAX: 22368.

BANKREKENINGNUMMER
10.815.445 Banco di Caribe.

POLITIE
11100 (centrale) en 11141 (informatie).

ALARMCENTRALE
115.

****

ZOEKERTJES verschijnen op dinsdag en vrijdag en kunnen iedere dag tussen 08.00-12.00/14.00-17.00 uur worden opgegeven, behalve op zaterdag. Alleen zoekertjes, die op maandag en donderdag vóór 10.00 uur binnen zijn, kunnen de dag daarop (dus dinsdag en vrijdag) verschijnen.

****

WACHTREGELING DOKTOREN
(van 18.00-07.00 uur)
Oranjestad, Madiki, Tanki Flip, Noord, Tanki Leendert, Paradera en Sta. Cruz: dokter R.D. Guda, Irenestraat 21 Tel.: 32364.

Pos Chiquito, Savaneta en San Nicolas: dokter J. Tromp via Centro Medico San Nicolas (tel.: 48833) of via Alarmcentrum (115).

****

BOTICA'S
(nachtdienst)
Pabao brug: Sta. Anna, Noord 41-B/41-C. Tel.: 68181
Ariba di brug: San Nicolas, B. v/d Veen Zeppenveldtstraat (San Nicolas), tel.: 45712.

****

VOOR BRANDGEVALLEN, ongelukken of een of ander ongeluk gelieve Alarmcentrale (tel.: 115) op te bellen.

****

CENTRO MEDICO CARABOBO
(Engelandstraat 7, tel.: 21777)
De wacht heeft dra L.G. Beke-Martinez, tel.: 24696.

****

WIT GELE KRUIS ARUBA ZUIGELINGENBUREAU
(Koningstraat 22, tel.: 24444)
Dagelijks geopend van 07.30-12.00/13.50-17.00 uur; maandag te Paradera (tel.: 25643) van 08.00-11.00 uur; dinsdag San Nicolas (45906)/Noord (23425) van 08.00-11.00 uur; woensdag: Santa Cruz 28288) van 08.00-11.00 uur; donderdag: Dakota (28008), Oranjestad (23168). Savaneta (47020) en Brazil (48301) van 08.00-11.00 uur.

****

INFORMATIECENTRUM KONINGIN WILHELMINA FONDS (voor de kankerbestrijding op Aruba)
Geopend van maandag t/m vrijdag van 08.30-11.30 uur - J.E. Irausquinplein 3 (vlak achter de pastorie van Oranjestad).

****

NARCOTICS ANONYMOUS HELPLINE
Tel.: 38989 (24 uur per dag).

****

AIDS-HOTLINE
Vragen? Bel dan 23040/27352 tussen 07.30-12.00/13.00-16.30 uur.

****

FADA/PRIDE
(Van Walbeeckstraat 25, tel.: 32999)
Geopend op dinsdag, woensdag en donderdag van 14.00-18.00 uur voor inlichtingen omtrent preventie alcohol/drugsmisbruik.

****

AMNESTY INTERNATIONAL ARUBA
P.O. Box 1029, tel.: 27808/48124

****

DIERENARTSEN
F. Barendsen en T.J.M. Wools, tel.: 21720. Voor spoedgevallen buiten kantooruren tel.: 115.

****

BRIDGECLUB ARUBA ARIBA
(Tivoliclub, Wilhelminastraat 16)
Dinsdagavond om 19.30 uur speelavond. Voor opgave/informatie tel.: 24953.

****

TELEARUBA
ZATERDAG: 18.00 Cartoons; 18.45 3-2-1 Contact; 19.15 Noc cu Nos; 20.15 American League (Baseball) Championship.
ZONDAG: 14.45 American League Championship; 18.00 Studiosport; 19.00 Show-Time; 20.15 National League Championship.

****

MAANDAG
DIVERSEN
BIJBELMUSEUM: geopend op elke werkdag van 10.00-12.00 uur en zondag van 11.00-12.00 uur in de protestantse kerk.
MUSEO HISTORIKO ARUBANO: openingstijden maandag t/m vrijdag van 09.00-12.00/16.00-19.00 uur; zaterdag van 09.00-12.00 uur.
BUREAU LEVENS-, GEZINS- EN HUWELIJKSMOEILIJKHEDEN (Layex Building, Wilhelminastraat 19): iedere werkdag van 07.30-12.00/13.00-16.30 uur (ook mogelijk afspraak te maken via tel.: 23145 of 25111).
BEGELEIDINGSCENTRUM GEESTELIJK GEHANDICAPTEN 'MAN NA OBRA': elke maandag en donderdag van 09.00-12.30 uur gelegenheid om produkten te kopen in het oude gebouw van Bibito Pin, t/o protestantse kerk, Piedra Plat.

****

Officiële lijst Bijlmerramp met Arubaanse slachtoffers

ORANJESTAD — Premier Nelson Oduber maakte gistermiddag in een gezamenlijke uitzending van alle radiostions de namen van de Arubaanse slachtoffers van de Bijlmerramp bekend. In Nederland was het de Amsterdamse burgemeester Ed van Thijn die deze lijst officieel bekend maakte.

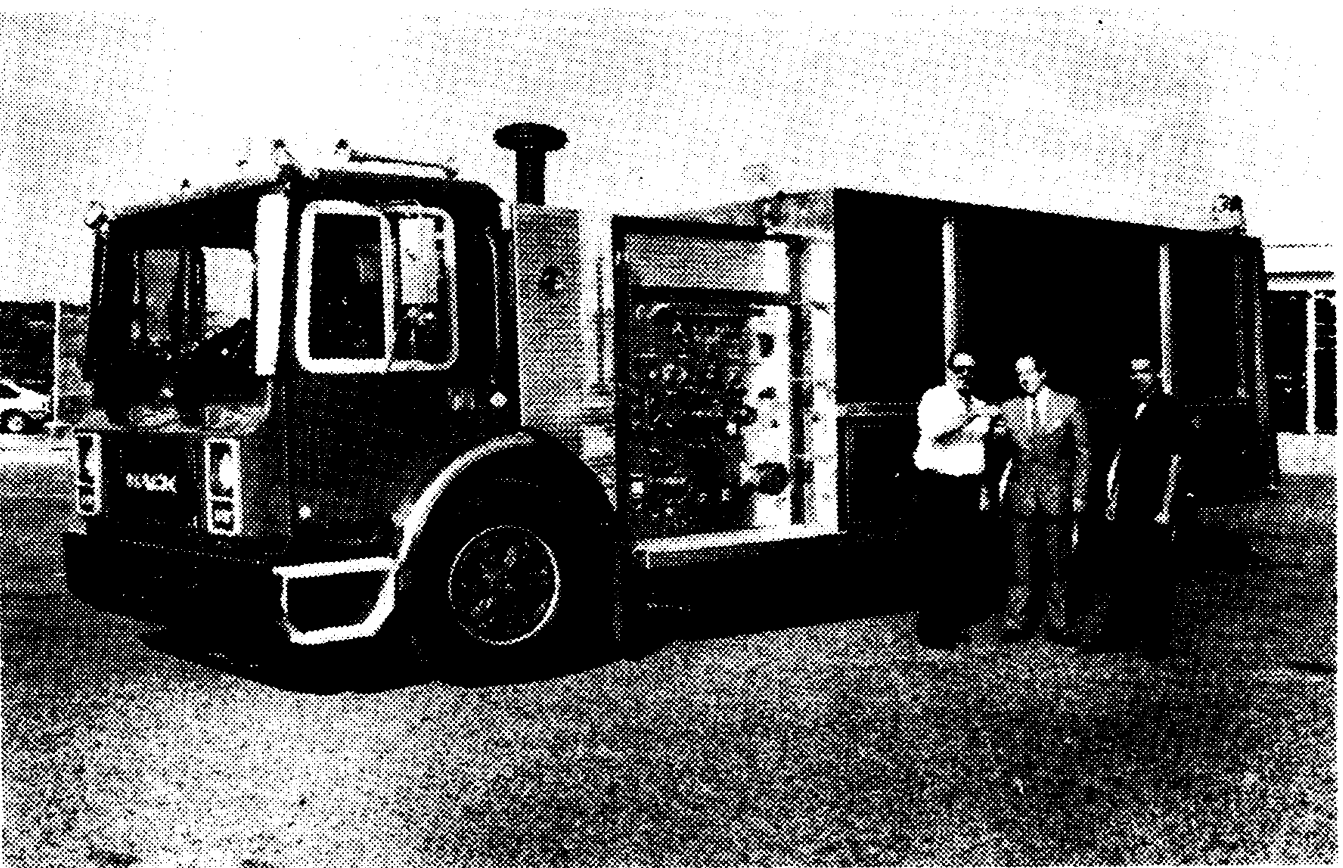
De geïndentificeerde Arubaanse slachtoffers van de voorlopige lijsten: Morena Moretta Vrutaal (18) die in Echtenstein 93 woonde en bij familie melk voor haar baby ging halen, Elvira R.Jones (33), Gilbert van der Biezen (12) en Shirley Vicento (32). Op de tweede lijst van vermisten: Valerie Vicento, Marilyn van der Biezen (7), Suzy Croes (11), Gilmar van der Biezen (15) en Lisandra Dijkhoff (8). Lijst drie (vermist onduidelijk of zij slachtoffer zijn): Angelina Tromp (18), Lucy Ann Raphaela (8) en Pamela Leanne Raphaela (5).

Het crisiscentrum op Aruba deed een beroep op familieleden of bekenden van Iris Endorra Richardson, geboren op Aruba, 3 april 1938 om zich bij het centrum (telefoon 34705) te melden. Iris Richardson stond oorpronkelijk op lijst twee van de vermisten, maar werd afgelopen nacht in Amsterdam op de lijst van de geindentificeerde slachtoffers gezet. Elda C. Dijkhoff wordt in het Brandwonden Centrum te Beverwijk behandeld. Verwacht wordt dat de lijst van de vermisten de komende dagen veranderingen zullen ondergaan. Na publicatie van de eerste lijsten konden afgelopen nacht reeds een tiental van de vermistenlijst drie worden afgevoerd.

Tijdens de persconferentie van de regering ging premier Nelson Oduber nog eens uitvoerig in op de situatie en de maatregelen die de regering nam. Wat de kritiek betreft dat de premier, evenals de premier van de Antillen niet naar Nederland reisde, stelde hij dat gevolmachtigd minister Ella Tromp-Yarzagaray uitstekend werk verricht en de regering met haar in contact staat. Iedere dag was zij in Amsterdam en had contact met de getroffenen en de verschillende instanties. Voorts heeft de regering besloten dat zij die financiële hulp nodig hebben, het Arubahuis dit zal regelen. In het opvangcentrum zijn zeven Arubanen aanwezig om te zien hoe geholpen kan worden. In eerste instantie werd gedacht morgen op Aruba de rouwdienst op Plaza Betico Croes te houden, maar hier zijn herstellingswerkzaamheden gaande. Uiteindelijk werd besloten een oecumenische dienst in de Sporthal te houden.

Premier Oduber herhaalde dat de regering alle medewerking verleent om de begrafenis op Aruba te doen plaats vinden. Hij deed een beroep op de gemeenschap om zondagmorgen de oecumenische rouwdienst in de Sporthal te Santa Cruz bij te wonen. Voorts verzocht hij in verband met de Nationale rouwdag maandag halfstok te vlaggen. Overigens is deze dag een gewone werkdag.

Morgen zendt TeleAruba om 07.45 uur een speciaal programma uit waarbij de stille omgang en de rouwdienst in Nederland rechtstreeks worden uitgezonden. Van Fada/Pride wordt vernomen dat de olympiade, die maandag op de scholen zou worden gehouden, geen doorgang vindt. De fietstocht van morgen gaat gewoon door. De overhandiging van een Aqua Chem-plaquette voor het Water- en Energie Bedrijf (WEB) en een ontvangst in het Costa Linda Beach Hotel vond gistermiddag wegens rouw geen doorgang. Sommige radiostations zenden maandag de gehele dag niet uit.

ORANJESTAD — Gilbert Berlinski van Worldwide Trading droeg aan minister mr. Hendrik Croes bij de brandweerkazerne de nieuwe opslag tankwagen voor de brandweer over. Op zijn beurt droeg de bewindsman deze moderne wagen over aan de directeur van de brandweer ing. Juan Lopez. Met de aankoop was een bedrag van 148.000 dollar gemoeid.

Een duik in het verleden

ORANJESTAD — Tijdens zijn vakantie op Aruba over enige tijd zou Rob Hardendood uit Nederland graag verhalen op willen halen met oude klasgenoten, kennissen, vrienden en buren die hij zich zou kunnen herinneren uit de jaren 1963 tot en met 1966 toen hij met zijn ouders op Aruba woonde.

Hardendood was leerling van de Abraham de Veerschool in San Nicolas en woonde in de Generaal M.de Bruynewijk te Savaneta en de Kamerlingh Onnesstraat 12 te Oranjestad. Hij was in die periode lid van voetbalclub Hubentud di Millionares. Hij herinnert zich nog leraar van Gool (San Nicolas), de familie Vieira (radiozaak San Nicolas), Maria Croes (Oranjestad) en de familie Johnson (Lago Heights). Het adres van Rob Hardendood is: Spechtenkamp 157, 3607 KJ Maarssen, Nederland.

In memoriam Josefa Donata

Uw auto is een wapen.
Misbruik hem niet.
Rijd voorzichtig en geef voorrang aan voetgangers op zebrapaden.

ASU-enquete

ORANJESTAD — In samenwerking met de afdeling sportaangelegenheden van de overheid gaat de Aruba Sport Unie (ASU) een enquête houden onder de diverse sportbonden om hierdoor een beter inzicht te krijgen in de behoeften en noden op sportgebied. Het doel van de enquête is niet alleen een soort inventarisatie, maar ook om meer gegevens te krijgen om een doelmatig beleid op sportgebied te voeren. In de loop van volgende week ontvangen de sportbonden hiervoor een enquête formulier. Aangezien de ASU de zaken spoedig wil afronden worden de bonden verzocht dit formulier binnen een week terug te zenden naar het kantoor van de ASU, nu gevestigd in het voormalige DOOV kantoor aan de L.G. Smithboulevard. (Ingezonden)

Werleman stelt vragen over verbouwingen

ORANJESTAD — PPN-Statenlid Eddy Werleman stelde aan Charro Kelly, minister van Publieke Werken en Volksgezondheid, twee vragen over de plannen om in het voormalige woonhuis aan de J.G. Emanstraat 124 vandaag een bar-restaurant en cocktail-lounge te openen. Ofschoon er geen vergunning voor de verbouwing is afgegeven werd toch een grote gascylinder geïnstalleerd.

Dit houdt volgens het Statenlid in, dat de eigenaar van het woonhuis op de hoek Dominicanessenstraat/Miraflor weg, die eveneens zonder vergunning verbouwde, nu ook zijn restaurant kan openen. "Of wacht de regering tot de eigenaar naar de rechter stapt, waardoor de regering straks de handen kan wassen en zeggen dat de rechter opdracht gaf een vergunning te geven?", aldus Werleman.

In verband met deze vergunningen vraagt hij aan minister Kelly of het waar is dat het pand J.G. Emanstraat 124 geheel verbouwd is tot restaurant zonder de benodigde vergunning. Indien dit het geval is, wil hij weten hoe het mogelijk is dat de bewindsman wel een vergunning geeft om tot opening.

Benzineprijs

ORANJESTAD — Van Economische Zaken wordt vernomen dat in verband met de verlaging van de wereldprijs de prijs van petroleumprodukten per 14 oktober aanstaande als volgt bedraagt: gasoline extra 102,2 cent per liter en unleaded gasoline 105.0 cent per liter.

ORANJESTAD — Op zondag 11 oktober is er een kerkdienst op het marine stationschip Hr.Ms.Philips van Almonde. Deze dienst begint om 08.30 uur. Na afloop is er gelegenheid om een kopje koffie te drinken. Hr.Ms.Philips van Almonde ligt afgemeerd in de haven van Oranjestad.

Simar bezorgd over plutonium

ORANJESTAD — Het bestuur van de Vakbond van Leerkrachten (Simar) heeft een fax gezonden aan de Raad van Ministers waarin bezorgdheid wordt geuit over het vervoer van plutonium in Caribische wateren. Simar vraagt de regering zich te verenigen met de vele protesten die tegen dit transport werden geuit in het belang van het milieu en de Arubaanse bevolking. Een kopie werd aan de Staten en de nieuwsmedia gezonden.

Aruba Ariba

ORANJESTAD — In de Tivoliclub speelde bridgeclub Aruba Ariba de eerste avond van de achtste ronde van de lopende competitie. Boven de 50 procent scoorden in **klasse A:**
Marapin/Tjon Kon Sang 61,48 procent, Van Duin/Van Leerdam 61,01, echtpaar Bilderbeek 56,58, Haupt/Pas 56,55, De Kort/Aal 54,34, Verbunt/Fletcher 54,08, Saeber/Edwards 53,57, Vos/Pennings 52,04, Heeregrave/Tromp 51,79, Alderlieste/Van Veen 51,79 en Bouwman/Michiels 51,71 procent.

Schatkist-promessen

ORANJESTAD — In de lokale kranten zal op maandag 12 oktober een bekendmaking verschijnen waarin wordt aangekondigd dat op 16 oktober 1992 schatkist promessen aan toonder worden uitgegeven tot een bedrag van twintig miljoen florin. Deze schatkistpromessen zullen worden afgelost op 15 januari 1993.

Indianen herdenking

ORANJESTAD — Ter herdenking van de vijfhonderd jaar ontdekking van Amerika door Columbus stond het Filomena College MAVO in San Nicolas hiervan vrijdag in het teken der belangstelling. Met het motto 'Hulde aan onze Indianen' werd een tentoonstelling gehouden met werken van de leerlingen en handenarbeid artikelen, gemaakt door de leerlingen. Ook werden enige toneelstukjes en dansen hierover opgevoerd.

Bijeenkomst van gepensioneerden in Nederland

ORANJESTAD — In het Nederlandse Hotel Nuland werd eind vorige maand onder voorzitterschap van mr. Bert van Gool de jaarlijkse bijeenkomst van gepensioneerden gehouden. Het feit werd herdacht dat de bond 37 en een half jaar bestond. De gevolmachtigde minister Ella Tromp-Yarzagaray behoorde tot de gasten.

Er waren vele goede bekenden, die jaren geleden belangrijke functies op Aruba innamen en nu bij minister Tromp kwamen om te weten hoe het met Aruba gaat. Daar was de echtgenote van wijlen gezaghebber mr. L.C. Kwartsz, mevrouw Coby Kwartsz-Spruyt, die nog steeds uitstekend Papiaments spreekt. Voorts waren er oud-eilandssecretaris L.C. Kersten, hoofd onderwijszaken A. Poppe, Ton Carpay van Algemene Zaken, W. Huisman van Financiën, W. van 't Sant van de accountantsdienst, M. van Drie (DOW), Van Grinsven (Kennedy-school), Van Norden en Du Puy (Julianaschool), N. Hilhorst (politie) en vele anderen. De aanwezigen tijdens de vergadering verzochten minister Tromp de beste wensen en groeten aan de Arubaanse gemeenschap over te brengen. Voorzitter mr. Bert van Gool wordt deze maand op Aruba verwacht om gepensioneerden zaken te bespreken.

Problemen met gas-cylinder

ORANJESTAD — Op de Boerhavestraat werd politie assistentie gevraagd voor een vrouw, die door een niet goed afgesloten gascylinder, bedwelmd raakte. Zij vervoerde in haar auto een gascylinder, die op een gegeven ogenblik lekte. Zij haalde de cylinder uit de auto en raakte daarna door het gas bedwelmd. Met de ambulance werd zij naar het hospitaal gebracht voor eerste hulp.

Naar de toedracht hebben politie en veiligheidsinspectie een onderzoek ingesteld.

KERKDIENSTEN
BRAZIL: zon.: 09.00 en 19.00 uur.
DAKOTA: zat. 19.00 uur; zon.: 08.00 en 18.00 uur.
EMANUELKAPEL: zat.: 19.00 uur.
NOORD: zat.: 19.00 uur; zon.: 07.30 en 18.00 uur.
ORANJESTAD: zat.: 19.00 uur; zon.: 06.30, 10.00 en 19.00 uur.
PARADERA: zat.: 19.00 uur; zon.: 10.00 en 17.30 uur.
POS CHIQUITO: zon.: 08.00 uur.
SAN NICOLAS: zon.: 08.30 en 18.30 uur.
SANTA CRUZ: zat.: 19.00 uur; zon.: 06.30, 09.00 en 18.30 uur.
SAVANETA: zat.: 19.00 uur; zon.: 17.30 uur.
TANKI LEENDERT: zon.: 09.00 uur.

****

PROTESTANTSE KERKDIENSTEN
ORANJESTAD: 10.00 uur ds A. van den Doel (crèche en zondagsschool).
SEROE COLORADO: 08.30 uur ds A. van den Doel.
A/B STATIONSSCHIP DE 'PHILIPS VAN ALMONDE': 09.30 uur kerkdienst -haven van Oranjestad.

ORANJESTAD — Een groep reisagenten uit België verbleef een week ter kennismaking op Aruba. Op de luchthaven werden zij ontvangen door Glennie Tromp van directie Toerisme en hun vertegenwoordiger op Aruba, Gerry Pepermans. De groep verbleef in het Golden Tulip Hotel. Hun reis naar Aruba werd mede mogelijk gemaakt door de KLM en ALM. De foto werd genomen in Bushiri Beach Hotel, waar Ewald Biemans en staf een lunch aanboden.

NEW YORK - Regilio Tuur heeft in New York zijn dertigste profzege geboekt.

De zwaarvedergewicht uit Hoogvliet was superieur in het duel met Richard Salazar uit Mexico. In de derde ronde staakte de scheidsrechter het ongelijke gevecht. Voor de Nederlander was het zijn 22ste overwinning binnen de limiet.

Tuur, die wacht op een Europees titelgevecht, bokste een spektakulaire partij. Salazar was snel kansloos. Zowel in de eerste en tweede ronde ging de Mexicaan neer op een zware hoek.

LONDEN - Iran wordt er sterk van verdacht dat het er een programma voor de ontwikkeling van atoomwapens op na houdt. Mogelijk krijgt het daarbij hulp van China dat een reactor levert die in aanbouw is in Qazvin, in noordwest-Iran.

Dit heeft het Internationale Instituut voor Strategische Studies (IISS) in Londen donderdag gemeld in een persverklaring die uitkwam bij het jaarlijkse handboek. Een woordvoerder van het onderzoeksinstituut zei dat de informatie waarom het ging te laat was gekomen om nog in het handboek zelf, *The Military Balance* (De militaire krachtsverhoudingen) te worden opgenomen.

Bloembakken weer obstakel

ORANJESTAD — Bij de politie kwam gistermiddag een melding dat bij Baby Beach een man was verdronken. Toen de agenten ter plaatse kwamen was de ambulance van Coastal met een paramedico reeds ter plaatse en bezig met verlening van eerste hulp.

Dankzij dit snelle ingrijpen kon de man van verdrinking gered worden. De Coastal ambulance bracht het slachtoffer naar het hospitaal voor verdere medische hulp. Op de weg naar het hospitaal ontstond enige vertraging doordat de ambulance in botsing kwam met een van de bloemenbakken op de boulevard.

Deze bloembakken hebben reeds menig ongeval veroorzaakt. Tijdens de persconferentie van de regering stelde premier Oduber, dat hij niet wist wie met dit idee van bloembakken op de boulevard is gekomen. Hij ziet regelmatig dat een haastige ambulance of brandweerwagen veel moeite hebben deze bloembakken te passeren.

Deelneming overlijden Willy Brandt

ORANJESTAD — Namens de regering en de politieke partij MEP heeft minister-president Nelson Oduber aan de secretaris-generaal van de Socialistische International, dr. Luis Ayala, alsmede aan de voorzitter van de Sociaal Democratische Partij Duitsland, dr. Hans Jochem Vogel, de deelneming betuigd bij het overlijden van dr. Willy Brandt.

Fun run

ORANJESTAD — Atletiekclub Medalla di Oro organiseert zondag 18 oktober op de Golf Club te San Nicolas een 'Fun Run'. Er kan in drie categoriën worden deelgenomen: 1 kilometer voor alle categoriën; 3 kilometer boven de 12 jaar en 5 kilometer boven de 15 jaar. Tot zestien oktober 16.00 uur kan worden ingeschreven bij Idefre, Gaby's Sportshop, Pasteleria Estella, Zapaar Shoeshop en gedurende de trainingen van de club.

DIRKSLAND - Door te veel vochtonttrekkende pillen in te nemen is de 33-jarige uit Lyon afkomstige professionele bodybuilder Mohammed Benaziza in Dirksland overleden.

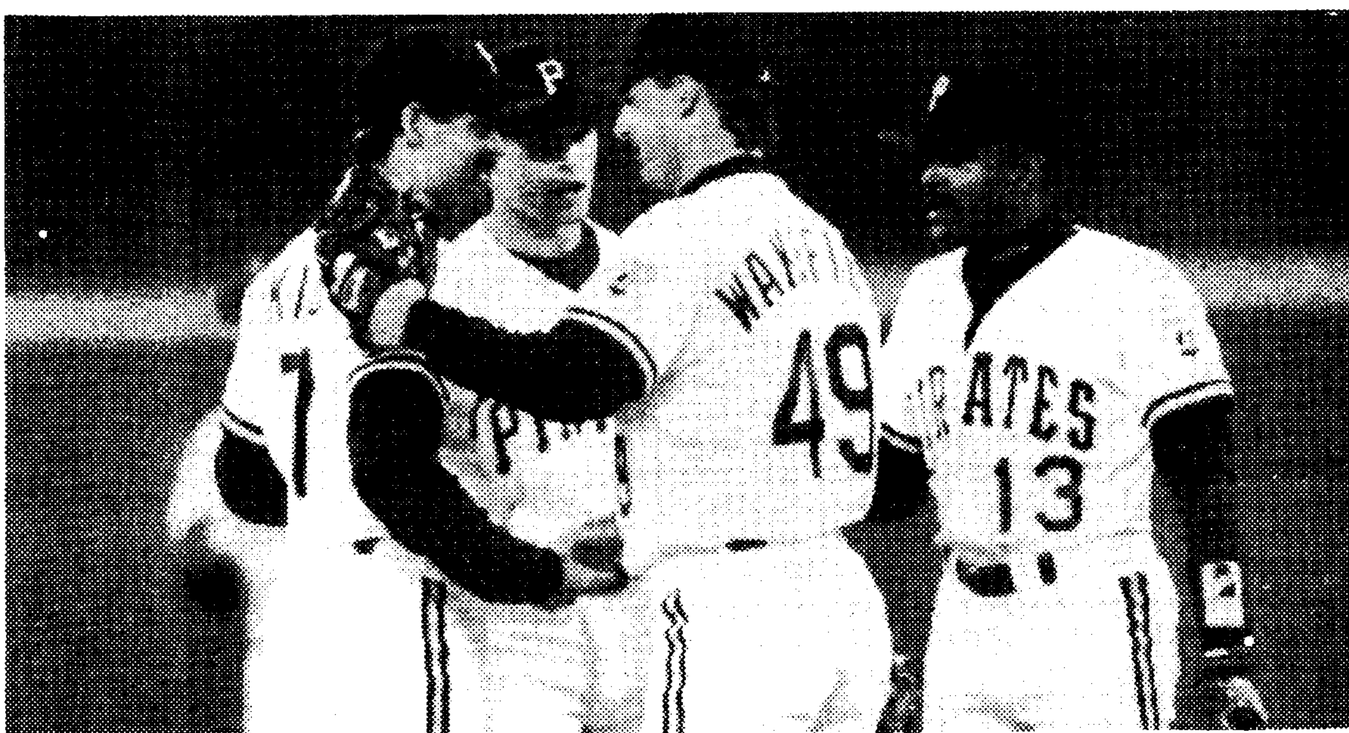
Pittsburgh wint eerste wedstrijd thuis

Braves konden niet veel tegen 'vlinders' van Wakefield

PITTSBURGH - De Pittsburgh Pirates zijn eindelijk wakker geworden. Of liever gezegd, het is hun *rookie pitcher* Tim Wakefield gelukt de slagmannen van de Atlanta Braves tot bedaren te brengen. Hij deed dat met zijn befaamde *knuckleball* een worp waarbij de bal als een vlinder naar de thuisplaat fladdert en de meest geroutineerde *hitter* frusteert in zijn pogingen om het ding te raken. De jonge Wakefield, met een ervaring amper 13 wedstrijden in de Major Leagues (hij won er in het seizoen 8 en verloor er 1), deed het publiek in het volle Three River Stadium (56.000 toeschouwers) en de miljoenen kijkers thuis versteld staan door de koelbloedige wijze waarop hij gerenommeerde spelers als Terry Pendelton, Dave Justice en Jeff Blauser aan de kant zette. Alleen tegen Braves' eerste honkman Sid Bream maakte hij een vergissing die resulteerde in een homerun 1-0. En later beging hij tegen Ron Gant dezelfde fout, maar gelukkig voor de Pirates zonder lopers op de honken. Pirates *catcher* Don Slaught zorgde echter niet lang daarna ook met een homerun voor de gelijkmaker. In de zesde inning deden de Pirates daar een schepje bovenop. Andy van Slyke kwam door met een tweehonkslag. Barry Bonds zorgde met een bal die ver in het veld gevangen werd ervoor dat hij het derde honk kon bereiken en Jeff King volgde met een tweehonkslag die de stand op 2-1 bracht. In de *lucky seven* voor Atlanta bracht Ron Gant de spanning er weer volop in door een gelijkmakende homerun. Maar het was de avond van Wakefield en de piraten want in de gelijkmakende beurt sloeg Gary Redus een honkslag. Hij bereikte het derde honk door een tweehonkslag van Jay Bell, hetgeen meteen betekende dat pitcher Tom Glavine, die overigens een zeer verdienstelijke wedstrijd had gegooid, van de heuvel werd gehaald. Met twee uit bracht manager Bobby Cox *relief pitcher* Mike Stanton in de wedstrijd, maar die kon niet verhinderen dat Andy van Slyke wat later bleek het beslissende punt met een vangbal in het verre middenveld binnenbracht. Na de 3-2 overwinning van gisteravond hebben de Atlanta Braves nog altijd een 2-1 voorsprong in de playoff van de American League. Vandaag wordt in Pittsburgh de vierde wedstrijd gespeeld. In de American League is de stand in de serie tussen de Toronto Blue Jays en de Oakland Athletics gelijk: 1-1. De derde wedstrijd vindt vandaag plaats in het Oakland Coliseum.

* * * * *

VOETBAL / ZEIST - Bondscoach Dick Advocaat heeft de selectie bekend gemaakt van het Nederlandse voetbalelftal voor spelers onder 18 jaar, dat op 7 oktober in Wrexham der kwalificatie-wedstrijd voor de Europese titelstrijd tegen Wales speelt. Ajax en PSV zijn met ieder vier spelers hofleverancier. De selectie ziet er als volgt uit: Van der Haar, Kroes, Seedorf, Witzenhausen (Ajax), Boot, Dirkx, Fuchs, Klomp (PSV), Heubbach, Platvoet, Van den Heuvel (FC Twente), Petta, Van Bronckhorst (Feyenoord), Kooistra (Heerenveen), Zwinkels (ADO Den Haag) en Creutzberg (Go Ahead Eagles).

Hoe krijg jij dat voor mekaar?, vragen Pirates spelers Jeff King, Jay Bell en Jose Lind de jonge werper Tim Wakefield (no.49) na afloop van de wedstrijd tegen de Atlanta Braves die met 3-2 gewonnen werd door de piraten. Het wapen bij uitstek van Wakefield: de 'knuckleball' werkte gisteravond weer perfect.

'Timman wordt mijn uitdager'

Kasparov bereid te schaken tegen Fischer

BUENOSAIRES-Wereldkampioen Gari Kasparov is bereid tegen de Amerikaan Bobby Fischer te schaken.

Kasparov heeft als aanvullende voorwaarde gesteld, dat het prijzengeld niet afkomstig mag zijn uit het Servische propagandakamp.

"Als het publiek een duel op prijs stelt, het geld niet uit Servië afkomstig is en een land interesse heeft in een tweekamp, denk ik dat een treffen mogelijk is", aldus de wereldkampioen tijdens een persconferentie in Buenos Aires.

De grootmeester zei verbaasd te zijn door de onverwachte terugkeer van Fischer, die momenteel in Belgrado het tweede gedeelte van de tweekamp tegen Boris Spasski afwerkt.

De Amerikaan leidt in de revanchematch van het WK in 1972 met 6-3 en heeft de hoofdprijs van zes miljoen gulden binnen handbereik.

"Ik had zijn terugkeer niet verwacht, zeker niet na twintig jaar ballingschap. Ik beschouwde Fischer als een levende legende", verklaarde de nummer één van de wereld.

Onder de indruk van het spel van de wereldkampioen uit 1972 is de huidige titelhouder geenszins. "Het niveau van de tweekamp ligt niet erg hoog. Misschien kan een wonder Fischer op het hoogste niveau terugbrengen, maar sinds zijn verdwijning in 1972 is het schaken sterk geëvolueerd. Het zal voor hem moeilijk zijn de achterstand in te halen."

Kasparov voorspelde in de Argentijnse hoofdstad tevens dat Jan Timman volgend jaar zijn tegenstander zal zijn in het duel om de wereldtitel. "Ik wed dat Timman de uitdager zal zijn."

In Belgrado deed Fischer gelijktijdig een nieuwe poging de huidige wereldkampioen te kleineren. De Amerikaan noemde Kasparov een oplichter, leugenaar en griezel.

Uitslagen eerste ronde in Tilburg

TILBURG - De uitslagen van de eerste ronde van het . Interpolistoernooi, (eerste van twee of drie partijen):

Ehlvest (Est) - Psakhis (Isr) 1-0, Popovic (Joe) - Ernst (Zwe) 0-1, De Boer (Ned) -Oll (Est) 0-1, Eingorn (Oek) - Wojtkiebicz (Pol) 0-1, Vladimirov (Kaz) - Granda Zuniga (Per) 1-0, Smyslov (Rus) - Grooten (Ned) 1-0, Dolmatov (Rus) - Hertneck (Dui) 1/2-1/2, Sokolov (Bos/H) - Razoevajev (Rus) 1-0, Ftacnik (Tsj) - Winants (Bel) 1-0,

Hort (Dui) - Illescas (Spa) 1-0, Tsjernin (Hon) - Gavrikov (Lit) 1-0, Leko (Hon) -Kovalev (Rus) 0-1, Drejev (Rus) - Sax (Hon) 1-0, Kengis (Let) - Romanisjin (Oek) 1/2-1/2, Episjin (Rus) - Lutz (Dui) 1/2-1/2, Oelibin (Rus) - Lautier (Fra) 1/2-1/2, Petursson (IJs) - Krnic (Joe) 1-0, Rozentalis (Lit) - Milos (Bra) 1/2-1/2, Blees (Ned) - Kosten (Eng) 0-1, Defirmian (Vst) - Goldin (Rus) 0-1,

Van der Wiel (Ned) - Bologan (Mol) 1/2- 1/2, Vaganjan (Arm) - Portisch (Hon) 1-0, Speelman (Eng) -Greenfeld (Isr) 1-0, Stohl (Tsj) - Ligterink (Ned) 1-0, Kovacevic (Kro) - Rogers (Aus) 0-1, Kortsjnoi (Zwi) -Kuijf (Ned) 1/2-1/2, Lobron (Dui) -Georgiev (Bul) 1/2-1/2, Dorfman (Fra) - Miles (Eng) 0-1, Rohde (Vst) - Ruban (Rus) 1/2-1/2, Pinter (Hon) -Wismanavin (Rus) 0-1, Beljavski (Oek) - Hoeksema (Ned) 1-0,

Spasov (Bul) - Vogt (Dui) 1/2-1/2, Wolff (Vst) - Lputian (Arm) 1/2-1/2, Van Wely (Ned) - Magerramov (Rus) 1/2-1/2, Cifuentes (Chi) - Serper (Oez) 1/2-1/2, Geller (Rus) - Chandler (Eng) 0-1, Tivjakov (Rus) - Van Mil (Ned) 1-0, Goelko (Vst) - Knoppert (Ned) 1/2-1/2, Damljanovic (Joe) - Christiansen (Vst) 0-1, Kuczynski (Pol) -Ribli (Hon) 1/2-1/2, Akopjan (Arm) - Bosboom (Ned) 1-0,

Van der Sterren (Ned) - Smirin (Isr) 1/2-1/2, Svesjnikov (Rus) - Ree (Ned) 1/2-1/2, Nogueiras (Cub) - Pieterse (Ned) 1-0, Nijboer (Ned) - Kurajica (Bos/H) 1-0, Hjartarson (Ijs) - Novikov (Oek) 0-1, Barua (Ind) - Galjamova (Oek) 1-0.

Nationale Nederlanden voor vier jaar sponsor van Oranje

DEN HAAG - Voor een niet gespecificeerd miljoenenbedrag is Nationale Nederlanden in Den Haag officieel hoofdsponsor van het Nederlands elftal geworden.

Het contract dat werd ondertekend door Sjoerd Bouma, directeur van het verzekeringsbedrijf, en Eric van Hilten, bestuurslid commerciële zaken betaald voetbal, heeft een looptijd van vier jaar.

NN laat er het hoofdsponsorschap van de Nederlandse volleybalbond en het Nederlands Olympisch Comité voor vallen. "Los van het contract bij de KNVB hadden we dat toch gedaan", verklaarde Bouma nader. "Bij het volleybal was sprake van verzadiging, bij het NOC hebben we tevoren afgesproken dat we twee jaar als trekpaard wilden fungeren."

In de voorafwoekerende commercialisering van de sport sprong het bedrijf, el vier jaar subsponsor, gretig in op de kans hoofdsponsor van Oranje te worden toen Coopers, Leibrand, Dyker en Van Dien aarzelde na twee jaar de opties in het aflopende contract in te vullen. Van Hilten had intussen een andere koers bepaald. "We gaan liever contracten voor vier jaar aan."

NN meent bij het nationale topvoetbal een betere naamsbekendheid te kunnen halen. "Een wedstrijd van Oranje kan de belangstelling van tien miljoen Nederlanders trekken. Bij het topvolleybal van Ron Zwerver c.s. Lag dat getal hooguit op drie miljoen."

NN krijgt meer ruimte op de reclameborden bij interlands en mag per wedstrijd 250 gasten uitnodigen. In het contract is geen garantie dat elke interland op televisie komt. Van Hilten herhaalde: "Als het belang van het voetbal in het geding is, kunnen we nog altijd besluiten een wedstrijd niet uit te zenden. Al onze sponsors hebben daar begrip voor."

VOETBAL / TILBURG - Willem II heeft het contract met Jean-Paul van Gastel aangepast. De 20-jarige middenvelder heeft een verbintenis ondertekend tot 30 juni 1995. Van Gastel had een overeenkomst tot het einde van dit seizoen. Voor de aanvoerder van Jong Oranje bestond veel belangstelling. Van Gastel heeft in het nieuwe contract wel een clausule laten opnemen, die een eventuele overgang naar een topclub mogelijk maakt.

Hearns betaalt schadevergoeding

DETROIT - De Amerikaanse bokser Thomas Hearns betaalt ruim een miljoen gulden schadevergoeding aan de nabestaanden van een door zijn broer doodgeschoten meisje.

Twee jaar geleden schoot Henry Hearns, broer en lijfwacht van de bokser, de negentienjarige Nancy Barile dood. Het meisje woonde meer dan een jaar samen met de schutter en dreigde hem na een ruzie te verlaten.

De moordenaar kreeg een gevangenisstraf van twintig jaar. De bokser, in diverse categorieën zes keer wereldkampioen, moet zich in december voor de rechtbank verantwoorden wegens vermeende nalatigheid.

Sijbrands op vier punten achter koploper

Tsjizjov breidt in zeventiende ronde zijn voorsprong op concurrentie uit

TOULON - De Nederlandse deelnemers aan het wereldkampioenschap dammen kwamen in de zeventiende ronde met de schrik vrij. Alleen Jansen incasseerde uiteindelijk een nederlaag, de overige vier kwamen niet verder dan remise.

←Titelverdediger Tsjizjov zette een van de drie dagzeges op zijn naam en liep opnieuw een punt weg van zijn naaste belager Sijbrands. Met vier punten voorsprong en uiteindelijk een reglementaire voorsprong bij gelijke aankomst, twijfelt niemand in Toulon nog aan zijn vijfde wereldtitel in successie.

De Nederlanders 'baalden' flink na deze ronde, die hen op papier toch een flink aantal punten had moeten opleveren. Maar zelfs de 'zwakkere broeders' in het elite-gezelschap hebben soms hun goede dagen en het is al eerder gebleken dat zij tot verrassingen in staat zijn. Dat ondervond Clerc, die in theorie Hubner beide punten eenvoudig afhandig kon maken.

De Hagenaar kwam daar echter niet aan toe en moest in de tijdnoodfase de Belg zelfs een onbelemmerde doortocht naar dam toestaan. Weliswaar kwam er een voordelig vijf-om-twee-eindspel voor de Nederlander op het bord, maar verder dan remise kon Clerc niet komen.

Hij bleef daardoor op gelijke hoogte met Wiersma en Koyfman, die het elkaar in het onderlinge treffen niet echt lastig maakten. Na goed twee uur kwamen de beide grootmeesters remise overeen, een resultaat waar beiden ook nog tevreden mee waren.

BENIEUWD

In het wit-Russische kamp was men vooral benieuwd naar het duel tussen toernooinestor Koeperman en Sijbrands. Twee jaar geleden boekte de Voorstenaar zijn eerste zege op de Amerikaan. Dit keer 'rekenden' de wit-Russen min of meer op een herhaling, maar die bleef uit.

In een klassiek-achtig duel gebruikte de Nederlandse oud-wereldkampioenweliswaar de meeste tijd, maar winst bleef buiten bereik. Daardoor zag Sijbrands zijn achterstand op koploper Tsjizjov oplopen tot vier punten.

De wereldkampioen zich niet liet verrassen door Thierry Delmotte. De Fransman was kansloos. Dat gold ook voor Huissenaar Jansen. De Amerikaan Mogiljanski dicteerde vanuit de opening het spel en zette dat kort na de klokcontrole in winst om.

In de achterhoede zorgde ook de Ivoriaan Fofana voor een verrassing door Europees kampioen Valneris letterlijk van het bord te zetten. Een voor de Nederlanders belangrijke zege, omdat zowel Scholma (remisee tegen de Braziliaan Marcos door een slechte tijdverdeling) als Jansen daardoor toch nog enig uitzicht houden op een plaats bij de eerste zes.

Nu uitsluiting en nog twee toernooien

Bestuur PAOK Saloniki weert eigen supporters

ATHENE - Het bestuur van PAOK Saloniki wil niets meer te maken hebben met de supporters, die tijdens de gestaakte Europese return tegen Paris St. Germain voor ernstige ongeregeldheden zorgden.

Op korte termijn worden alle banden met de verscheidene fanclubs verbroken.

"Onze beslissing om de samenwerking stop te zetten, is definitief", verklaarde een woordvoerder van de Griekse club. "We willen onze supportersverenigingen zo snel mogelijk laten ontbinden."

De dubbele straf - uitsluiting voor het huidige toernooi om de UEFA-beker en schorsing voor de eerstvolgende twee Europese bekertoenooien - kwam voor het bestuur niet onverwacht.

"Deze straf is niet zwaar", meende de clubleiding, die niettemin overweegt beroep aan te tekenen tegen de uitspraak van de tuchtcommissie van de UEFA.

De Nederlandse arbiter John Blankenstein staakte vorige week het duel in Griekenland kort voor de rust, toen woedende supporters het veld bestormden en op de vuist gingen met de oproerpolitie. Het afgebroken duel werd later omgezet in een reglementaire overwinning van 3-0 voor Paris SG, dat in de tweede ronde uitkomt tegen Napoli.

VOLLEYBAL / WOERDEN - Jan Posthuma heeft de Nederlandse volleybal bond laten weten niet langer beschikbaar te zijn voor de nationale ploeg.

AGENDA SPORT

SENTRO DEPORTIVO KORSOU
(zwembad)
open van 09.00-12.00/14.00-17.00 uur
dinsdag- en donderdagmorgen gesloten

PISINA BENNIE LEITO
(Gouverneur Van Slobbeweg z/n, Rif)
open voor publiek-zwemmen (toegang kinderen t/m 14 jaar één gulden en volwassenen twee gulden): vrijdag van 20.00-22.30 uur; zaterdag van 14.00-17.00/20.00-22.00 uur en zondag van 12.00-17.00 uur

BOWLEN
(Damacor Bowling Club, Chuchubiweg)
openingstijden: maandag t/m donderdag van 17.00-02.00 uur; vrijdag en zaterdag van 16.00 uur tot na 02.00 uur; zondag vanaf 13.00 uur.

SCHAAKVERENIGING CURAÇAO
(Rust & Burgh)
iedere maandagavond om 20.00 uur gelegenheid tot schaken.

SCHAAKVERENIGING JANWE
(Sentro di Bario Janwé)
elke zaterdag van 09.00-12.00 uur schaakles en -training voor de jeugd van 7 tot 23 jaar.

* * * * * * * *

ZONDAG
VOETBAL
(Federashon Futbòl Kòrsou)
junior
10.00 uur (B-klasse) De Koning vs St Joris;
12.00 uur (B) Victory Boys vs Veeris -Victory Boys-veld.
10.00 uur (B) Streanan Uni vs Centro Dominguito;
12.00 uur (A) Estudiantes vs Undeba -Suffisant-veld.
derde divisie
16.00 uur Desa vs Indekor - Sentro Deportivo Kòrsou.
(promotie/degradatie)
18.00 uur CH Mahuma vs CD Barber -Mahuma-veld.

WANDELMARS
(Sepsodik)
i.v.m. viering Wereldpostdag UPU
05.00 uur 21.3-km int. postale wandelmars bij hoofdpostkantorr te Groot Kwartier via verschillende wegen naar de finish bij Sentro Deportivo Kòrsou.

BASEBALL
(Liga Vruminga)
10.00 uur Casa Cohen vs Marchena Hardware;
12.00 uur Nederex vs Ultimo Noticia
14.00 uur Freeport vs Las Palmas;
16.00 uur Aruba Lotto Team vs Gomez Shipping - Sta. Maria Ballpark.

SCHERMEN
(Intereskolar)
09.30 uur floretkampioenschappen in de A-/B-/C-/ en S-klasse (dames/heren) gymzaal Mgr. Zwijsen College, Grebbelinieweg.

* * * * * * * *

MAANDAG
SPORTPARK MARIE PAMPOEN
15.00-17.00 uur voetbal.
15.00-18.00 uur dammen.

* * * * * * * *

ROTTERDAM - Het bestuur van de Nederlandse boks bond wil het Holland-toernooi voor amateurs opnieuw leven inblazen.

Het toernooi, dat in de jaren zestig voor de eerste maal werd gehouden en daarna nog enkele succesvollle afleveringen kende, ging enkele jaren geleden door gebrek aan financiën ter ziele.

De NBB hoopt het toernooi in 1994 of 1995 opnieuw op de kalender te kunnen zetten. Het zou dan als voorbereiding kunnen dienen voor het EK van 1994 of het WK van 1995.

Daarnaast denkt de boksbond na over een kandidatuur voor de organisatie van de Europese titelstrijd van 1996, die vòòr het Olympisch bokstoernooi van Atlanta moet plaats vinden.

Knock out-systeem maakt schaken eerlijker en harder
Start Interpolistoernooi verloopt door nieuwe opzet wat chaotisch

TILBURG - Bij het Interpolistoernooi worden de centen dit jaar wat socialer verdeeld. Het elite-gezelschapje van acht schakers, dat vorig jaar nog kon rekenen op een meer dan modaal jaarsalaris en een VIP-behandeling, heeft plaats moeten maken voor een gezelschap van een kleine honderd op buit beluste vechtjassen.

Vanuit de verste uithoeken van de voormalige Sovjetunie zijn ze aangereisd. Aangelokt door een eerste prijs, die niet minder dan 100.000 gulden bedraagt. Met moeite heeft de organisatoren hun aantal gelimiteerd tot achttien russen, zeven Oekraïners en nog wat afgevaardigden van de andere deelrepublieken.

Het idee dat de meesten van hen het zullen moeten doen met een rondegeld van duizend gulden en een tegemoetkoming van vijfhonderd gulden in de reiskosten heeft ze niet afgeschrikt. Per slot van rekening is elke dollar, die zij aan het avontuur overhouden thuis driehonderd roebel waard.

De heren zonder dat soort geldzorgen als Karpov, Ivantsjoek, Timman en Short mogen nog even pauzeren, maar zondag worden ook zij in de malle molen gestopt, waarbij na elke ronde van twee of drie partijen de helft naar buiten wordt gezwiept.

Of iedereen de daarbij opgelopen bulten en blessures voor lief neemt, weet organisator Jan Rennings niet zo zeker. Hij beseft terdege dat het knock-outsysteem, dat hij ontwikkelde, hemzelf wellicht als eerste knock-out zal slaan. "Ik blijf maar in de buurt van een stevige bodyguard. Je weet maar nooit hoe de uitvallers reageren."

GEEN STARTGELD

Bij het half miljoen, dat Interpolis aan prijzengeld heeft gereserveerd, zit geen cent startgeld. Dat zal wel de reden zijn, dat wereldkampioen Gari Kasparov op de deelnemerslijst ontbreekt. Mocht hij zondag alsnog opdagen, dan staat hij volgens Rennings voor een gesloten deur. "Of het zou moeten zijn, dat iemand anders zegt: voor een paar duizend gulden geef ik mijn plaats wel op."

Het experiment, dat volgens gastgrootmeester Sosonko het schaken eerlijker en harder maakt, had uiteraard enkele schoonheidsfoutjes. Zo verzekerde de organisatie niet zestien, maar zeventien spelers van een bye in de eerste ronde.

Als gevolg daarvan wordt Ulf Andersson in de tweede ronde ingeloot met de winnaars van de eerste ronde. De zestien overgeblevenen worden geplaatst, waardoor - als de verwachtingen worden bewaarheid - de finale gaat tussen Ivantsjoek en Karpov, terwijl Timman en Short elkaar in de kwartfinales ontmoeten.

Voor een gedegen explicatie zal het publiek geduld moeten oefenen tot aan de achtste finales. Vooralsnog wordt de demonstratiezaal gevuld met deelnemers. Tot enkele minuten voor aanvang van de eerste ronde verkeerde de organisatie in het onzekere, wie er wel en wie er niet was. Een soort sloepenrol, waarbij iedereen op zijn plaats moest gaan zitten, bracht uitkomst.

AFWEZIG

Vier grootmeesters bleken zonder bericht van verhindering afwezig. Hun plaatsen werden ingenomen door anderen, waardoor het aantal Nederlandse deelnemers steeg tot vijftien. "Wie is in vredesnaam Knoppert", vroeg Boris Goelko. De tegenwoordig voor Amerika uitkomende Rus wist enkele uren later beter. De Nederlandse FIDE-meester had de kloof van 140 ELO-punten (2370 tegen 2610) moeiteloos overbrugd en remise gemaakt.

Albert Blees en Gert Jan de Boer waren minder fortuinlijk. Zij bouwden tegen de Brit Kosten en de Est Oll veelbelovende stellingen op, maar zagen het in tijdnood niet meer zitten. Oud-wereldkampioen Smyslov had ook al van doen met een talent van Nederlandse bodem. Herman Grooten, oud-hoofdredacteur van Schaaknieuws, dacht zelfs even dat hij de zeventig-jarige klem had.

Maar dat bleek toch een vergissing. De enige Nederlander die wel succes had, was Friso Nijboer. Hij maakte het tegen Kurajica goed af. John van der Wiel remiseerde met de uit Moldavië afkomstige Bologan. Een zelfde resultaat was weggelegd voor Rini Kuijff tegen clubgenoot Kortsjnoj en Loek van Wely in een Siciliaan tegen Magerramov.

Ergens in een hoekje won Vaganjan van Portisch. Een stille revanche voor de kandidatenmatch van jaren geleden in St. John, toen Portisch juist iets sterker was.

Jam Timman geflankeerd door zijn kinderen: volgens Kasparov de uitdager

Talen naar ploeg Priem

DEN HAAG - John Talen rijdt volgend seizoen voor de ploeg van Cees Priem.

De 27-jarige renner tekende een contract voor een jaar met een optie voor nog eenzelfde periode. Talen, de afgelopen twee jaar in dienst van PDM, wordt door TVM hoofdzakelijk in de klassiekers ingezet.

Met de komst van Talen heeft Priem drie van vier renners die in 1986 met de Nederlandse ploeg wereldkampioen tijdrijden bij de amateurs werden onder contract. Naast Talen maakten Harmeling en De Vries deel uit van de succesvolle ploeg. De vierde renner was Tom Cordes, volgend jaar in Spanje actief.

Collegianen nu praktisch in finale
Sithoc fortuinelijk op winst tegen Victory Boys

WILLEMSTAD — Een verkeerde berekening van doelman Waldi Graanoogst is Victory Boys gisteravond in de vierde wedstrijd van de semifinales om het Curaçaose voetkampioenschap noodlottig geworden. De goalie verkeek zich op een vrije trap van Rennie Janga waardoor Sithoc de volle winst kon grijpen en mede dankzij de twee in de voorronden veroverde bonuspunten een comfortabele voorsprong kon nemen.

Beide elftallen ontliepen elkaar gisteravond niet veel in kracht. Althans niet op het middenveld. Waar er wel een duidelijk verschil was, was in het aanvalsspel. Er zat veel meer venijn en gevaar in de offensieve acties van de Collegialen dan van de Sta. Rosaploeg. Het aantal doelrijpe kansen dat de Collegialen zich wisten te scheppen, lag ook beduidend hoger. Geen wonder dan ook dat het doelpunt uiteindelijk aan hun kant viel ofschoon zij daarvoor een beetje hulp nodig hadden van de keeper van Victory Boys.

De auteur van het doelpunt, Janga, zat een tiental minuten daarvoor nog op de reservebank. Hij werd in de 67e minuut ingezet en in de 76e minuut scoorde hij het enige doelpunt uit een vrije trap.

De Collegialen hebben zich met het resultaat van gisteravond in een uitstekende positie gemanoeuvreerd om zich voor de finale te kwalificeren. Zij hebben thans vijf punten uit twee partijen (inclusief twee bonuspunten). De tweede beste kandidaat voor een plaats in de finale is momenteel Jong Holland dat drie punten heeft. Daarna volgt Jong Colombia met twee en Victory Boys met één punt.

De situatie voor de Sta. Rosaploeg is verre van rooskleurig. Het heeft zijn enige punt te danken aan het dit jaar ingevoerde bonussysteem. In de semifinales zelf verloor het reeds tweemaal: een fikse nederlaag van 0-3 werd tegen Jong Colombia geleden waarna gisteravond weer een nederlaag volgde. Zowel tegen Jong Colombia als het kortste eind werd getrokken alhoewel de ploeg veel beter draaide dan in de eerste wedstrijd. Beter, maar niet voldoende.

De halve finales worden volgende week woensdagavond voortgezet met de ontmoeting tussen Jong Colombia en Sithoc. Ook voor de Bocaploeg is het zaak geen verder puntverlies te lijden om zijn kansen om door te dringen tot de finale reëel te houden. In de laatste wedstrijd van de eerste semifinaleronde moeten Jong Holland en Victory Boys nog tegen elkaar uitkomen.

WIELRENNEN / MILAAN -De 76ste editie van de Ronde van Italië zal volgend jaar op zondag 23 mei van start gaan op het eiland Elba. In de ochtenduren staat een etappe over circa honderd kilometer op het programma, in de namiddag gevolgd door een korte individuele tijdrit. Maandag 24 mei verlaat de karavaan het eiland om zijn weg te vervolgen naar het zuiden van Italië. Het etappeschema voor de Giro 1993, die tot zondag 13 juni duurt, zal 14 november worden bekendgemaakt.

*****

Voorzitter van Ancona gearresteerd

ROME - Voorzitter Camillo Florini van de Italiaanse voetbalclub Ancona uit de Serie A is gearresteerd op verdenking van een grootscheepse fraude.

Met Florini werd ook de belangrijkste aandeelhouder van de vereniging, bouwondernemer Edoardo Longrini, opgepakt.

Volgens justitie zou het tweetal ruim vijfhonderd miljoen gulden, bestemd voor wegenbouw, in eigen zak hebben laten glijden.

In Duitsland is het openbaar ministerie een onderzoek begonnen tegen vier leden van het bestuur van Dynamo Dresden en de vroegere manager Manfred Kluge.

Het vijftal wordt onder meer verdacht van fraude en belastingontduiking.

AUTOSPORT / PARIJS -De Engelsman Max Mosley is in Parijs voor vier jaar herkozen als voorzitter van de internationale automobiel federatie (FISA). In 1991 was de Brit Jean-Marie Balestre opgevolgd. De Fransman trad tussentijds af na herhaalde kritiek op zijn functioneren.

Uitslagen WK dammen

TOULON - De resultaten van de zeventiende ronde van het WK dammen in Toulon zijn:

Marcos (Bra) - Scholma (Ned) 1-1, Boezinski (Lit) - Nimbi (Fra) 1-1, Hubner (Bel) - Clerc (Ned) 1-1, Foerman (Rus) - Samb (Sen) 1-1, Mogiljanski (Vst) - Jansen (Ned) 2-0, Gantwarg (Wru) - Traore (Ivo) 1-1, Chmiel (Pol) - Delmotte (Fra) 1-1, Baljakin (Wru) - N'Diaye (Sen) 1-1, Koyfman (Isr) - Wiersma (Ned) 1-1, Tsjizjov (Rus) - Delmotte (Fra) 2-0, Koeperman (Vst) - Sijbrands (Ned) 1-1, Valneris (Let) - Fofana (Ivo) 0-2.

Stand:

1. Tsjizjov 28, 2. Sijbrands 24, 3. Clerc, Wiersma en Koyfman 23, 6. Gantwarg 22, 7. Baljakin en Foerman 21, 9. Scholma 20, 10 Jansen, Samb en Valneris 19, 13. N'Diaye, Mogiljanski en Boezinski 18, 16. Koeperman 17, 17. Chmiel en Traore 12, 19. Fofana 11, 20. T. Delmotte 10, 21. G. Delmotte 9, 22. Hubner, Marcos en Nimbi 7.

Voetbalstaking in Uruguay

MONTEVIDEO - De vakbond voor profvoetballers in Uruguay heeft voor onbepaalde tijd een staking afgekondigd. De massale boycot geldt zowel voor nationale als internationale wedstrijden.

Aanleiding voor de maatregel is het vonnis van de nationale voetbalbond inzake supportersrellen tijdens de wedstrijd Basanez -Villa Teresa (tweede divisie), waarbij een fan om het leven kwam. Beide clubs werden voor het dodelijk ongeluk verantwoordelijk gehouden en kregen een schorsing van een maand opgelegd.

Volgens de spelersvakbond hadden beide clubs geen schuld aan het ongeval, dat na de wedstrijd buiten het stadion plaatsvond. Met 190 tegen 45 stemmen werd tot een stadking besloten. Dit weekeinde ligt in elk geval de profcompetitie stil.

De wedstrijden van landskampioen Nacional in het Zuidamerikaans bekertoernooi tegen Racing uit Argentinië (21 en 28 oktober) worden wellicht eveneens geschrapt. Over het doorgaan van een interland aan het eind van deze maand bestaat evenmin zekerheid.

Van Vossen wellicht in basis
Bondscoach Advocaat roept Fräser voor Silooy op

Peter van Vossen: 'nieuweling' met een plaats in de basis (?)

NOORDWIJK - Bondscoach Dick Advocaat heeft Henk Fräser bewogen tot een terugkeer in het Nederlands elftal. Dat was vrijdag de opvallendste gebeurtenis in Noordwijk, waar de selectie van Oranje zich verzamelde.

De verdediger van Feyenoord ontbrak bij de Europese titelstrijd, die in juni in Zweden werd gehouden. Kort daarna liet hij weten geen trek meer in het Nederlands elftal te hebben. Hij voelde zich niet thuis tussen -enkele- van de vedetten van Oranje. Afgelopen woensdag herhaalde hij die woorden nog eens tijdens een televisie-interview.

Bondcoach Advocaat, positief over Fräser na de topper PSV - Feyenoord het afgelopen weekeinde, kwam door de blessure van Silooy vrijdag in moeilijkheden. De verdediger van Ajax, die met een gekwetste enkel uit de selectie verdween, was als mandekker zeker van een plaats in de basis tegen Polen. Het ligt voor de hand dat nu Fräser, samen met de weer herstelde PSV'er Van Aerle, de achterhoede tegen de tweemans-aanval van Polen zal gaan vormen.

Advocaat wilde vrijdag nog niet veel kwijt over zijn plannen voor de wedstrijd van volgende week woensdag. "Wel is duidelijk dat we toe moeten naar een elftal met meer strijd. Tegen Noorwegen is te plichtmatig en te veel op zekerheid gespeeld. Dat voert op dit niveau tot problemen. Over een viertal spelers was ik duidelijk niet tevreden. Vandaar de wijzigingen."

VERDWENEN

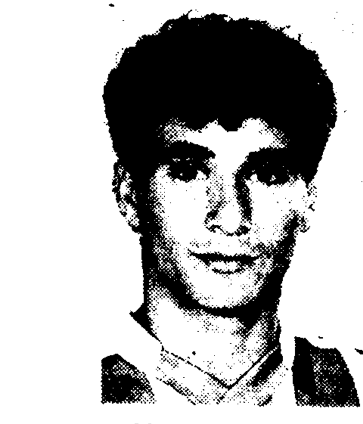
Van 't Schip, Taument, Blind en De Boer verdwenen in de aanvankelijke selectie, Van Aerle, Jonk, Van Vossen en Vanenburg keerden terug. Met uitzondering van Jonk zullen de "nieuwelingen" waarschijnlijk een plaats in de basis krijgen.

Advocaat zei een afwachtend Polen te verwachten. "Desondanks moeten wij winnen", sprak de opvolger van Rinus Michels. "Alleen dan houden we de kansen op kwalificatie in eigen hand. Hoe gevaarlijk aanvallen tegen een defensieve tegenstander kan zijn hebben we tegen Noorwegen gezien."

In een besloten wedstrijd tegen Jong Oranje zal advocaat het "systeem" testen.

'Grote last van mijn schouders gevallen'
Vanenburg heeft weer plezier in voetballen

NOORDWIJK - Gerald Vanenburg, 29 jaar, 41 interlands, een doelpunt voor Oranje. In Noordwijk vrijdag terug van meer dan een jaar weggeweest bij de selectie van het Nederlands elftal. Meer dan een stand-in van de vertrokken Ruud Gullit? Vraag het maar de bondscoach. Vindt Vanenburg.

• Vanenburg.

Gerald Vanenburg: 'iets aan loopbaan toevoegen'

Grote uitspraken doet hij voorlopig niet. Eisen stellen evenmin. Vanenburg wil geen basisplaats, maar hoopt erop. De rol die hij woensdag tegen Polen in Oranje zal vervullen is evenmin van groot belang. "Als het maar in het belang van de ploeg is."

Is vanenburg veranderd? "Ik denk het niet. Ik ben altijd voor mijn eigen mening uitgekomen. Dat moet kunnen, lijkt me. Niet iedereen is daar blij mee geweest. Het heeft mijn loopbaan geschaad. Het zij zo. Men moet me nemen zoals ik ben. Wel heb ik geleerd van het verleden. Misschien zal ik voortaan iets voorzichtiger zijn, proberen iets genuanceerder over te komen. Verder blijf ik dezelfde."

Bij het verleden -en het hoe en waarom van zijn lange afwezigheid in het Nederlands elftal- wil Vanenburg niet te lang stilstaan. "Dat heeft geen zin. Met Advocaat heb ik vorige week een aantal zaken uitgepraat. Dat is goed geweest. Het grootste probleem gedurende de laatste twee seizoenen waren echter mijn langdurige blessures. Ik ben veel uit de roulatie geweest. Te veel. Het is vaak moeilijk terug te komen. Vraag het maar aan Gullit."

OPGELEEFD

Vanenburg is niet zo zeer beter geworden. "Hooguit ben ik evenals het elftal van PSV opgeleefd. Iedereen bij ons heeft er weer plezier in. Dat is de verdienste van Westerhof en Arnesen. Er is geen onrust meer in het elftal. De laatste jaren was dat er wel. Nu is het beter, hetgeen automatisch wordt omgezet in resultaten. Dan is het ook makkelijker om individueel tot goede prestaties te komen."

Wel is de betrokkenheid van Vanenburg veranderd. "Ik speel vrijer. Vroeger lag de last van het elftal te veel op mijn schouders. Ik was vooral bezig met de problemen van de andere spelers. Nu bemoei ik me daar ook nog wel mee, maar de nadruk ligt op m'n eigen prestaties. Dat ook komt mijn spel ten goede."

Maar zoals vroeger, weet Vanenburg, wordt het nooit meer. In de jonge jaren, waar hij ook speelde, was Vanenburg nummer één. "Ik was altijd de man om wie alles draaide. Ik scoorde gemakkelijk, speelde gemakkelijk. In zo'n situaties danst iedereen gemakkelijk naar je pijpen. Op een gegeven moment werd dat anders. Gingen anderen een grotere rol spelen. Maar ik denk dat ik mij in de loop der jaren aardig heb aangepast."

"Tevreden over mijn loopbaan tot nu toe? Zeker. Zeer tevreden. Maar bij zo'n vraag denk je natuurlijk altijd terug aan de mooie momenten. Gelukkig zijn die er veel geweest. Er waren ook teleurstellingen. Bijvoorbeeld het WK. Daarom ook denk ik dat er nog wel wat aan mijn loopbaan is toe te voegen."

BASKETBAL / BUNNIK - Jan Chris Herweijer is benoemd tot voorzitter van de topsport liga van de Nederlandse basketball bond. Herweijer (34) is de opvolger van Jan van Renen, die deze functie in juni heeft neergelegd. Herweijer, een advocaat uit Driebergen, is sinds juni 1991 lid van de dagelijks bestuur van de NBB. Hij is tevens actief als internationaal arbiter. Gezien zijn nieuwe functie zal Herweijer niet meer optreden als scheidsrechter in de eredivisie.

*****

BOKSEN / ROTTERDAM - Het gevecht om de vakante Europese titel in het zwaarvedergewicht tussen Regilio Tuur en de Fransman Jacobin Yoma wordt in het sportpaleis Ahoy' in Rotterdam gehouden. Die mededeling deed Peter Bonthuis, wiens bureau Topsport Marketing vorige week voor 475.000 gulden de beursbieding won, in rotterdam.

Sonny Silooy geblesseerd

NOORDWIJK Sonny Silooy is definitief niet beschikbaar voor het Nederlands elftal voor het WK-kwalificatieduel met Polen volgende week woensdag in Rotterdam.

De verdediger van Ajax haakte vrijdag na een medische keuring door bondsarts Kessel definitief af. Silooy ging donderdag tijdens de training bij Ajax door zijn rechter enkel waarbij de banden licht inscheurden.

Henk Fräser is vrijdagmiddag opgeroepen als vervanger van Sonny Silooy. De 26-jarige Feyenoorder werd tijdens de training van de selectie op de hoogte gebracht. De verdediger speelde tot nu vijf interlands met Oranje.

Sparta wil publiek terug

ROTTERDAM - Bij Sparta zijn ze de geringe belangstelling voor de eredivisieclub beu.

Deze week maakte de tweede club van Rotterdam enkele plannen bekend om de terugval in de publieke belangstelling tegen te gaan. Op zondag 25 oktober krijgen de fans op Spangen gratis toegang bij de wedstrijd tegen FC Twente.

Voor de rest van het seizoen staan meer publieksvriendelijke acties op het programma, zoals bijvoorbeeld een Knakendag waarbij de supporters tegen een standaardbedrag (f 2,50) een wedstrijd kunnen bezoeken.

Nog voor de winterstop begint Sparta met de uitbreiding van de Kasteelloge. Er komen 72 businessseats bij. Onder Rijnmondtribune komt tweeduizend vierkante meter vrij voor een horecabedrijf, een biljartcentrum en een sportschool. Met de verbouwing wordt in het voorjaar van 1993 een begin gemaakt. Met het project is een bedrag van 1,2 miljoen gulden gemoeid.

De club bekijkt nog of het mogelijk is de huidige jongerentribune te vervangen door een overdekte zittribune.

Namenlijst Bijlmerramp

AMSTERDAM- Hieronder volgen, integraal, de lijsten van slachtoffers en vermiste personen, zoals die vrijdag zijn vrijgegeven door burgemeester Van Thijn van Amsterdam.

Lijst van geïdentificeerde slachtoffers

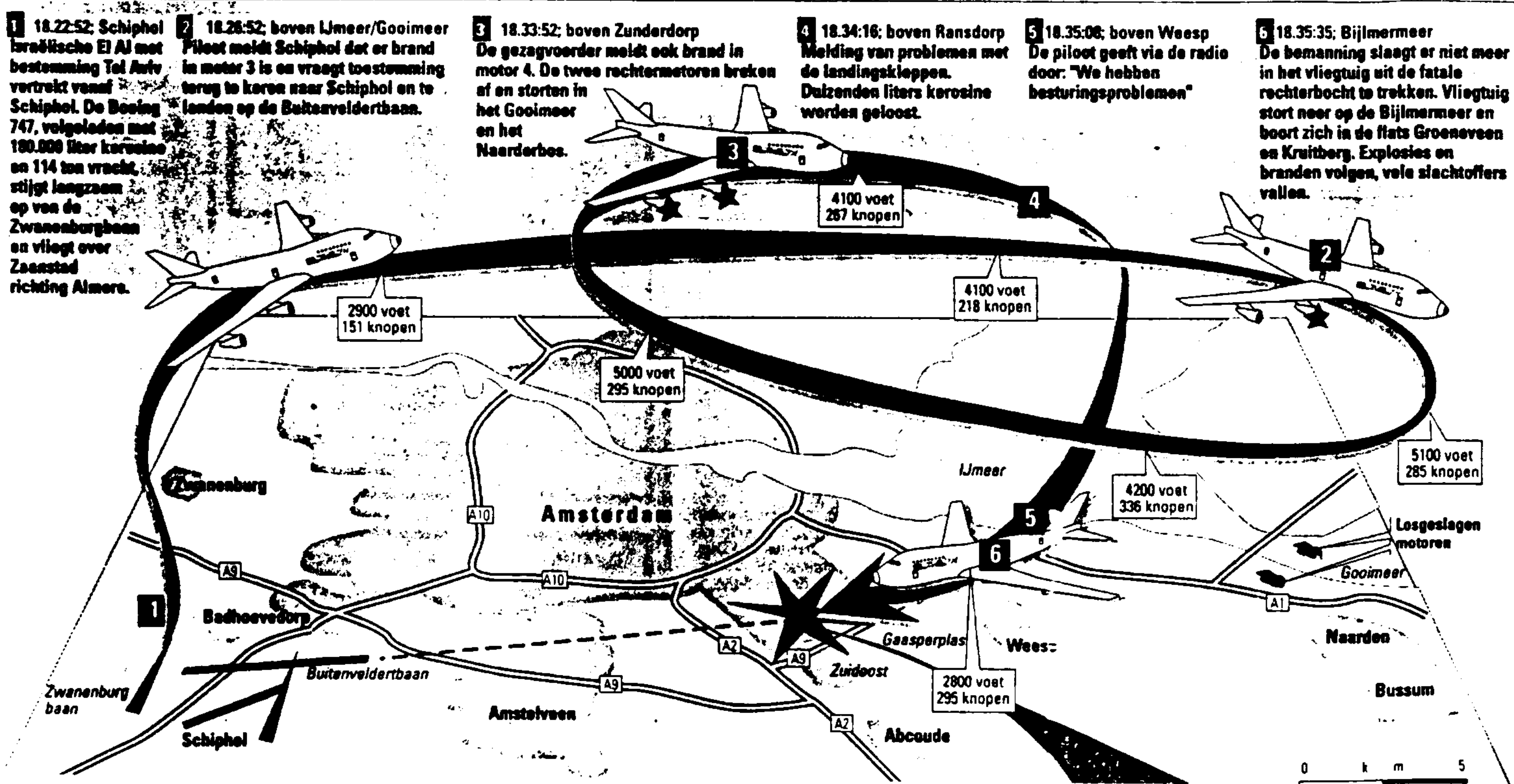
1. Anderson, Earn, geb.: 15-10-63, geb.plaats: Accra, geb.land: Ghana, nat.: onbekend (onb.), sekse: Onb; adres: Onb.;
2. Addo, Marcus, geb.: 03-02-88, geb.plaats: Amsterdam, geb.land: Nederland, nat.: Nederlands/Ghanees, sekse: man, adres: Kruitberg 425;
3. Addo, Maybel, geb.: 09-06-84, geb.plaats: Amsterdam, geb.land: onb;nat.: onb; sekse: V, adres: Kruitberg 425;
4. Ankrah, James Darko, geb.: 21-03-83, geb.Plaats: Amsterdam, geb.land: Nederland, nat.: Nederlands, sekse: M, adres: Kruitberg 425;
5. Jones, Elvira Ricoberta, geb.: 04-01-59, geb.plaats: Aruba, geb.land: Nederlandse Antillen, nat.: Nederlands, sekse: V, adres: Groeneveen 438;
6. Malik, Shahn Inam (Ook Usuhak, h.), geb.: 20-12-69, geb.plaats: Kano, geb.land: onb; nat.: onb. Sekse: onb; adres: onb.;
7. Marquita, Elvis Gerardo, geb.: 16-10-62, geb.plaats: onb; geb.land: Curaçao, nat.: onb; sekse: onb; adres: Groeneveen 452;
8. Vicento, Shirley Justina, geb.: 26-09-59, geb.plaats: onb; geb.land: Curaçao, nat.: onb; sekse: onb; adres: Groeneveen 452;
9. Vrutaal, Morene Morette, geb.: 08-04-74, geb.plaats: Aruba, geb.land: onb; nat.: onb; sekse: V, Echtenstein 93.
10. Richardson, Iris Eudora, geb: 03-04-38, geb. plaats: Aruba, geb.land: Nederlandse Antillen, nat.: Nederlands, sekse: V, adres: Kruitberg 448
11. Celestina, Josepha, geb.: 09-03-56, ge.land: onb; sekse: V, adres: Kruitberg 382

Lijst 2 (vermiste personen, waarschijnlijk op/bij rampplaats)

1. Fuks, Itzhak (Capt. El-Al), geb.: 21-01-33, adres: Hahagnastreet 2, Ramat Hahero;
2. Ohad, Arnon (Co.Pl. El-Al), geb.: 07-05-60, adres: Hapoel hatzairstreet 18 te g;
3. Sofer, Gedalya (Flight eng. El-Al), geb.: 23-05-31, adres: Uzleistreet 2 te bavli Tel Aviv;
4. Solomon, Levy Anat (Pass. El-Al), adres: Balfourstreet 148 te Betyan;
5. Acheampong, Joey, nat: onb; adres: Groeneveen 461;
6. Addo, Cynthia Augustina, geb.: 14-10-80, geb.plaats: Kumasi, geb.land: Ghana, nat.: Ned; sekse: V, Kruitberg 425;
7. Annan, Ekow, geb.: 29 jr, geb.plaats: Ghana, geb.land: Ghana, adres: Groeneveen 461;
8. Bafoe, adres: Kruitberg 468;
9. Bailuy, Collins, geb.: 29 jr, adres: Groeneveen 461;
10. Barime, Yaw, geb.: 26-09-56, adres: Kruitberg 426;
11. Biezen, Gilbert S. Van der (Cq. Vicento), geb.: 10-03-81, geb.plaats: Aruba, geb.land: Nederlandse Antillen, , sekse: M, adres: Groeneveen 452;
12. Biezen, Gilmer E. Van der, geb.: 10-04-77, geb.plaats: Aruba, geb.land: Nederlandse Antillen, , adres: Groeneveen 452;
13. Biezen, Merelin F. (Cq. Vicento do), geb.: 07-05-84, adres: Groeneveen 452;
14. Biondi, Bianca Giuseppina Elisa, geb.: 19-02-68, geb.plaats: Uithoorn, geb.land: Nederland, sekse: V, adres: Kruitberg 448;
15. Carina, Farida, geb.: 25 jr, adres: Kruitberg 424;
16. Celestina, Gerber L; geb.: 02-08-84, sekse: M, adres: Kruitberg 382;
17. Cole, Daniel, geb.: 13-12-50, adres: Kruitberg 448;
18. Dijkhoff, Lisandra, geb.: 15-07-83, adres: Kruitberg 458;
19. Dijkhoff, Sueyenn of Cruz, geb.: 14-12-80, adres: Kruitberg 458;
20. Disento, Veraly, adres: Groeneveen 452;
21. Es, Bert van, geb.: 14-03-34, adres: Kruitberg 436;
22. Hussain, Zahid Malik, geb.: 34 jr, sekse: M, adres: Kruitberg 404;
23. Kamlesh, Suman (Singh andere achternaam), geb.: 04-06-64, adres: Kruitberg 415;
24. Laciey, Benny, adres: Groeneveen 461;
25. Malik, Ozman Mohamed, adres: Groeneveen 425;
26. Miquel, (Achternaam onb; vermoedelijk Richardson), adres: Kruitberg 448 (Op bezoek);
27. Nakibery, Farida of comfort serwas, geb.: 30 jr, sekse: V, adres: Kruitberg 426;
28. Osei, hr; adres:: Kruitberg 426 (Bezoek);
29. Osei, Nana, geb.: 38 jr, sekse: V, adres: Kruitberg 426;
30. Osei, Yeboah, adres: Kruitberg 425;
31. Prince, Maxwell, adres: Groeneveen 443;
32. Richardson, Gerald Rudolf, geb.: 27-12-64, geb.plaats: Curaçao, geb.land: Nederlandse Antillen, nat.: Ned; sekse: M, adres: Meernhof 91;
33. Rosaria, Jean Marie; geb.: 14-03-68, geb.plaats: Curaçao adres: Groeneveen 484, coll.;
34. Sagan, Marcella, geb.: 1925, adres: Groeneveen 407;
35. Sam, Michael; leeftijd 37 jaar, geb. land: onb. , adres: Groeneveen 461;
36. Schmeltz, Michiel Edgar; geb. 26-03-41, geb.plaats: Paramaribo, geb.land: Suriname, , sekse: M; adres: Kruitberg 470;
37. Singh, Robinder Gill; geb. 08-01-90; adres: Kruitberg 415;
38. Thokas, adres: Groeneveen 461;
39. Tobi, Samuel; geb. 1961, adres: Groeneveen 461;
40. Truideman, Graciella Estella; geb. 12-05-78, geb.plaats Paramaribo, geb.land Suriname, adres: Groeneveen 434;
41. Truideman, Guillermo Elfredo; geb. 09-10-75, geb.plaats Paramaribo, geb.land: Suriname, nat.: Ned./Sur; adres: Groeneveen 434;
42. Wijbolt; adres: Kruitberg 473 (Op bezoek);
43. Yaw, Nana; leeftijd: 32 jaar; adres: Kruitberg 446.

Lijst van als vermist geregistreerde personen

1. Addai, Sharlynn, geb.: 27-02-92, adres: Groeneveen 380;
2. Ammar, M; adres: Groeneveen 397;
3. Amoah, Paul, geb.: 00-00-57, adres: Groeneveen 425;
4. Amoha, Paul, geb.: 04-06-64, geb.plaats: Sefwi wiawso, geb.land: Ghana, nat.: Ghanees, sekse: M, adres: Grunder 417;
5. Atte, Cole Daniel, geb.land: Ghana, adres: Groeneveen 232;
6. Bafoe, Brenda, geb.: 04-03-81, adres: Groeneveen 380;
7. Bafoe, Quenth, geb.: 18-11-86, adres: Groeneveen 380;
8. Bafoe, Verona Linda, geb.: 13-09-62, adres: Groeneveen 380;
9. Belfort, H.E; adres: Groeneveen 800;
10. Bobson, Ernest, geb.: 04-10-54, geb.land: Ghana, sekse: M, adres: Kruitberg 339;
11. Brouwer, Henk, geb.: 09-03-65, sekse: M, adres: Groeneveen 5e etage;
12. Brouwer/Sosa, Manuela, geb.: 1 jaar, sekse: V, adres: Groeneveen 5e etage;
13. Brouwer/Sosa, Peter, geb.: 3 jaar, sekse: M, adres: Groeneveen 5e etage;
14. Dall, S.G; geb.land: Ghana, adres: Groeneveen 454;
15. Dilawar Hussain, geb.: 08-08-56, geb.plaats: Cnure, geb.land: Pakistan, nat.: Pakistaanse, sekse: M, adres: Kruitberg 404;
16. Esajas, L; geb.: 02-08-54, adres: Kruitberg 933;
17. Florince, adres: Kruitberg;
18. Fofanah, Abdel, geb.: 29-12-57, adres: Groeneveen;
19. Fontes, Lusi, geb.: 20 jaar, adres: Kruitberg? 6e etage;
20. Fontes, Watali, geb.: 22 jaar, adres: Kruitberg? 6e etage;
21. Forrester, P.S; adres: Groeneveen 474;
22. Ghulam, Tahir, geb.: 01-09-61, adres: Groeneveen 404;
23. Hator, Rose, geb.: 20-03-70, adres: Kruitberg 404;
24. Havids Gentable, geb.: 37 jaar, adres: Groeneveen 010 (Onjuist);
25. Irenis, Antonio of Jonel Irenies, geb.: 01-12-56, sekse: M, adres: Hagendoornplein 183 te Leeuwarden;
26. Kort, Norbert (is volgens gegevens RVD terecht) 27. Lanoy vader, adres: Groeneveen 345;
28. Maatrijk, geb.: 1946, adres: Kruitberg;
29. Mechedy, Mhohan, geb.: 25-03-62, adres: Kruitberg 468;
30. Mkansah (N. Kansah??) 5 pers; adres: Kruitberg 230;
31. Mkansah (N. Kansah??) 5 pers; adres: Kruitberg 230;
32. Mkansah (N. Kansah??) 5 pers; adres: Kruitberg 230;
33. Mkansah (N. Kansah??) 5 pers; adres: Kruitberg 230;
34. Ofosu, adres: Kruitberg?;
35. Perret-Gentil, Corson, geb.: 21-02-75, sekse: M, adres: Haarlem, van Lochemstraat 2/1;
36. Peters, Albertus Reginal, geb.: 16-01-64, sekse: M, adres: Rotterdam;
37. Quacoe, Eaaron k; geb.: 27-04-73, geb.plaats: Tema, geb.land: Ghana, nat.: Nederlandse/Ghanese, sekse: M, adres: Kruitberg 393;
38. Quacoe, Janet, geb.: 02-07-75, geb.plaats: Tema, geb.land: Ghana, nat.: Nederlandse/Ghanese, sekse: V, adres: Kruitberg 393;
39. Quacoe, Roland K; geb.: 02-07-75, geb.plaats: Tema, geb.land: Ghana, nat.: Nederlandse/Ghanese, sekse: M, adres: Kruitberg 393;
40. Rack, Jacqueline, geb.: 09-07-87, adres: Kikkenstein 114;
41. Rahman, H; geb.: 20-01-60, adres: Slotermeerlaan 173;
42. Raphaela, Lucy Ann Elny, geb.: 06-08-84, geb.plaats: Aruba, geb.land: N.A; nat.: Nederlandse, sekse: V, adres: Groeneveen 438;
43. Raphaela, Pamela Leanne, geb.: 11-02-87, geb.plaats: Aruba, geb.land: N.A; nat.: Nederlandse, sekse: V, adres: Groeneveen 438;
44. Richardson, Germaine, (is volgens gegevens van RVD terecht);
45. Richardson, kind, geb.: 1 jaar (is volgens gegevens RVD terecht);
46. Rogier, Martin, adres: Groeneveen 484;
45. Sapomaa, D. (1 kind), geb.land: Ghana, adres: Groeneveen 527;
46. Siaw, Josephine Owusman, geb.: 11-09-68, geb.plaats: Accra, sekse: V, adres: Werengouw 339;
47. Siddik, fam, adres: Groeneveen;
48. Siro, Lorentina, geb.: 1940, adres: Kruitberg;
49. Sporksleder, Jenny, adres: Kruitberg 127?;
50. Tjin-Sie, Ricky, geb.: 09-12-67, adres: Kempering 936;
51. Tromp, Angeline L; geb.: 12-02-74, geb.plaats: Aruba, geb.land: N.A; nat.: Nederlandse, sekse: V, adres: Groeneveen 438;
52. Zamai, Fatima, adres: Groeneveen;

Lijst Bijlmerramp besproken

AMSTERDAM - Na het vrijgeven van de bijgewerkte lijst van vermisten van de vliegramp in de Bijlmer werd door de bewoners van de getroffen flats gekeken of er bekende namen bij waren. De drie lijsten verbergen in hun zakelijke opsomming van namen en feiten of het ontbreken van gegevens een immens drama. Ook de op deze foto gefotografeerde jongeren bespreken met elkaar en aan de hand van de lijst de situatie.

AMSTERDAM — Het crisiscentrum in Amsterdam heeft zaterdagochtend nieuwe lijsten gepubliceerd met namen van slachtoffers en vermisten. De lijsten tellen samen nog 90 namen, elf minder dan het totaal van de vorige. Vooral lijst drie is flink korter geworden. Op deze lijst staan de namen van mensen die als vermist zijn geregistreerd na de ramp, maar van wie niet vast staat waar zij zich op het moment van de ramp bevonden. Lijst drie telde vrijdagnacht nog 43 namen, nu nog 34. Lijst een met de namen van geïdentificeerde slachtoffers blijft staan op veertien namen. Lijst twee, met de namen van vermisten die zich vrijwel zeker op de plaats van de ramp hebben bevonden, telt nog 42 (was 44) namen.

De FRANSE staatsbank Banque Nationale de Paris (BNP) heeft in de eerste helft van dit jaar een nettowinst behaald van 1,53 miljard frank (ongeveer Nf 500 miljoen), 13,4 procent minder dan in de eerste helft van vorig jaar. De bank gaat ervan uit dat de resultaten in de tweede helft van dit jaar nadelig worden beïnvloed door de matig draaiende wereldeconomie en de recente chaos op de valutamarkten.

[R]uim 400 personen

[A]cht groepen nemen deel [a]an de regatta carnaval

[KR]ALENDIJK — De coördinator van het regatta-[carna]val Charly Anthony zegt dat de voorbereidingen [van] het carnaval van woensdag vrijwel klaar zijn. [De] carnavalsoptocht is speciaal georganiseerd voor [ope]ning van de 25e Sailing Regatta. Woensdag 14 [oktobe]r is de rustdag in de zeilregatta. Acht groepen [met] honderd deelnemers zullen dan door de [straten] van Kralendijk trekken.

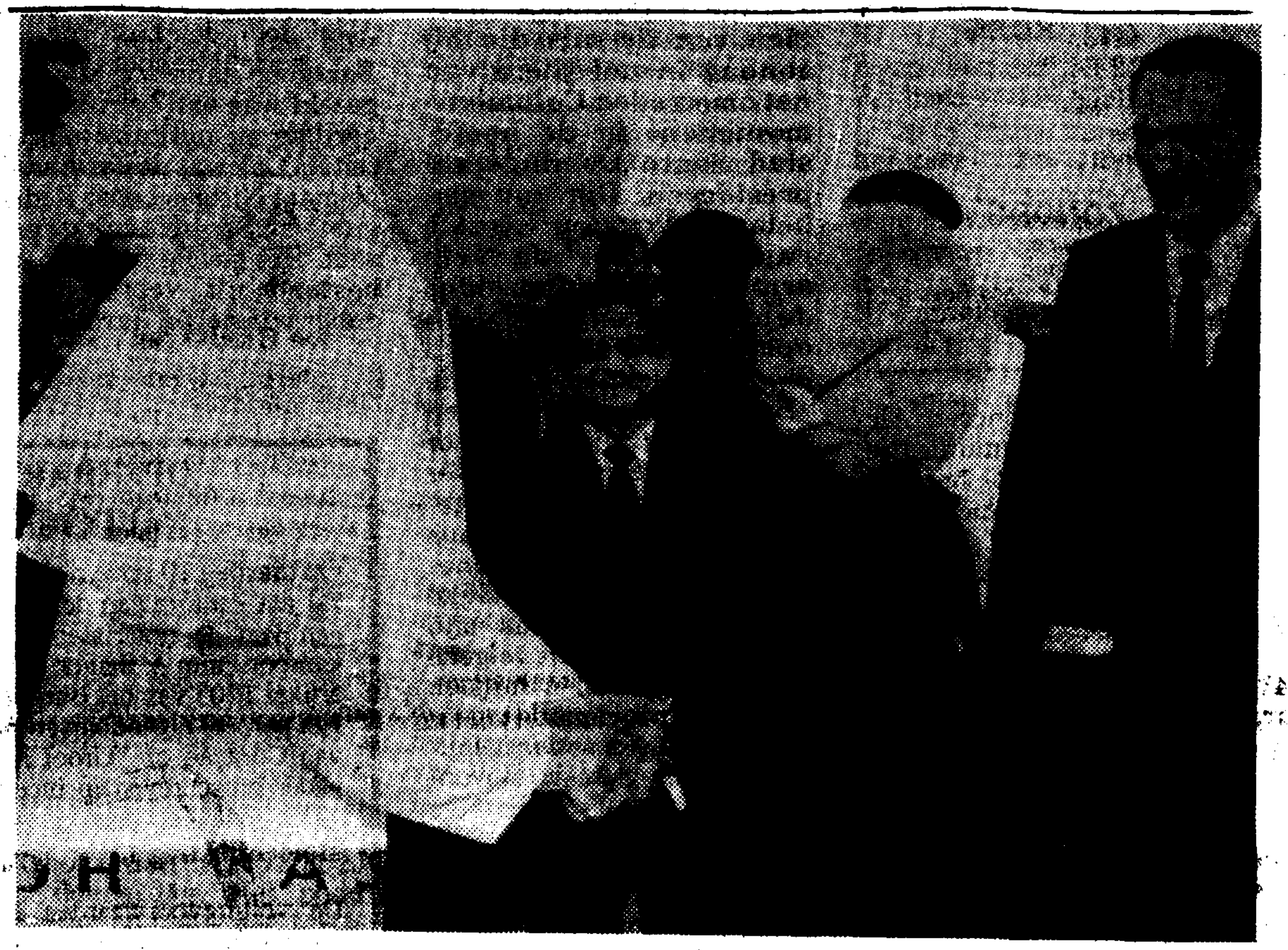
...s geen onderscheid ...t tussen groot en ...oals gebruikelijk is in ...i. Dit is ook geen ...carnaval. Het is ...een feest dat gevierd ...door carnavaleske ...zoals Alisio die met ...deelnemers zullen ...op de muziek van ...Boneriano. Wajaca ...en groep van 32 die ...id wordt door Juan ...r. Dan volgen er drie ...e groepen, Nos Tambe ...n (15), Kristal (20 en ...ise (15), die begeleid ...worden door Drama ...kal. ...bekende carnavals... Happy Navigators is ...85 deelnemers de ...te. In die groep zijn ...e deelneemsters van de Teenage Bonaire verte...oodigd. Zij zullen ...ed gaan in de folkloris...e dracht die zij ook ...en tijdens de verkie... De Happy Navigators ...en muzikaal begeleid ...de groep Le Prestige ...Aruba. Als groep ...er 5 volgen enkele klei...gezelschappen: ...hi Washington (6), Pad...el (25), Perlitas (6) en ...individuele deelnemer. ...rden begeleid door Pro...2000. ...zi (25) en Djies pa nos ...en, met vijftig deelne..., gaan verkleed als bar...n jokers. Glenn & Friends Combo uit Rincon zal beide groepen begeleiden. De stoet wordt gesloten door de Carnival Warriors. Die worden begeleid door Hot Line. De uit Curaçao aangekondigde en door de Banco di Caribe gesponsorde groep zal niet deelnemen aan de optocht.

Gestart wordt vanaf het parkeerterrein voor het stadion. De bedoeling is dat dit om twee uur in de middag gebeurt. Mocht de stoet zich inderdaad in beweging gezet hebben tussen twee en drie uur, dan gaat het via Kaya Betico Croes naar de Abrahamboulevard. Vandaar trekt de stoet via Kaya Grandi, Kaya L.D. Gerharts, Kaya Manuel Piar en Kaya Caracas naar Plaza Reina Juliana. Dat is het plein voor de St. Bernardusschool. Vandaar wordt weer de richting van Kaya L.D. Gerharts genomen en trekt de stoet voor de tweede maal door de Kaya Grandi. Vandaar via de Abrahamboulevard en Kaya Betico Croes naar het stadion en ten slotte wordt op het parkeerterrein de stoet weer ontbonden. Volgens coördinator Anthony gebeurt dit rond half zes, zodat deelnemers en kijkers nog alle gelegenheid hebben om zich klaar te maken voor de festiviteiten in de avonduren op het Wilhelminaplein.

Voor de toeschouwers langs de weg gelden dezelfde maatregelen als die van de carnavalsoptochten in februari. Anthony vraagt ieders medewerking om deze optocht goed te laten verlopen en de bezoekers van de regatta een goede inleiding te geven op het begin van de Bonaireaanse carnavalsperiode op 11 november.

Het ingenieursbureau voor chemische en petrochemische industrie KTI in Zoetermeer, dochter van het DUITSE machinebouwconcernMannesmann, opent eind deze maand een kantoor in Peking. In China is het bedrijf bezig met de bouw van een ethyleenfabriek voor de chemische industrie groep van Peking. Eerder was KTI betrokken bij de modernisering van een aantal installaties in de volksrepubliek.

■ *SANTO DOMINGO - Paus Johannes Paulus II is in de Dominicaanse Republiek aangekomen voor een pastoraal bezoek van vijf dagen. Hij werd op de Las Americas luchthaven onder meer verwelkomd door de bejaarde en nagenoeg blinde Dominicaanse president Joaquin Balaguer (zie foto). Het bezoek van de paus geldt de herdenking van vijf eeuwen christelijke evangelisatie. In verband daarmee wordt de Vierde algemene vergadering van de Latijnsamerikaanse bisschoppen-conferentie (CELAM) gehouden in Santo Domingo. Het is voor de derde keer dat deze paus de Dominicaanse Republiek bezoekt waar de oudste kathedrale kerk van dit continent staat.* (AFP-satellietfoto)

[R]egatta week

[KR]ALENDIJK — Tijdens [de S]ailing Regatta-week zal ...e avonduren aan bezoe...toeristen en de lokale ...king een scala van acti...n worden geboden. Er ...33 stands waar de hon...e of de dorstige festival...r terecht kan. Ook zijn ...ige staands waar spel...gespeeld kunnen wor... Die zijn echter verreweg ...nderheid. ...zijn op en rond het ...lminaplein twee podia ...icht waar lokale en bui...ndse artiesten tot diep ...n hun muziek laten ... Voor maandagavond ...op podium A Projecto ...p na de opening door ...teerde Ramoncito Booi ...lf acht en na een ...van coördinator ...Nicolaas om kwart ...t Tipiko Diagonales. ...ur tredea Tipiko ...ne en Kibracha op, ...om negen uur door ...Diagonales. Om tien ...Tipiko Boneriano ...piko Diagonales sluit ...den van die avond. ...van elf tot twaalf

...podium B wordt het ...verzorgd door Juan ... Om acht uur is er ...den van Name & ...gevolgd om negen ...r La Clave. Om tien ...eens Name & Sur...om elf uur het laa...den van La Clave.

Marisela Croes (Rocargo):

'Gevaarlijke situatie bij laden en lossen'

KRALENDIJK — Voorkomen is beter dan genezen vindt Marisela Croes, directrice van het vervoersbedrijf Rocargo n.v. Zij vindt dat de pieren op Bonaire voor het publiek gesloten moeten worden op het moment dat vracht- of containerschepen hun lading lossen.

Het bedrijf van Rocargo vierde onlangs het tienjarig bestaan. In 1982 opgericht om een beter vrachtvervoer te garanderen tussen bedrijven in de Verenigde Staten en de Bonaireaanse klant. Het bedrijf heeft derhalve veel te maken met de afhandeling van vrachtverkeer in de Bonaireaanse haven. Die haven bestaat in feite uit voor het publiek toegankelijke pieren. Vorig jaar heeft de overheid al in het kader van het *master-plan* Bonaireaanse Havenen Loodswezen gewezen op de wenselijkheid, de pieren af te sluiten indien er geladen en gelost wordt. Verschillende bedrijven zijn betrokken geweest bij de pogingen om tot een betere organisatie in de haven te komen.

Een van deze betrokkenen is Robby Croes, de mannelijke helft van de directie van Rocargo. Croes kan als deskundig beschouwd worden voor het havenwezen. Hij heeft voldoende kennis opgedaan op Curaçao, waar hij de afhandeling van de containerschepen vrijwel perfect noemt. Maar Robby Croes heeft ook veel kennis opgedaan in de Amerikaanse havens en daar vooral kennis gemaakt met de faciliteiten voor containerafhandeling.

Marisela Croes wijst erop dat Bonaire nog aan het begin staat van deze havenontwikkeling. Zij zegt dat er grote behoefte is aan een kraan op de pier. Zij beaamt dat dit een grote investering mag zijn, maar gezien de grote problemen die regelamtig opdagen en het verdere gebrek aan havenstructuur, acht Marisela Croes de aanschaf van een hijskraan toch een verantwoorde investering.

Een groot en vooral gevaarlijk probleem acht Marisela Croes het feit dat het publiek toegang heeft tot de pieren op het moment dat er schepen worden gelost. Toch attendeert zij erop dat bij de aankomst van schepen —ook de 'Don Andrés' of de 'Olaf' —de aanwezigheid van zwaar vervoersmaterieel is vereist. Desgevraagd zegt de directrice van Rocargo wel dat het bijna een gewoonterecht is dat het publiek bij aankomst van schepen op de pier mag zijn, maar om alle eventualiteiten te voorkomen, zou zij liever een afgesloten pier zien. "Daarmee kan een ernstig ongeval in de toekomst voorkomen worden", aldus Marisela Croes.

Overheid: vrije middagen

KRALENDIJK — Aangezien het praktisch al traditie is geworden dat de Bonaireaanse overheid op vrijdagmiddag, de laatste dag van de regatta, vrij geeft aan ambtenaren zal dat tijdens de viering van de 25e Sailing Regatta ook gebeuren. Verwacht wordt dat ook de ambtenaren in dienst van het land vrij zullen krijgen. Dit jaar echter, schiet het Bestuurscollege wel erg uit de slof door ook op woensdagmiddag de kantoren te sluiten.

Naar de Amigoe heeft vernomen, wordt gehoopt dat het bedrijfsleven het 'goede voorbeeld' van de overheid zal volgen en ook het personeel vrij geeft. Niet duidelijk is of de bedrijven en de winkels, die toch blijven werken, hun personeel als op zon- en feestdagen zullen uitbetalen.

Het is ook niet bekend of de Inspectie der Belastingen woensdagmiddag gesloten zal zijn. Het is dan namelijk de laatste dag dat de aangiftebiljetten ingeleverd kunnen worden. Zoals bekend, hoopt deze afdeling op een goede medewerking van de belastingbetalers.

De nettowinst van de Australische luchtvaartmaatschappij QANTAS is in het eind juni afgesloten boekjaar meer dan verdrievoudigd van 44,3 miljoen Australische dollar tot 137,3 miljoen dollar (Nf 158 miljoen). De maatschappij schrijft dit vooral toe aan de vermindering van het aantal werknemers met 3.500 in de afgelopen twee jaar. Qantas nam onlangs Australian Airlines over. De aangekondigde privatisering van de maatschappij zal in maart of april 1993 plaatsvinden, zo heeft de regering laten weten.

AGENDA CURAÇAO

MEDISCHE DIENSTEN

ARTSEN

NACHTDIENST ARTSEN
Patiënten van de artsen van Bandabao (derde district) kunnen in spoedgevallen telefoon 641658 bellen en dan het antwoordapparaat afluisteren. De patiënten van de andere districten kunnen voor spoedgevallen de artsenpraktijk van hun eigen huisarts bellen en het antwoordapparaat zal dan mededelen wie de dienstdoende arts is.

KINDERARTS
(particuliere patiënten)
voor de dienstdoende arts belt U tel.: 624900/625100.

VERENIGING VAN TANDARTSEN
voor de dienstdoende arts gedurende het weekeinde en op feestdagen gelieve tel. 682222 op te bellen.

CENTRO MEDICO STA ROSA
Sta Rosaweg 327, tel.: 672300/676666. Openingstijden zaterdag en zondag van 08.00-24.00 uur.

WIJKVERPLEGING

WIT GELE KRUIS WIJKVERPLEGING
Santa Maria 17. Tel.: 682344, 682947, 682412 en 682574: geopend vanaf zeven uur 's morgens tot vijf uur 's middags. spreekuur wijkgebouw Bonam: iedere dinsdag van 09.00-11.00 uur. Tel.: 371865; Suffisant: tel.: 687707, Montagne Abao: tel.: 673711 Kaya Fensu: tel.: 618577; Mamayaweg: tel.: 657508; voor informatie omtrent zuigelingen- en peuterbureaus kan men terecht op consultatiebureau Brievengat. Tel.: 373584
Nachtdienst t/m 13 oktober: **zuster Van Velthoven. Tel.: 376728.**

STICHTING VAN HET WIT GELE KRUIS VOOR GEZINSVERZORGING 'KWIDO PA FAMIA'
Sta Maria 17. Tel.: 680222; spreekuren maandag, woensdag en vrijdag van 08.00-10.00 uur; dinsdag en donderdag van 14.00-16.00 uur.

NEUTRALE WIJKVERPLEGING
kantoor Gosieweg 15. Tel.: 692231/692232; geopend van 07.00-17.00 uur; de wacht heeft **zuster Concincion. Tel.: 685381, pageboy 669-0368 b.g.g. 691838.**
kantoor Bandabao, Groot Sta Martha 141. Tel.: 642555; geopend van 14.00-17.00 uur, de wacht heeft **zuster Concincion. Tel.: 685381.**

KRAAMKLINIEK RIO CANARIO
Schottegatweg Noord 43, tel.: 44510, 691343, 691683 en 691838; voor informatie over prenatale zorg en zorg gedurende en na de bevalling
Consultatiebureau zuigelingen: iedere donderdagmiddag van 13.30-16.00 uur.
Consultatiebureau peuters: iedere dinsdagmiddag van 12.30-14.45 uur.

STICHTING WIJKVERPLEGING BANDABAO
Fontein 35, tel.: 648077/648387; open van **maandag t/m vrijdag van 07.00-17.00 uur**; na 17.00 uur bereikbaar: **zuster Martina. Tel.: 642685** b.g.g. 601760
Consultatiebureau: iedere dinsdag van 09.00-11.00/18.00-20.00 uur.

FUNDASHON LECHI DI MAMA KORSOU
Voor informatie tel.: 672289, 648225 of 672699.

GENEESK. DIENST

STADS- EN 2DE DISTRICT OOST
10 oktober 1992 vanaf 08.00 uur tot 11 oktober 1992 om 07.00 uur:
Dokter Sulters, Spreekkamer: Sta. Rosa. Tel.: 671101; spreekuren: 11.00-12.00/17.00-18.00 uur; **spoedgevallen tel.: 680991 b.g.g. 689266/689337.**
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Wilsoe, Da Costa Gomez, Nassy-Tseng, Nassy, Tseng, Mercelina, Braakman, Doran, Guerrero-Bakmeyer en Ayubi)

STADS- EN 2DE DISTRICT WEST
9 oktober 1992 vanaf 17.00 uur tot 11 oktober 1992 om 07.00 uur:
Dokter Cummins, Spreekkamer: Seru Fortuna. Tel.: 684122; spreekuren: 11.00-12.00/17.00-18.00 uur; **spoedgevallen tel.: 603946 b.g.g. 689266/689337.**
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Swart, Goilo-Henry, Roose, Braakman-Bonder, De Rouw-Picus, Davelaar, Elhage, Pablo, Heerenveen, Nivillac en Rosales-Concession)

DERDE DISTRICT BANDABAO
9 oktober 1992 vanaf 17.00 uur tot 11 oktober 1992 om 07.00 uur:
Dokter Sommer, Spreekkamer: Barber. Tel.: 641658; spreekuren: 10.00-11.00/17.00-18.00 uur; **spoedgevallen tel.: 689337 b.g.g. 689266/689337.**
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Schellens, Sommer, Lucasius, Spong en Tweed).

■ **Patiënten van hier niet genoemde artsen wordt aangeraden in spoedgevallen de eigen arts te bellen en te informeren wie voor deze de dienst waarneemt. Het verdient te allen tijde aanbeveling een huisarts te kiezen die in avonden en weekeinden bereikbaarheid geregeld heeft. Vraag er naar bij uw eerstvolgend bezoek!**

HYGIËNISCHE DIENST
in het weekeinde van 9 t/m 11 oktober na kantooruren heeft de heer **O. Offerman. Tel.: 625800, pagenummer 310-0712** dienst

APOTHEKEN

WEEKEINDEDIENST
ZATERDAG

Otrobanda
Goede Hoop, Jan Noorduynweg 15. Tel.: 682857.
Punda
Plasa, De Ruyterkade 36. Tel.: 615545.

ZONDAG

Otrobanda
Groot Piscadera, Jan Noorduynweg z/n (naast Thorax Centrum). Tel.: 685022/685023.
Punda
del Pueblo, Sha Caprileskade 7-A. Tel.: 612444/612555.

DIVERSEN
VERLOF

BEGRAFENIS

(van 10.00-14.00 uur)
10 oktober: S. Jennie-Kleinmoedig, Angolaweg 76
11 oktober: R.A. de Windt, Uteweg 53.

HEEFT U hulp nodig, bel SOS-lijn 127.

NOODGEVALLEN/VERMISSING OP ZEE
Telefoon: 637911 (RCC)
24 uur per dag verkrijgbaar.

LUCHTPOSTSLUITING
(Postkantoor Groot Kwartier)
Nederland: voor gewone stukken: maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag om 11.30 uur; woensdag om 10.15 uur. Voor aangetekende stukken één uur van tevoren.
Suriname: voor gewone stukken: dinsdag en vrijdag om 17.30 uur en zaterdag om 10.45 en 17.00 uur.
De Verenigde Staten en Europa **(op zaterdag)**: voor aangetekende en gewone poststukken om 14.45 en 15.45 uur.
Het zegelloket is **op zaterdag** van 07.00-15.00 uur open.

THORAX CENTRUM
(Jan Noorduynweg naast UNA. Tel.: 685544)
openingstijden van maandag t/m vrijdag van 08.00-17.00 uur; op zon- en feestdagen alsmede op werkdagen na 17.00 uur voor **spoedgevallen tel.: 685917.**

STICHTING DIERENBESCHERMING CURAÇAO
Het Dierenasiel is open van maandag t/m vrijdag 10.00-12.00/14.00-18.00 uur; zaterdag van 08.00-13.00/16.00-18.00 uur; zondag gesloten.

DIERENARTS
voor **spoedgevallen** gelieve te bellen: **614000** (Veterinaire Dienst) voor de dienstdoende arts.

ZONDAG

TOERISTENSCHEPEN
08.00-18.00 uur *Regal Princess* (SDQ).
10.00-17.00 uur *Sun Viking* (ACA).

MAANDAG

TOERISTENSCHIP
11.00-18.30 uur *Seawind Crown* (AUA).

KERKDIENSTEN

KLOOSTER ALVERNA (Gouv. van Lansbergeweg): zon.: 10.00 uur hoogmis (Ned) en 16.00 uur Papiamentu.
BARBER (H. Joseph): zat.: 19.00 uur; zon.: 06.00 en 09.00 uur.
BRIEVENGAT: zat.: 18.30 uur; zon.: 10.00 en 18.00 uur.
BUENA VISTA (Birgen Milagrosa): zat.: 18.30 uur; zon.: 09.00 en 11.30 uur.
CHARO (O.L. Vrouw van Coromoto): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.00, 11.00, 17.00 (Spaans) en 19.00 uur.
GROOT KWARTIER (O.L. Vrouw van Berg Carmel): zat.: 19.30 uur; zon.: 09.00 (Ned) en 18.00 uur.
JANDORET (O.L. Vrouw van Goede Raad): zon.: 10.00 en 19.00 uur.
HULPKERK BOCA SAMI: zat.: 18.00 uur; zon.: 08.00 uur.
HULPKERK LAGOEN (H. Johannes): zon.: 10.00 uur.
JANWE (H. Hart van Jesus): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.30, 12.00 en 19.00 uur (Ned).
KORAAL SPECHT (Goede Herder): zat.: 19.00 uur; zon.: 11.00 en 18.00 uur.
MONTAÑA (H. Dominicus): zon.: 05.15, 08.30 en 19.00 uur.
OTROBANDA:
Santa Ana: zon.: 08.00 en 19.00 uur.
Santa Famia: zon.: 06.00, 09.00, 11.00 (Engels) en 19.00 uur.
PIETERMAAI (kathedraal): zat.: 19.00 uur; zon.: 06.00, 09.00 en 19.00 uur.
SANTA MARIA: zat.: 18.30 uur; zon.: 07.00, 09.00 en 18.30 uur.
SANTA ROSA: zat.: 18.30 uur; zon.: 07.30, 09.00 en 18.30 uur.
SAN WILLIBRORDO: zat.: 19.00 uur; zon.: 10.00 uur.
SERU GRANDI (Fuik): zon.: 17.00 uur.
SOTO; zat.: 19.00 uur; zon.: 09.00 uur.
STEENRIJK (O.L. Vrouw van Altagracia): zat.: 07.00 en 19.00 uur; zon.: 08.00, 10.00 (charismatica) en 18.00 uur.
SUFFISANT (O.L. Vrouw van Fatima): zat.: 18.00 uur; zon.: 09.00 en 18.00 uur.
SERU FORTUNA: zat.: 18.30 uur; zon.: 10.00 uur.
TERA CORA: zon.: 18.00 UUR.
WESTPUNT (H. Petrus): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.30 uur.
WISHI (H. Teresita): zat.: 18.30 uur; zon.: 08.00 en 18.00 uur.
ZUID BONAM (H. Judas Thadeus): zat.: 18.30 uur; zon.: 08.30 en 17.30 uur.

EVANGELISCHE BROEDERGEMEENTE

MORAVIAN CHURCH
(Goeroeboeroeweg, Mundo Nobo)
zaterdagavond 19.00 uur zangdienst.
zondagmorgen 09.30 uur preekdienst.
(Emmy Berthold kleuterschool, Suffisant)
zondagavond 18.00 uur Papiamentse dienst.

GEREFORMEERDE KERK

Groot Kwartier
08.30 uur dienst
16.30 uur dienst.
Muizenberg Stenenkoraal
10.00 uur dienst.
Buena Vista
08.30 uur dienst
19.00 uur samenkomst.
Santa Rosa
10.00 uur dienst.
19.00 uur samenkomst.

VERENIGDE PROT. GEMEENTE VAN CURAÇAO

Ebenezer Church
(Oranjestraat 111)
09.30 uur *Women's Group (collection Sunday School)*
Fortkerk
(Fort Amsterdam)
09.30 uur ds. B. van Dijken (collecte zondagsschool).
Emmakerk
(Rio Canario)
09.30 uur ds. O.G. Haasnoot (collecte zondagsschool).

* * * * * * * * * * * * * * * *

NBC (kanaal 85)

ZATERDAG
20.00 Here and Now
20.30 Out All Night
21.00 Empty Nest
21.30 Nurses
22.00 Sisters.

ZONDAG
19.00 Secret Service
20.00 I Witness Video
21.00 Jackie Collins' Lady Boss (Pt 1 of 2).

Het FRANSE concern Alcatel Alsthom (communicatie, energie, transport) heeft in de eerste zes maanden van dit jaar de winst met 20 procent zien stijgen tot 3,1 miljard frank (Nf 1 miljard). De omzet steeg met zes procent naar 79,4 miljard frank (Nf 26,2 miljard).

Colofon AMIGOE
Curaçao: tel. 672000, fax. 674524
Aruba: tel. 24333, fax. 22368

UITGEVERIJ AMIGOE N.V.
Scherpenheuvel z/n of P.O.B. 577
Curaçao N.A.
Giro 440.000
Bankrek. nr.: 11-07-313
Algemene Bank N.V.
Bankrek. nr.: 874.825.10
Maduro & Curiel's Bank N.V.

Directie:
Ingrid de Maayer-Hollander
Leeward News Holding

Hoofdredactie:
Peter Dicker (Hoofdredacteur)
A. van Leeuwen (adjunct-hoofdredactrice)
N. Hendrikse (eindredacteur ÑAPA)

Overige leden Redactie:
Toon van Dongen, Jacoline Debrot-Steegstra, Joël Labadie, Sheila Rhodes (secretaresse), Chris van Grol (sportmedewerker), Solange Isselt (opmaak) en Ken Wong (fotograaf)

ADVERTENTIE-AFDELING
Acquisitie: Viola Bernardus en Janny Naaldijk
Aanname advertenties:
Maandag t/m vrijdag van 07.30-15.30 uur Alle advertenties voor de komende dag moeten 1 dag van tevoren vóór 15.30 binnen zijn.

ZOEKERTJES verschijnen op dindag en vrijdag en kunnen iedere dag tussen 07.30-15.30 uur worden opgegeven, behalve op zaterdag.

Alleen zoekertjes die op maandag en donderdag vóór twaalf uur binnen zijn, kunnen de dag daarop (dus dinsdag en vrijdag) verschijnen.

UITGEVERIJ AMIGOE ARUBA
Caya G.F. Betico Croes 110

Eindredacteur/Directeur
Jos van der Schoot
Redactie: Eef Hermers, Ramiro Tromp, Anna Tromp- Van der Schoot, Dijsbie Franken (fotograaf)
Advertentie-afdeling: Etleen Clemencia-Landsmark

BONAIRE
Correspondent:
Hubert Linkels, Kaya Gobernador N. Debrot 152 tel: 8627

SINT MAARTEN
Correspondent:
Eddie Williams

Abonnementen en advertenties:
The Chronicle, Grounddove Road, Pointe Blanche, tel: 23919.

ST. EUSTATIUS:
Vertegenwoordigster/Correspondente:
Mevrouw Peggy van de Horde, Whitewallweg 1

AMSTERDAM
correspondent:
Mike Willemse
Telefoon & Fax: 020-6137251

HILVERSUM
correspondenten:
B. Jos de Roo en Victor Hafkamp:
Radio Nederland Wereldomroep
(tel: 035-724300)

Persagentschappen: ANP en AFP
Samenwerkingsovereenkomst met The Miami Herald, De Haagsche Courant, De Brabant Pers

DRUKKERIJ: Rotaprint N.V.

DISTRIBUTIE (abonnementen):
Curaçao: Districo N.V. Tel: 370503, 370504 en 370304

Voor klachten gelieve deze nummers op te bellen. Het abonnementsgeld kan ook betaald worden via Giro rek. nr: 208.000, Maduro Bank rek. nr: 286.330.08 en ABN rek. nr: 11.15.626

Aruba: Caya G.F. Betico Croes 110, tel: 24333

Bonaire: Shon Ma Carolina, Blvd. J. Abraham 15, tel.: 8204 (na 18.00 uur, tel.: 8342)

Losse nummers 60 cent:
Abonnementsprijs op alle eilanden van de Nederlandse Antillen Naf 16,=, op Aruba Naf 17,=.

Buiten Antillen (Nederland):
NAf. 81,15 per maand (luchtpost) of NAf. 28,-- per maand (zeepost); jaarlijks vooruit te betalen

Zucchini Rice Tartlets

2/3 cup finely diced onions
3 teaspoons finely diced red peper
2 teaspoons butter or margarine
2/3 cup cooked USA rice, cooked
1/3 cup grated Parmesan cheese
2 teaspoons snipped fresh parsley
2 eggs, beaten
2 tablespoons heavy cream
1/8 teaspoon hot peper sayce
16 prebaked prepared tartlet pastry shells
1/2 small zuchini, cut in 1/8-inch, slicess, quatered

Cook onions and pepper in butter in small skillet until tender crisp; combine with USA ric, cheese, parsley, eggs, cream, and pepper sauce. Spoon approximately 1-1/2 tablespoons batter into each tartlet shell; arrange zuchhini slices in batter. Bak at 350 degrees 20 to 25 minutes or until set. Remove tartlets from molds. Serve warm or at room temperature. Makes 16 tartlets (8 servings).

Premier Major toegejuicht

Johannes Paulus in Santo Domingo aangekomen

Paus gevraagd af te zien van mis bij Columbus-kapel

SANTO DOMINGO - Diverse organisaties in de Dominicaanse Republiek hebben paus Johannes Paulus II gevraagd af te zien van de mis die hij zondag in nabijheid van het omstreden Columbus-monument in de hoofdstad Santo Domingo zal presideren. Dat zou een belangrijke steun in de rug zijn voor de vele armen op het eiland, aldus de organisaties in een open brief.

Zij wijzen met name op de vele arme bewoners van een nabijgelegen wijk, die door middel van een twee meter hoge "muur van schaamte" aan het oog van de paus onttrokken is. Het monument, waarin de stoffelijke resten van Columbus zijn ondergebracht, heeft volgens de regering dertien miljoen dollar, maar volgens de tegenstanders minstens veertig miljoen dollar gekost. Bovendien moesten de schamele woningen van drieduizend arme Dominicanen wijken voor het prestigieuze gebouw.

ZONDER SCHAAMTE

De paus is inmiddels aangekomen in de Dominicaanse Republiek. Hij werd met groot enthousiasme door de Dominicanen ontvangen. Hij kreeg het eerbeton van een staatshoofd. Op het vliegveld was president Joaquin Balaguer aanwezig die vergezeld was van talrijke burgerlijke en militaire autoriteiten. Ook was de kardinaal-primaat Nicolas Lopez Rodriguez van Santo Domingo present. Het gevolg van de paus bestond uit veertig man onder wie negen kardinalen.

■*BRIGHTON - Het vroegere Oostblok had trots kunnen zijn op de spontaniteit waarmee de Britse Conservatieven op hun congres als kabinet hun premier John Major begroetten toen deze aan zijn toespraak begon waarmee het congres beëindigd werd. Hij waarschuwde voor de ernstige gevolgen van een eventuele afkeuring van het Verdrag van Maastricht door het parlement.*

***

De aardewerkfabriek de PORCELEYNE FLES moet haar winstverwachting naar beneden bijstellen doordat de omzet en het resultaat gedurende de zomer zijn achtergebleven. De voorraden werden groter. Voor 19.. verwacht de directie quitte te spelen.

■*SANTA MONICA — Actrice Elizabeth Taylor en haar man Larry Fortensky arriveren bij de eerse opvoering van het toneelstuk Cirque du soleil op de Santa Monica Pier. Taylor en Fortensky herdachten op 6 oktober hun eerste huwelijksjubileum.*

ijdens juridisch duel in Spanje:

AKZO wint eerste ronde an voormalige dochter

ARCELONA - De Spaa- advocaat Soler Padro, vorig jaar een belang 57,5 procent in de malige Spaanse kunst- elfabriek La Seda de celona over heeft omen van AKZO, mag rechten als aandeel- der voorlopig niet uit- nen.

heeft de rechtbank van celona besloten in afwach- van een definitieve uit- ak in de gerechtelijke cedure die Akzo tegen ro heeft aangespannen. advocaat moet zijn aan- n voorlopig stallen bij neutrale bank.

Akzo was het proces beg- en om ontbinding te vra- van het contract met dro. Volgens het chemie- cern is de advocaat zijn tractuele verplichtingen et nagekomen. De jurist u het pakket volgens Akzo eds moeten hebben ver- cht aan de andere minder- idsaandeelhouders of een moeten hebben uitge- acht op de resterende kken.

Akzo, die geen bindingen eer heeft met de voorma- e dochteronderneming, is op verzoek van de Catalaanse overheid naar de rechtbank gestapt om de vorig jaar juni gesloten overeenkomst ongeldig te laten verklaren. De aandelen zullen, als de rechter de overeenkomst ontbindt, overgaan naar de Catalaanse regering die daarmee de bestuurscrisis bij La Seda kan beeindigen. Soler Padro claimde de feitelijke macht over La Seda, waardoor hij in conflict raakte met de huidige directie. Akzo zal niet opnieuw in La Seda gaan participeren.

LT1Kdmnmeeft de Belgische witgoeddistributeur Artsel verkocht aan de in Barendrecht gevestigde White Bear. De transactie zal geen noemenswaardige invloed hebben op het resultaat van Hagemeyer in 1992.

KARLSRUHE - Voor de tweede keer binnen enkele dagen zijn in de Duitse deelstaat Baden-Wurttemberg joodse graven geschonden, zo heeft de politie woensdag meegedeeld. Onbekenden hebben op de hoofdbegraafplaats van Karlsruhe vijftien joodse graven met antisemitische leuzen beklad.

Financieel Nieuws

Pirelli en Fokkert in hoek van de harde klappen

Stemming Damrak gedrukt

AMSTERDAM - De Amsterdamse effectenbeurs kon vrijdag worden getypeerd als gedrukt. Gebrek aan belangstelling, die de aandelenomzet tot Nf 500 miljoen beperkte, legde in de loop van de dag een lichte druk op de koersen. De stemmingsindex sloot na een prijshoudend begin 0,7 punt lager op 107,80, de CBS-koersindex was 0,1 punt lager op 193,40, de EOE-index kwam 1,30 punt lager uit op 279,73. Een prijshoudende obligatiemarkt kende een omzetniveau van Nf 2,1 miljard. Pirelli en Fokker lagen in de hoek waar de slagen vielen.

Het bandenconcern Pirelli kwam in de ochtend met een claimemissie van 1 op 1 voor de dag. Dit betekent een verdubbeling van het aandelenkapitaal en dat beviel de beleggers allerminst. De aankondiging werd keihard afgestraft met een koersdaling van Nf 21,10 naar Nf 12,70, een aderlating van 40 procent. De Vereniging van effectenbezitters is onaangenaam verrast over de prijs en de omvang van de emissie en vreest dat aandeelhouders hierdoor zeer zullen worden geschaad.

AANGEPAKT

Fokker werd stevig aangepakt op berichten als zou de voorgenomen samenwerking met de Duitse DASA toch weer op losse schroeven staan als gevolg van de harde opstelling van de overheid. Het vliegtuigfonds werd vijf procent lager gewaardeerd op Nf 17,10 en dit betekende een absoluut laagterecord.

Flauw lag ook KNP als gevolg van een aangepaste winsttaxatie van een effectenfirma. De koers ging Nf 2,70 onderuit naar Nf 39,80. Zwak in de markt lag ook het muziekfonds Polygram, dat Nf 1,50 lager werd geprijsd op Nf 44,20. Havenfonds Van Ommeren liet Nf 1 liggen op Nf 31,70. Eveneens zwak lagen Philips, KLM, OCE, Pakhoed en Elsevier.

Op de lokale markt lagen, behalve Pirelli, meer fondsen aangeboden. Tulip computers verloor bijna elf procent op Nf 11,50 en Auto industrie Rotterdam zag zich Nf 4 ontgaan op Nf 54. Op de parallelmarkt lag Berghuizer Papier Nf 1 lager op Nf 29. Ook Sligro, Pie Medical, KLM Kleding en Nedschroef waren gedrukt.

De internationale waarden lagen wat hoger ten gevolge van de vaste dollar. Dit betekende voor Unilever een vooruitgang van Nf 1,50 op Nf 183,60. Koninklijke Olie deed het met een paar dubbeltjes winst beduidend kalmer aan. Op de hoofdmarkt was verder Wessanen behoorlijk gevraagd met een vooruitgang van Nf 1,50 op Nf 94,10. Ahold won Nf 1,20 op Nf 78,20.

Op de lokale markt werd United Dutch acht cent of vijftien procent hoger uit de markt genomen op Nf 0,60. Detaillist Goudsmit was tien procent of Nf 2 hoger op Nf 22. Het ingenieursbureau Fugro McClelland noteerde Nf 0,80 hoger op Nf 24,40. Nutricia liet zich een Nf 2 duurder prijskaartje van Nf 118,50 opplakken. Kinderkledingfabrikant Vilenzo was krachtig in herstel en kon op Nf 16,40 een winst van Nf 1,20 opstrijken.

Op de optiebeurs werd een grote order uitgevoerd in opties op de 8,25 procent Lening Nederland 1992-1997. Een grote combinatieorder in call-opties met de afloopmaand mei was hier goed voor een omzet van 15.000 contracten. Daarmee werd de op een na grootste transactie uit de geschiedenis van de EOE geevenaard. In totaal werden 54.000 contracten omgezet.

Werkloosheid in EG weinig veranderd

BRUSSEL - De werkloosheid in de Europese Gemeenschap handhaaft zich al maanden op hetzelfde peil. Blijkens vrijdag verspreide cijfers van Eurostat, het EG-bureau voor de Statistiek, was in augustus net als de drie voorgaande maanden gemiddeld 9,5 procent van de EG-beroepsbevolking werkloos.

Vergeleken met augustus vorig jaar is er sprake van een stijging van 0,5 procent. Toen waren er 13,1 miljoen werklozen. In de verslagmaand waren dat er 900.000 meer. Daarvan komt de helft uit Groot-Brittannie. Het Britse werkloosheidspercentage lag in augustus op elf procent, het hoogste peil sinds juni 1987.

In Duitsland (exclusief de vroegere DDR) en Spanje zijn er in een jaar tijd ruim 100.000 werklozen bijgekomen. In Spanje en Ierland zijn de meeste werklozen geregistreerd, respectievelijk 18,1 en 17,1 procent.

Jeltsin op GOS-top

■BISJKEK - *In de hoofdstad van Kirgizië werd de topconferentie gehouden van het Gemenebest van onafhankelijke staten (GOS). Onder meer werd over bewapeningsproblemen gesproken, over de etnische oorlogen en over economische samenwerking. Onder meer was aanwezig president Boris Jeltsin van Rusland (rechts) met zijn minister-president Yegor Gajdar.*

(AFP-satellietfoto)

Coopers & Lybrand Dijker Van Dien naar Julianaplein

WILLEMSTAD — Coopers & Leybrand Dijker Van Dien, een internationale organisatie op het gebied van de financiële dienstverlening, zal met ingang van maandag 12 oktober verhuizen naar Julianaplein 38.

Het bedrijf heeft besloten al haar afdelingen onder één dak te brengen om betere service te kunenn bieden. De afdelingen Accountancy, Tax Consultancy en Management Consultancy verhuizen van Pietermaai 20-A naar Julianaplein 38, terwijl de afdeling Administratieve Dienstverlening, op de Schottegatweg Oost 108, op 26 oktober het nieuwe pand zal betrekken. Het gebouw is geschikt om de zeventig werknemers te huisvesten.

Coopers & Leybrand Dijker Van Dien heeft besloten een oud pand te betrekken ter ondersteuning van de restauratie en ter verhoging van de leefbaarheid van de binnenstad. Het monumentale gebouw met haar rijke traditie heeft alle ingrediënten voor een succesvolle voortzetting van meer dan vijftig jaar dienstverlenende activiteiten, zo wordt in een persbericht bekendgemaakt. Het pand, dat lang bewoond is geweest door de familie Alvares Correa, heeft gedeeld in de kleurrijke historie van het Julianaplein wat vroeger *bou di palu* heette. Het pand was beroemd om de schitterende oase achter het huis en stond bekend als de plek waar de lekkerste mango's van Curaçao verkocht werden.

De restauratiewerkzaamheden aan de buitenkant van het pand zijn nog niet geheel voltooid. De officiële opening zal daarom pas eind februari van volgend jaar plaatsvinden.

De deviezenreserve van DUITSLAND is in de laatste week van september met nog eens 9,6 miljard mark toegenomen tot een recordniveau van 179 miljard mark als gevolg van steunaankopen van zwakke Europese valuta's. In de voorgaande week veroorzaakten dergelijke interventies een stijging met 44,3 miljard mark. Het hoge peil zal overigens niet lang worden gehandhaafd omdat de betrokken landen hun valuta's weer terug moeten kopen. Half augustus, voor het uitbreken van de crisis in het Europese monetaire stelsel, beliep de deviezenreserve van de Bundesbank slechts 98 miljard mark.

uitse rente belangrijkste gespreksonderwerp

Dollar en pond doen voordeel met zwakkere positie van Mark

AMSTERDAM - Op de alutamarkten was vrijdag opnieuw de uitse rente het belangrijkste gespreksonderwerp. Al een aantal dagen wordt op de wisselmarkten door sommige handelaren verkondigd dat de Duitse Centrale bank de rente zal verlagen.

Gehoopperd is dat dat op de tweewekelijkse Bundesbankvergadering van komende donderdag zal gebeuren, vlak voor de EG-bijeenkomst in Birmingham op 16 oktober. Hier en daar binnen de EG gaan de rentetarieven inderhaad omlaag. Woensdag daalde de rente op speciale leningen in België en Nederland, donderdag volgde Italië, en Finland en Zweden verlaagden hun daggeldtarief vrijdag. De Duitse mark was vrijdag door de rentespeculatie wat zwakker en de dollar en het pond deden daar hun voordeel mee.

DOLLAR

De dollar sloot in Amsterdam op Nf 1,6710 tegen Nf 1,6570 op donderdag. De Amerikaanse munteenheid heeft de wind in de rug nu de hoop in de markt op een verdere renteverlaging in de Verenigde Staten steeds meer is weggeëbd. Even leek de dollar in de loop van de dag wat weg te zakken in verband met het schonen van de handelsposities vlak voor Columbus Day, een nationale feestdag die de Amerikanen een weekeinde van drie dagen bezorgt. Vervolgens veerde de koers echter weer op door het bericht dat Irak een Amerikaanse munitie-expert heeft aangehouden bij de Iraaks-Kuwaytse grens.

Het pond sterling noteerde bij het einde van de handel Nf 2,8325, ruim drie cent hoger dan de Nf 22,8020 van donderdag. Het pond bereikte maandag een historisch dieptepunt van Nf 2,6930 en is sindsdien veertien cent gestegen. De Britse munteenheid heeft al enkele dagen voordeel van de zwakte van de Duitse Mark. Ook stijgt de koers omdat handelaren ponden moesten kopen om te voldoen aan de leveringsverplichting die zij eerder waren aangegaan. Zij verkochten indertijd ponden zonder die in bezit te hebben in de verwachting ze later goedkoper te kunnen aanschaffen, zogenoemd shortgaan.

LIRE

De lire mocht ook verder omhoog. De Italiaanse munteenheid eindigde in Amsterdam Nf 1,2795 per duizend tegen Nf 1,2620 op de voorgaande dag. De koers van de lire steeg ofschoon de Centrale bank van Italië de beleningsrente donderdag met een half procent heeft verlaagd.

Het Ierse pond had niet zo'n gelukkige dag. De munteenheid vertoefde in de ochtend onder de Nf 2,9510, de bodemkoers van het Europese monetaire stelsel (EMS) en trok later wat aan om te eindigen op Nf 2,9630, iets lager dan de Nf 2,9675 van donderdag. De Franse frank en de peseta waren een fractie lager op respectievelijk Nf 3,3155 per tien en Nf 1,5745 per honderd.

Nadelig saldo over week 64

Dow Jones vrijdag 39 punten achteruit

NEW YORK - De Newyorkse effectenbeurs is vrijdag flink lager gesloten onder invloed van zwakte van de obligatiemarkt en slecht nieuws uit de autobranche. De Dow Jones index van de dertig belangrijkste aandelen daalde met 39,47 punten tot 3.136,56.

Het saldo van de grillige schommelingen over de afgelopen week was een verlies van 64 punten. Het aantal lager sluitende fondsen was meer dan tweemaal zo groot als het aantal stijgers. De omzet kwam uit op 173 miljoen aandelen tegen een flink totaal van 204 miljoen op donderdag.

Teleurstelling over het uitblijven van de Amerikaanse rente verlaging veroorzaakte vrijdag forse koersdalingen op de obligatiemarkt. Het rendement op langlopende obligaties kwam daardoor voor het eerst sinds eind juli boven de 7,5 procent, het niveau waarop beleggers dergelijke stukken volgens de meeste analisten gaan prefereren boven aandelen. De stemming werd ook gedrukt door de mededeling van Ford dat in het derde kwartaal verlies is geleden en dat het vierde kwartaal mogelijk ook rode cijfers oplevert. Het autoconcern leed daardoor een behoorlijk koersverlies, evenals General Motors en Chrysler, die financieel zwakker worden geacht dan Ford.

Op de valutamarkt in New York ging de dollarkoers nog iets verder omhoog. Tegen het slot van de handel werd Nf 1,6730 genoteerd na een slotkoers van Nf 1,6710 in amsterdam. Donderdag sloot de dollar in New York op Nf 1,6690.

oor Philip Morris:

Overname Noorse zoetwarenfabriek bijna rond

OSLO - De overneming van de Noorse zoetwarenproducent Freia Marabou door het Amerikaanse concern Philip Morris nadert. De bepaling die het belang van buitenlanders in Freia aan een maximum van dertig procent bond, is vrijdag met instemming van de aandeelhouders geschrapt.

Philip Morris bood eind september een overnemingssom van anderhalf miljard dollar. Tijdens een vrijdag gehouden vergadering bleek bijna driekwart van de aandeelhouders van Freia met het oog op de bieding voor het intrekken van de belemmerende bepaling. Er was een tweederde meerderheid voor nodig. De grootste aandeelhouder van Freia is Norsk Hydro met 44,1 procent. Philip Morris brengt het bod uit via het Zwitserse voedingsmiddelenconcern Jacobs Suchard, onderdeel van dochteronderneming Kraft General Foods International.

Door duizenden Palestijnse gedetineerden

Geen oplossing voor massale hongerstaking

JERUZALEM - De hongerstaking van rond tienduizend van de twaafduizend Palestijnse gevangenen in Israëlische gevangenissen, die tot een ongekende opleving van de Intifadah heeft geleid, leek vrijdag nog niet op weg naar een oplossing. Bemiddelingspogingen hebben tot nu geen resultaat gehad.

Palestijnse advocaten beschuldigden de Israëlische minister van Justitie Moshe Shahal ervan dat hij een afspraak had geschonden om hen donderdag in twee gevangenissen met eigen ogen de situatie in opgenschouw te laten nemen. "Het lijkt erop dat de Israëli's kiezen voor escalatie en niet willen dat de advocaten zien wat er aan de hand is terwijl zij de staking breken," zei een Palestijnse bemiddelaar.

De minister zei echter dat twee afgezanten van de advocaten zondag in de gevangenissen terecht kunnen. Tevens beschuldigde hij de hongerstakers ervan dat zij politieke eisen op tafel hebben gelegd die niets met de toestand in de gevangenissen te maken hebben. Shahal zei dat "Palestijnen die tegen de vredesonderhandelingen zijn" de staking hebben aangesticht om onrust te zaaien. De minister meende verder dat slechts drieduizend gevangenen (en niet zoals de Palestijnen zeggen tienduizend) aan de staking meedoen.

De stakers begonnen hun actie twee weken geleden om kracht bij te zetten aan eisen voor beter voedsel, betere bezoekregelingen, en het afschaffen van straffen als het collectieve afrossen van gevangenen of het werpen van traangas in overvolle cellen. De staking heeft tot een golf van sympathie-stakingen en demonstraties in de bezette gebieden geleid. Als gevolg daarvan is een nog onbekend aantal Palestijnen gewond geraakt bij botsingen met het leger.

Baghad laat ontvoerde Amerikaanse expert vrij

Ondanks Iraaks verzoek gaat VN waarnemersmissie gewoon door

BAGDAD/NEW YORK - De volgende wapeninspectie-missie van de Verenigde Naties (VN) in Irak zal gewoon volgens schema beginnen op 16 oktober, ondanks een verzoek om uitstel van Irak tot na de verkiezingen in de Verenigde Staten. Tussen Irak en de Verenigde Staten heeft zich ondertussen een incident voorgedaan waarbij een Amerikaanse deskundige werd ontvoerd; volgens zijn werkgever vanuit Kuwayts grondgebied. Irak heeft beloofd hem aan de VN over te dragen.

Een woordvoerder van de speciale commissie van de VN die belast is met het opruimen van Iraaks massavernietigingswapens heeft bekend gemaakt dat de volgende inspectie gewoon volgens plan doorgaat. "Onze politiek in het algemeen is dat we politieke gebeurtenissen die niets met onze opdracht te maken hebben, niet onze operationele planning laten beinvloeden," zei de woordvoerder. De Iraakse minister van Buitenlandse zaken Mohamed Said Al-Sahaf had namelijk in een brief aan de leider van de speciale VN-commissie, Rolf Ekeus, om het uitstel van het bezoek van de missie gevraagd.

Al-Sahaf zei dat de periode voor de verkiezingen in de VS "zwanger zijn van de complicaties van het bedrijven van politiek ten eigen bate, die vreemd zijn aan de doeleinden van de VN. Al-Sahaf vroeg de leider van de VN-commissie de missie drie weken uit te stellen "om te voorkomen dat de regering van de VS het voorgestelde bezoek gebruikt voor haar eigen doeleinden". Het uitstel zou het program van de commissie niet schaden, schreef de minister. Zijn verzoek was gedaan vanuit "een oprechte wens om de relatie tussen de speciale commissie en Irak buiten de sfeer van de politiek en speciale bedoelingen van bepaalde landen" te houden.

In New York werd echter bekend dat de missie, die wordt geleid door de Rus Nikita Smidowitsj en die zal bestaan uit een vijftigtal experts op ballistisch en chemisch gebied, op 15 oktober naar Baghdad zal reizen en de volgende dag haar werk zal beginnen.

GRENS KUWAYT

De Iraakse regering heeft zaterdag besloten de Amerikaan Chad Hall vrij te laten, zo heeft een officiele Iraakse woordvoerder meegedeeld. Hall was donderdag door Iraakse politieagenten bij de grens met Kuwayt gevangen genomen. De woordvoerder zei dat tot de vrijlating was besloten na een verzoek van de VN. De Amerikaan werkte voor de regering van Kuwayt aan het onschadelijk maken van explosieven in een gebied aan de grens tussen Kuwayt en Irak.

De Iraakse woordvoerder verklaarde dat Hall zou worden overgedragen aan de UNIKOM, de waarnemersmissie voor Irak en Kuwayt van de VN. Hij zei niet wanneer dat zou gebeuren. Unikom had Baghdad om vrijlating van de Amerikaanse explosievendeskundige verzocht.

Sinds het einde van de Golfoorlog in februari 1991 zijn verschillende buitenlanders die in Kuwayt werkten door de Iraki's bij de grens opgepakt. Enkelen zijn vrijgelaten, anderen werden daarentegen tot strenge straffen veroordeeld. Drie Zweedse technici die voor de telefoonmaatschappij Ericsson werkten, verdwenen begin september en werden vervolgens in Baghdad tot zeven jaar gevangenisstraf veroordeeld.

***

JOEGOSLAVIE heeft de terugbetaling van kredieten aan het IMF tijdelijk opgeschort in afwachting van een regeling voor de zijn positie binnen het IMF na de afscheiding van een aantal republieken, zo heeft het persbureau Tanjug meegedeeld. Het stemrecht en de inleg van het "oude" Joegoslavië bij het IMF moeten worden verdeeld.

MENSEN

■*NEW YORK — Zanger Elton John, voorzien van een 'nieuw' bos haar is de eerste entertainer die een plaatje heeft verdiend op de Walk of fame op Madison Square Garden. 25 Atleten gingen hem voor.*

Geslachtsziekte treft VN-soldaten in Cambodja

Geslachtsziekte treft vn-militairen in cambodja Soldaten van de vredesmacht van de Verenigde Naties in Cambodja worden in toenemende mate slachtoffer van **geslachtsziekten**. De leiding van de vredesmacht (Untac) in het Zuidoostaziatische land maakt zich ernstige zorgen over de ziektegevallen. Dat is vrijdag uit medische en militaire bronnen in de hoofdstad Phnom Penh vernomen. "De geslachtsziekten verdienen extra aandacht, gezien de drie gevallen van aids die bij drie bewoonsters van de rosse buurt zijn geconstateerd", aldus een memorandum van de Untac. Aids komt verhoudingsgewijs niet veel voor in Cambodja maar is bezig aan een gestage opmars. De VN-autoriteiten beschikken nog niet over exacte cijfers maar artsen lieten weten dat in een door Duitse soldaten geleid veldhospitaal dagelijks drie tot vier nieuwe gevallen van geslachtsziekte worden geconstateerd. De meest voorkomende ziekten zijn gonorroe, syfilis en schurft. Meer dan 15.000 soldaten uit 31 landen (waaronder Nederland) verblijven momenteel in Cambodja om toe te zien op naleving van het vorig jaar tussen het verzet en de Cambodjaanse regering gesloten vredesakkoord van parijs. De VN-macht heeft bepaalde beleidstaken op zich genomen en helpt mee bij het organiseren van verkiezingen en de ontwapening van de verschillende partijen. VN-medewerkers zeggen weinig te kunnen doen aan de verspreiding van de ziektes. "Het is onvermijdelijk. Je kunt niet zo maar duizenden jonge mannen naar een uithoek van de wereld sturen, ver weg van hun families, waar bovendien volop prostituees aanwezig zijn en vervolgens verwachten dat er niets gebeurt", zo stelde een medische medewerker van de VN. Hij onderstreepte dat het onterecht is om alleen soldaten na te wijzen als verantwoordelijken voor de toename van de ziektes. Ook politiefunctionarissen, ambtenaren, medewerkers van non-gouvernementele hulporganisaties en buitenlandse journalisten melden zich in ziekenhuizen voor de behandeling van geslachtsziekte.

Gekleurd

Vertegenwoordigers van minderheidsgroeperingen in de Verenigde Staten hebben bij gelijke omstandigheden 60 procent minder kans om in aanmerking te komen voor een **hypotheek** dan blanken. Dat blijkt uit een onderzoek dat de Centrale Bank in Boston, een onderdeel van de FED, het Amerikaanse Centrale-Bankenstelsel, heeft laten uitvoeren onder 4.500 mensen die in aanmerking wilden komen voor een hypotheek, zo meldde de Wallstreet Journal vrijdag. Volgens de studie is er wel degelijk sprake van discriminatie bij de kredietacceptatie van lokale banken. Een woordvoerster van de FED meent dat de uitkomsten van het onderzoek "Het landschap inzake nieuwe wetgeving voor de verstrekking van hypotheken aanzienlijk zal veranderen". De bank onderzocht hypotheekaanvragen van 3.300 blanken en 1.200 zwarten en Spaanssprekende mensen. In een studie in 1990 onder 6,3 miljoen Amerikanen die een hypotheek wilden hebben concludeerde de FED, dat zwarten 50 procent minder kans hadden om voor een hypotheek in aanmerking te komen dan blanken. Bij dit onderzoek werd echter geen rekening gehouden met het kredietverleden en andere economische karakteristieken van kredietaanvragers.

Kauwen met een ogenschijnlijk goed **kunstgebid** kost veel meer moeite dan tot nu toe is aangenomen. Mensen met een volledig kunstgebit moeten bij hard voedsel (zoals pinda's en rauwe wortels) wel zes tot twaalf keer meer kauwbewegingen maken om het eten fijn te krijgen.

Franse fiscus jaagt op Madonna

De Amerikaanse megaster **Madonna** is de Franse staat ruim 3,5 miljoen gulden schuldig. De popster zou de inkomsten van twee in 1987 in Frankrijk gegeven concerten niet aan de belasting hebben opgegeven. Dit is vrijdag op de Franse televisie en in het dagblad Liberation bekendgemaakt. Het Franse ministerie van financiën weigerde het door de media verspreide bericht te bevestigen. Uit hoofde van "fiscale geheimhouding" wil het ministerie evendmin details verstrekken over het verschuldigde bedrag. Indien Madonna, die momenteel in Frankrijk is, het bedrag niet alsnog betaalt kunnen de autoriteiten haar verbieden het land te verlaten. Madonna die in het Parijse Ritz-hotel verblijft om reclame te maken voor haar nieuwe album "Erotica" heeft het bericht dat de Franse fiscus haar op de hielen zit ontkend. Volgens de platenmaatschappij Sire records, die Madonna in Frankrijk vertegenwoordigt, zijn de geruchten over een belastingschuld "volledig ongegrond". "Madonna noch een van haar adviseurs heeft een belastingaanslag van dit bedrag ontvangen", aldus de platenmaatschappij.

Eerder deze week heeft de Franse douane in Le Havre 25.000 exemplaren van Madonna's nieuwe boek "Sex" in beslag genomen. Het ministerie van binnenlandse zaken heeft een commissie inmiddels opdracht gegeven om te onderzoeken of jongeren onder de achttien jaar het boek, waarin de popster naakt poseert, mogen aanschaffen.

Vrouw ligt al een jaar dood in huis

In een woning aan de Van der Sluijsstraat in Rotterdam heeft de politie vrijdagmiddag het lichaam geevonden van een vrouw die vermoedelijk al een jaar geleden is **gestorven**. Onderzoek heeft uitgewezen dat er geen sprake is van een misdrijf. De politie werd gewaarschuwd omdat de vrouw niet had gereageerd op meerdere aanmaningen van de woningbouwvereniging. De vrouw werd vrijdagmiddag uiteindelijk dood op bed aangetroffen.

■*PARIJS —Rock-ster Madonna arriveert bij het Ritz Hotel in Parijs. Zij is op Europees tournee om haar nieuwe album Erotica en haar boek Sex te promoten.*

Leiden wil geboorthuis Rembrandt nabouwen

Burgemeester en wethouders van Leiden willen het geboortehuis van **Rembrandt van Rijn** nabouwen. Die wens uit het college in de gemeentebegroting voor volgend jaar. Binnenkort buigt de gemeenteraad zich over het voorstel. Het is de bedoeling dat het huis ongeveer op de plek komt te staan waar de schilder in 1606 is geboren, de weddesteeg. Het huis moet volgens de gemeente een toeristische trekpleister worden. Het geboortehuis van Rembrandt heeft tot ver in de vorige eeuw bestaan. Met de sloop van het huis maakte de gemeente gelijk een einde aan een grote toeristische trekpleister van de stad. Nu staat de omgeving van de geboorteplaats van Rembrandt steeds meer in het teken van de schilder. Zo is er in de buurt een atelier uit de tijd van rembrandt nagebouwd. Ook een plein bij de Weddesteeg is naar de schilder vernoemd. Op de gevel van de appartementen die inmiddels op de geboorteplaats van de schilder zijn gebouwd, prijkt een gedenksteentje waarop de geboorte van de schilder staat vermeld. Elk jaar trekken vele toeristen langs deze plaatsen, die door de plaatselijke VVV in een zogenaamde Rembrandt-wandelroute door de stad zijn opgenomen.

■BARCELONA —Regisseur Ridley Scott (links) van de nieuwe film over Colombus '1492: The conquest of paradise' poseert met hoofdrolspelers Angelina Molina en Gerard Depardieu. De film ging op 9 oktober in première bij het filmfestival van Sitges.

Het gerechtshof van Bordeaux heeft een lokaal centrum voor bloedtransfusie CRTS veroordeeld tot een schadevergoeding van een miljoen franc (315.000 gulden) aan **een met aids besmet echtpaar**, wegens het toedienen van seropositief bloed aan de echtgenoot. Dat heeft de advocaat van het echtpaar woensdag bekendgemaakt.

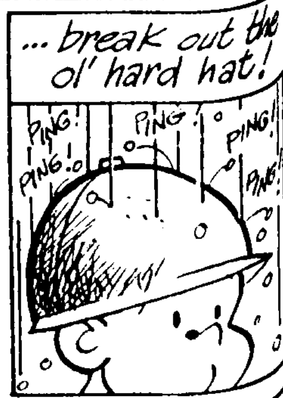
Het gebruik van te veel **medicijnen** door oudere mensen leidt dikwijls tot ernstige lichamelijke klachten en niet zelden tot de dood. Dit blijkt uit verschillende onderzoeken in westerse landen die deze week zijn gepresenteerd op het eerste congres van de Europese Federatie voor Farmaceutische Wetenschappen (Eufeps) in de RAI in Amsterdam. De studies tonen aan dat het aantal door sartsen en specialisten afgegeven recepten stijgt met het klimmen der jaren. Vaak gebruiken oudeREN meerdere medicijnen tegelijkertijd. Door de bijwerkingen van vele medicamenten komen de bejaarden vaak in een vicieuze cirkel terecht. De nevenverschijnselen worden telkens met nieuwe medicijnen bestreden. Dit vormt een verhoogd risico voor de gezondheid van oude mensen. Een grote groep ouderen gebruikt meerdere medicijnen gedurende een lange periode. Dit kan een groot probleem vormen voor het in de hand houden van allerlei complicaties en de doelmatigheid van de noodzakelijke therapieën. Uit de studies gebleken dat, afhankelijk van het soort medicatie en de duur van de therapie, mensen die veel medicijnen gebruiken, een aanzienlijk hoger risico lopen ziekten te krijgen die het gevolg zijn van het medicijngebruik. Onderzoekers bevelen ook aan het gebruik van medicamenten die niet strikt noodzakelijk zijn, te stoppen.

HENRY ® **By Dick Hodgins**

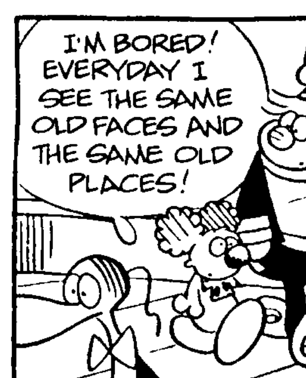

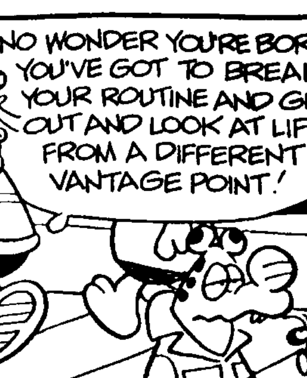

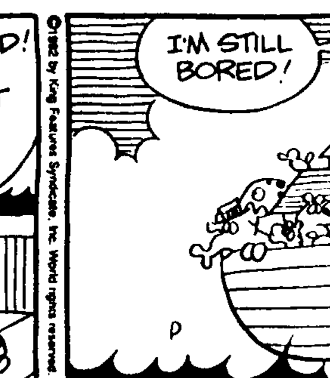

BONER'S ARK ® **By Addison & Frank Johnson**

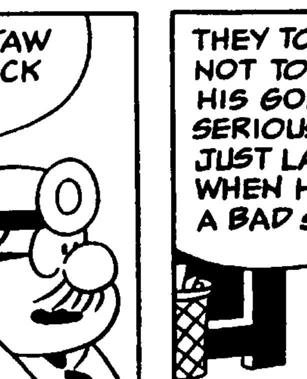

BEETLE BAILEY ® **By Mort Walker**

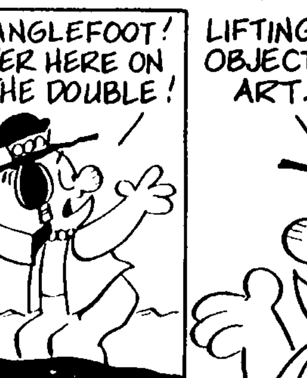

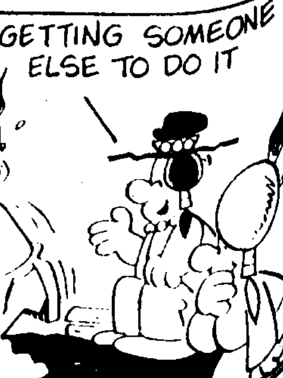

REDEYE ® **By Bill Yates & Mel Casson**

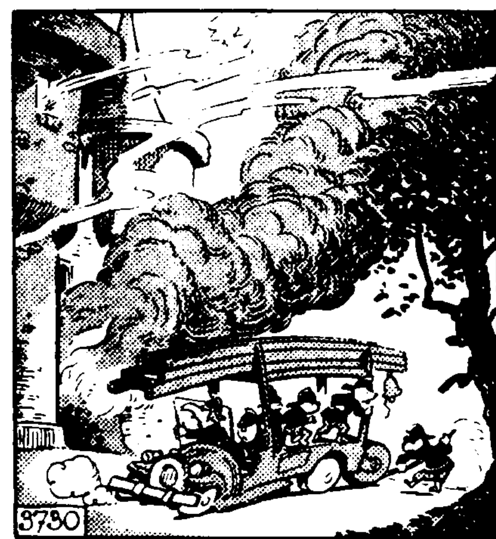

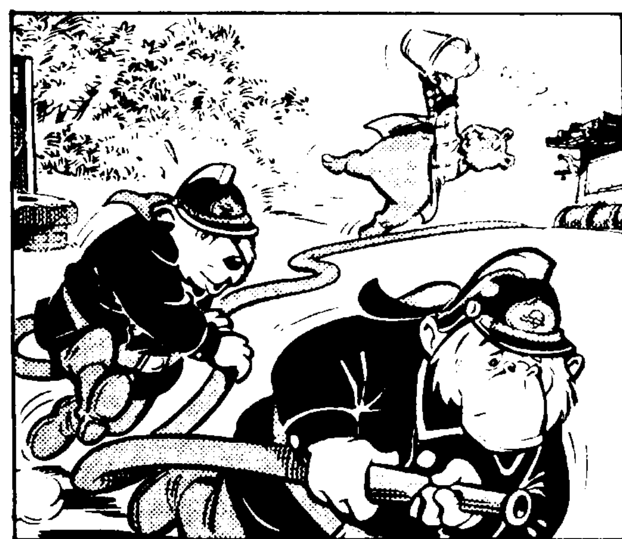

Tom Poes en de Feunix
door Marten Toonder

3730 — De Rommeldamse brandweer kwam onmiddellijk in actie. Dertien minuten nadat Tom Poes de brandmelder in werking had gebracht, remde de rode auto gierend voor Bommelstein.

Daar had het vuur grote vorderingen gemaakt; dichte rookwolken sloegen uit de gesprongen vensters en hier en daar knetterden de vlammen naar buiten.

De wakkere brandweerlieden lieten geen tijd verloren gaan. Terwijl bij het voertuig alles voor de blussing in gereedheid werd gebracht, snelden twee spuitgasten reeds met de slang over het gazon.

Heer Ollie, die op deze voortvarendheid niet verdacht was, struikelde met een van zijn emmers over de uitgelegde leiding. Enige tijd bleef hij ontredderd in de plas zitten; toen stond hij op en strompelde naar de blussers.

"H-halt!" riep hij uit. "Dat mag niet! Dat verbied ik!"

"Ga opzij, meneer!" waarschuwde een van de spuitgasten. "We moeten een ruim straalveld hebben".

"Nee!" riep heer Bommel met overslaande stem. "Hier wordt niet gestraald! Geen fladderblussing op mijn terrein! We moeten een keten vormen met emmers uit de put - als iemand begrijpt wat ik bedoel! Hier wordt het feunix-ei bewaard..."

"Heer Ollie!" riep Tom Poes, die er nu ook aan kwam hollen. "Uw ei is in gevaar! De studeerkamer is ook al in brand geraakt!"

T.V. PROGRAMMA'S

HBO (kanaal 83)

ZATERDAG

.15 Movie: 'Sheena' (1984; Tanya Roberts/Ted Wass)
.15 Movie: 'The Princess Bride' (1987; Carl Elwes/Mandy Patinkin)
.00 Michael Jackson in Concert in Bucharest: Dangerous
.00 Dream On: Domestic Bliss
.30 Larry Sanders (Gary Shandling)
.00 Movie: 'Stone Cold' (1991; Brian Bosworth/Lance Henriksen)
.35 Movie: 'Cover Up' (1990; Dolph Lundgren/Louis Gossett Jr.)
.05 Russell Simmons' Def Domedy Jam (Host Martin Lawrence)
.35 Tales From the Crypt
.05 Movie: 'Black Magic Woman' (1991; Mark Hamill/Apollonia Kotero)
.35 Movie: 'Reversal of Fortune' (1990; Glenn Close/Jeremy Irons).

ZONDAG

.30 The Baby-Sitters Club: Jessy and the Mystery of the Stolen Secrets
.00 Movie: 'Talent for the Game' (1991; Edward James Olmos/Lorraine Bracco)
14.30 First Look: Hero
15.00 Movie: 'Crossing Delancey' (1988; Amy Irving/Reizi Bozyk)
16.45 Movie: 'The Outsiders' (1983; C. Thomas Howell/Ralph Macchio)
18.30 Movie: 'Rock 'n' Roll High School Forever' (1990; Corey Feldman/Mary Woronov)
20.00 Movie: 'Livin' Large' (1991; T.C. Carson/Lisa Arrindell)
21.30 One-Night Stand
22.00 Kids in the Hall
22.30 Movie: 'White Light' (1991; Martin Kove/Allison Hossack).
24.05 Movie: 'Other's People's Money' (1991; Danny DeVito/Gregory Peck)
01.50 Movie: 'Blood Red' (1990; Eric Roberts/Dennis Hopper)
03.20 Larry Sanders (Gary Shandling)
03.50 Movie: 'The Mission' (1986; Jeremy Irons/Robert De Niro).

ABC (kanaal 99)

ZATERDAG

20.00 Covington Cross
21.00 Crossroads
22.00 The Commish
23.00 ABC News.

ZONDAG

19.00 Life Goes On
20.00 Funniest Videos
20.30 America's Funniest People
21.00 ABC Sunday Night Movie
23.00 ABC News.

TBS (kanaal 89)

ZATERDAG

16.00 Movie: 'Circle of Iron' (1979; Ddvid Carradine)
18.05 WCW Saturday Night Wrestling
20.05 Movie: 'MacKenna's Gold' (1969; Gregory Peck/Omar Sharif)
22.50 U.S. Olympic Gold
23.50 Movie: 'Streets of Fire' (1984; Diane Lane)
01.50 Movie: 'The Compleat Beatles' (1982)
04.20 Movie: 'Don't Knock the Rock' (1956; Bill Haley).

ZONDAG

13.00 NASCAR Racing Mello Yello 500 from Charlotte, N.C. (L)
16.00 NASCAR Racing (Cont.)
17.05 Tom and Jerry's Funhouse
17.35 Captain Planet and the Planeteers
18.05 WCW Main Event Wrestling
19.00 Movie: 'An Eye for an Eye' (1981; Chuck Norris/Christopher Lee)
21.00 National Geographic Explorer
23.00 Network Earth
23.30 Paid Program
24.30 World Tomorrow
01.00 Paid Program
04.00 WCW Main Event Wrestling
05.05 Gomer Pyle
05.35 CNN News.

EURO-TV (kanaal 76/77)

ZATERDAG

19.00 Ministars
19.30 Jeans
19.50 NOS Journaal
20.10 'Iris'
21.00 Sluiting.
(zondag van 09.00-11.00 uur herhaling)

ZONDAG

19.00 Alfred J. Kwak
19.25 NOS Journaal
19.45 Platentiendaags TV Show
20.30 NOVA/Studio Sport
21.00 Sluiting.
(maandag van 09.00-11.00 uur herhaling)

Wega di Number Kòrsou

8 5 7 3 9 6 10 7 4 2

1753
5759
6382

TELECURAÇAO (kanaal 8/6)

ZATERDAG

17.30 Telefiesta met tante Irma
18.00 Studio Sport
18.57 Tempu pa Dios
19.00 Cocktail Turístiko met Captain Sterling
20.00 Telenotisia
20.30 Teatro Klasiko: *A Letter to Evie*
22.00 Wega di Number Kòrsou
22.07 Estreno: *Chernobyl: The Final Warning*
23.30 Sluiting.

ZONDAG

05.55 Uitzending Plechtigheid en kranslegging te Bijlmermeer (Nederland)
08.00 Klassieke Muziek
09.15 Samenvatting vliegtuigramp te Bijlmermeer
10.00 Uitzending Ooecumenische dienst op Plasa Brion
12.00 Uitzending Rouwdienst vanuit het RAI-congresgebouw (Nederland)
14.00 Sluiting.
(wijzigingen voorbehouden!)

AE (kanaal 73)

ZATERDAG

15.00 Movie: 'The Beguiled' (1971; Clint Eastwood)
17.00 Caroline's Comedy Hour
18.00 Real West
19.00 TravelQuest
19.30 Bob Vila's Home Again
20.00 Movie: 'Married to Murder' (1991; Amanda Donohoe/Peter Firth)
22.00 Comedy on the Road
23.00 An Evening at the Improv
24.00 Movie: 'Married to Murder' (1991; Amanda Donohoe/Peter Firth)
02.00 Comedy on the Road
03.00 An Evening at the Improv
04.00 Movie: 'I'll Never Forget What's 'is Name' (1967; Orson Welles).

ZONDAG

12.00 Movie: 'Hard Boiled Mahoney' (1947; Leo Gorcey)
13.30 First Flights
14.00 Movie: 'Fandago' (1985; Kevin Costner)
16.00 Movie: 'Charley Varrick' (1973; Walter Matthau)
18.00 In Search Of...
18.30 In Search Of...
19.00 Comedy on the Road
20.00 Movie: 'Monty Python and the Holy Grail' (1974; Graham Chapman/John Cleese)
22.00 House of Eliott
23.00 Rave
24.00 Movie: 'Monty Python and the Holy Grail' (1974; Graham Chapman/John Cleese)
02.00 House of Eliott
03.00 Rave
04.00 Movie: 'Hard Boiled Mahoney' (1947; Leo Gorcey)
05.30 First Flights.

CBS (kanaal 75)

ZATERDAG

20.00 Major League Baseball NL Championship Series: Atlanta Braves at Pittsburgh Pirates (game 4) (L).

ZONDAG

19.00 60 Minutes
20.00 Major League Baseball AL Championship Series: Toronto Blue Jays at Oakland Athletics (game 4) (L).
23.00 CBS News.

HET WEER

WEERSVERWACHTING geldig tot morgenmiddag 12:00 uur:

Licht tot half bewolkt en droog. Morgenochtend kleine kans op een enkele plaatselijke lichte bui.

Overwegend matige, overdag af en toe vrij krachtige oostelijke wind (tussen twaalf en 24 knopen).

WEEROVERZICHT:

De Benedenwindse eilanden staan momenteel onder invloed van een uitloper van een hoge drukgebied boven de Atlantische Oceaan. Dit systeem onderdrukt de kans op buien boven en rondom de eilanden.

Voor morgen (zondag) zullen de Benedenwindse eilanden geleidelijk aan onder invloed van een zwakke storing in de hogere luchtlagen komen te staan. De kans op buien zullen dan echter nog niet merkbaar gaan toenemen.

OVERZICHT WEERSGESTELDHEID

Vanmorgen 08.00 L.T.		Afgelopen 24 uur		
Station	Het weer	Max	Min	Neerslag mm
Aruba	half bewolkt	32	27	0.0
Bonaire	half bewolkt	--	--	0.0
Curaçao	licht bewolkt	31	27	0.0
St Eustatius	zwaar bewolkt	31	25	1.0
St Maarten	half bewolkt	30	27	11.3
Amsterdam	licht bewolkt	--	--	0.0
Atlanta	licht bewolkt	23	09	0.0
Caracas	zwaar bewolkt	28	19	0.2
Kingston	licht bewolkt	33	27	0.0
Miami	licht bewolkt	32	24	0.0
New York	zwaar bewolkt	21	17	13.0
Paramaribo	zwaar bewolkt	--	--	-.-
Port-of-Spain	licht bewolkt	33	23	sp
San Juan	licht bewolkt	33	26	0.0

TE HUUR
gemeubileerde
FLAT
Kaya Acasia 231A
Sta. Rosa

TE KOOP
CHEVROLET CELEBRITY
'86 Full equipped z.g.s.

OPEL REKORD
z.g.s. '81

Tel. 625623

De lekkerste
ROTIE'S
pom, pastei, bamie, nassie, Chin. kip, ger. kip, ger. varken, moksie moksie, bruine bonen, bloedworst
kunt U elke zondag tussen 12 en 4 bij ons krijgen.
Vraag naar het gerecht v/d week
Koraal Partir kav 87
Tel.: 674103.

schildersbedrijf
Perfect n.v.
De
huisschilder
van huis uit.
Tel.: 601766 - 369127
Fax.: 369127

SURINAAMS ETEN BUFFET
ALL YOU CAN EAT
Zondag 11 oktober
van 12 uur tot 4 uur 's middags
f. 18,50 p.p.
Saladbar - Bar-Restaurant
MEETPOINT (Korédor)
Tel.: 623611

TA BENDE
UN KOMPUTER
Epson EQUITY II + 286
Color Monitor 14" EGA
Printer Epson L.Q.-510
Plus programanan
Preis: Fl.2500,-
Informashon:
694610 / 683942

TUINIEREN
Zie artikel in het informatieblad van
Dos Mundos
1992-1993 en
de Makelaarskrant no. 3
(oktober 1992).
Voor informatie en advies, graag tot uw dienst.
Bel: 374675
(ma-wo-vrij 8 - 10 u.)

WAARSCHUWING

De Commandant van de marinebasis Parera maakt bekend dat er schietoefeningen worden gehouden.
Op de schietbaan **HATO:**
MAANDAG 12 OKTOBER 1992 VAN 07.00 TOT 13.15 UUR.
OP DE SCHIETBAAN WACAO:
WOENSDAG 14 OKTOBER 1992 VAN 14.00 TOT 18.00 UUR.
ONVEILIG ZEEGEBIED ± 4000 METER UIT DE KUST.

Stichting Prinses Wilhelminafonds voor de kankerbestrijding

Het Prinses Wilhelminafonds voor de kankerbestrijding nodigt u hierbij uit om een lezing bij te wonen over het onderwerp:
"ENVIRONMENTAL CANCER"
Spreker zal zijn Dr. Avishay Stark, verbonden aan de faculteit voor Biochemie a/d Universiteit van Tel Aviv.

Het publiek wordt in de gelegenheid gesteld om vragen te stellen.

Datum: 12 oktober 1992
Plaats: Auditorium Openbare Bibliotheek
Tijd: 8 uur p.m.
Toegang: Vrij

TE HUUR AANGEBODEN
Goed gelegen
RESTAURANT & CATERING BEDRIJF
40 zitplaatsen en zeer geschikt voor een horeca-echtpaar.
Overname * goodwill
* moderne apparatuur
Vraagprijs * inventaris fls. 135.000,-
Huurprijs * fls. 3.500,- p/m
Reakties aan Postbus 2034, Curacao

Curaçao Seascape is looking to hire immediately
1 ANTILLEAN PADI DIVE INSTRUCTOR
For more information please contact
Curaçao Seascape at 625000 ext. 6056

TE HUUR GEVRAAGD:
ca. 300 m² opslagruimte
met ca. 30 m² kantoorruimte
omgeving Saliña, Zeelandia of Jan Noorduynweg.
Brieven onder nr. 58, aan het bureau van dit blad, Curacao.

S.O.V. ASIENTO
maakt bekend dat de
GYMNASTIEK LESSEN
voorlopig op
maandag van 8.30-9.30 uur
in de sportzaal worden gegeven in plaats van dinsdag in het danslokaal.

APPARTEMENT GEZOCHT
voor echtpaar zonder kinderen voor langere tijd in goede buurt.
Prijs: tot f.800,- per maand.
Inlichtingen: **Tel.: 601567 of 689742**

Caribbean Fasteners
zoekt voor één van haar directieleden
een gemeubileerde woning
voor de periode van ± 1 jaar.

TER OVERNAME GEVRAAGD:
KANTOORMEUBILAIR
o.a.: buro's / stoelen / tafel / computer printer faxmachine / kopieerapparatuur / airco's filekast typewriter.
Offertes Tel. : 616086
Fax. : 656332

TE KOOP DIRECTIE WAGEN
Wegens overcompleet
BUICK ROADMASTER 1992
vol automatisch, 8 cylinders, met vele extra's. o.a.: compas, externe thermometer, etc., weinig gereden (4.300 miles)
Vraagprijs: Fls. 54.000,-.
Inlichtingen: vanaf a.s. maandag van 8.00 - 12.00 a.m. 1.30 - 5.30 p.m.
Tel.: **614655**

VIER MET
bébel
speciaal voor uw baby
Bloempot Shopping Center 9
Te: 369547
2E ANNIVERSARY SPECIAL
20% t/m 70%
t/m maandag 12 oktober
Op maternity kleding
Babykleding
Babyschoentjes
Bij aankopen boven de f 50,= ontvangt u een kadootje

TPR PAPIAMENTU
Wilt U **binnen 6 weken** Papiaments leren op een vlotte, fijne en spontane manier?
Dan is dit Uw kans!!
Onze 2de cursusblok begint 27 oktober 1992.
Voor aanmeldingen: tel. 627728
Kantooruren: maandag t/m vrijdag van 17.00 tot 19.00 uur.

TE KOOP
PORSCHE 911
S.C. 1982
Uniek op Curacao
Collectors item
Tel.: 375035

Wegens overcompleet:
1 Sony Color TV, nieuw met remote, 20 inch 700,=. 1 Color TV 14 inch, 1 mnd oud, remote 400,=
1 Multi System **Video,** Remote C, nieuw 900,=
1 Video met Remote, 1 mnd oud 350,=
tel. 624823

Hotel Holland
Restaurant 't Kokkeltje
F.D. Rooseveltweg 524 - Phone: 688044 - 688014
vanavond en morgen is het weer heerlijk
ONBEPERKT SLIBTONG ETEN
Inclusief **frietjes, huissalade** en **stokbrood** voor **Naf. 35,= p.p.**
En natuurlijk hebben wij ook heerlijke verse schol, Noorse zalm, gerookte paling & zalm, haring en gebakken mosselen!
Reserveren aanbevolen!!!
Tot ziens in Restaurant 't Kokkeltje.

TE HUUR
VOOR VAKANTIEGANGERS
Voll. gemeub. ruime
APPARTEMENT
voor 2 personen inclusief water, gas & elektra.
MET AIRCO Afl.60,- p/d
omgeving Rooi Catootje
ZONDER AIRCO Afl.40,- p/d
omgeving Sta. Rosa
MET AIRCO OP ARUBA
voll. gem. zitslaapkamer voor 2 personen f.50,- p/d.
Tel.: 378596

Ons medeleven gaat uit allen die bij de ramp een baar iemand hebben verloren wij maken hierbij bekend dat zondag 11 oktober
geen "Indonesisch Rijsttafel" wordt verkocht.
Familie Kerger
Canadaweg 9

BISTRO LE CLOCHARD
CUISINE SUISSE ET FRANÇAISE
Vraagt appartementen te huur voor aanbiedingen.
Kontakt opnemen met Silvio Montañez.
Tel. 625666 / 625667

TE HUUR
Voll. gem.
2 slaapkamer
APPARTEMENT
te Saturnusstraat
f.350,- p/week v. 2 personen
Inlichtingen: **Tel.: 683459**

DIEREN BESCHERMING curacao
Steun het werk van de Dierenbescherming

Aan wie denkt u als u aan verzekeringen denkt....
aan

Natuurlijk denkt u eerst aan de verzekeringsmaatschappijen die u al jaren kent. Bij Sun Alliance doen wij dag in dag uit ons uiterste best om ook spontaan door u herinnerd te worden. Maar dat moeten we wel verdienen. Daarom kunnen we het ons niet veroorloven om u zomaar een verzekering aan te bieden

Over al onze verzekeringen is buitengewoon goed nagedacht. Altijd letten we extra op wat u als verzekerde precies nodig heeft.
Onze verzekeringen verzekeren u altijd iets meer....

Onze mensen zijn allen experts op hun vakgebied met jarenlange ervaring. Zij staan altijd klaar om u van dienst te zijn. Ook al is dat niet precies van 8 tot 5.
Onze medewerkers verzekeren u altijd iets meer....

Om uw vertrouwen te kunnen winnen, moeten onze verzekeringen buitengewoon goed zijn en moeten we elke dag nog beter ons best doen. Zo doen we dat trouwens al meer dan 200 jaar in meer dan 50 landen over de hele wereld.

Misschien kent u ons nog niet. Dat willen we graag veranderen....

SUNALLIANCE
verzekert altijd iets meer....

BE YOUR OWN DRESSMAKER & DESIGNER... WEAR FINE CLOTHES FOR ONLY THE PRICE OF THE FABRIC
Save hundreds of dollars on clothes for yourself and your family! Be the envy of your friends and neighbors. You'll soon be making dresses, shirts, skirts...even suits and coats so well that you'll be able to start your own dressmaking business if you wish!
You train at home...in your spare time. You need no previous experience because experts will guide you every step of the way. Everything is explained in easy-to-understand English with plenty of photos, diagrams and drawings. You read what to do, then follow simple directions that lead you in actual practice. Explanations of advanced tailoring techniques have been simplified with all instructions detailed step by step. So whether you are a beginner or have some knowledge of sewing, everything is easy to do.
Get started today! Print your name and address in the space provided below and return this ad to ICS. We will rush your FREE information kit to you by return Airmail as soon as we receive your inquiry. **There is no obligation.**

Please send me full details on the ICS Dressmaking & Design Course. 7162A
Please Print
MR/MRS/MISS________________AGE______
ADDRESS________________
CITY/COUNTRY________________
ICS SINCE 1890 **International Correspondence Schools, Dept. GQAA2**
Box 1900, Scranton, PA 18501-1900 USA

CITY
Hanchi Snoa 27
Wij zijn nu weer open
met een nieuwe kollektie herenkleding van de merken
'HENRY GRETHEL'
en
'BASIC ELEMENT'
Kom langs en bewonder onze nieuwe kollektie

ÑAPA
Weekend Bijlage Amigoe
Zaterdag 10 oktober 1992
AMIGOE

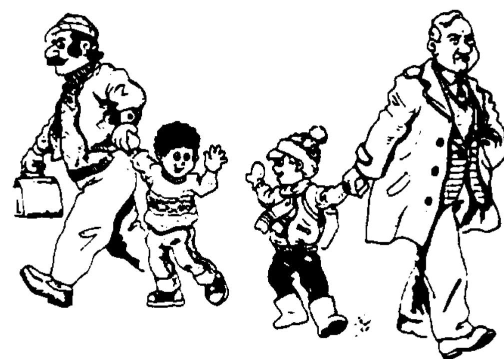
INTERVIEWS

Maar weinig veranderd op milieugebied

REPORTAGES

Over 'witte' en 'zwarte' scholen

Marjorie Vuurmans: "Wij behandelen niet maar begeleiden"

Zes patiënten van Sonrisa hebben nu een eigen woning

= door Nel Casimiri =

AN DE UTEWEG op Curaçao, zijn het afgelopen half jaar zes nieuwe huizen verrezen, gebouwd door de FKP. Ze hebben een vrolijke rose kleur gekregen, en steken daardoor af tegen de meer traditionele kleuren van het Kas Theo Doran, dat er vlak naast staat. Vorige maand zijn de nieuwe bewoners in deze rose huizen getrokken. Ze waren alle zes ondergebracht in Kas Theo Doran, maar in de loop der tijd zijn zij zo zelfstandig geworden dat zij toe zijn aan een eigen huis, met eigen meubels, eigen keuken, badkamer, e.d. Ze koken zelf, wassen zelf en maken hun eigen huis schoon. Ze voeren hun eigen huishouding, ook financieel. Wel liggen hun huizen nog vlak naast het Kas Theo Doran, zodat ze in geval van nood altijd kunnen terugvallen op hun vroegere medebewoners en op de hulp die daar door de begeleiders wordt gegeven. Beide complexen vallen onder de Stichting Sonrisa.

Fundashon Sonrisa behartigt de belangen van chronisch psychiatrische patiënten, mensen die langdurig afhankelijk zijn van psychiatrische hulpverlening, maar daarvoor niet in een psychiatrische inrichting hoeven te verblijven. Het zijn mensen die de neiging hebben zich terug te trekken, weinig sociale contacten hebben, vaak niet meer geaccepteerd worden door hun familie en hun leven niet kunnen structureren. Fundashon Sonrisa geeft ondersteuning en begeleiding aan deze mensen wat betreft wonen, dagstructurering, dagopvang, werken en ook structurering van de vrije tijd, zodat zij zichzelf in de samenleving, voor zover dat haalbaar is, staande kunnen houden. Fundashon Sonrisa spreekt de mensen aan op hun gezond vermogen, met andere woorden op hun mogelijkheden. En die mogelijkheden zijn vaak veel groter dan in eerste instantie wordt aangenomen. Dat blijkt bij de Fundashon Sonrisa waar een zestal mensen op zichzelf zijn gaan wonen, maar ook bij de Capreskliniek zelf, waar ook een groot complex van aanleunwoningen is gebouwd, buiten de muren van het kliniekterrein.

Marjorie Vuurmans met vier van de zes bewoonsters van de nieuwe aanleunwoningen aan de Uteweg.

Foto Ken Wong

Daar hebben ook 36 psychiatrische patiënten, vaak al tientallen jaren bewoner van de Caprileskliniek, nu in groepjes van zes een eigen huis betrokken. De zorg bij deze aanleunwoningen is wat groter dan de zorg bij het Kas Theo Doran, maar ook in de aanleunwoningen van de Caprileskliniek genieten de nieuwe bewoners van hun eigen, nieuwe ruimte. Een ruimte die zij zelf kunnen vullen, aankleden, een eigen identiteit kunnen meegegen, die verschillend is dan de woonomgeving van de buren.

BESCHERMD COMPLEX

Kas Theo Doran is een beschermd wooncomplex voor 17 bewoners. De nadruk ligt daar op een begeleiding bij het wonen, het scheppen van een huiselijk klimaat, een veilige leefomgeving. De bewoners moeten de kans krijgen zich volgens hun individuele wensen en mogelijkheden te ontplooien. Er zijn altijd begeleiders aanwezig om waar nodig te helpen of op te treden. Voor medische behandeling gaan de patiënten naar de huisarts. Psychiatrische behandeling geschiedt ambulant. De patiënten gaan naar DSM (Departementu Salu Mental) of naar de Caprileskliniek. Als klinische interventie nodig is gaan ze naar het sanatorium of naar de Caprileskliniek.

Mensen die in aanmerking willen komen om in het Kas Theo Doran opgenomen te worden, moeten een psychiatrisch verleden hebben en tussen de 20 en 55 jaar oud zijn. Hun aanvraag moet door een behandelend arts of psychiater ondersteund worden.

Sommigen van de bewoners werken in het huis zelf, verzorgen de tuin, doen het huiswerk, maar anderen werken buitenshuis. Dat kan zijn bij de sociale werkplaats te Santa Martha, maar ook gewoon met een werkboekje in het vrije bedrijf. Verschillende bewoners hebben parttime jobs. Degenen die geen baan hebben, krijgen onderstand (per *kinsena*) waarvan een deel gekort wordt, omdat er geen huur of voeding van betaald moet worden.

Op het terrein van Kas Theo Doran hebben de 17 bewoners ieder een eigen kleine (slaap)kamer, annex keuken. In die keuken kunnen ze zelf wat klaarmaken, maar de hoofdmaaltijden komen van de centrale keuken waar ze om beurten koken. Eind november vorig jaar werd begonnen met een speciale training van een aantal mensen die zelfstandig wilden gaan wonen en waarvan de begeleiders dachten dat dat zou kunnen lukken. Zij kregen een eigen ijskast in hun huis en een extra toelage per *kinsena* om te oefenen met boodschappen doen en koken. Er werden supermarkten bezocht, prijzen vergeleken en er werden groepsgesprekken gevoerd over gezond eten. Andere groepsgesprekken gingen over het invullen van vrije tijd en over bijvoorbeeld 'goede buren' zijn, gebruik van medicijnen, hoe te handelen in noodsituaties, e.d.

ZES VROUWEN

Uiteindelijk zijn er zes vrouwen, waarvan een met baby, verhuisd naar de aanleunwoningen, buiten het hek van Kas Theo Doran. De huisjes bestaan uit een flinke woonkamer met aan een kant een volledig ingerichte keuken. De kamer heeft een bankstel en een eettafel met stoelen. Daarnaast liggen een ruime slaapkamer en een badkamer. Zes huizen, zes verschillende bewoners: hetzelfde ingericht? Naar de basis wel, ja, maar zodra je binnenkomt valt onmiddellijk het verschil in sfeer op. Elk huis ademt meteen al de sfeer van de nieuwe bewoner. De ene kamer is al helemaal gezellig gemaakt met snuisterijen en prulletjes. Wat bloemen, een foto. Een ander huis is nog helemaal kaal. Heel voorzichtig zoekt de eigenares naar speciale spullen. Wat er in komt moet goed zijn. Naar haar smaak. En zolang ze dat nog niet heeft gevonden, wacht ze liever. En de moeder met de baby klaagt al een beetje omdat het huis al te klein wordt. Er staat heel veel in, van de baby, maar ook van haar zelf. Zelfs aan een huis wat twee keer zo groot is, zou ze niet voldoende hebben. Zo zoekt ieder naar haar eigen manier van leven. Dat lijkt voor buitenstaanders zo vanzelfsprekend, maar als je lang in tehuizen hebt gewoond, lang slaapkamers hebt moeten delen met anderen, eten voor grote groepen klaargemaakt, hebt moeten eten, in grote groepen 'onderhouden' bent, is het een zoeken, een weer langzaam opbouwen van een nieuw bestaan. Voorlopig nog met de zekerheid van steun achter je zo dit nodig mocht zijn.

De directrice van de Fundashon Sonrisa, Marjorie Vuurmans-Sterck, leidt ons vol trots rond en we worden door de bewoners allerhartelijkst ontvangen. Het is ook leuk visite te krijgen in een nieuw huis. Marjorie Vuurmans legt het verschil tussen de aanleunwoningen van de Capriles kliniek, Kas Theo Doran en deze nieuwe woningen uit met de termen, beschut, beschermd en begeleid. Dat zijn geen officiële termen, verklaart ze er meteen bij, dat zijn mijn eigen woorden. "Iemand anders zal misschien andere termen gebruiken. Maar de aanleunwoningen buiten de muren van de Capreskliniek liggen er nog wel vlak tegenaan. Er is 24 uur per dag iemand aanwezig als begeleider. Kas Theo Doran noem ik beschermd. 's Nachts is hier niemand, al kan altijd iemand via de *page* opgeroepen worden. De bewoners koken hier zelf onder begeleiding. De koks wisselen. Als je buiten werkt hoef je door de weeks niet te koken, maar kook je wel in het weekend bijvoorbeeld. Iedereen wast zijn eigen kleren. Iedereen krijgt zakgeld. Het nieuwe project gaat om begeleid wonen. Daar zijn de bewoners helemaal zelfstandig. Ze hebben hun eigen inkomen (uit arbeid of onderstand), waarvan ze huur, gas, water en licht betalen. Ze koken ook zelf".

Wie kwamen nu voor zo'n huisje in aanmerking?

"Het zijn allemaal vrouwen. We hebben maar zes huisjes. Degenen die het langst in Kas Theo Doran zaten, kregen de voorrang. Deze vrouwen wilden het graag. Anderen wilden het helemaal niet. Er zijn nu ook wel twee mannen die het graag zouden willen en er voor in aanmerking komen, maar ja, het zijn er maar zes".

Nu deze zes bewoners verhuisd zijn, zijn hun plaatsen in het Kas Theo Doran meteen ingenomen door anderen?

"Nee, we hebben wel een wachtlijst en kunnen ze onmiddellijk opvullen maar we wachten daar even mee, omdat we nu de kans hebben de oude appartementen wat op te knappen. Er worden bijvoorbeeld tegels op de vloeren gelegd. Zodra we daarmee klaar zijn worden de appartementen weer opgevuld. Oorspronkelijk heette het huis Sonrisa, maar het bestuur besloot een paar jaar geleden het een nieuwe naam te geven: Kas Theo Doran. Dat was een verpleger die heel veel voor deze mensen gedaan heeft. Hij is overleden en hiermee kunnen we hem eren".

GEEN WERK

Marjorie Vuurmans kwam vijf jaar geleden naar Curaçao, mee met haar man, een psychiater. In Nederland werkte zij in de verslavingszorg. Daar werkte zij in een therapeutische gemeenschap met 17 bewoners. De eerste tijd dat ze op Curaçao woonde, was er geen werk voor haar, maar toen bij het project Sonrisa een directrice nodig was, bleek zij een geschikte kandidate, met ervaring en hart voor het werk.

"Wij behandelen niemand, wij begeleiden alleen in het dagelijks leven, in de gewone dingen. Wij spreken ze aan op hun gezonde kant, op wat ze wel kunnen".

Tussen het Kas Theo Doran en de zes nieuwe huisjes staat een activiteitencentrum, een grote, nog lege ruimte, die voor vele doeleinden te gebruiken is. Maar de inrichting is nog niet klaar. Daarvoor ontbreekt voorlopig nog het geld. Achter dat activiteitencentrum liggen de huizen. We hebben ze alle zes bezocht en met alle zes de bewoonsters kennis gemaakt. De eerste was Yvonne.

Yvonne was nogal onzeker in het begin of het wel zou lukken, het alleen wonen, want ze is wat rheumatisch en niet vlot ter been. Maar het lukte wonderwel: *"Mi ta lora!"* Ze heeft ook steun van Joyce, die naast haar woont met haar kleine zoon Dayron, en die vaak even op bezoek komt. Yvonne is weer een grote steun voor Joyce, omdat zij graag op de kleine past. Trouwens de kleine jongen heeft alle harten gestolen. Hij is bij iedereen welkom. De een helpt met oppassen, de ander helpt de moeder met het strijkwerk, eigenlijk heeft hij zes moeders.

Bij Nancy ligt een prachtige wit met rose gehaakte sprei op het bed, met een patroon dat ze zelf ontworpen heeft. Nancy heeft veel aandacht aan de inrichting van haar nieuwe woning besteed. Alleen het geld baart haar zorgen. Ook de tien gulden huur, die iedere veertien dagen van haar *kinsena* afgaat. Zou het wel lukken?

Gloria werkt al veertien jaar op Santa Martha. Iedere dag komt de bus haar om half acht halen en brengt haar om half vijf weer terug. Dat geeft haar een inkomen waardoor ze wat minder bezorgd over het geld hoeft te zijn.

Cecilia heeft een parttime job. Zij werkt ergens in de huishouding. Toen zij nog in het Kas Theo Doran woonde vervulde zij daar een centrale rol in de gemeenschap. Ook verzorgde zij de tuin. Dat zij weg is, vertelde Marjorie Vuurmans, kun je al aan veel dingen merken. Ze bracht overal gezelligheid. Wel heeft Cecilia besloten de tuin van het grote huis te blijven onderhouden. Maar ze maakt al plannen om ook in haar nieuwe huis planten te gaan kweken. "Daar op de porch zullen ze mooi staan".

Glenda heeft een heel stel kinderen, maar ze wonen niet bij haar. Glenda werkt drie keer in de week in het industriepark te Brievengat. Ze vindt het fijn om voor zichzelf te kunnen zorgen. Het is af en toe wel eenzaam als je zoveel mensen om je heen gewend hebt, maar als ze er, heel soms, last van

Vervolg op pag. 8

Yvonne, in haar 'eigen huis' in gesprek met Nel Casimiri en Marjorie Vuurmans.

Eindredactie: Norbert Hendrikse, opmaak: Solange Isselt

Een verhaal van drank en wapens...

Canadese Mountie verbijsterd over gevangenenruil in Bosnië

SARAJEVO - Dit is een verhaal van mannen en wapens, het kwaad van drankmisbruik en van meer dan 900 mensen die verdwenen bij een gevangenenruil in Bosnië die nooit plaatsvond.

Het is ook het verhaal van een stoere Mountie-sergeant, van de Canadese koninklijke politie te paard, uit Winnipeg die de gevangenenruil organiseerde maar tot de ontdekking kwam dat op de Balkan de zaken zelden lopen als men hoopt. "Ik heb respect voor de mensen hier, maar heb geen respect voor hoe ze dingen regelen", verklaarde sergeant Jim Hull, de commandant van de civiele politie van de VN-troepen in Sarajevo.

VN-politie en troepen begaven zich onlangs naar Kobiljaca, een stadje aan de frontlinie tussen de Servische en Kroatische troepen op 25 km noordwestelijk van Sarajevo, waar ze toezicht zouden houden op de ruil van 470 Servische en Bosnische krijgsgevangenen. De overdracht zou volgens afspraak om 1 uur in de middag plaatsvinden. VN-personeel begeleidde twee bussen met Bosnische gevangenen uit de Servische gevangenis Kula, even buiten Sarajevo.

Maar de dingen begonnen direct al mis te gaan. Het konvooi arriveerde een uur te laat in Kobiljaca, omdat het bij een Servisch checkpoint werd tegengehouden en werd gedwongen meer gevangenen mee te nemen.

In Kobiljaca troffen de VN-manschappen zeven bussen aan met Bosnische gevangenen, vertelde Hull. "Bij deze negen bussen kwamen later nog twee bussen met vermeende gevangenen". Hull zei dat de VN-eenheid van bemiddelaars van beide zijden te horen kreeg dat de gevangenenruil was uitgebreid, en dat 462 Bosniërs zouden worden geruild voor 454 Serviërs - die nog nergens waren te bekennen.

DRANK

VN-officieren wachtten 3 1/2 uur op de Bosniërs die met de Servische gevangenen zouden arriveren. In die tijd, merkten zij op, "kwamen er steeds meer Servische militairen in het gebied en was er sprake van overvloedig gebruik van alcoholische dranken, vertelde Hull.

Een VN-pantserwagen werd uitgestuurd om de Servische gevangenen op te sporen, die inderdaad 12 km verder werden gevonden in zes bussen. De bussen werden door het VN-voertuig begeleid naar een plaats op 2 km van Kobiljaca, waar ze werden tegengehouden bij een Kroatische controlepost. Er ontstond ruzie tussen de Bosnische bemiddelaars en de Kroatische commandant die veel omstanders trok, aldus Hull. "Naar bleek waren de Kroatische troepen terecht bezorgd over de aanwezigheid van de vele gewapende Bosnische soldaten die met het konvooi waren meegekomen", legde hij uit. "Dit had kunnen leiden tot een gewapende confrontatie (met de Serviërs)".

De VN-manschappen hadden ook bezwaar tegen de Bosnische soldaten. Maar wegens de naderende duisternis begon de VN-eenheid te proberen het konvooi door de controlepost te loodsen. Slechts een bus volgde, maar die kreeg pech... En moest worden achtergelaten", zei Hull.

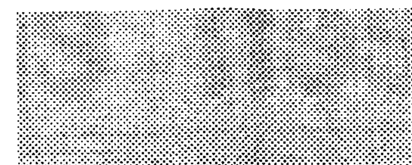
SPANNING

De VN-eenheid reed door naar Kobiljaca, waar "de spanning duidelijk was opgelopen". "Dit beseffende en het feit dat de drank die de hele dag was gebruikt zijn ongewenste gevolgen bij de Servische soldaten en burgers begon te hebben" besloot het VN-contingent maar de gevangenenruil op te geven, zei Hull.

De krijgsgevangenen bleven in handen van de tegenstanders en "wij hebben geen idee waar ze zijn", aldus Hull.

Dat was nog niet het hele verhaal. De vier voertuigen tellende VN-eenheid, die inmiddels zeven uur onderweg was, werd bij terugkeer naar Sarajevo nog twee uur opgehouden bij een Servisch checkpoint. Een Servische politiechef wilde de Bosnische bemiddelaars bij de gevangenenruil arresteren die nog bij het konvooi waren. De VN-officieren weigerden hen over te dragen, en "nadat de gemoederen waren bekoeld" mocht het konvooi door naar Sarajevo, vertelde Hull.

Ondanks het bijna hilarische rond de hele affaire, zag Hull er de lol niet van in. "Wij vinden dit, onder deze omstandigheden, niet echt komisch". "De situatie is te doodserieus... Om er een zootje van te maken".

Bosnische gevangenen kijken uit de kapotte ramen van de bus waarmee ze werden vervo[...] om uitgewisseld te worden tegen Servische gevangenen.

'Als het Russische ministerie van Defensie ons geen toegang geeft tot de territoriale wateren geeft zal er toch iets moeten gebeuren', zegt John Sprange.

Land geteisterd door aanhoudende recessie

Veel Zweden in financiële problemen door hoge rente

STOCKHOLM - De Zweden zijn in de ban van de hoge rente. Dat geldt niet alleen voor Dennis Bengtson, president van de Riksbank - de Zweedse centrale bank. Ook de Svenssons -het Zweedse equivalent van de Familie Doorsnee - en de nationale 'captains of industry' volgen de fluctuaties van de daggeldrente met meer dan gemiddelde belangstelling.

Die interesse laat zich gemakkelijk verklaren. Veel Zweden hebben een dezer dagen hun hypotheek moeten verlengen. De rente daarop is indirect gekoppeld aan de daggeldrente en die maakte de afgelopen weken rare sprongen. Twee weken geleden prijkte het tarief zelfs even op 500 procent. Inmiddels heeft de situatie zich weer enigszins gestabiliseerd op het nog altijd hoge tarief van twintig procent.

= door ANP-verslaggever Jan Smit =

De hypotheekrente, die enkele maanden geleden nog dertien procent bedroeg, is bijna verdubbeld tot 24 procent bij een rentevaste periode van drie maanden. Alternatief is een rente van zeventien procent voor een hypotheek met een looptijd van vijf jaar. Ondanks de grote kloof kiezen veel huizenbezitters voor de - dure - verlenging met drie maanden. Het moet wel zeer raar lopen wil het rentepeil binnen drie maanden niet verder zijn gezakt, zo redeneerden zij. De hoge rente betekent een forse aanslag op het huishoudbudget van Zweedse gezinnen. Uit berekeningen van Konsumentverket, de Zweedse evenknie van de Nederlandse nationale ombudsman, blijkt dat een gemiddeld gezin (man, vrouw, twee kinderen) met een eigen huis en een inkomen van 28.000 kroon (f. 8.680) per maand momenteel 2.133 kroon (f. 661,23) tekort komt.

PROBLEMEN

Volgens Elisabeth von Silvers, werkzaam bij Konsumentverket, kennen veel Zweedse huizenbezitters daardoor financiële problemen. Veel spaargeld hebben zij niet, mede omdat de meeste gezinnen met dure leningen zitten uit de periode 1985-1989. Zo heeft zeventig procent van de Zweden wel ergens een lening lopen. Per hoofd van de bevolking was er in 1990 sprake van een gemiddelde schuld van 250.000 kroon (ruim f 80.000). Dat persoonlijke faillissementen tot nu toe zijn uitgebleven hangt grotendeels samen met het milde sociale klimaat in Zweden. Er is een speciale overheidsinstantie in het leven geroepen die zich bekommert om mensen met geldproblemen: Kronofogde. Deze instelling koopt onderpanden op en treft vervolgens een betalingsregeling. Kronofogde beleeft volgens Von Silvers drukke dagen. Inmiddels bezit de organisatie een stuwmeer aan onroerend geoed, hetgeen voor extra druk zorgt op de toch al zwaar gedeprimeerde vastgoedmarkt.

Een groot deel van de mensen die bij Kronofogde terechtkomen, is het slachtoffer geworden van de recessie die Zweden nu al twee jaar teistert. Zij behoren tot het groeiende aantal werklozen in een land dat tot 1990 bekend stond om zijn lage werkloosheid. Inmiddels is het aantal mensen zonder werk opgelopen tot zes procent van de beroepsbevolking, een percentage dat in werkelijkheid volgens sommigen nog hoger ligt. Een groot deel van de werklozen wordt tijdelijk beziggehouden door middel van speciale projecten. Von Silvers schat het werkelijke werkloosheidspercentage momenteel op negen. Het officiële cijfer zal eind van dit jaar ook op negen uitkomen.

Particulieren zijn niet de enige slachtoffers van de Zweedse rentecrisis. Ook veel bedrijven lenen geld tegen tarieven die indirect zijn gerelateerd aan de daggeldrente, het tarief waartegen banken geld lenen bij de Riksbank. In sommige gevallen, zoals bij Skanska ab, het grootste bouw- en vastgoedbedrijf van Zweden, leidde dat tot excessen. Skanska moest de afgelopen weken enkele dagen achtereen dagelijks 100 miljoen kroon (f. 3,1 miljoen) aan rente ophoesten. Het bedrijf heeft reeds laten weten dat daardoor in een klap de hele jaarwinst zal worden weggevaagd.

EG-AANSLUITING

De hoge rente in Zweden is een direct gevolg van uit de hand gelopen overheidsbestedingen, de liberalisering van het Zweedse kredietwezen in 1985 en plannen om op korte termijn aansluiting te zoeken bij de Europese gemeenschap. Vooral het regeringsbesluit om halverwege de jaren tachtig de kredietverlening vrij te geven, eist momenteel zijn tol. Voor 1985 was het Zweedse banken slechts op zeer beperkte wijze toegestaan aan particulieren leningen te verstrekken. Zij belegden hun geld voornamelijk in staatsobligaties, een vrijwel risicoloze bezigheid waaraan redelijk werd verdiend.

Na 1985 was er ineens een ongebreidelde kredietexpansie., mede een gevolg van het milde belastingklimaat. Particulieren konden leningen tot 85 procent in mindering brengen op hun belastbare inkomen. Wie niet leende was een dief van zijn eigen portemonnaie. Banken lieten zelfs stagiaires colporteren. Zij mochten ongedekt tot 50.000 kroon leningen verstrekken. Bang de boot te missen richtten ook veel bedrijven financiële dochters op. Voor bedrijven als ABB, Saab-Scania en Volvo, gezeg[...] met een stevige solvabilit[...] positie, vormde dat geen p[...] bleem. Een bedrijf als S[...]nska stak zich echter diep [...] de schulden. De ongeli[...] teerde kredietverleni[...] zorgde voor een ste[...] opwaartse druk op de onr[...] rend-goedprijzen. Niema[...] maakte zich daarover dr[...] Lars Gunnar Aspman, econoom verbonden aan Sk[...] dinaviska Enskila Bank (SE Banken), de groot[...] bank van Zweden: "Iedere[...] zag dat de huizenprijzen ei[...] jaren tachtig te hoog wa[...] Bang om de trein te mis[...] durfde echter niemand te[...] het marktsentiment in [...] gaan. Daarvoor was [...] shock nodig". Die sh[...] kwam halverwege 19[...] Gewaarschuwd door [...] eerste voortekenen van [...] recessie besloot de regeri[...] tot een drastische wijzigi[...] van het belastingstelsel. [...] rente kon ineens niet m[...] voor 85 procent, ma[...] slechts tot maximaal der[...] procent in mindering word[...] gebracht op het belastb[...] inkomen. De gevolgen la[...] zich raden. De kredietstro[...] viel in een keer stil. De bou[...] van nieuwe woningen en r[...] stratie van nieuwe au[...] geven daarvan een goede il[...] stratie. Zij zijn in twee j[...] tijd beide gehalveerd [...] respectievelijk 56.000 [...] 30.000 en 344.000 [...] 170.000. Ook de econo[...] sche groei verdween [...] sneeuw voor de zon. St[...] het bruto nationaal produ[...] (BNP) in de tweede helft v[...] de jaren tachtig nog [...] gemiddeld 2,5 procent, [...] 1991 was er een terug[...] van 1,4 procent die dit ja[...] zal oplopen tot 1,7 procen[...] Enig lichtpuntje daarb[...] vormt de daling van [...] inflatie van dertien proc[...] in het topjaar 1990 tot twe[...] procent dit jaar. Vooral fina[...] ciële instellingen hebben h[...] momenteel zwaar. He[...] aantal probleemkrediete[...] bedraagt momenteel 70 mi[...] jard kroon (f. 21,7 miljard) [...] Eind dit jaar zal volge[...] Pieter van den Akker, plaat[...] vervangend hoofd van ABN [...] Amro Sverige, de 100 mi[...] jard (f. 31 miljard) worde[...] overschreden. De vier gro[...] otste banken (SE Banke[...] Handelsbanken, Nordbanke[...] en Gotabanken) hebbe[...] alleen al voor f 16 miljar[...] aan probleemkredieten in por[...] tefeuille. Nordbanken, de [...] twee na grootste bank, i[...] meerderheid eigendom va[...] de staat, kwam als eerste i[...] de problemen. Inmiddels [...] heeft de staat het eigen ver[...] mogen van de bank met 20 [...] miljard kroon (f. 6,2 miljard) [...] moeten versterken en is het [...] slechtste gedeelte onderge[...] bracht in een nieuwe doch[...] teronderneming securem. [...] Voor het gezonde deel wordt [...] momenteel een koper [...] gezocht. In totaal zijn der[...] tien banken benaderd. Ook [...] ABN AMRO, echter zonder [...] resultaat.

Greenpeace wil de waarheid over radioactief Nova Zembla

AMSTERDAM - Hoe de reis zal verlopen en wat ze bij Nova Zembla zullen aantreffen, weten de bemanningsleden van het Greenpeaceschip Solo niet. Maar dat ze niet zullen wijken voor de Russische autoriteiten, staat voor hen vast. John Sprange, campagne-leider aan boord van de Solo, herinnert zich de laatste actie van Greenpeace op Nova Zembla, nu precies twee jaar geleden. "We slaagden erin vier mensen aan land te zetten. Ze werden gearresteerd, nadat er eerst op hen was geschoten. Het schip dat hen aan land had gebracht, de Greenpeace, werd vervolgens geenterd en opgebracht".

Ook deze keer is de Solo alleen met geweld te stoppen, zo lijkt Sprange te willen zeggen. Als de Russische autoriteiten de Solo de toegang tot de wateren rond Nova Zembla ontzeggen, betekent dat niet het einde van de reis. Welke strategie er in dat geval wordt gevolgd, houdt Sprange liever nog voor zich. "Op weg naar Nova Zembla gaan we bedenken wat we in dat geval kunnen doen".

KERKHOF

Vorige week zette Greenpeace's grootste schip, de Solo, koers naar Moermansk in de Barentszee. Van daaruit voert de reis langs de zuidkant van Nova Zembla, naar de Karische zee.

Nova Zembla is een groot nucleair kerkhof, zo wil Greenpeace de wereld duidelijk maken. Op het eiland zelf heeft de Sovjet Unie decennia lang kernproeven uitgevoerd. In totaal zijn er meer dan honderd kernbommen tot explosie gebracht, waaronder een van 55 megaton, de zwaarste explosie ooit op de wereld. De bodem van de Karische zee, ten westen van Nova Zembla ligt bovendien bezaaid met lekkende vaten radio-actief afval en complete kernreactoren, die werden afgedankt omdat ze verouderd waren.

De reis van twee jaar geleden was bedoeld om meer te weten te komen over de kernproeven. De tocht die deze week begint is een speurtocht, een zoekactie naar de kernreactoren.

Op de zeebodem bij Nova Zembla ligt niets minder dan een "dodelijke erfenis van de koude oorlog", zegt Sprange. Een overblijfsel uit de tijd van de wapenwedloop tussen oost en west. De voormalige Sovjetunie telde ruim 130 nucleair aangedreven onderzeeërs. Elke onderzeeër heeft twee kernreactoren aan boord. De onderzeeërs worden nu beheerd door de gemenebest van onafhankelijke staten.

Lang niet alle nucleaire schepen van de Sovjets zijn nog in actieve dienst. Er zijn er die vanwege de ouderdom zijn afgeschreven. Er zijn er ook die na een aanvaring te zwaar beschadigd waren om nog gerepareerd te kunnen worden. Een deel van de kernreactoren van die schepen ligt in de Karische zee, gedumpt door de Sovjet-Unie en vervolgens verzwegen, zegt Greenpeace.

De milieuorganisatie denkt dat er bij Nova Zembla tenminste 15 reactoren liggen. Verder liggen er nog 17.000 vaten kernafval en de reactoren van de ijsbreker Lenin. Onderzoek moet uitwijzen of die informatie klopt en of er misschien nog meer verrassingen op de zeebodem liggen.

Tot dusver is het slechts gissen naar de effecten van de nucleaire vervuiling op het zeemilieu. Als de reactoren en de vaten gaan lekken, zullen flora en fauna radio-actief besmet raken. Sprange: "Via de vis zal de straling uiteindelijk op ons bord belanden."

De Solo is volgestopt met elektronische apparatuur om de reactoren op te sporen. Het schip beschikt over sonar en over op afstand bestuurbare onderwatercamera's. Verder heeft de voormalige oceaansleper van Smit-Tak meetapparatuur aan boord om radio-actieve straling te kunnen vaststellen. Of de Russische autoriteiten de Solo zullen toelaten tot de wateren rond Nova Zembla is nog onduidelijk. Greenpeace heeft toestemming aangevraagd, maar is nog in afwachting van antwoord. Tot nu is er nog niemand van buiten het Russische ministerie van Defensie toegelaten in het gebied. Een Noorse wetenschappelijke expeditie werd onlangs geweigerd.

ALLES GEHEIM

Sprange: "De Russen hebben jarenlang hun gang kunnen gaan, omdat ze niemand toelieten. De marine wil nog steeds alles geheim houden. Door onze komst dwingen we de Russische autoriteiten in ieder geval tot actie".

De tocht naar Nova Zembla moet echter niet worden gezien als een poging om de Russen zwart te maken, benadrukt Sprange. "We willen de aandacht vestigen op de erfenis van de koude oorlog.

Niet alleen het GOS zit met nucleair aangedreven schepen in zijn maag. Ook de Verenigde Staten, China, Frankrijk en Groot-Brittannië hebben dergelijke schepen. De vraag is wat daar in de toekomst mee gaat gebeuren".

De problemen zijn in het GOS echter het meest urgent, omdat het ongeveer de helft van 's werelds nucleaire schepen beheert en met een ernstig geldgebrek kampt. "Het land is bankroet. We weten niet hoe ze de problemen denken op te lossen. Tot het jaar 2000 moeten er naar schatting 150 kernreactoren worden geslopt, omdat ze zijn afgeschreven. Het kost de Russen momenteel een jaar om een kernreactor te slopen".

Hoe lang de reis van de Solo gaat duren is onbekend.

Milieujurist Pieter Verfaille:

Bestuur is zo goed als ambtelijk apparaat dat het ondersteunt

= door Jeannette van Ditzhuijzen =

ER IS OP milieugebied eigenlijk maar heel weinig veranderd sinds jurist Pieter Verfaille dertien jaar geleden voor de eerst naar Curaçao kwam. Sterker nog, het rapport dat hij destijds schreef zou hij met een paar aanpassingen hier en daar zo weer kunnen indienen. Niemand zou merken dat het om een rapport uit 1979 ging. En dat is volgens de milieujurist meteen het probleem in een notedop. "Vliegtuigen vol deskundigen landen elk jaar weer op Curaçao. Ze schrijven stapels rapporten en die verdwijnen vervolgens in de la. Er gebeurt niets mee. Kap nu eens met die deskundigen en die rapporten en begin met de uitvoering ervan. Reis niet de halve wereld af naar gewichtige congressen, maar doe iets met de aanbevelingen. Ook als ze misschien nog niet honderd procent fantastisch zijn".

Foto Ken Wong

Mr. Pieter Verfaille

Voor de uitvoering van de rapporten is volgens Verfaille echter een goed ambtelijk apparaat nodig. "Zij moeten tegen een gedeputeerde durven zeggen 'Dit is het probleem, dat willen we gaan doen, in die en die fasen en dat gaat het kosten'. Gedetailleerd en in concreto. Als je met een degelijk goed onderbouwd verhaal bij een bestuurder aankomt, heb ik het nog nooit meegemaakt dat hij dan zegt 'Daar begin ik niet aan'. Maar ja, er zijn delen in het ambtelijk apparaat, die zijn geen knip voor de neus waard. En daarmee valt of staat het bestuur. In feite is een bestuur zo goed als het ambtelijk apparaat dat het ondersteunt".

Om deze stelling te bewijzen verwijst Verfaille naar Bonaire waar in tegenstelling tot Curaçao wel vaart wordt gezet achter de milieuwetgeving. "Daar is een duidelijke wil te bespeuren om wat aan het milieu te doen. Het Bestuurscollege is daar met voortvarendheid bezig de zaak op de rails te zetten, ondersteund door het ambtenarenkorps. Dat stelt gewoon zijn prioriteiten, met minimale middelen. Daar heb ik echt waardering voor".

Curaçao krijgt van Verfaille geen klopje op de schouder. Integendeel. Het irriteert hem enigszins dat het concept hinderverordening dat hij al in 1983 voor Curaçao maakte, nog steeds niet van kracht is. "De politiek houdt het tegen, denk ik; en de vraag is of het ambtelijk apparaat er wel genoeg druk achter zet. Kijk, we zitten hier met een situatie waarin we nooit een vergunningenstelsel gehad hebben. Als die hinderverordening wordt uitgevoerd, kan het misschien politiek lastig worden, dat begrijp ik best. Maar het hoeft ook allemaal niet in een keer. Van een bedrijfje dat er al twintig jaar zit, kun je niet verlangen dat het alles maar op stel en sprong aan een nieuwe verordening aanpast. Er moeten misschien voorzieningen getroffen worden, investeringen gedaan, enzovoorts. Maar dan geef je zo'n

"Geen klopje op de schouder voor Curaçao"

bedrijf een redelijke termijn. Aan een nieuw te vestigen bedrijf stel je echter weer wel die eisen".

"Ondanks de (politieke) problemen moet een bestuurder toch de moed hebben om een verordening te gaan uitvoeren, gefaseerd. Een aantal zaken dat geen prioriteit heeft, laat je nog een paar jaar liggen, ten gunste van wat wel prioriteit heeft. Maar begin, doe iets".

RAFFINADERIJ

Op de vraag wat op Curaçao prioriteit zou moeten hebben, begint Verfaille te lachen. "De raffinaderij natuurlijk, maar dat is een gevoelig punt". Zo gevoelig hoeft het volgens hem echter helemaal niet te zijn. Ook voor de Isla geldt dat niet alles in een keer kan. "Je moet ook hier weer met een goed gefundeerd verhaal komen. Ik heb begrepen dat de Isla best een hindervergunning wil aanvragen, maar dat bedrijf kan ook niet alles tegelijk. Maak dus een goed plan en stap daarmee naar de directie van de raffinaderij. Vertel de heren wat er moet gebeuren en op welke termijn je verwacht dat en en ander in orde is. De Isla weet waar zij aan toe is en dan kun je onderhandelen. Maar ook hier geldt weer: de overheid doet niets behalve pappen en nathouden".

"De overheid is bang voor de raffinaderij. Bang dat ze zeggen 'Als jullie vervelend worden, gaan we weg'. Onzin. Daar geloof ik niet in. Zo'n groot bedrijf laat zich door economische en financiële motieven leiden. Niet door een paar extra investeringen op milieugebied. In Nederland was iedereen daar ook bang voor, maar er is geen enkel bedrijf weggegaan".

Hoe dringend milieumaatregelen bij de Isla zijn, bleek voor Verfaille weer eens toen hij de Prinses Margriet kleuterschool te Buena Vista bezocht. "Die situatie daar is vreselijk. Dat kan gewoon niet. Dat is onhoudbaar. De onderwijzeressen constateren zelfs ontwikkelingsachterstanden bij de kinderen. Natuurlijk heb je hinder en stank van zo'n raffinaderij, maar er zijn grenzen. Je moet als bestuurder natuurlijk wel rekening houden met je bevolking en enige daadkracht aan de dag leggen. Ik begrijp niet dat een bestuur de situatie op die kleuterschool tolereert. Dat kun je gewoon niet maken. De overheid heeft toch ook zijn verantwoordelijkheid. Als je zo graag wilt besturen, doe het dan ook".

De milieujurist geeft meteen toe dat milieu niet het enige criterium kan zijn. "Ook de industrie is belangrijk, de werkgelegenheid, natuurlijk. Maar het een moet niet ten koste gaan van het ander. De kunst van een goed bestuurder is het nou juist om een aanvaardbaar compromis te vinden. Verantwoording moet je nemen; het uitvoeren van een verordening is daar een voorbeeld van".

Op basis van de bestaande hinderverordening is de raffinaderij vrijgesteld van het hebben van een hindervergunning. Een erfenis uit de Shell-periode. De KAE stelt dat zij 'dus' ook geen hindervergunning hoeft te hebben. "Onzin", zegt Verfaille. "Dat moet je nooit accepteren. Het is gewoon belachelijk dat een bedrijf meent rechten te kunnen ontlenen aan het privilege van een ander bedrijf. Dat doen ze in Nederland ook altijd, met het vingertje naar een ander wijzen: 'Maar hij dan?' Dan zeg ik altijd: 'We hebben het nu niet over hem, maar over uw bedrijf. Met dat andere bedrijf gaan we ook nog wel praten'. Dat geldt ook voor de KAE".

Een groot probleem bij het opstellen van hindervergunningen en de controle ervan vormt echter weer het apparaat, in dit geval de milieudienst. "In het begin van de jaren tachtig werkten daar circa twintig mensen, nu zijn het er nog hooguit tien, geloof ik. Allemaal wegbezuinigd. Die dienst kan dus veel te weinig uitrichten. Als de hinderverordening daadwerkelijk uitgevoerd gaat worden, moet je daar de mensen voor hebben, zowel in aantal als in kwaliteit. Zo'n milieudienst hoort toch een paar mensen met hts te hebben en de rest met minimaal mts. Ze zijn daar nu zo karig bedeeld, dat je niet kunt verlangen dat die dienst optimaal functioneert".

"Aan de andere kant moet de milieudienst zich ook zelf presenteren. Als een politicus ziet dat een bepaald onderdeel van zijn apparaat het goed doet, zelfs als hij het niet helemaal eens is met het werk dat ze doen, dan zal hij er niet zo gauw in snoeien. Ze moeten gewoon meer in de publiciteit. Laat ze maar eens flink 'boe' roepen tegen de gedeputeerde. Zolang het maar een gefundeerd boe is, komt het wel tot een dialoog".

"Er is een prima milieubeleidsplan Curaçao van de milieudienst. Nou, doe daar dan iets mee; werk voorstellen uit en stel die aan de gedeputeerde voor. Ik blijf erbij, een bestuur is zo goed als het ambtelijk apparaat dat het ondersteunt".

Naast de raffinaderij en de KAE zijn er nog veel meer bedrijven die volgens Verfaille niet altijd even milieuhygiënisch werken. Hij noemt als voorbeeld de garagebedrijven. "Daar moet je voorzieningen voor treffen. De hinderverordening biedt de mogelijkheid om een eilandsbesluit te maken voor een categorie activiteiten, bij voorbeeld garagebedrijven. Je kunt daarin opnemen dat indien een bedrijf aan bepaalde voorwaarden voldoet, het geen vergunning nodig heeft. Bij een wat ingewikkelder bedrijfsvoering moet dan wel een hindervergunning worden aangevraagd. Daarmee voorkom je een heleboel rompslomp, die je wel krijgt, wanneer elke garage een vergunning moet aanvragen. Want wie maakt die vergunningen en wie controleert ze? Zo houd je het eenvoudig en overzichtelijk".

"Een systeem van vergunningen voor elk bedrijf past denk ik ook niet in deze samenleving. Je moet geen Nederlandse situatie naar dit deel van de wereld willen overplanten. De Antillen liggen nu eenmaal bij Zuid-Amerika, en daar heerst een hele andere cultuur. Je kunt als adviseur niet even de wereld komen verbeteren op jouw, Hollandse manier".

Hoewel er op het gebied van regelingen en verordeningen nog weinig is gebeurd in de dertien jaar dat Verfaille nu al Curaçao bezoekt, stelt hij vast dat het eiland iets schoner is qua afval. "In die zin gebeurt er dus wel wat. Maar het kan beter. Neem nou oud glas en papier. Daar kan natuurlijk best iets mee gebeuren. Curaçao alleen redt dat niet, maar ga eens met de andere eilanden praten, niet alleen de Antilliaanse en Aruba, maar ook met eilanden in de regio. Samen kun je dan iets bedenken om daar iets mee te gaan doen. Daar kun je als bestuur ook mee scoren. Maar ook hier geldt weer: Het initiatief moet uit het ambtelijk apparaat komen. Zij moeten het bestuur met een onderbouwd plan benaderen".

Behalve het aanzien van Curaçao is ook het milieubewustzijn hier veranderd in die dertien jaar. "Als je met de mensen praat, merk je dat er iets gaande is. Ook tijdens de gastcolleges en de lezingen op Aruba en Bonaire merkte ik dat het milieu echt leeft. Er kwam veel respons en discussie. Op Bonaire duurde de avond twee keer zo lang als gepland. Dat is een teken dat er wel belangstelling is; maar het is nu eenmaal nieuw".

"Milieubeweging moet publiciteit opzoeken"

PLUTONIUM

"En daar komt de rol van de milieubeweging om de hoek kijken. Die moet er druk achter zetten. In Nederland was het zonder de milieubeweging ook nooit zover gekomen als het nu is. Zij is broodnodig voor de bewustwording, zowel van de politiek, de bevolking als van de bedrijven. De milieubeweging moet de publiciteit opzoeken, nog meer dan ze nu al doet. Want daar is een politicus gevoelig voor. Het staat wat vervelend als de mensen steeds weer in de krant moeten lezen dat gedeputeerde X iets heeft nagelaten. Zo'n actie van Defensa Ambiental en Amigu di Tera nu tegen die plutoniumverscheping is een voorbeeld van een goede actie. Dat is nu wat ik noem 'aan de weg timmeren'. De mensen praten erover, zien dat de beweging iets doet. Dan wordt zoiets een politieke factor en daar zijn de politici weer gevoelig voor".

Het grootste probleem op Curaçao blijft echter het gebrek aan een goede milieuwetgeving. De Leerstoel voor Milieu en Ontwikkeling heeft mr. Arjen van Rijn opdracht gegeven de bestaande wetgeving te inventariseren. De tweede fase, een advies omtrent een adequate milieuwetgeving voor de Nederlandse Antillen, hoopt Verfaille in een paar weken afgerond te hebben. En dan komt de derde, de laatste fase, de uitwerking. "In mijn advies zal ik daar vermoedelijk ook al wel iets over zeggen, dat is inherent aan de tweede fase. Ik denk dat het verstandig is om op Landsniveau enkele zaken te regelen. De concrete uitwerking en uitvoering daarvan moet dan in eilandsverordeningen door de eilanden zelf gebeuren. Net als bij de ruimtelijke ordening. In een Landsverordening Milieubeheer bij voorbeeld geef je de eilanden afzonderlijk de opdracht om die verordening uit te werken. Maar uiteindelijk zullen de Antillen een keuze moeten maken".

Mr. A.B. van Rijn: Milieurecht in de Nederlandse Antillen. Uitgegeven door de Leerstoel voor Milieu en Ontwikkeling; Naf 30,-

Mr. Pieter Verfaille studeerde in 1976 af aan de Erasmus Universiteit te Rotterdam. Als een van de eersten in Nederland specialiseerde hij zich in milieurecht.

Op dit moment werkt Verfaille bij de Centrale Directie Juridische Zaken van het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer. Daar is hij het hoofd van de afdeling Algemene Juridische Zaken en Bestuurlijke Zaken. Deze afdeling voert procedures en verhaalsacties en heeft een rechtstreekse advieslijn naar de minister. Voorts komen daar alle mogelijke juridische problemen aan de orde. "We zijn een soort advocatenkantoor voor de overheid".

Om voeling te houden met wat er her en der speelt, geeft Verfaille regelmatig lezingen en heeft hij enkele docentschappen.

In de maand september was Verfaille op Curacao op uitnodiging van de Leerstoel voor Milieu en Ontwikkeling. Hij gaf vier drukbezochte gastcolleges milieurecht aan de UNA, hield twee eveneens goed bezochte lezingen op Aruba en Bonaire en stelde op verzoek van de Leerstoel een advies op voor een gedegen milieuwetgeving op de Nederlandse Antillen. En passant werkte hij aan een Verordening Ruimtelijke Ontwikkeling voor Bonaire en aan een hinderverordening voor Curacao en Bonaire.

Op het terrein achter de Margriet basisschool te Buena Vista is 'spontaan' een vuilstortplaats ontstaan. Amigoe-fotograaf Ken Wong werd toen hij dit plaatje wilde maken lastig gevallen door buurtbewoners die niet gestoord wilden worden bij het vuil storten...

Lezen Antillian

BOELI VAN LEEUWEN

IN ZIJN LAATSTE bundel 'Geniale anarchie' (1990) liet Boeli van Leeuwen zich niet bepaald welwillend uit over de literatuurcritici. In het volgende citaat vallen me daarbij op zijn minst drie opmerkelijke zaken op:
"Gunstige uitzonderingen daargelaten volgen critici en cultuurmanipulatoren de mode even slaafs als de dames die op Elle en Vogue zijn geabonneerd. Wanneer je een boek geschreven hebt, lig je nachten lang wakker in afwachting van de kritieken die, per luchtpost, onderweg zijn. En je haalt opgelucht adem wanneer de heren zich welwillend over je boek uitlaten"

Boeli van Leeuwen negeert zowel de Antilliaanse als de damescritici. De eerste heeft hij trouwens inderdaad weinig, de tweede groep wonderwel helemaal niet, zoals we nog zullen zien. Verder valt het grote wantrouwen op — een gevoel dat zoveel auteurs met hem delen ten opzichte van het recensentendom.

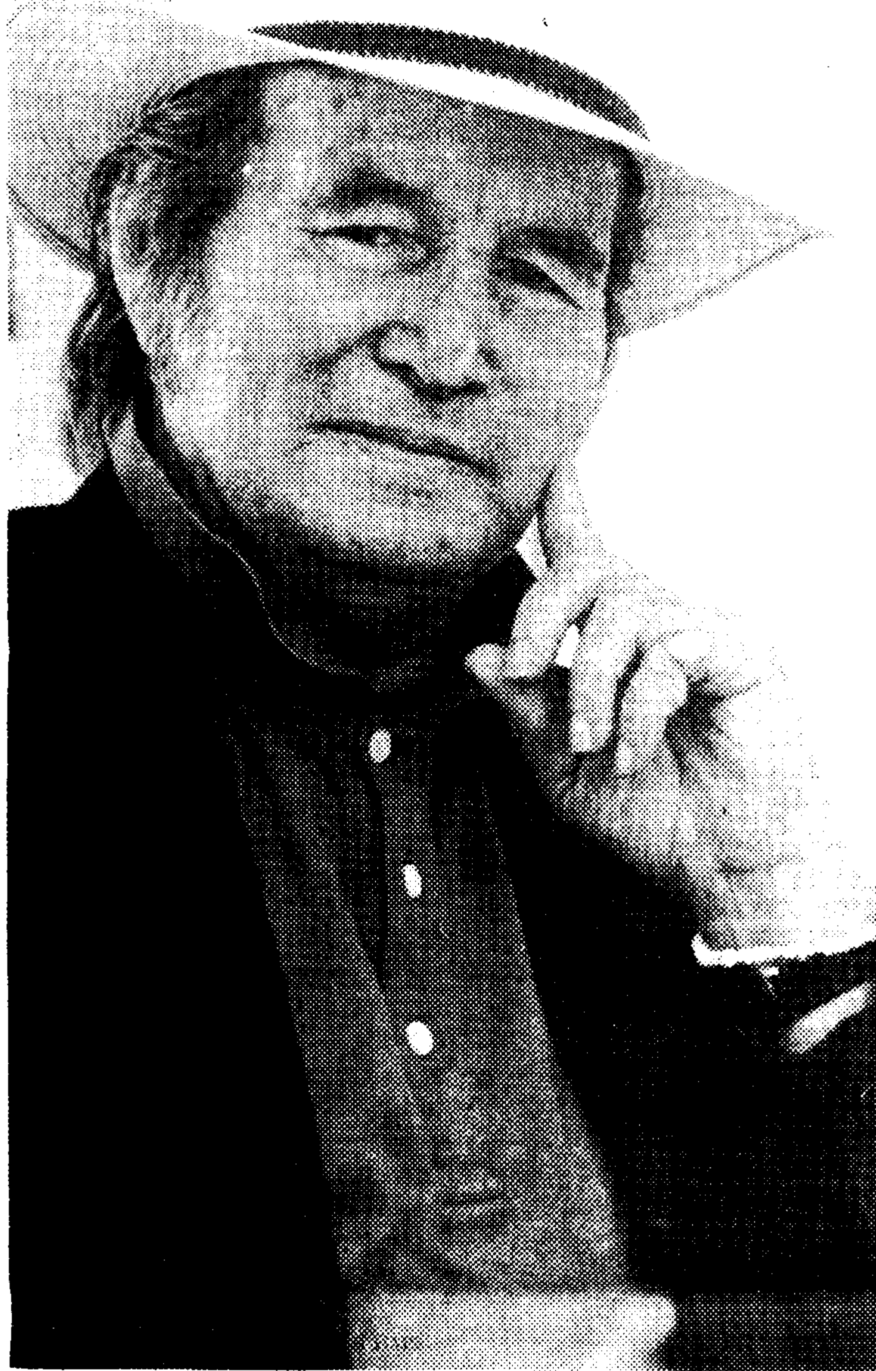
=door Wim Rutgers=

Nadrukkelijk zegt hij dat kritieken hem sterk beïnvloeden: *"Een lauwe kritiek kan je humeur een week lang totaal verpesten. Een schrijver is, vlak na de creatie, zeer kwetsbaar; hij weet namelijk absoluut niet of wat hij geschreven heeft goed is of slecht. En hij is, voor wat betreft de meeste beoordelingen, afhankelijk van modegrillen. Hij komt er niet onderuit".*

Tegenover Jos de Roo bekende Van Leeuwen dan ook eens dat hij na de kritieken op 'Schilden van leem' gelezen te hebben, zijn auto door alle consternatie in de prak gereden had. Naarmate een schrijver bekender en beroemder wordt, raakt hij kennelijk minder afhankelijk. Want de criticus als 'modefat' zal niet durven nalaten de bekende auteur uitsluitend te bewonderen. Daarom vindt Boeli van Leeuwen de grote naam en faam van de Colombiaan Gabriel García Márquez van 'onschatbare waarde' voor zijn eigen schrijverschap, dat hij via deze Nobelprijswinnaar als volgt karakteriseert:
"Door zijn grote naam is magisch realisme op het ogenblik 'in'. Als je uit onze streken komt, is het weer oke een barok taalgebruik te hanteren en de vele bijvoeglijke naamwoorden worden grootmoedig vergeven".

Tot zover Boeli van Leeuwen zelf voorlopig, die in deze uitvoerige citaten wel duidelijk weergeeft hoe groot de invloed van de literaire kritiek op hem is, in elk geval op zijn humeur, maar waarschijnlijk dus ook op de directe schrijver zijn.

Boeli van Leeuwen mag niet klagen over de aandacht van de critici - de kwantiteit daarvan is altijd aanzienlijk geweest, en de recensies waren over het algemeen vanaf het begin heel positief. Zijn Nederlandse debuut 'De rots der struikeling' kreeg de Vijverbergprijs, waarna 'Een vreemdeling op aarde' en 'De eerste Adam' evenwel gereserveerder beoordeeld werden.

...magisch realisme...

TWEEDE PERIODE

Ik wil in het vervolg allereerst nagaan hoe de beide romans na zijn tweede romandebuut vanaf 1985, 'Schilden van leem' en 'Het teken van Jona', ontvangen werden.

In zijn kritiek in 'De Tijd' van 22 april 1988 schreef Koos Hageraats dat hij, omdat hij 'Het teken van Jona' zo bewondert, Boeli van Leeuwen graag een handje wil helpen. Hij schreef dat 'Schilden van leem' weinig kritische aandacht had gekregen - of dat waar is, zullen we nog zien. Hij zal dus ongetwijfeld bedoelen dat hij met een gunstige kritiek denkt de verkoop te kunnen stimuleren.

Op grond van het voorgaande denk ik dat hij vooral Boeili van Leeuwen persoonlijke humeur 'geholpen' zal hebben. Over de mogelijke invloed van literaire recensies op koop- en leesgedrag zal ik het hier niet hebben. Mijn bedoeling is de recensies vooral naar aantal en inhoudelijk te analyseren.

Dat een recensie de mening vertolkt van een criticus of zo u wilt van EEN criticus, is een grote open deur. Maar men heeft toch pas de laatste decennia de consequentie getrokken van ideeën dat kennis van de auteur op zich niet veel bijdraagt tot het begrijpen van zijn werk en dat het wel definitief achterhaald is dat men voor eens en altijd de 'enige ware betekenis' van een werk zou kunnen vaststellen. Waar de één van wakker ligt, valt een ander nu eenmaal direct bij in slaap. De laatste jaren wordt veel aandacht besteed hoe lezers met literaire werken omgaan - dat laatste is hier dan ook aan de orde.

Nu heeft deze 'receptiestudie' vele mogelijkheden, waarbij we allereerst een onderscheid zouden kunnen maken tussen de in de tekst veronderstelde (impliciete) lezer en de reële lezer — een persoon die een boek werkelijk koopt of leent en daarna leest — of niet. In een interview met Cees Zoon in de Volkskrant van 3 juni 1988 vertelt Boeli van Leeuwen de volgende anecdote:
"En hoe beoordelen ze hier een boek? Een vent houdt me aan op straat en zegt: je hebt een goed boek geschreven. Ik zeg: heb je het gelezen? Nee, ik heb het van Enrique gehoord. Ik zegt: heeft Enrique het gelzen? Nee, Enrique heeft het van Pablo. En Pablo? Uiteindelijk komt er een neef op de proppen die onderwijzer is en het gelezen heeft. En die vertelt aan vijftig mensen dat-ie het goed vindt. En dan wordt het geijkt. Daar varen ze op en baseren ze hun oordeel over mij op".

Deze niet-reële 'lezers' bedoel ik ook niet, echter wél de institutionele lezers die als literaire critici of als literatuurdocenten tot het literaire forum behoren. Ik wil geen experimenten met lezers beschrijven, maar documenten als recensies en kritieken over Van Leeuwens twee laatste romans analyseren.

"Heb je mijn boek gelezen? Nee, ik heb erover gehoord..."

Een recensent heeft allereerst tot taak om het op de markt verschijnen van nieuwe literair werk te signaleren. Hij fungeert als eerste 'zeef' naar het opnemen van zo'n nieuw werk in het geijkste literaire corpus, door een werk al of niet te bespreken, dat wil zeggen op zijn waarde te analyseren en te evalueren. Een recensie is zo een geargumenteerde persoonlijke visie op recent verschenen teksten.

Dat aangeven van de literaire waarde vindt via allerlei mechanismen plaats - waarop Van Leeuwen in het hiervoor geciteerde over de modegrillen ook al doelde. Literatuuronderzoekers hebben aangetoond, dat het belang van een auteur en zijn werk niet alleen uit inhoudelijke uitspraken kan worden afgelezen, maar ook uit een aantal randcriteria, zoals de snelheid waarmee een recensie verschijnt, het aantal recensies, het wel of niet apart in een afzonderlijke bespreking of samen met anderen noemen van het werk, de lengte, waarbij al of niet een foto geplaatst wordt, het prestige van de uitgever, van het blad en van de schrijvende criticus. Daarbij is de veronderstelling dat hoe sneller, meer, langer recensies in prestigieuze bladen van de hand van de belangrijkste geachte recensenten verschijnen, hoe meer kans een nieuw litarair werk heeft op literaire ijking. Hierbij wordt een tweerichtingsverkeer verondersteld. Een bekende auteur krijgt deze voorkeursbehandeling als vanzelf.

RECENSIES

'Schilden van leem' verscheen in maart 1985, waarna in de lange periode van maart 1985 tot januari 1987 op zijn minst een dertigtal recensies verschenen -dat is dus niet zo weinig als Koos Hageraats dacht. De helft daarvan was er al binnen het kwartaal nadat het boek op de markt was. 'Het teken van Jona' verscheen drie jaar later, in maart 1988. Deze roman kreeg, voorzover ik kon achterhalen via de uitgeversarchieven, zelfs nog iets meer aandacht: ik telde ruim dertig recensies en enkele interviews. Eveneens de helft verscheen binnen het kwartaal na publicatie. Deze laatste keer werden de Nederlandse recensenten kennelijk beïnvloed door het ongeveer gelijktijdig verschenen 'De morgen loeit weer aan' van Tip Marugg, dat voor de dure AKO-prijs genomineerd werd. In drie recensies werden de werken samen besproken, in meer dan de helft met elkaar vergeleken.

Jaap Goedegebuure poneerde in dit verband in de Haagse Post van 23 april 1988:
Een letterkundige prijs kan soms een dimensie krijgen die ver uitgaat boven de lauweren voor een individueel oeuvre... Wanneer de jury... de voorkeur geeft aan Tip Marugg...., dan wordt daarmee de hele Nederlandse literatuur van Curaçao geëerd".

Op grond van de recensies op 'Schilden van leem' kunnen wij wel concluderen dat de grote aandacht voor Van Leeuwen er al wás. De nominatie hield echter wel veel aandacht in voor andere Antilliaanse auteurs als Colá Debrot, Frank Martinus Arion en Jules de Palm. Ofschoon Van Leeuwen enkele keren werd opgenomen in een groepsgewijze bespreking van Antillianen of van Derde Wereld-auteurs, werd verreweg het grootste aantal recensies aan hem afzonderlijk gewijd.

Deze eerste verkenning levert op dat er relatief veel, snel en specifieke aandacht aan Van Leeuwens nieuwe romans besteed werd. De boeken werden bepaald niet doodgezwegen. In beide gevallen waren de Amigoe en de Beurs- en Nieuwsberichten er vroeg bij. Bij 'Het teken van Jona' kon men zelfs niet wachten tot de normale weekend-bijlage, maar plaatste de redactie al op respectievelijk dinsdag en donderdag een uitgebreide recensie.

De recensies op 'Schilden van leem' telden gemiddeld zo'n 110 regels, dat wil zeggen ongeveer een volgedrukte, lange krantekolom. De kortstewas maar zo'n tien regels; ongeveer een derde van het aantal recensies was korter dan een halve krantekolom; drie artikelen besloegen anderhalve kolom en niet minder dan vijf recensies zelfs meer dan twee kolommen. Dit soort rekensommetjes levert voor de twee Nederlandstalige Antilliaanse bladen meer dan het dubbele op. De Beurs en Nieuwsberichten besteedde al heel snel ruim twee kolommen en enkele maanden later nog een keer anderhalve kolom aan Boeli's tweede debuut. In de Amigoe verschenen gelijktijdig twee recensies, die samen meer dan vijf kolommen lang waen. Jos de Roo was met meer dan drie kolommen de uitvoerigste van iedereen. Hij mocht later in Trouw nog weer twee kolommen vullen - niet gering voor dit Nederlandse dagblad.

Bij 'Het teken van Jona' zijn de korte recensies afkomstig van enkele kleine regionale bladen; zelfs die besteedden aandacht aan dit werk, terwijl zij gewoonlijk niet zo veel plaats voor literatuur inruimen. Het aantal lange recensies is nu veel groter geworden; de gemiddelde lengte is dan ook ongeveer anderhalve kolom. Dat bij de recensies van 'Schilden van leem' vijf keer een foto van het boekomslag en iedere keer van de auteur werden opgenomen, en in 'Het teken van Jona' maar één keer de toch mooie kaft en niet minder dan zeventien keer Boeli's portret prijkte (inclusief strohoed) bevestigt de grote aandacht.

Gerangschikt als één van de 'tropenauteurs'

De Antilliaanse bladen Amigoe en de Beurs- en Nieuwsberichten hadden ook voor 'Het teken van Jona' weer lange recensies opgenomen, van achtereenvolgens tweeëneenhalve, drie en drieëneenhalve kolom. De Nederlandse bladen besteedden ruime aandacht aan Van Leeuwens romans - dat mag gezegd worden. Op zich zegt zo'n lengte-aanduiding natuurlijk niet zo veel als je die niet relateert aan recensies van ander werk in diezelfde bladen. Wat het prestige van de kranten betreft, kunnen we opmerken dat de meeste landelijke Nederlandse dagbladen, enkele weekbladen, een achttal grote streekbladen en enkele Belgische kranten present waren - een beeld dat voor beide romans geldt. Wat de critici betreft, treffen we onder andere Jaap Goedegebuure, Hans Warren, Jan Verstappen, Cees Zoon, Gerrit Jan Zwier, Koos Hageraats, Hugo Pos en Aad Nuis aan - voorwaar geen kleine namen. In de Antilliaanse bladen schreven onder meer Pablo Walter, Hans Vaders en Jos de Roo.

Dit alles in ogenschouw genomen, bieden deze criteria aanleiding te spreken van een grote aandacht van een aantal belangrijke recensenten in diverse grote dag- en weekbladen. Boe li van Leeuwen mag zich over de belangsteling van de 'critici' volgens mij alleen maar verheugen, zowel in Nederland als in de Antillen.

CRITERIA

Naast dit soort kwantitatieve criteria onderscheiden we een zestal kwalitatieve om aan te geven hoe recensenten het door hen besproken literaire werk veelal waarderen. Ik gebruik de volgende indeling: criteria die betrekking hebben op
- de werkelijkheid (realistische of mimetische criteria);
- de auteur (biografische elementen);
- het literaire werk zelf (compositie, stijl, thematiek);
- de lezer (emotionele, morele reacties);
- de vergelijking met andere literaire werken van dezelfde of andere auteurs (vernieuwing, traditie, stroming, periode, genre).

Vooral bij 'Schilden van leem' waren de Nederlandse recensenten erg uitvoerig over het tweede romandebuut of de derde fase van afwisselend genoeg 'deze Curaçaosche auteur' of 'deze op Curaçao geboren Nederlandse auteur'. Na een zwijgperiode van twintig jaar is er nu ineens een nieuw werkje!

Als oorzaak van het zwijgen geeft men algemeen de ambtelijke carrière, Van Leeuwens topfunctie bij de Curaçaose overheid, als reden, waarmee een actief schrijverschap moeilijk te combineren zou zijn. Na zijn (beurtelings betiteld als tropen- of vervroegd) pensioen vestigt Van Leeuwen zich als pro deo-advocaat in de 'armoewijken' van Willemstad en vindt zijn literaire 'come-back' plaats.

Boeili van Leeuwen zegt zelf later over dit lange zwijgen:
"Het komt in elk geval niet door mijn werk bij de overheid. Integendeel, dat is bij uitstek het stekkie waar je moet zitten om te schrijven".

De recensenten citeren (naar ik vermoed) de achterflap van 'Schilden van leem' (inclusief het daar vermelde 'tropenpensioen') en de begeleidende uitgeversbrief. Als deze veronderstelling juist is, zien we hier de invloed van de uitgever op de inhoud van recensies. De formulering van de biografische gegevens in heel wat recensies en op de achterflap vertonen vaak zodanige overeenkomst dat de veronderstelling niet zonder grond lijkt. De biografische gegevens komen in de recensies op 'Het teken van Jona' opnieuw veelvuldig voor. Boeili van Leeuwen is kennelijk niet zo bekend bij de Nederlandse lezer dat deze zonder een dergelijke introductie kan. Daar past het noemen en soms zelfs nog weer even kort bespreken van vroeger werk bij.

Velen hebben het over de eerste dichtbundel en de novelle 'De Mensenzoon', en over zijn tussen 1959 en 1967 verschenen drie romans - al of niet met name genoemd. Vooral in 1985 worden deze werken opgesomd. In 1988 is men hierin duidelijk minder uitvoerig en wordt "Het teken van Jona vooral in verband gebracht met 'Schilden van leem'. 'De rots der struikeling' blijkt nog steeds als het bekendste en belangrijkste van het vroege werk beoordeeld te worden. Het is opvallend dat 'Een vader een zoon' veel minder frequent genoemd wordt, en er wordt nauwelijks inhoudelijk aan gerefereerd.

NEDERLANDS

Boeli van Leeuwen rangschikt men bij de belangrijkste Nederlandstalige 'tropenauteurs' of soms ook aangeduid als 'auteurs uit de West', waartoe men ook Colá Debrot, Luc Tournier, Tip Marugg en Frank Martinus Arion rekent. Maar daarnaast wordt zijn werk ook in verband gebracht met het proza van 'grote Zuidamerikaanse allure' en vergelijkt men hem veelvuldig met Gabriel García Marquez en wel vooral met diens 'Honderd jaar eenzaamheid' (men citeert steeds de Nederlandse vertaling). Deze vergelijking met García Marquez wordt in 1988 dominant. 'Het teken van Jona' wordt daarnaast vaak met 'De morgen loeit weer aan' vergeleken; sommigen bespreken de twee romans in een recensie, een criticus beweert zelfs dat Boeli door Tip zou zijn beïnvloed.

Vreemd genoeg vergelijkt geen enkele Nederlandse criticus de romans van Boeli van Leeuwen met werken uit de Caribische literatuur in het algemeen of bij voorbeeld die van Suriname in het bijzonder. Men duidt het als Latijnsamerikaans aan, niet als Caribisch. Alle critici zijn het erover eens dat de werken van Van Leeuwen moeilijk geplaatst kunnen worden bij de belangrijkste Nederlandse auteurs of 'te dwingen zijn in het keurslijf van een Nederlandse literaire romantraditie'. Want 'deze exotische literator' schr ijft 'niet wat je in een Ned landse roman verwacht a te treffen' en 'verkondi andere standpunten dan in de Nederlandse literatu gangbare', 'het werk he meer zwier en allure dan v Nederlandse auteurs' en 'een tegenwicht tegen h een dimensionale treurwi proza' van Nederland, 'en daarom een verrijking'. 'Ava garde' vat deze standpun bondig samen met:
"Nederland mag zi gelukkig prijzen met twee Zu amerikaanse auteurs d Nederlands schrijven: T Marugg en Boeli v Leeuwen".

Het is opmerkelijk dat critici anno 1988 het Nederlandse karakter v Boeli van Leeuwens werk en die van de Nederlands lige Antilliaanse literatu in het algemeen, zo st benadrukken. De Leidse hoo leraar Ton Anbeek laat zijn recente Nederlandse li ratuurgeschiedenis de Ne lands-Antilliaanse literatu helemaal weg, omdat die een ander (Caribisch) kad beter tot hun recht z komen. Na de inbedding de Nederlandse literatuur schiedenis, de benadrukki van de exotische kant (tr pisch Nederlands), stoot m nu deze letterkunde uit Nederlandse literatuur schiedenis. De moederland critici verstrekken de Ant liaanse auteur op deze wij een onafhandelijkheidsverk ring, voor de politici de stap willen nemen.

'Cultureel
'Op zo

= door Nel Casim

ROI KONING is een tive, een grote detecti vergelijkt zichzelf met lock Holmes. Maar nu hij wel een heel groot bleem oplossen. Zijn dinnetje Mari is van name naar Neder gegaan en woont Amsterdam. Dat weet zeker, maar verder st geen adres op de brief hem stuurde. Nu is Ro ook naar Amsterdam huisd en wil hij Mari Watson, vinden. Maar vind je Mari Monsante der adres in een grote als Amsterdam? Er een heel stel Monsante het telefoonboek...

Thea Doelwijt werkte 23 jaar in Suriname als naliste, toneelschrijfst regisseuse. Zij richtte met Henk Tjon het naamse Doe-Theater op, voor zij o.a. een thea maakte: *Psiriri stari* (D ster). Ook dit verhaal *zoek naar Mari Watson'* oorspronkelijk als tone en als videoregistratie voerd onder de titel *'Ro boi'*. Thea Doelwijt is o

ders dan Nederlanders?

E LITERAIRE KRITIEK

Nagenoeg alle critici emen (en velen roemen) de eurrijke beeldende, okke, bloemrijke formule- gen, de grillig fantasti- e surrealistische beelden- oom, de prachtige taal- akeringen, de snel wisse- de stijl met allerlei stem- ngen. De meningen over complexe compositorische aliteiten zijn echter ver- eld: Men spreekt over brok- lig, onzeker, oneven- ichtig, meer een verzame- g schetsen dan een echte man. Over 'Het teken van na' heet het bij voorbeeld: *iterair-theoretisch is het wel- cht niet perfect. De verhaal- uden worden namelijk om haverklap onderbroken oor allerlei filosofieën die de chrijver zijn verhaalfiguren de mond legt".*

Maar anderen oordelen st dat het boek technisch ap in elkaar steekt, met n netwerk van onder- ondse spiegelingen en ver- ndingen; een klassiek gecom- eerd verhaal met een ont- ikkeling, climax en loute- ng. Sommige critici vallen er de vele Engelse, aanse en Duitse woorden, nen en citaten, anderen eken over een ritmisch iele stijl met een soms at oubollig vocabulaire. ooral het beeldend ver- gen en de variaties in de er die in bezwerende bij- se, lichtvoetige, hartstoch- lijk lyrische visionaire stijl orden opgeroepen, vinden aardering. Koos Hageraats rijft dat:
Het teken van Jona een van de rijkste boeken geworden is die ik sinds lange tijd heb gelezen; hecht bijeengehouden rond een intrigerend thema, stylistisch loepzuiver, sociaal bewogen, ontroerend, diepzinnig en humoristisch en barstens vitaal".

Aad Nuis als laatste getuige:
"Er is in Nederland veel belangstelling voor Latijns-Amerika, zowel politiek als literair. Alle reden dus om kennis te nemen van het werk van een schrijver van gerijpt talent, die even Nederlands als Latijnsamerikaans is en in wiens Antilliaanse Macondo naast allerlei kleurrijk tropisch gewas ook Hollandse notarisdochters, Statenbijbelbladen en nooit helemaal precies geciteerde regels Marsman opschieten. Wie zo'n gemengd landschap versmaadt en liever meteen doorreist van Nederland naar Nicaragua, maakt zich misschien te gemakkelijk van zichzelf af".

...'tropenauteur'...

EXOTISCH

Zo uitgebreid als de Nederlandse critici de on-Nederlandse stijl benadrukken, zo schaars zijn de gegevens over wat er dan inhoudelijk Antilliaans-Zuidamerikaans zou zijn. Ze spreken in verband met 'Schilden van leem' in algemene termen over 'de sombere realiteit', 'het slopende leven op het eiland', 'breukvlakken in cultuuruitingen', 'mengelingen en overlappingen', over 'deftige minderheidsgroepen', van een 'sociaal ingewikkeld eiland', 'het neo-koloniale karakter', van 'Europese elementen en Hollandse overheersers', of over 'politiek en armoede' of de 'typisch Latijnsamerikaanse sfeer, zwanger van hitte, vliegen en loomheid'. Boeli van Leeuwen zou op 'overtuigende wijze de krankzinnigheid van Curaçao aangetoond hebben'.

Jan Verstappen schrijft in drie verschillende kranten hetzelfde: 'Schilden van leem' zit vol van verwijzingen naar kleine en grote situaties op Curaçao, die men moeilijk begrijpt als men niet nader op de hoogte is, en daar kunnen we het voorlopig wel mee eens zijn.

In verband met 'Het teken van Jona' schrijft men over de drie c's: 'clero, coronel en capital' en de Zuidamerikaanse dictator, over het 'humane, aardse, revolutionaire, indiaanse, wrede, idealistische', over het 'kleurrijk, sensuele Westindische gemeenschapsleven', over 'armoede, muziek, drank, hoererij, afstamming, huidkleur', over 'Curaçao dat in de tikmachine van Boeli van Leeuwen een geheimzinnige eiland met omgekeerde waarden' wordt. Nog een lang citaat. Jaap Goedegebuure schrijft in een uitgebreid artikel over de vier bekendste Nederlands-Antilliaanse auteurs:

"De geschiedenis die Curacao in minder dan een eeuw van een volledig agrarisch feodale samenleving heeft veranderd in een eiland dat voor de ene helft uit olieraffinaderijen en voor de andere helft uit een filiaal van Disneyland bestaat, is zo scherp geregistreerd in de toppunten van de Nederlands-Antilliaanse literatuur dat ik er in ieder geval een haarscherp beeld van heb. Subjectief, gezien door de bril van vier individuen, vol rancune en sentiment; het zal allemaal wel waar zijn. En als het niet waar is, dan zijn er vast wel landgenoten van de Curaçaose schrijvers die hen ervan betichten dat ze de antilliaanse realiteit te zwart hebben afgeschilderd. Maar al die bedenkingen achteraf doen geen afbreuk aan de impressie dat je er aan de hand van deze auteurs zelf geweest bent".

Dat is natuurlijk een belangrijke functie van literatuur: Je laten denken dat je ergens echt geweest bent via een papieren wereld van woorden.

Met het citeren van dit soort uitspraken zou ik nog een tijdlang door kunnen gaan. Maar er is een opvallende, ingezonden recensie die ik voor het vervolg als uitgangspunt wil gebruiken. Op 16 juli 1985 stond er een lang, door Siegfried Rigaud ingezonden stuk over 'Schilden van leem' in de Beurs- en Nieuwsberichten:
"Een Curaçaoënaar die het boek leest... herkent alles en iedereen... Helaas kunnen Nederlanders in het boek niet zien wat Curaçaoënaars er wel in kunnen lezen. Nederlanders vinden het boek een groot geheim. Voor ons is het een groot herkennen".

"Tegenwicht tegen één-dimensionale treurwilgproza"

Daarvan geeft hij vervolgens vijf voorbeelden: 1. het hoofdstuk met de notulen van de Eilandsraadsvergadering; 2. het indiaans meisje uit Coro, dat aan de familie wordt cadeau gedaan en de moeder van Jean Claude wordt; 3. het opnemen van een onecht kind in de familie; 4. het ophouden van stand en de naam van de familie en 5. de drie in de container omgekomen vrienden.

In plaats van een aantal algemene citaten wil ik nagaan of de Nederlandse critici deze vijf motieven ook als belangrijke situaties herkend hebben. Siegfried Rigaud heeft in elk geval al meteen half gelijk, want in de Nederlandse kritieken wordt de Eilandsraadsvergadering zes keer beschreven, voornamelijk als karikaturele, cabareteske, komische, burleske parlementaire zitting van onbenullige politici. Maar politicus Aad Nuis die de Antillen kent, schrijft, de Curaçaose situatie met de Nederlandse vergelijkend:
"De politieke retoriek der afgevaardigden, hun ijdelheid en hun botte, maar zeer gezonde verstand worden aan de kaak gesteld op een manier die voor Nederland onmogelijk zou zijn.... Hier spreken parlementariërs niet staande van hun plaats, maar op een katheder, zodat onze handelingen ook de scherpste satiricus onmiddellijk in slaap doen vallen".

De dienstbode wordt maar vier keer uitgelegd en dan nog twee keer geheel fout en een keer als 'huisslavin'. Jean Claude, 'worstelend met de ingewikkelde familietradities van het eiland' komt vijf keer voor. Het hooghouden van de familienaam vier keer, waarvan één keer beschreven als 'een verouderd aristocratisch Nederlands geslacht'. Slechts twee keer komt het gebeuren met de container voor.

De Nederlandse critici vallen andere zaken op: Marjolein als 'moffenhoer' bij voorbeeld en Djanklo's 'machismo' dat niet kan verkroppen niet de eerste geweest te zijn... Alleen de Surinamer Hugo Pos en de Nederlandse criticus-auteur Hans Warren noemen alle vijf punten van Siegfried Rigaud. Zijn er verschillen tussen Nederlandse en een Antilliaanse critici? De oudere Hugo Pos noemt alle motieven, de jonge Surinamer Rabin Gangadin geen enkele - op dit generatieverschil wees Rigaud ook al Jan Verstappen en Aad Nuis, die beide Curaçao goed kennen, bespreken wel enkele punten. Wat zeggen de critici in de Antilliaanse kranten en de Antilliaanse critici? Hier krijgt Rigaud de andere helft van zijn gelijk. Zowel Jos de Roo in de Amigoe als Pablo Walter in de Beurs- en Nieuwsberichten vermeldt alle vijf motieven uitvoerig in hun analyse van de thematische betekenis van de roman. Nu zijn hun recensies natuurlijk (zoals we al zagen) ook langer dan de Nederlandse en kunnen ze dus meer opnemen... maar toch! Misschien zou deze inhoudelijke analyse van recensies ons op weg kunnen helpen om te bepalen of er verschillen zijn tussen Antilliaanse en niet-Antilliaanse literaire kritieken.

VERSCHIL

De Nederlandse critici leggen wat 'Het teken van Jona' betreft vooral de nadruk op het algemeen menselijke, op het ouder worden van de hoofdpersoon, de naderende dood en de angst daarvoor, op de beschrijving van een persoonlijk verval dat gekoppeld wordt aan de ondergang van de wereld in zijn geheel. De recensenten in de Antilliaanse bladen beschrijven beargumenteerd de vernieuwing die Van Leeuwens schrijverschap doormaakt vanaf zijn tweede debuut en besteden daarbij vooral aandacht aan Curaçaose maatschappelijke problemen. Ze 'herkennen' dus inderdaad meer, om met Siegfried Rigaud te blijven spreken.

Dit lijkt geen tegenstelling in de persoon van de Antilliaanse of Nederlandse criticus zonder meer, maar in het al of niet hebben van kennis omtrent de Antilliaanse samenleving. Er zijn te weinig 'Curaçaose' recensies om daar nu al zwaarwichtige conclusies aan te kunnen verbinden. Zowel de Nederlander Jos de Roo als de Antilliaan Pablo Walter zijn natuurlijk echte kenners van Boeli van Leeuwens werk.

CITATEN

Over het algemeen zijn de recensies over beide romans zeer positief, al zijn er natuurlijk in de persoonlijke oordelen grote verschillen. Jan Verstappen schrijft dat het derde hoofdstuk van 'Schilden van leem' voorbestemd is om:
"een van de klassieke passages te worden uit de literatuur van de Nederlandstaligen op de Antillen".

Dat brengt me op de vraag of er in deze twee romans ook zulke fragmenten zijn aan te wijzen die de critici extra opvielen. Welke passages werden door diverse recensenten uit de twee romans geciteerd? Bij beide boeken valt de enorme verscheidenheid op. Echte sententies zullen we daarom nog niet kunnen destilleren. Het is vooral opvallend dat uit 'Schilden van leem' door de critici wel zo'n 25 citaten gegeven worden, maar geen enkel vaker dan twee keer in het totaal. Uit 'Het teken van Jona' wordt nog vaker geciteerd, meer dan veertig keer, waarvan bijna alle eveneens weer slechts één keer, met een uitschieter: Het citaat van Proust dat niet minder dan zes keer voorkomt.
"Ons wil het hier voorkomen dat Europa aan constipatie lijdt. Er zijn geen nieuwe horizonten meer, geen frontiers of the mind, de cultuur is ten slotte doodgelopen in de met kurk omlijnde kamer van Proust. Geen nieuwe oceanen, continenten of openbaringen, maar een speurtocht naar de verloren tijd".

Deze passage wordt trouwens alleen door Nederlandse critici geciteerd - het is typisch een uitspraak die de roman naar Europa toetrekt.

PERSOONLIJK

Enkele recensies springen eruit omdat ze in het koor van positieve waarderingen als sterk negatief detoneren. De Winschoter Courant schrijft over Jean Claude in 'Schilden van leem' als over een 'corpsbal op Curaçao', die de lezer bombardeert met zijn filosofietjes, meningen, onaantastbare gedachten, die niet uit het verhaalverloop zelf voortkomen:
"alles lijkt er met kolenschoppen tegelijk ingesmeten. Gedachten en filosofietjes overigens die net zo afgebladderd zijn als de houten huizen in de Caribische sloppenwijken".

Zo'n negatieve recensie is uitzondering, maar De Standaard schreef op 1 februari 1986 ook:
"Van Leeuwens nihilistische klacht is evenwel te gezocht om te overtuigen".

De twee romans worden enkele keren door Belgische bladen gerecenseerd, waarbij Dietse Warande en Belfort in oktober 1988 oordeelt:
"Het is allemaal zo zwaar en zo veel... Hij haalt te veel overhoop... Wat ik mis is de concentratie. Wat Boeli van Leeuwen zijn lezers biedt, is een verzameling beelden van symbolen gebleven, die alleen om hun nadrukkelijkheid zijn boodschap... kunnen overbrengen".

Wat de ene criticus 'overdrijving' noemt, vindt de ander 'perfect evenwicht'. De een noemt het taalgebruik 'met afwisselend archaïsche en moderne zinnen Boeli van Leeuwen echte handelsmerk', de ander spreekt van een 'oubollig vocabulaire'. De een leest 'niet zonder wrevel te veel uileggerige zinnen', de ander schrijft 'wie deze auteur niet leest, telt literair niet meer mee'. De een ziet 'geen volmaakte roman', de ander spreekt van 'technisch knap'. Een literaire kritiek is de mening van een criticus.

We zagen met Siegfried Rigaud dat een recensent geneigd is een literair werk zodanig te interpreteren dat hij het naar zichzelf en zijn eigen leefwereld toetrekt. Wat niet gekend wordt, is niet belangrijk. Van al die convergerende en divergerende recensies bepalen de meest gezaghebbende hoe eervol een nieuw werk zijn plaats in het literaire corpus zal gaan innemen. Als het deze eerste ronde van krante-recensies doorstaat en daarna in aanmerking komt voor diepgravende tijdschrift-analyses en een plaatsje in het literatuuronderwijs, wordt het gecanoniseerd. Dit is een lange weg, die geplaveid is met artikelen en discussies. Daarom is het van groot belang dat zich een eigen 'discours' ontwikkelt. Zolang het daar aan ontbreekt, ben je voor de plaatsing als al of niet belangrijk voor eigen literair werk, overgeleverd aan de meningsvorming voor en via buitenstaanders. Dat lijkt me met name voor onze studenten die dit werk schools-halve moeten lezen funest.

We zagen inderdaad verschillen in benadering tussen Nederlanders, Antillianen en zelfs Belgen. Als we van onze studenten eisen dat ze naast het primaire werk recensies lezen, zou ik twee zaken willen aanbevelen. Laat de studenten in de eerste plaats vooral de eigen recensenten en critici bestuderen. Omdat een recensie de mening van een persoon is, een mening die door de student wordt gelezen en niet geleerd, en er zoveel tegenstrijdige eerste en ook zeker nog later interpretaties zijn, heeft het lezen van dit soort interpretaties alleen maar zin naarmate er meer artikelen gelezen worden. Het is zelfs gevaarlijk om op een of enkele recensies af te gaan. Het is juist de hoeveelheid van tegenstrijdige meningen die de studenten leert relativeren -zodat hij/zij op zijn/haar beurt een eigen (afwijkende) persoonlijke mening durft te vormen, gewoon te vinden, te verdedigen en uit te dragen.

Het literatuuronderwijs zal zo ruim mogelijk openingen moeten bieden aan de studenten voor een eigen persoonlijke, individuele, beargumenteerde reactie. De leraar zal naast zijn eigen interpretatie, die hij in zijn lessen met verve verdedigt, veel ruimte moeten laten voor andere visies op een werk, niet in de laatste plaats de persoonlijke kijk van zijn studenten.

BOELI van Leeuwen viert vandaag zijn zeventigste verjaardag. Over de auteur van 'Rots der struikeling', 'Een vreemdeling op aarde', 'Een vader, een zoon', 'De eerste Adam', 'Schilden van leem', 'Het teken van Jona' en 'Geniale anarchie' is in de loop der jaren vooral veel geschreven in boekbesprekingen. Wim Rutgers analyseerde een groot aantal van deze recensies en kwam tot de conclusie dat Antillianen - als zij dat doen - anders lezen dan Nederlanders. Voor de jarige schrijver een welgemeend pabien van Ñap

'oek' van Thea Doelwijt
r Mari Watson'

land werkzaam als use, maar de laatste eeft zij zich meer toe- op het schrijfwerk. In Confetti van uitge- De Fontein in Baarn nen jeugdboeken die geschreven door in wonende immi- . Op verzoek van de rij heeft Tea Doelwijt rhaal van Boi ook als voor deze reeks even.

Doelwijt heeft haar een duidelijke Suri- identiteit meege- Amsterdam wordt ver- met Paramaribo, oi en ook door Mari. limaat (hier te koud, heet), het eten, maar de cultuurverschillen elijk gedrag worden ukt: 'Doe de deur Het tocht!'. Ook genees- ige kruiden en tover- n spelen een rol. waar vind je in dam schildpadtajer of loed of een kalebas s in te mengen?

en Roi en hun gebruiken veel Suri- woorden. Soms ze uitgelegd, soms moet de betekenis uit de tekst blijken. Of dat kinderen die niets weten van Suriname, altijd lukt, betwijfel ik. En dat is toch wel de bedoeling. Met deze boeken willen ze een culturele uitwisseling tot stand brengen. Thea Doelwijt wil echter te veel Surinaamse elementen in een te kort bestek naar voren brengen. Het gaat kinderen in de eerste plaats om een verhaal. Het didaktisch element vinden alleen volwassenen van belang. Toch geeft het boek wel een verhelderend beeld van de problemen waar kinderen mee te maken krijgen als ze net van Suriname in Nederland zijn aangekomen, ingebed in een detective verhaal. En Sherlock Holmes, sorry Roi, is een groot detective. De tekeningen van Aafje Horst zijn heel leuk.

Thea Doelwijt, Op zoek naar Mari WAtson. Met tekeningen van Aafje Horst. De Fontein, Baarn. Infodok, Leuven. Nederlands Bibliotheek en Lektuur Centrum, 's-Gravenhage. Novib, 's-Gravenhage. Baarn, 1987. ISBN 90 261 0291 7

Xingoe de hond

WEET JE het nog? Detta de hond is door een pijl van de indianen getroffen en Xingoe, haar jong, is verdwenen. Andreas, haar baas, is met zijn vrouw Christa, een paar mannen en zijn koeien en paarden op weg naar een plaats in het Braziliaanse oerwoud om daar een huis voor zichzelf te bouwen.

Nu gaat de stoet weer verder. De mannen rijden op de muildieren en Christa zit op de huifkar. Maar Detta wil niet mee. "Ze kan niet lopen", zegt Tonio. Maar als hij haar op wil pakken, begint ze te grommen en laat haar tanden zien.

"Nou, blijf dan, stom beest!" scheldt Tonio. "Ik heb geen zin me door jou te laten verscheuren". Als Andreas het probeert, gromt Detta niet, maar ze duwt met haar snuit zijn hand weg en strompelt een eind terug. Ze begint te lopen. Eerst nog een beetje moeilijk, maar na een paar stappen gaat het beter.

"Detta, kom hier!" roept Andreas. Maar Detta kijkt niet om. Ze rent naar de plek waar de indianen uit de struiken opdoken. Daar blaft ze kort en hoog.

"Ze zoekt Xingoe", zegt Tonio. "We moeten haar helpen". Hij komt van zijn muildier af en hakt zich met zijn kapmes een weg door de struiken. Nu doet Detta niet lelijk tegen hem. Ze legt haar kop tegen Tonio's knieën, springt tegen hem op en likt hem over zijn gezicht. "Zo heb ik je liever, Detta", lacht Tonio.

Als een pijl verdwijnt de hond in het oerwoud. En even later hoort Tonio haar geblaf. Verder weg wordt een andere stem hoorbaar. Een ongeduldig huilen en keffen. "Dat is Xingoe", zegt Andreas. "Het arme beest".

Even later komen ze bij een wild paadje. In de natte grond is de afdruk van een heleboel blote voeten te zien. Detta zet haar nekharen overeind en gromt vervaarlijk. "De indianan", fluistert Tonio. "Van hieruit hebben ze geschoten".

"Xingoe", schreeuwt Andreas. "Xingoe!" Xingoe blaft blij. Op een kleine open plek spartelt hij om overeind te komen. "Ze hebben hem vastgebonden", lacht Tonio. "Verdoofd en vastgebonden. Ze vonden hem niet gevaarlijk genoeg om te doden". Als hij Xingoes achterpoten los maakt, springt Xingoe snel overeind. Het gif heeft maar kort gewerkt.

(wordt vervolgd)

De soldaatjes

=door Nel de Jong=

"EEN TWEE, links rechts!" De acht kleine muizekinderen van Mama Muis hadden een nieuw spel bedacht: soldaatje spelen. Ze kregen er maar niet genoeg van. Ze marcheerden in hun holletje en door de mondi.

Ze schreeuwden: "Geef acht!" En de oudste zelfs: "Geef tien!" omdat hij wou laten horen dat hij tot tien kon tellen. En ze schoten pief paf poef alle vogeltjes dood. Niet echt natuurlijk, want hun geweren waren takjes en de vogels vlogen vrolijk verder.

"Hè," zuchtte de oudste op een keer. "Ik wou dat we échte soldaten waren. Dat zou pas leuk zijn".

"Maar dat zijn we toch ook?" piepte het kleinste muisje verbaasd.

"Welnee, domoor," zei de eerste. "Echte soldaten maken oorlog en vechten met iedereen. En natuurlijk winnen ze altijd".

De andere muisjes luisterden met open bekjes toe. En de dikste zuchtte verlangend: "Als we dan gewonnen hebben, gaan we lekker smullen. Laten we gaan vechten tegen Moene Muis! Ik zag vanmorgen een grote maïskolf in zijn holletje. Mmm, wat zag die er heerlijk uit. En die gierige Moene gaf me nog niet eens één maïskorreltje".

De muisjes keken elkaar eens aan en hun oogjes glinsterden ondeugend. Ze waren vast niet veel goeds van plan. En ja, hoor. Het oudste muisje zwaaide dreigend met zijn zogenaamde geweer en schreeuwde: "Welke dappere soldaten volgen me naar de grote vijand Moene Muis!" En natuurlijk waren ze allemaal even dapper.

De parkietjes vlogen verschrikt uit hun cactussen, toen de acht muisjes even later langs stormden. Wat gingen ze tekeer en wat

zwaaiden ze woest met hun geweren! Een konijntje keek ook al met open bekje toe. En het huilde dikke tranen toen een van de muisjes hem met zijn geweer een harde klap op zijn kopje gaf. "Lelijke kwajongens!" schreeuwde Mama Konijn. Maar de brutale muisjes lachten haar uit en gingen er vandoor.

"Daar is het hol van Moene Muis al!" schreeuwde de oudste. "En hier is nog een vijand!" piepte een ander. Een hagedisje lag op een steen een dutje te doen en het muisje beet hem pardoes in zijn staart. "Au, au, help!" huilde het hagedisje verschrikt en verstopte zich angstig in de mondi. De muisjes hielden hun buikjes vast van het lachen. "Soldaatje spelen is het leukste wat bestaat," piepten ze. "Kom op, dan gaan we de maïskolf van Moene veroveren!"

"Wat is hier aan de hand?" Moene Muis kwam haastig uit zijn holletje om te kijken wie daar zo'n lawaai maakten.

"Daar is de vijand!" schreeuwde een van de soldaatjes. En hij gaf Moene een klap met zijn geweer. "Voorwaarts mars!" En voordat Moene wist wat er gebeurde, stormden de muisjes op hem af. Ze sloegen en ze duwden hem, ze trokken hem aan zijn oren en zijn staart en......... bleven toen plotseling stokstijf van schrik staan.

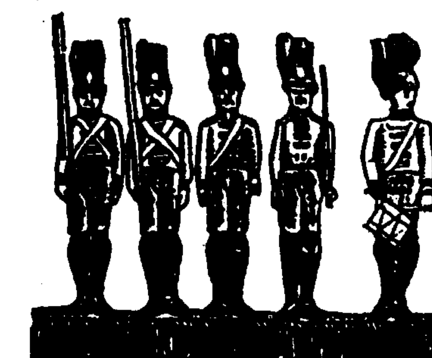
"Hij beweegt niet meer," fluisterde er een verschrikt. "Hij is dood!" zei de kleinste met trillende snorharen. "We moeten hem dadelijk naar de kaboutertjes brengen!" huilde een ander.

En even later kwam de droeve stoet bij het kabouterhuisje aan. Acht kleine angstige muizekinderen met gebroken takjes in hun pootjes en met Moene Muis op hun rugjes. "Maak hem asjeblieft weer leven, kabouter Brr," smeekten ze. Maar dat hoefde gelukkig niet meer, want net op dat ogenblik deed Moene zijn oogjes weer open. "Waar ben ik? Au au, mijn kop!" kreunde hij.

Kabouter Brr had alles al van de parkietjes gehoord.

"Jullie moesten jullie schamen," zei hij streng. "Kijk eens naar zijn kop. Een grote bult zit erop. Vooruit, geef hier die geweren en maak dat jullie thuis komen!"

En de acht stoute muizekinderen renden achter elkaar naar huis en durfden wel drie dagen lang niet uit hun holletje te komen. Zó schaamden ze zich. En soldaatje spelen hebben ze nooit en nooit meer gespeeld..........

B	L		
Q	V		
*	W		
X	F		
P	Y		
Z	M		
J	R		

Letterspel

IN DEZE hokjes vind je letters van het alfab... zeven na. Die zeven l... vormen samen de n... van een diertje dat op ... eilanden woont. Even ... zelen dus.

OPLOSSING:

HORIZONTAAL: 1. aa... 4. grootvader; 7. bezit... voornaamwoord; 8. jonge... naam; 9. godsdienst; ... fris; 11. muziekinstrum... 13. tegenovergestelde ... 16. knock-out (af... ting); 17. plaats om iet... drinken; 18. rund; 20. b... ruimte; 22. muzieknoot; ... etcetera (afkorting); ... muzieknoot; 26. mu... noot; 27. planeet; 29. ... iedereen bij zijn gebo... 31. overblijfsel van ... 33. hoofdstad van Zw... land; 34. eet je m... 's morgens; 35. ... zekere; 36. meisjesn... (uit de bijbel).

VERTICAAL: 1. vod; 2. ... stof om te schrijve... boom; 4. roept een s... vechter; 5. clown; 6. ... 8. familielid; 10. gro... 12. godsdienst; 14. jong... naam; 15. landbouwer... keien; 21. eerste m... aarde; 25. onder an... (afkorting); 27. mannelij... soon; 28. vervelend... honderd vierkante m... 32. schop; 33. zegt... schaap; 34. vader.

OPLOSSING VOR... KEER:

HORIZONTAAL: 2. w... 6. af; 8. vet; 9. als; 1... 12. tv; 13. de; 14. o.k... apen; 17. ik; 18. es; 1... 21. do; 23. sol; 25. El... Pa; 28. reis.

VERTICAAL: 1. ma... e.v.; 4. eer; 5. sterk; ... 10. step; 13. dak; 14. ... 16. eens; 17. ieder; ... klas; 22. olé; 24. op; 2...

ZIE VOOR oplossing ... winnaar de Kinderkrant ... twee weken. Stuur je o... sing naar de Amigoe (S... penheuvel z/n of P.O. ... 577; Aruba - Caya B... Croes 110; Bonaire ... heer Linkels, P.O.Box ... en zet op de envelo... KINDERPUZZEL.

Winnaar van de week...
Giscard van Uytre...
Kaya Bromelia 1...
Curaçao

Hij ontvangt een waard... van f.15,- van Augus... Boekhandel.

DOOLHOF

HOE komt Bello bij het bot?

Uit de schoolkrant

VANDAAG HEB ik uit de schoolkranten weer een stripverhaaltje gekozen. Het is van Auline Mathilda toen ze nog in de vijfde klas zat. Leuk, hè! Zit je nu in de zesde klas, Auline? Vast wel!

Onze vriendjes

IK HEB mijn poes Lotte uit het asiel gehaald. Ze was daar net aangekomen en nog heel mager. Iedereen, die haar zag, dacht dat ze doodziek was. Ze is nu acht jaar en nog steeds klein en dun. De eerste dagen heeft ze angstig onder een bed gezeten. Daar zette ik dan haar eten maar neer. Ik denk dat ze door haar vorige baasje veel geschopt en geslagen is, want ze loopt zo raar met haar achterpootjes. En in het begin kon ze niet spinnen.

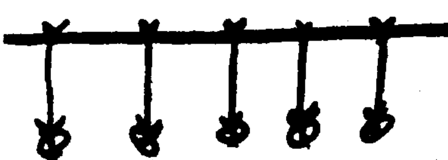
Het was fantastisch om te zien, hoe ze opknapte. Het is een schatje. Ze spint er nu op los. En iedere dag heeft ze haar gekke vijf minuten. Dan rent ze als een dolle door het huis. Als we de hond borstelen, komt ze er op haar rug naast liggen. Dan wil ze ook. Ik borstel haar dan met een oud babyborsteltje. Dat vindt ze zalig.

HANNEKE

OPLOSSING DOOLHOF:

Snoephappen

JA, VANDAAG gaan we geen koekhappen, maar snoephappen. Span een touwtje door de kamer en hang daar draden aan met snoepjes eraan gebonden. Jij en je vrienden gaan nu zo ongeveer anderhalve meter van het touwtje af staan met de handen op de rug en de voeten stijf tegen elkaar. Op een gegeven sein hupt iedereen naar de touwtjes toe en probeert het snoep te pakken te krijgen. Maar denk erom, dit mag alleen met de mond en zonder de handen van de rug of de voeten van elkaar te halen. Wie dat wel doet, moet opnieuw beginnen.

Wist je dat ???

OVERAL IN DE wereld dreigen dieren uit te sterven. In Afrika is dat bij voorbeeld de neushoorn. Het beest kan ongeveer 35 tot 40 jaar worden. En het weegt maar liefst tussen de duizend en tweeduizend kilo. Maar de reden dat men op hem jaagt (hoewel het verboden is), is niet zijn vlees, maar zijn neushoorn. In Azië gebruikt men het poeder van de gemalen neushoorn voor allerlei toverdrankjes. En omdat er maar weinig van dat poeder te koop is, wil men daar een heleboel geld voor betalen. Men zegt dat het zelfs duurder is dan goud of cocaïne. Om nu te voorkomen dat ze dood geschoten worden, zaagt men hun hoorns eraf. Het helpt niet altijd. In het oerwoud worden ze toch nog geregeld gedood vóórdat men in de gaten heeft dat het dier geen hoorn meer heeft.

- - - - - - - - - - - - - - - - - -

Waarom moeten mensen en dieren slapen? Niemand die het weet. Misschien gewoon om even uit te rusten van alle vermoeienissen van de dag. Neem bijvoorbeeld een haas. Die moet doorlopend op zijn hoede zijn voor de vele vijanden die hij heeft. Dat houdt je toch geen 24 uur per dag vol! Maar het gekke is dat hij zelfs in zijn slaap op zijn hoede is. Hij is meteen wakker, als hij in de verte een hond hoort blaffen. Dat noemen ze een hazeslaapje. Maar denk niet dat alleen een haas zo slaapt. Andere dieren en zelfs mensen slapen ook zo. Heel veel moeders bijvoorbeeld slapen rustig door als het buiten hard onweert. Maar zo gauw hun baby zachtjes begint te huilen, zijn ze dadelijk klaar wakker.

- - - - - - - - - - - - - - - - - -

Wat is het verschil tussen een mens en een computer? Een man kan wel bestaan zonder computer, maar de computer kan niet zonder de mens bestaan. Maar er zijn nog meer verschillen: de mens werkt langzaam en de computer snel. De mens kan fouten maken, de computer niet. De mens is vergeetachtig, de computer vergeet nooit. De mens wordt moe, de computer kan dag en nacht doorgaan. Maar...... de mens denkt zelf en de computer kan niet denken.

Weggooien kunststof in kunststof-vuilniszak pure verkwisting

Afvalprobleem in Europa naar gigantische proporties

WE HEBBEN na de Steentijd, de Bronstijd en de IJzertijd gehad. Hoe zal over tienduizend jaar onze eigen tijd te boek komen te staan bij archeologen? Tien tegen één dat ons tijdsgewricht als de Kunststoftijd in de wereld-annalen komt.

Want met z'n allen produceren de Nederlanders in hun kleine land alleen al 800 miljoen kilo kunststof-afval in de vorm van draagtassen, flessedoppen, kapot speelgoed, auto-onderdelen, plastic bekertjes, verpakking, afgedankte elektrische apparaten, landbouwfolie en noem maar op. In heel Europa zelfs 12 miljard kilo. Dat afval hoopt zich op in groeves en op vuilinsbergen zonder ook maar een centimeter aan ruimte in te dikken, omdat het meestal niet afbreekbaar is, terwijl bij de wel winnende verbranding veelal giftige dampen ontstaan.

= door Laura Crouzen, Gelderlanderpers =

Het weggooien van kunststof via de kunstof-vuilniszak is pure verkwisting. Per jaar spenderen de Nederlanders 1,4 miljoen ton olie om die 800 miljoen kilo afval te maken.

Over de verkwisting en het ruimtebeslag van kunststofafval ging onlangs een symposium bij DSM-dochter REKO bv. Aanleiding was de verdubbeling van de kunststofcycle-capaciteit tot 30.000 ton per jaar bij REKO en het tienjarig bestaan van de onderneming. Kunststof- boeren van wie DSM de grootste was, milieu-apostelen en overheden met milieuminister Hans Alders aan het hoofd, troffen elkaar op alweer kunststofstoeltjes in een kunststoftent.

"Kunststof is niet meer weg te denken uit de samenleving. We kunnen niet meer zonder kunststof", zo begon, ongetwijfeld tot groot genoegen van DSM en talloze kunststofverwerkers in het publiek, zowel de bijdrage van prof.dr.ir. W.C. Reij, oud-hoogleraar Milieutechniek aan de TU Delft en voormalig directeur-generaal Milieubeheer van het ministerie van VROM als ook die van directeur A. van den Biggelaar van de Stichting Natuur en Milieu in Utrecht. Kunststof is ok, maar wat dan? Kunststof is een duurzaam produkt, maar kun je er ook duurzaam mee omgaan?

LADDERCONCEPT

Volgens de vaste benadering van de Stichting Natuur en Milieu geldt voor afval het ladderconcept. Een ladder, die vier sporten telt. De eerste sport heet voorkomen van afval: preventie. Volgens Van den Biggelaar kunnen met name bij de kunststofverwerkers, de fabrikanten die de felgekleurde korreltjes omsmelten tot allerlei voorwerpen, ernom veel afval voorkomen worden. Zo is het kunststof-spuitgietbedrijf Tiger Plastics, bekend van de glimmende, buigzame keukenproducten, doorgelicht met als resultaat dat veertig procent van de afvalstroom afgeknepen kon worden.

De tweede sport van de ladder is: hergebruik, recycling. In de eerste plaats moet de koper van kunststofproducten de plastic zak zo lang opnieuw gebruiken tot hij vol gaten zit en echt versleten is. Dat heet in de vaktaal product hergebruik.

Materiaal hergebruik kan ook. Dat wil zeggen dat alle kunststof uit het huishoudelijk en bedrijfsafval gehaald wordt en weer omgesmolten.

DUIZENDEN SOORTEN

Probleem daarbij is, dat voor elk artikel door de jaren heen de kunststoffabrikant zo ongeveer een geheel apart soort kunststof ontworpen heeft. Er bestaan wel duizenden soorten kunststof, die onderling alleen door de echte vakman te onderscheiden zijn. Als die kunststof gemengd omgesmolten wordt, ontstaat er een absoluut inferieur product, dat eigenlijk nergens meer voor te gebruiken is.

Het verder sorteren van de kunststofsoorten is absoluut onbegonnen werk. Dus pleitte Van de Biggelaar met de meeste nadruk voor het beperken van de kunststofrecepten en ook voor het verwijderen van allerlei toevoegingen aan kunststof zoals weekmakers, kleurstoffen, brandvertragers, antioxidanten, stabilisatoren en veel andere kneepjes. Bovendien zou je over de toepassing en de herkenbaarheid van kunststof afspraken moeten maken zodat in het afvalstadium sorteren ook makkelijker is. Hergebruik van kunststof als materiaal gebeurt nauwelijks: de tien procent wordt met veel moeite gehaald.

POLYSTYREEN

Beperkingen van de recepten is natuurlijk tegen het zere been van de kunststofproducenten, van wie er tallozen zijn gepromoveerd op ontdekkingen van weer nieuwe polymeren en variaties. Een van de laatsten in die lange rij is ongetwijfeld Andreas Ikker, die onlangs aan de TU in Twente promoveerde op een nieuw trucje om polystyreen sterker te maken door de ketenvormige polymeer-moleculen minimaal te veranderen. En wel zo minimaal, dat bij hergebruik van het polystyreen geen verwuiling en degradatie optreedt.

VERBRANDEN

Hoe gevoelig de beperking van de kunststof-variaties ligt, blijkt wel uit het feit, dat in besprekingen met de minister de grootste kunststofproducenten van Nederland, DSM en Shell, al jaar en dag weigeren hun recepten te veranderen en op te schonen. En als Van de Biggelaar naam en paard wil noemen in zijn toespraak, word hem van de kant van ir. Ruud Selman, vice-voorzitter van de Raad van Bestuur van DSM en voorzitter van de Vereniging van de Nederlandse Chemie, verzocht dat vooral niet te doen. Waaraan hij gehoor geeft.

De derde sport van de Natuur- en Milieu kunststofladder is het verbranden van kunststof om de toegepaste energie terug te winnen in de vorm van warmte, die via stoom en turbines weer tot elektriciteit leidt. Verbranden van kunststoffen hoeft van Natuur en Milieu niet vanwege de te verwachten emissies van giftige stoffen, om PVC en dioxine nog maar eens te noemen. En storten van kunststofafval - de vierde sport - kan ook niet. Om dat te voorkomen is het net allemaal begonnen.

Wat heeft de kunststofindustrie zelf in huis om plastic echt duurzaam te maken? DSM-directeur dr.ir. J.Geerards, verantwoordelijk voor Veiligheid, Gezondheid, Milieu en Technologie, wees op een keihard punt: recycling van kunststof zal nooit slagen als er voor het nieuwe product geen markt is en als de inzameling niet goed georganiseerd wordt. Bovendien is er een grens aan recyclen: na tien keer is het materiaal zo slecht, dat het niet meer te gebruiken is.

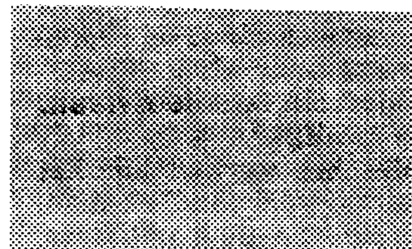
Om die problemen op te lossen wil de industrie veel geld steken - miljarden op Europees niveau - in technologie om van gebruikte kunststof weer basis-olieproducten te maken. Bijvoorbeeld etheen van polyetheenzakjes, zodat het hele productie-proces weer een oneindig aantal malen zonder kwaliteitsverlies van voren af aan kan beginnen. En misschien lukt het ooit van allerhande kunststof weer gewoon aardolie te maken met deze *back-to-feedstock* technologie.

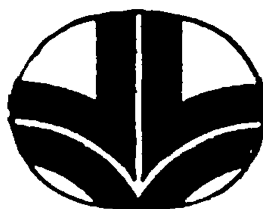
Of zoals een andere DSM-*boss*, ir. S. de Bree, lid van de Raad van Bestuur, het uitdrukte: "Kunststof is van olie geleende energie, die door de maatschappij circuleert en op een gegeven moment wordt teruggenomen".

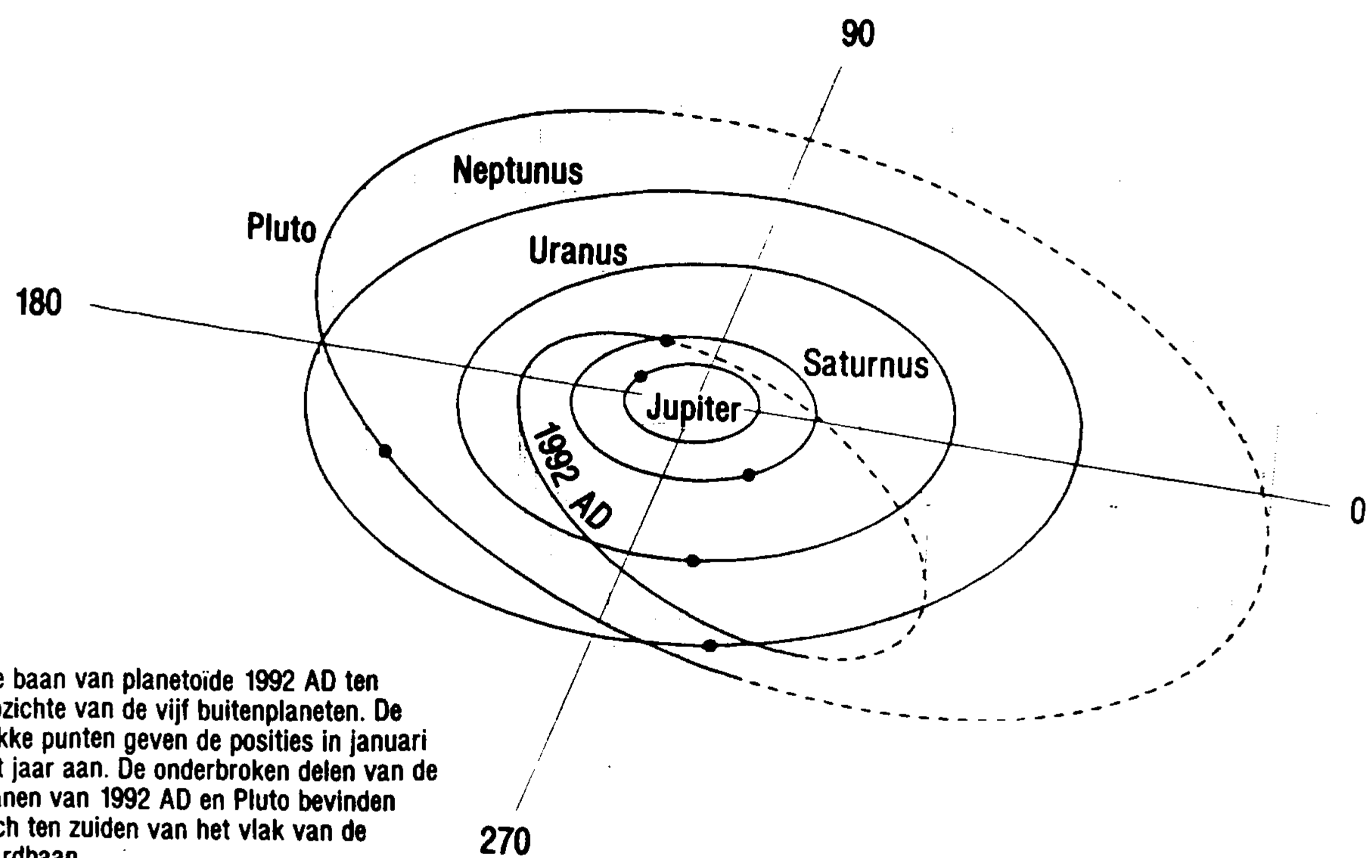
Langzaam naderen het milieu- en plasticfront elkaar. Ze zijn het al eens over de onmisbaarheid van plastic. De weg naar duurzaamheid hoeft niet lang meer te zijn.

Het afvalprobleem begint in Europa gigantische vormen aan te nemen. Vooral de vraag wat men moet doen met kunststof-afval dat niet afbreekbaar is houdt de gemoederen bezig. Maar ook op onze eilanden zit men met dit soort vraagstukken, die dringend om oplossing te vragen (zie ook pag.3).

De baan van planetoïde 1992 AD ten opzichte van de vijf buitenplaneten. De dikke punten geven de posities in januari dit jaar aan. De onderbroken delen van de banen van 1992 AD en Pluto bevinden zich ten zuiden van het vlak van de aardbaan.

'Planetoïde 1992' tussen Saturnus en Neptunus

Mysterieus interplanetair object ontdekt door Amerikanen

TUSSEN DE banen van Saturnus en Neptunus draait een zeer merkwaardig object rond de zon. Het werd begin januari ontdekt door twee Amerikaanse astronomen, respectievelijk op de Kitt Peak- en de Palomar-sterrenwacht. Omdat het geen tekenen van een omhulling van gas vertoonde, wat zou wijzen op een komeet, werd het ingedeeld bij de planetoïden. Maar die bevinden zich gewoonlijk veel dichter bij de zon,; tussen de banen van Mars en Jupiter.

Bovendien is nu aan het oppervlak een organische substantie ontdekt die op geen enkel ander interplanetair object voorkomt.

Het nieuwe hemellichaam kon na enig speurwerk ook worden gevonden op oudere opnamen van de hemel, tot aan 1977 toe, zodat een nauwkeurige baan kon worden berekend. De planetoïde draait in 92,7 jaar om de zon en heeft daarmee de langste omlooptijd van alle bekende planatoïden. De baan maakt een hoek van 25 met het vlak van de aardbaan en de diameter wordt geschat op 140 kilometer. Het is het derde interplanetaire lichaam dat zich het grootste deel van de tijd buiten de baan van Saturnus bevindt.

SPECTRA

De nieuwe planetoïde, 1992 DA, was zich van de zon aan het verwijderen, dus was het zaak zo snel mogelijk spectra op te nemen. Dat gebeurde op de sterrenwachten Kitt Peak (VS) en **Mauna Kea (Hawaii).** Deze spectra blijken de verschillen met die van alle kleinere objecten in het zonnestelsel (meteoriten, planetoïden, kometen, satellieten). Opvallend is de sterke straling in het rode deel van het spectrum: alleen de Rode Planeet (Mars) is roder. Dit alles wijst er op dat aan het oppervlak unieke stoffen moeten voorkomen.

De astronomen gingen na met welke stoffen in het laboratorium het spectrum zou kunnen worden nagebootst. Allotrope vormen van zwavel (vormen die fysisch verschillen maar chemisch hetzelfde zijn), met name 'rode' en 'bruine' zwavel, zouden een deel van het spectrum kunnen verklaren. Maar de beste overeenkomst wordt bereikt met behulp van de groep teerachtige stoffen die *tholinen* (naar het Grieks voor teer) wordt genoemd. Volgens de onderzoekers kan het spectrum van 1992 AD worden verklaard met een combinatie van verschillende tholinen.

De tholinen zouden op de planetoïde zijn ontstaan doordat een dunne oppervlaktelaag van ijs met koolstofverbindingen (zoals methaan of een methaanwaterverbinding) lange tijd werd blootgesteld aan straling en/of deeltjes uit de ruimte. Die dunne laag werd tijdens dit proces zèlf door de gevormde tholinen afgedekt, waardoorhij nu niet meer waarneembaar is.

Het onderliggende ijslaagje kan niet erg dik zijn, want dan zou er bij het naderen van de zon een flinke verdamping plaatsvinden, waarbij de vrijkomende gassen een groot deel van de laag tholinen zouden wegblazen. Daarom kan zo'n laag ook niet voorkomen aan het oppervlak van kometen, die immers voor een groot deel uit ijs bestaan, of aan het ijsachtige oppervlak van de planeet Pluto of Neptunus' ijsmaan Triton (die beide een verdampend oppervlak hebben).

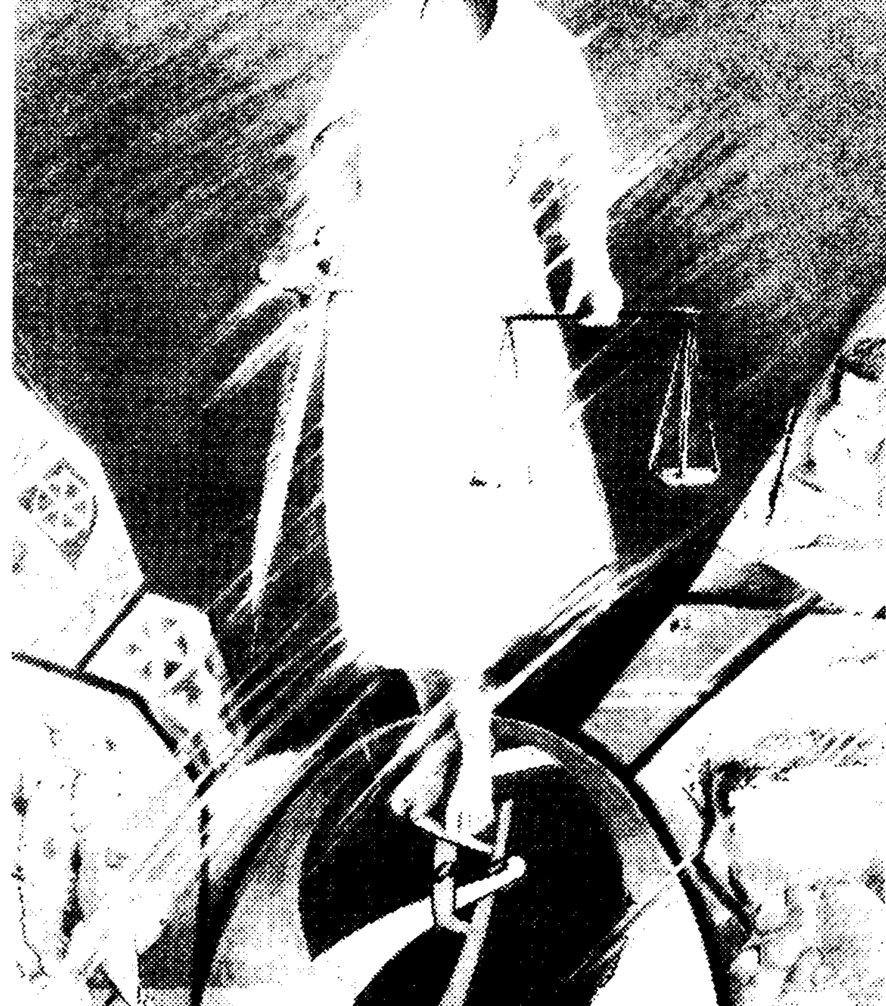
Een voorbeeld van een door uit•ässing verdwenen 'afdeklaag' zien we misschien bij Chiron: Een ander merkwaardig object, dat tussen de banen van Saturnus en Uranus om de zon draait. Dit object werd na zijn ontdekking in 1977 geclassificeerd als planetoïde, maar bleek drie jaar geleden opeens gehuld in een gaswolk, dus zich als komeet te gedragen. Maar de diameter, 180 km, is voor een komeet onverklaarbaar groot.

ONSTABIEL

Objecten als Chiron en 1992 AD kunnen nog niet zo lang in de baan hebben gezeten die ze nu beschrijven. Hun baan is over tijdschalen van **duizenden jaren namelijk** onstabiel door de nabijheid van de planeet Saturnus. Misschien zijn ze door deze of een andere reuzenplaneet vroeger 'ingevangen' uit een gordel van soortgelijke objecten buiten het zonnestelsel. De astronomen denken dat 1992 AD eerder dan Chiron werd ingevangen, het geringe vermogen tot ontgasssing heeft verloren en een stabiele korst van tholinen heeft gekregen.

De belangstelling voor deze teerachtige substanties dateren overigens al uit de jaren vijftig. De Amerikaanse biochemicus Stanley Miller deed toen onderzoek naar het ontstaan van het leven. In een gasmengsel dat qua samenstelling enigszins overeen kwam met de oeratmosfeer van de aarde liet hij elektrische vonken overspringen. Er bleken organische verbindingen te ontstaan, waaronder aminozuren en aan de elektroden een vaste, bruine substantie waarvan de samenstelling moeilijk te bepalen was en die later *tholine* werd genoemd.

Latere onderzoekingen wezen er op dat deze stof en zijn ontledingsprodukten zouden kunnen ontstaan in de atmosfeer van reuzenplaneten (waarin bliksemontladingen plaatsvinden) en in de stofkorrels in de interstellaire ruimte (die bestookt worden door ultraviolette straling en geladen deeltjes). Misschien is de nu ontdekte planetoïde het eerste exemplaar van een nieuwe klasse van hemellichamen die bedekt zijn met dit soort oermateriaal. De astronomen pleiten daarom voor het doelgericht zoeken naar meer van zulke objecten.

Het boek 'Rechtspositie Onderwijspersoneel Aruba' telt 167 pagina's, verdeeld in 17 hoofdstukken. Er is veel aandacht besteed aan de indeling en het formaat van het boek is zo klein mogelijk gehouden. De omslag is ontworpen door de bekende Arubaanse graficus Nigel Matthew. Het stelt een neersuizende Vrouwe Justitia voor in Arubaanse sfeer met een hoofddoek om, die terecht komt op het logo van de Sindicato di Maestronan di Aruba (SIMAR). Het schoolkind, de divididiboom, de cactusplant, het Arubaanse wapen en de vlag vormen de omgeving. Al met al een ontwerp waar veel tijd aan is besteed en dat volgens de twee schrijvers de inhoud van het boek op een goede manier weerspiegelt.

'Geen roman maar naslagwerk'
Eerste boek over rechtspositie onderwijzend personeel Aruba

HET BOEK 'Rechtspositie onderwijspersoneel Aruba' is volgens de schrijvers Noris van Lis-Donata en Luutsen de Vries niet bepaald een roman die je al liggend op het strand even vlot doorleest. "Toch hoort het thuis op de boekenplank van iedere leerkracht, jurist, schoolbestuursleden en personen die te maken hebben met de rechtspositie van het onderwijspersoneel. Het is meer een naslagwerk. Als een leerkracht in moeilijkheden raakt of dreigt te raken op het gebied van zijn rechtspositie, kan hij of zij dit boek raadplegen", aldus De Vries. Het geeft antwoord op de vele vragen van leraren, onderwijzers, kleuterleidsters, hoofden en directeuren van scholen. "De leerkrachten zullen n... minder vragen hebben voor de vakbond. Ook advocaten en andere juristen zullen baat hebben bij dit boek".

= door Eef Hermers =

Het is het eerste werk waarin de gehele rechtspositie van het onderwijspersoneel van Aruba wordt beschreven. Tot nu toe moesten geïnteresseerden een duik maken in een grote hoeveelheid landsverordeningen, landsbesluiten, ministeriële regelingen en circulaires voor het vinden van de rechtspositie van het onderwijspersoneel. Daar komt nog de jurisprudentie bij die de onduidelijkheden opheldert. Aangezien Van Lis en De Vries regelmatig geconfronteerd worden met vragen van leerkrachten die uitgezonden zijn vanuit Nederland om onderwijs te geven op Aruba voor een periode van drie of vijf jaar, besloten zij ook aandacht te besteden aan de rechtspositie van deze leerkrachten. De voorwaarden voor de uitzending komen aan de orde. Ook het recht op lang buitengewoon verlof wordt uitgebreid behandeld.

REGERINGSWISSEL

Bij de regeringswissel begin 1889 kwamen mr. Noris van Lis-Donata en mr. Luutsen de Vries in een vacuum te zitten. Hun nieuwe werkgever was aan het beraden welke stappen er ondernomen moesten worden tegen de deskundigen, aangesteld op de bureau's van de voormalige ministers. Uit dit vacuum ontsprong het idee om een boek te schrijven over de rechtspositie van het onderwijspersoneel op Aruba. Van Lis: "Als juristen waren wij aangesteld bij het bureau van de minister van Welzijnszaken. De nieuwe regering wilde de deskundigen die op de bureau's van de ministers hadden gewerkt weg hebben. Maar Luutsen was op Aruba in het kader van de technische bijstand met een contract voor twee jaar en was pas zes maanden hier. Van weggaan was dus nog geen sprake. Als zijn counterpart bleef ik dus met hem samenwerken. In afwachting van nieuwe werkopdrachten gingen wij brainstormen over de mogelijkheden van een boek. Bij het zoeken naar een uitgever was de vakbond van de leerkrachten, de Simar, zonder twijfel onze eerste keuze. Gelukkig was het toenmalige bestuur met voorzitter drs. Chando Pietersz al vrij snel overtuigd dat dit boek het belang van zijn leden tegemoet zou komen".

In hoofdstuk 1 wordt de organisatie van het Arubaanse onderwijs behandeld. Het Arubaanse onderwijs is gebaseerd op artikel I.20 van de Arubaanse Staatsregeling. Er wordt onderscheid gemaakt tussen het openbaar en bijzonder onderwijs. Het openbaar onderwijs is in handen van de Arubaanse overheid, terwijl het bijzonder onderwijs onder leiding staat van particulieren of stichtingen. De mensen die in het openbaar onderwijs werken, zijn in beginsel ambtenaren. De mensen werkzaam in het bijzonder onderwijs, zijn dus geen ambtenaren. Maar het gecompliceerde van de zaak begint wanneer het bestuur van een bijzondere school niet genoeg financiële middelen heeft om de school te bekostigen. Dan wordt aan de deur van de overheid geklopt. De overheid op haar beurt heeft eisen waaraan voldaan moet worden om in aanmerking te komen voor bekostiging van het bijzonder onderwijs. Eén van de eisen is dat in de akte van benoeming van het personeel bij

Mr. Noris van Lis-Donata was van 1986 tot juli 1990 juridisch adviseur bij het Bureau van de minister van Welzijnszaken. Vanaf juli 1990 is zij juriste bij Directie Onderwijs.

Mr. Luutsen de Vries was van 1981 tot 1988 juridisch beleidsmedewerker bij het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen in Nederland. Van 1988 tot maart 1991 was hij juridisch adviseur/technische bijstand bij het Bureau van de minister van Welzijnszaken op Aruba. Vanaf maart 1991 is hij coördinator personeelsbeleid en regelgeving bij de directie HBO van het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen in Nederland.

het bijzonder onderwijs, bekostigd door de overheid, moet staan dat de materiële rechtspositie van het personeel bij het openbaar onderwijs van overeenkomstige toepassing is. Hierdoor ontstaat de indruk alsof alle leerkrachten ambtenaren zijn.

SALARISSEN

Eén van de andere hoofdstukken is gewijd aan de salarissen en toelagen van degenen die een volledige of een deelbetrekking hebben. Ook de ontwikkeling rondom het recht op genot van kindertoelage wordt door de auteurs behandeld. Iedere leerkracht, man of vrouw, gehuwd of ongehuwd, heeft nu het recht op genot van kindertoelage voor ongehuwde wettige, gewettigde, natuurlijke en stiefkinderen beneden achttien jaar. Ook uitkeringen zoals gratificaties bij jubileum, uitkeringen bij overlijden, begrafeniskosten en tegemoetkoming in de ziektekosten worden uitgediept.

Ook de benoemingen van het onderwijzend personeel in vaste of tijdelijke dienst wordt in het boek uitgebreid behandeld. De regels voor de arbeidsverhouding met de werkgever en voor de akte van benoeming worden vermeld. Van Lis: "Er bestaat geen algemene regeling waarin de taken van het onderwijspersoneel zijn opgesomd en dat leidt tot onzekerheid. In het verleden is de rechter wel eens benaderd met de vraag of bepaalde werkzaamheden wel of niet tot de taak van de leerkracht behoren". In het boek worden de diverse documenten besproken waarin onderdelen van de taken van het onderwijspersoneel zijn opgenomen.

Van het Wachtgeldbesluit worden de belangrijkste bepalingen behandeld. Recht op wachtgeld bestaat voor degene die in vaste dienst is benoemd en daaruit eervol wordt ontslagen wegens opheffing van zijn of haar betrekking of wegens reorganisatie van de dienst. Recht op pensioen moet men 'verdienen' door te werken in vaste pensioengerechtigde dienst. Alle voorwaarden waaraan moet worden voldaan worden genoemd in het boek.

Van Lis en De Vries hebben een uitgesproken mening met betrekking tot de circulaires ondertekend door de voormalige bestuurscolleges of ministers in de periode voor de Status Aparte. Een circulaire heeft geen vaste vorm en kan zowel informatie als regelingen bevatten. In de juristenwereld zijn de meningen verdeeld of deze circulaires na de Status Aparte wel of niet van kracht zijn omdat zij niet vermeld worden in artikel 1 van de Algemene Overgangsregeling wetgeving en bestuur. De auteurs vinden dit geen reden tot ongeldigheid. "Van ongeldigheid is pas sprake wanneer de overheid de circulaires expliciet intrekt. Zij bevelen de overheid aan om te komen met een volledig overzicht van alle circulaires". Van Lis en De Vries vinden dat er aandacht besteed moet worden aan het ordenen van de circulaires, die van groot belang zijn voor het goed functioneren van de ambtenaren. "Er moet een centrale registratie komen van de circulaires. De meeste ambtenaren blijven niet levenslang meer bij de overheid gezien de aantrekkelijke arbeidsmarkt daar buiten. Het gevolg is dat de nieuwe ambtenaren vaak niet voldoende worden ingewerkt en worden geconfronteerd met het chaotische veld van circulaires".

Franse couturiers tussen droom en werkelijkheid

'e nieuwe lengte van Karl Lagerfeld.

Franse haute-couture huizen hebben zelden zulke uiteenlopende collecties laten zien als in de couturesshows die onlangs in Parijs plaatsvonden. Leken de ontwerpers tijdens de prêt-à-porter shows in maart 1992 nog eensgezind over de tendenzen voor het najaar, de couturecollecties voor komend seizoen wijken daar voor een groot deel van af. Over de roklengte bijvoorbeeld is niemand het eens en ook de mannelijke accenten zijn ver te zoeken. Duidelijk is wel dat de jaren zeventig een serieuze inspiratiebron zijn.

De verschillende collecties zijn het resultaat van een duidelijke scheiding 20binnen de couturewereld, namelijk die tussen droom en werkelijkheid. Slechts een kleine groep ontwerpers blijkt in staat bij de tijd te blijven en een realistische collectie te ontwerpen. Deze couturiers - onder wie Karl Lagerfeld, Gianni Versace, Thierry Mugler en Christian Lacroix- reflecteren maatschappelijke veranderingen en gebeurtenissen in hun creaties. Zij storen zich niet aan veeleisende financiers, maar gebruiken hun populariteit en vakmanschap om een boodschap over te brengen en de mode te voorzien van nieuwe impulsen. Het is haute couture op haar best: de creatieve speeltuin.

Een andere groep couturiers speelt op safe en komt met wat de klanten en geldschieters willen: mooi gesneden mantelpakjes en avondjaponnen voor toverfeeën. Het zijn collecties die uitsluitend aan vervlogen tijden doen denken, die de haute couture nooit van haar stoffige, zeer luxueuze imago af zullen helpen.

TIJD VOORUIT

Karl Lagerfeld weet zijn indrukken van de buitenwereld op bijzondere wijze in mode te verwerken en hij is daarbij zijn tijd vooruit. Of zoals een Amerikaans modeblad het schreef: "Karl is zo bij de tijd, het doet gewoon pijn".

Lagerfelds recente couturecollectie voor Chanel laat de klanten daadwerkelijk pijn lijden. Zijn transparante Marlene Dietrich-broeken met daaronder zwarte kousen onder jarretels en korte hotpants laten ongetwijfeld littekens achter, evenals zijn 18de eeuwse avondjurk met strak corsetlijf en wijde rok in boudoirstijl.

De Chanelcollectie is een mix van stijlen en heeft als enige boodschap: draag wat je wilt. Als inspiratiebron gebruikte Lagerfeld onder meer de hippies en Woodstock. De slappe, vilten hoeden, blote buiken en jasjes geborduurd met verschillende soorten stoffen, garens en lovertjes zijn daarvan een duidelijk voorbeeld.

Christian Lacroix staat met zijn haute couture ook met beide benen op de grond. Zijn couturecollectie is afgeleid van de nieuwe soberheid die de mode momenteel domineert. De altijd bonte collecties zijn nu meer ingetogen. De combinaties zijn simpel, zoals bijvoorbeeld een lange, marineblauwe jas op een sweater en krijtstreep broek of een simpele goudlamé trui op een bruin, kanten rokje. De collectie is overgoten met een Afrikaans sausje, waaronder dierenprints, verrassende stofcombinaties en gloedvolle kleuren als bruin, diepgroen en warm-oranje.

Couturehuizen als Christian Dior, Scherrer, Nina Ricci en Yves St.Laurent zitten duidelijk in een ander vaarwater. Zij komen met creaties die verdacht veel lijken op filmkostuums uit de jaren dertig en vijftig. Soms zijn ze gewoon ouderwets. Deze couturecollecties bieden niets nieuws, behalve de gebruikelijke aanpassingen: langere en strakkere jasjes, rokken met voor of achter een split, dierenprints, hoge laarzen, aparte handschoenen en grote hoeden.

EENZAME HOOGTE

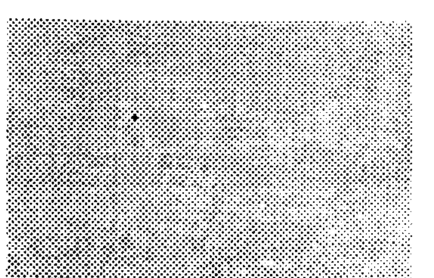
Christian Dior staat bij deze traditionele groep op eenzame hoogte, vanwege het vakmanschap en de perfecte afwerking. Huis-ontwerper Gianfranco Ferré voorziet de klanten, onder wie Joan Collins en Ivana Trump, van klassieke kleding met een moderne toets.

De ontroerend mooie Diorshow met perfect uitgesneden kostuums en tailleurs, avondjurken van meters ruizende tafzijde en volumineuze bontjassen liet couture zien zoals het in de jaren vijftig was: overdadig en luxe. Ingetogener kan ook, dat bewijzen

Een dromerige Claudia Schiffer presenteert een zeer modieus Chanel-ontwerp van de Parijse couturier Karl Lagerfeld.

de enkellange, duifgrijze japonnen die het lichaam volgen en geen accessoire behoeven. Voor modevolgers heeft de haute couture in ieder geval een eensgezinde boodschap. Ze wijst maar weer eens op de mogelijkheid om te dragen en te experimenteren wat men wil. Voor de een is dat een voorspelbaar, maar perfect afgewerkte combinatie. Voor de ander een provocerende en verrassende outfit, die de tongen losmaakt en anderen weer op ideeën brengt.

Eigen woning voor patiënten van Sonrisa

Vervolg van pag. 1

heeft, belt ze wat bekenden op en het is weer over.

Wie heeft die nieuwe woningen bekostigd?

Marjorie Vuurmans: "Het grootste gedeelte van het geld komt van de Van de Brug Stichting in Nederland en van het Prinses Juliana Fonds. Maar ook heeft het FKP bijgedragen. De huizen zijn nu het eigendom van de FKP en wij huren ze van de FKP. Daarna verhuren wij ze onder aan de nieuwe bewoners. Zij betalen tien gulden per *kinsena*. Verder betalen ze ook water en licht en daar zijn ze nogal bang voor, want het is in het begin moeilijk te schatten wat je verbruikt. Dat hoort bij de begeleiding. Vroeger mochten de bewoners van Sonrisa bijna niets zelf. Als ze weggingen ergens naar toe, ging er altijd een begeleider mee. Nu doen ze zoveel mogelijk zelfstandig. We stimuleren juist dat ze zelf dingen doen of met elkaar in een klein groepje. Zo zijn er net een paar gaan eten bij Kentucky. Als het nodig is soms, betalen wij de bus".

Maar niet alleen de bewoners hebben geldzorgen, ook de directrice. "Wij moeten huur betalen. Maar ze hebben ons net met tien procent gekort en wij moeten toch doordraaien. We hebben de FKP uitstel van betaling gevraagd tot 1 januari. We hebben ook gevraagd de tien gulden huur meteen in te houden van de *kinsena* uitkering. Dan hoeven ze zich daar zelf niet meer zo druk om te maken. Alleen wie zelf een baan heeft, zoals bijvoorbeeld Gloria, moet het dan nog zelf betalen. Ook de borg voor Kodela heeft de Stichting betaald. De kinsena is geloof ik iets van 130 gulden. En daar gaat nog vaak geld af voor de Onderlinge Hulp, de begrafenisverzekering. Er zijn mensen die er van rondkomen, maar als je bijvoorbeeld rookt, wordt het wel heel moeilijk".

Met het werken ligt het moeilijk. Veel van de banen, ook die van de parttimers, zijn meer van therapeutische aard. Toch zijn er ook bewoners die wel een volwaardige arbeidskracht vertegenwoordigen. Wat begint als een therapeutisch baantje, groeit bij sommigen uit tot volwaardig werk, toont Marjorie Vuurmans met een voorbeeld. "Maar het is moeilijk op dit eiland. Als je je eenmaal 'vreemd' hebt gedragen, blijven ze het je altijd nadragen".

Als we weggaan zit Cecilia de krant te lezen tussen twee bewoners in het Kas Theo Doran. Ik kijk ernaar en Marjorie Vuurmans zucht: "Soms weet je het niet. Cecilia was de eerste waarvan we dachten dat ze een eigen huis kon hebben en ervan zou genieten. Maar ze trekt nog sterk hiernaartoe en haar huis is nog heel kaal. En over Nancy maakten we ons de meeste zorgen, omdat zij zo teruggetrokken is. En die heeft haar huis het gezelligst van allemaal ingericht en is ook het meest blij van allemaal".

CAPRILES-KLINIEK

De aanleunhuizen bij het Kas Theo Doran zijn in een traditionele stijl gebouwd. Ze zijn compact, bestemd voor één bewoner, hooguit twee, maar uiterlijk lijken ze op andere FKP-woningen.

De aanleunwoningen naast de Caprileskliniek zijn helemaal anders om te zien. Ook de opzet is daar anders. Het zijn zes paviljoens, telkens geschikt voor zes personen. Via open patio's en buitengangen staan ze met elkaar in verbinding. Ook is er een grote multifunctionele ruimte, bestemd voor allerlei activiteiten. Er staan een t.v. en tafels en stoelen. De paviljoens zijn grijs en wit, met veel licht en ruimte: een 'modern' bouwwerk. De wooneenheden zijn in een driehoekige vorm gebouwd. In de rechte hoek een grote woonkamer. De vleugels bevatten telkens drie kamers en een badkamer. In de gang, langs de schuine zijde is een keuken ingebouwd.

De bewoners hebben jarenlang, soms al tientallen jarenlang, in de Caprileskliniek gewoond. Zij zijn er nu aan toe een meer eigen leven te gaan leiden. De muren zijn weg en iedereen kan vrij in en uit lopen. Daardoor is het leven een stuk aangenamer geworden, want in zo'n open huis kom je makkelijk en vrolijk even op visite. En dat gebeurt ook. Kleine dingen en de broodmaaltijden maken de bewoners zelf klaar in hun eigen keuken. De hoofdmaaltijden komen van de keuken van de Caprileskliniek. In het kantoortje huist een verpleger/verpleegster, die in kan springen als dat nodig mocht zijn. Er is ook steeds steun van het moederhuis dat er vlak naast ligt. Deze bewoners, ook pas in dit nieuwe gebouw getrokken, hebben de eerste stap gezet op de weg die Gloria, Glenda, Yvonne, Joyce, Cecilia en Nancy bijna ten einde zijn.

De zes bewoners per eenheid hebben gemeen dat ze ongeveer even zelfstandig zijn en goed met elkaar kunnen opschieten. Verder hebben ze ook elkaar uitgekozen als medebewoner. Er als je gelijkgestemd bent kun je ook betere naar een eenheid toegroeien en een leefgemeenschap vormen. Ze zijn gewend aan gezelschap en het is duidelijk dat ze blij zijn met het gezelschap dat ze zelf hebben gekozen.

Een dominospel is veel leuker met vrienden, dan met mensen die je onverschillig laat. Deze nieuwe huizen met hun bijzondere vorm zullen volgende maand door koningin Beatrix bij haar bezoek aan Curaçao officieel geopend worden. Maar [illegible] daar niet op gewacht. Koningin Beatrix wordt verwelkomd door een groep mensen, die daar een thuis hebben gevonden.

Allochtonen krijgen schuld van lager niveau

'Witte scholen, zwarte scholen, wie wil er naar Nederland varen...'

NEDERLAND
de laatste jaren veel es gevoerd over het nsel 'witte en zwarte ', en de zogenaamde flight'. Daarnaast is nding ontstaan over chting van islamiti- holen.

ijkt in deze discussies end te draaien om de arin allochtonen zich niet hebben aan te aan de Nederlandse ving. Hierdoor wordt matig de indruk dat de problemen die teel in bepaalde in de Randstad gecon- worden, het gevolg de andere culturele ten, religies en moe- van deze groepen. rschillende stand- in genoemde dicus- kken dit uitgangs- lden in twijfel. Het ogstens om de mate men deze mensen de nen kan verwijten en Nederland moet gaan tegemoet komen aan htonen en op welke men dat zou moeten

gaat hierbij voorbij gegeven dat de wes- amenleving is opge- uit sociale lagen, dat eel wat eeuwen het geweest, en dat de en hogere kaders ltijd hebben opge- over wat er in de e' lagen van de samen- gebeurde, ook als die lagen bestonden uit ene Nederlanders.

menteel vinden we n de maatschappe- dder de werkelozen keringsgerechtigden. willen de ontwikke- van de laatste jaren n in Nederland te heeft met een van allochtonen met melijk economische atie motieven (werk, ijs). Deze mensen ver- n land van oorsprong r hun plezier, maar ze daar op geen manier nog kans zien zelf of hun kinderen lijke toekomst te ren. Deze mensen vaak al generaties tot wat genoemid de 'kansarme '. Als we ons tot het ijs beperken, dan zien volgende beeld:

AARKLASSEN

derlandse onderwijs steeds voor de over- erderheid gebaseerd jaarklassensysteem. zeggen dat een groep n van ongeveer leeftijd ongeveer leerstof aangeboden

deling van de leerre- gebeurt op grond middelde resultaten klas. Dat wil zeggen elke klas sprake zal een kleine groep leerlingen een wat groep middelmatige en en weer een oep goede leerlingen. r blijft er een klein e leerlingen zitten. duidelijk zijn dat kele leerkracht het permitteren om bij- d bijna de hele klas zitten blijven. Men snel twijfelen aan rdigheden als leer- Bovendien kan een or een dergelijk ver- een slechte naam

at de leerkracht uit het gemiddelde van ontstaan er tussen n onderling grote en.

een bekend feit dat uit de zogeheten milieu's ook beter n in het onderwijs. elde, goed verdie- uders hebben door- er inzichten, vaar- en mogelijkheden gnitieve ontwikke- hun kinderen te n en om ze een geleiding te geven. met lage inkomens deze mogelijkheden mindere mate. Dit rdat ze self meestal opleiding hebben Daarnaast spelen de psycho-sociale en die vaak nauw rd zijn aan huisves- en financiële pro-

verdienende ouders de neiging om bij n de buurt te gaan de gezinnen met inkomens zien zich doorgaans gedwongen om zich in de 'mindere' buurten te vestigen. Het gevolg is dat kinderen uit vergelijkbare milieu's met elkaar naar school gaan.

Door deze situatie en door de manier waarop het onderwijs georganiseerd is kan het voorkomen dat een kind uit een arme wijk op zijn school tot de beste van de klas behoort, terwijl dit zelfde kind na overplaatsing naar een school in een rijke wijk ineens tot de slechtste leerlingen van de klas behoort.

Een leerkracht met een klas zeer matige leerlingen zal zijn manier van lesgeven aan het niveau van de klas aanpassen. Zijn goede leerlingen zullen hiervoor ondergestimuleerd raken. Het ligt ten slotte voor de hand, om meer aandacht tge besteden aan de kinderen die de lesstof niet begrijpen. De goede leerling, die zich toch maar zit te vervelen, mag van de leerkacht wat leuke klusjes doen of misschien strips lezen.

MOTIVATIE

Ouders uit de lage inkomensgroepen zijn doorgaans net zo gemotiveerd als het gaat om goede schoolresultaten als ouders uit de beterverdienende-milieu's, maar tegelijkertijd ontbreekt de kennis, het inzicht en het geld om de kinderen op een adequate manier te stimuleren in hun ontwikkeling. Adequaat wil in dit geval zeggen: zodanig dat het kind goede prestaties kan leveren binnen het aangeboden onderwijs. Omdat allochtonen zich met name in de armere wijken van de Randstad vestigen, treft men daar scholen aan met hoge percentage allochtone kinderen. Het concept 'zwarte scholen' is met deze ontwikkeling geboren en hiermee de zogenaamde 'white flight' (trek van hun kinderen naar 'blanke scholen' in andere wijken). Autochtone ouders veronderstellen namelijk, op grond van genoemde discussies en de argumenten die daarin gebruikt worden, dat het lage niveau van de school dat hun kind bezoekt, veroorzaakt wordt door het hoge percentage allochtone kinderen op deze scholen.

Aan de andere kant zien we dat bewuste allochtone ouders overgaan tot het oprichten van eigen scholen. Dit gebeurt deels uit religieuze of culturele motieven, maar deels ook vanuit de gedachte dat leerkrachten uit de eigen groep beter onderwijs zullen geven aan hun kinderen. Mocht blijken dat b.v. de islamitische scholen in de toekomst geen goede resultaten weten te behalen, dan zal dat voor veel ouders reden zijn om hun kinderen niet meer op deze scholen te doen, ook al stellen ze prijs op islamitisch onderwijs.

Nog niet zo lang geleden was de veronderstelling in Nederland wijd verbreid, dat leerkrachten van bijzondere scholen van b.v. christelijke signatuur meer gemotiveerd les zouden geven dan hun collega's op de openbare scholen. Voor veel ouders indertijd een reden (te meer) om hun kinderen op deze bijzondere scholen te doen. Ook in de Antillen kennen we dit vershijnsel. De gedachtengang van de islamitische ouders is dus helemaal zo vreemd niet.

Door het te hebben over 'zwarte' en 'blanke' scholen wordt de suggestie gewekt dat het hoge percentage allochtone leerlingen de oorzaak is van het lage niveau van de school.

Het lijkt mij dat we beter kunnen spreken over het wijk- en dus milieu-gebonden karakter van de scholen. Met andere woorden: het is een milieu probleem en geen 'zwart' probleem. Immers, zwart of blank, als de vader chirurg is en de moeder professor, dan staan we toch een beetje raar te kijken als hun kind een matige LBO-leerling blijkt te zijn.

MILIEU

Dat de anderstaligheid van de allochtone leerling niet verantwoordelijk kan zijn voor de slechtere schoolresultaten is uit vele onderzoeken gebleken. Ook hier spelen milieu factoren een grote rol. Canadese leerlingen met het Frans als moedertaal presteren binnen Engelstalig onderwijs in Canada niet minder dan percentueel evenveel van die leerlingen naar de verschillende soorten van vervolgonderwijs gaan.

Kinderen van immigranten uit Duits- Frans of Engelstalige landen worden in Nederland doorgaans niet gezien als problematische leerlingen (men beschouwt ze niet eens als allochtoon hoewel ze dat wel zijn). Integendeel, als het gaat om een andere westerse taal, wordt dit vaak juist een pré gevonden. Dit heeft alles te maken met de hogere waardering die er voor deze westerse talen bestaat en met het milieu dat bij deze immigranten, met vaak niet-economische immigratie motieven, doorgaans tot de betere kan worden gerekend.

Ook in de Antillen zien we dat niet de moedertaal bepalend is voor de onderwijsresultaten, maar dat het opleidingsniveau van de ouders de grootste voorspellende waarde heeft.

Men zou in Nederland dus moeten ophouden met de leerproblemen van de allochtone kinderen aan hun allochtone achtergrond of aan hun niet-Nederlandstalig-zijn te wijten. Ook autochtone leerlingen uit kansarme milieu's presteren over het algemeen slecht op school. Men zou zeker moeten ophouden het ouders te verwijten als ze een school zoeken met een hoger gemiddeld niveau of wanneer ze overgaan tot de oprichting van eigen scholen, waarvan verwacht wordt dat ze betere resultaten zullen opleveren.

Integendeel, er is hier — uitzonderingen daar gelaten — sprake van een in principe terecht streven van ouders om hun kinderen, binnen de bestaande mogelijkheden, zo'n goed mogelijke kans te geven binnen het onderwijs.

JAMMER

Dat kinderen hiermee de mogelijkheid wordt ontnomen om met hun vriendjes uit de buurt op school te gaan en/of om hun kontakt te komen met kinderen uit culturen/milieu's die anders zijn dan die van hun ouders is alleen maar erg jammer.

Ernstiger zijn de gevolgen voor de kinderen die achter blijven op de scholen met de grote concentraties leerlingen die moeite hebben om mee te komen. Zoals gezegd, het niveau van de lessen ligt noodzakelijkerwijs lager en de zwakkere leerlingen hebben niemand om zich aan op te trekken.

De verschillen tussen de scholen zullen, alle maatregelen ten spijt, alleen maar groter worden. Nogmaals, het gaat hier niet om de culturele achtergrond van de kinderen, maar om de sociale achtergrond. Men vergeet in Nederland veel te vaak dat ook autochtone kinderen uit sociaal-zwakke milieu's de grootst mogelijke moeite hebben om zich binnen het onderwijssysteem waar te maken.

Een ander treurig gevolg van het feit dat men veronderstelt dat de slechte schoolresultaten van grote groepen allochtone kinderen voort komen uit het feit dat ze allochtoon zijn, is dat de 'buitenlanders' hiermee eens te meer de schuld krijgen van sociale problemen en sociale onrust. Het gevolg is vreemdelingenhaat en onverbloemd racisme.

Zou men de problemen gaan bezien vanuit het 'sociale lagen' concept, dan zou er een andere discussie gevoerd worden.

Verschillen in inkomen zijn niet zomaar op te heffen, maar stedebouwkundig gezien zou men wel een groter afwisseling binnen wijken kunnen creëren tussen de goedkopere en de duurdere woningen.

Daarnaast zou het vak 'pedagogiek' binnen het onderwijssysteem niet misstaan. Men zou de huidige generatie dan in elk geval kunnen aanleren hoe zij de cognitieve ontwikkeling van hun toekomstige kinderen kunnen stimuleren.

Een hogere waardering van de talen die door de allochtone kinderen worden gesproken, zou zijn uitdrukking kunnen vinden in het opnemen hiervan in het curriculum van het gehele onderwijs. Dat wil zeggen ook als eindexamenvak.

Waarom is Engels per definitie belangrijker dan Spaans, of Frans belangrijker dan Arabisch. Waarom wordt in Friesland wel het Fries onderwezen en in Amsterdam niet het Papiamentu.

Aan het aantal sprekers van die talen kan het zeker niet liggen. Het zou aanbeveling verdienen om het jaarklassensysteem los te laten en daarvoor in de plaats te werken met een 'laddersysteem' per vak. Dit komt kort gezegd hierop neer dat de kinderen een bepaalde hoeveelheid stof aangeboden krijgen die als deze wordt beheerst, wordt afgetekend op een kaart waarop staat aangegeven hoeveel aftekeningen een kind moet halen om met dat vak bijvoorbeeld de eindtermen van het basisonderwijs (of voortgezet onderwijs) te bereiken. Deze toetsen zouden landelijk gestandaardiseerd kunnen worden. Cijferrapporten worden hiermee overbodig. Ouders en kinderen kunnen precies zien welke resultaten het kind behaalt. Mocht een kind achterblijven in een vak, dan kan het in dat vak extra lesuren volgen. Met andere woorden, er kan tijdig ingegrepen worden als er iets fout gaat. Per slot van rekening is het een dwaze veronderstelling dat alle kinderen op 6-jarige leeftijd toe zijn aan leren lezen of dat alle kinderen gebaat zouden zijn met dezelfde lesjes.

Welke taal een kind van huis uit ook spreekt, om met goed gevolg de lessen te kunnen volgen op school, zal het eerst de nodige taalkundige concepten moeten beheersen. Het is niet zo moeilijk om een kind een begrip in een andere taal te leren benoemen, maar dan zal het dat begrip wel eerst moeten kennen. Zowel Nederlandstalige als anderstalige kinderen starten hun schoolcarrière vaak zonder de basisbegrippen voldoende te beheersen. Deze kinderen moeten de gelegenheid krijgen om deze achterstand in te lopen. Sommige leerlingen zullen dus wat langer bezig zijn met de basisschoolstof en misschien wat later aan het voortgezet onderwijs beginnen. Snelle leerlingen kunnen alvast wat meer vakken doen en zullen wat sneller naar het voortgezet onderwijs gaan.

Een bijkomend voordeel van een dergelijk systeem zal zijn dat kinderen minder snel naar het bijzonder onderwijs (LOM) hoeven, terwijl intelligente kinderen niet meer worden ondergestimuleerd. Voor het middelbaar onderwijs geldt hetzelfde. Waarom moet elk kind bij voorbeeld de Mavo in 4 maximaal 5 jaar doen. Geef kinderen de kans om sneller of langzamer te werken.

Dit soort maatregelen zal de zogenaamde 'white flight' zeker verminderen. Het gaat ouders er per slot van rekening om dat de scholen er voor zorgen dat hun kinderen maximaal kunnen presteren. Als de openbare scholen dan ook nog bereid zijn om een schoolklimaat te realiseren waarin er daadwerkelijk respect bestaat voor de verschillende culturen en religies in Nederland door onder andere een aanbod van godsdienstlessen voor de verschillende stromingen en door een vakinhoud die aansluit bij de achtergronden van de kinderen, dan zullen ouders vanzelf weer gaan kiezen voor scholen 'om de hoek'.

'Gelijkheid' is een onhaalbaar en waarschijnlijk zelfs onwenselijk streven. Gelijkwaardigheid en gelijke kansen zijn wel te realiseren, maar dan zal men moeten ophouden met naar irrelevante gegevens als huidkleur, cultuur of moedertaal te verwijzen. Het westerse onderwijs is gericht op het aanleren van bepaalde, voor de maatschappij wenselijke, vaardigheden. Het gaat er om dat men zich gaat afvragen welke deze vaardigheden precies zijn, waarom het nu juist déze vaardigheden moeten zijn en wat er voor nodig is om elk kind in de gelegenheid te stellen om zich deze kennis eigen te maken.

Elektrocardiogram laat zien hoe walvishart klopt

BIJ IEDEREEN met hartklachten zal wel eens een elektrocardiogram (hartfilmpje) zijn gemaakt. Een laborante plakte dan op het lichaam een aantal elektrodes, die de elektrische stroom die de hartspier produceert op een papierstrook vastlegt. De arts analyseert dit filmpje en kan hieruit aflezen of het hart zijn werk goed doet.

Wat zou zo'n laborante doen wanneer ze van haar baas opdracht zou krijgen om dit bij een walvis te doen? Toch is dit onlangs voor het eerst gebeurt door een Nederlandse expeditie onder leiding van prof.F.Meijler, cardioloog in Utrecht, waaraan o.a. prins Bernhard deelnam. Wat wil men nu op zo'n expeditie aan de weet komen?

In de hartspier bevindt zich in het bovenste deel van het tussenschot tussen beide voorkamers de zogenaamde sinusknoop. Deze knoop zendt als een soort automaat voortdurend, en in een gezond hart met een duidelijke regelmaat, prikkels uit naar de hartspier, die hierop met een samentrekking reageert. Deze prikkel verloopt via een zenuwbundel, die de afscheiding tussen voorkamer en kamer passeert.

Hier zit weer een zenuwknoop, de zogenaamde AV-knoop (atrioventriculaire of voorkamerknoop), die de zenuwprikkel doorgeeft aan de zenuwen, die voor de spieren van de hartkamer zorgen.

Men weet nog niet precies wat in die AV-knoop gebeurt. Wel is bekend dat deze knoop een zekere vertragende werking op het prikkelverloop heeft omdat ons hart anders overbelast zou worden. Bij kleinere dieren zoals de rat, is een dergelijke vertraging niet nodig, want dat hart slaat rustig 300x per minuut.

Bij de mens met een frequentie van ca. 72 slagen per minuut, treedt wel een vertraging op. Men heeft lange tijd aangemomen dat dit samenhing met de lengte van de bundel die de prikkel moest overbrengen, maar dat klopt niet. De cardiologische onderzoekers waren nu benieuwd hoe dat nu bij een heel groot zoogdier zou zijn.

Het hart van een walvis is ongeveer 25 keer zo groot als een mensenhart. Het mensenhart transporteert per minuut ongeveer 5 liter bloed. dat van een walvis ca. 1000 liter. Terwijl bij de mens de lengte van de verbinding tussen de voorkamer en de kamer ca. 1/2 cm lang is en bij de walvis zeker 8 cm. bleek de vertraging die de prikkel bij de walvis oploopt maar 3x zo groot als bij de mens.

U weet dat stoornissen in het hartritme bij de mens veel voorkomen en vaak de oorzaak zijn van verschijnselen als hartdecompensatie of van een plotselinge dood. Men hoopt door analyse van het elektrocardiogram van de walvis waardevolle gegevens te verkrijgen over het verloop van het prikkelproces in de hartspier.

De gegevens van de verschillende dieren op dit gebied zijn uitstekend vergelijkbaar omdat bij alle hogere dieren de bouw van de hartspier gelijk is.

Het maken van de cardiogrammen was overigens niet eenvoudig.

Het lukte tenslotte elektrodes tussen die zeepokken en de huid te schuiven en dat gaf voldoende houvast. Op deze wijze was het mogelijk gedurende vijf minuten de hartactiviteit van het dier te bestuderen. Men hoopt bij een volgende expeditie meer te bereiken.

Onder de loupe

door Victor Hofkamp

Europese éénheid geen probleem op postzegels

DE (NEDERLANDSE) EUROPESE commissaris Frans Andriessen heeft woensdag 30 september in het perscentrum Nieuwspoort in Den Haag de eerste Nederlandse zegels voor de Europese éénwording in ontvangst genomen. Dat was bijna een week voordat de zegels voor het publiek verkrijgbaar waren. Op 6 oktober kwam het exemplaar van tachtig cent officieel in de verkoop. Maar omdat Andriessen die dag onmogelijk naar het regeringscentrum kon komen, besloot PTT Post — gezien het belang van de uitgifte — de officiële presentatie een weekje te vervroegen. De twaalf lidstaten komen allen deze maand of in november met een exemplaar, waarop de vreugde over het nieuwe Europa zonder binnengrenzen tot uitdrukking wordt gebracht. Toen het plan tot uitgifte van deze Europareeks werd geboren, konden de Europa-fans nog niet vermoeden hoezeer door referenda in Denemarken en Frankrijk de éénheidsgedachte op de tocht kwam te staan. Maar posterijen trekken zich van dergelijke politieke ontwikkelingen niets aan. Europa-zegels trekken een breed verzamelpubliek en dat garandeert de posterijen een goede omzet.

De Nederlandse Europazegel is een echt Europees produkt, omdat hij is ontworpen door een Griek: Alexis Kyritsopoulos. Trouwens, alle Nederlandse zegels zijn dit jaar in verband met de pan-Europese gedachte, door niet-Nederlanders ontworpen, met uitzondering van de zegel voor het 12½-jarig regeringsjubileum van koningin Beatrix. Op de zegel staan in kleurige letters de woorden 'Europese éénwording' en de blauwe vlag van Europa met de twaalf sterren. De Griek vindt zelf 'gebruik te hebben gemaakt van frisse, Mediterrane kleuren'. De kleuren zijn: cyaan, geel, magenta en donkerblauw. De oplage is zeventien miljoen stuks.

BELGIË

België heeft voor 26 oktober een zegel voor het nieuwe Europa aangekondigd. Op het symbolisch ontwerp van Rob Buylaert komt ook de ster van de EG voor. Oplage: tien miljoen stuks. De Belgische post heeft voor de uitgifte een aantal rondstempels ontworpen, waarop onder meer het profiel van Robert Schuman, de Franse grondlegger van de Europese eenheid.

Het derde Benelux-land,

Luxemburg, bracht 5 oktober een zegel van veertien francs uit, waarop Joseph Probest eveneens veel symboliek heeft uitgebeeld. Denemarken mag dan in meerderheid 'nee' tegen Maastricht hebben gezegd, met de uitgifte voor de Europese binnenmarkt doet het land gewoon mee. Per Kirkeby maakte het ontwerp voor het exemplaar van 3.75 kronen in de kleuren blauw en geel. Ook op zijn tekening slechts pure symboliek. Dit kun je ook zeggen van de tekening op een exemplaar van 24 pence dat de Britten op 13 oktober in de verkoop brachten.

Voor wat betreft de andere Europese lidstaten moeten nog nadere gegevens binnenkomen. Wel is bekend dat Frankrijk eind oktober met een zegel komt. Ierland heeft 15 oktober gereserveerd voor zijn emissie. Italië oktober/november, evenals Duitsland. Spanje ten slotte november. Portugal meldt zich 4 november met een zegel voor Europa-nieuwestijl en van de Grieken hebben we nog niets gehoord.

Steeds meer Oosteuropese staatjes gaan zich roeren voor wat betreft hun Europese gevoelens. Albanië gaf onlangs een zegel uit van 1.20 lek die de toetreding van het land tot verscheidene Europese organisaties viert. Op het ontwerp de in een kring geplaatste twaalf Europese sterren en vredesduiven. Voor de Europese fans zijn er ook altijd nog de zogenaamde meelopers: zegels met thema's die op Europa of een Europees kampioenschap of Europese organisatie betrekking hebben. Italië bracht bij voorbeeld een zegel van driedduizend lires uit ter gelegenheid van het Europa Forum van Lions International in Genua. Op het ontwerp het logo van Lions, maar ook een grote kaart van Europa.

COLUMBUS

Ik blijf nog even in Genua, waar eind september een grote internationale thematische expositie voor de postzegelfans werd gehouden. Deze 'Genova '91' stond natuurlijk helemaal in het teken van het Columbusjaar. Genua is immers de geboortestad van de grote zeevaarder die eerst zijn diensten aan de Portugese vorsten aanbood, maar uiteindelijk in dienst van de Spaanse katholieke koningen zijn grote ontdekkingsreis naar Amerika maakte. Voor 'Genova '92' werd in Italië een serie van zes zegels uitgegeven (500, 600, 750, 850, 1200 en 3200 lire).

Op de zegels onder meer het geboortehuis van Christoffel Columbus, beelden van zijn reis over de oceaan en afbeeldingen van grote meesters uit de tijd van de renais-

sance. Monaco memoreerde de expositie met zegels van drie en vier frans met afbeeldingen van rozen: de roos 'Christoffel Columbus' en de roos 'Prins van Monaco'. Het eiland Man bracht voor 'Genova' vier zegels (18, 23, 37 en 40 pence) uit met afbeeldingen van zijn haens. Verder een speciaal expositievelletje met zegels van één pond en van achttien pence.

De samenwerking tussen de diverse landen in Europa komt ook buiten de EG op gang. Zweden onderhoudt bijvoorbeeld — evenals Finland — intensieve culturele contacten met de nieuwe onafhankelijke Baltische staten Estland, Letland en Litouwen. Op het gebied van postzegels blijkt die samenwerking eveneens goed te zijn. Op 3 oktober gaven Zweden en de drie genoemde Baltische landen gezamenlijk zegels uit met als titel *Mare Balticum*, de Baltische Zee. De zegels hebben in alle vier de landen hetzelfde ontwerp: zeevogels. In Zweden hebben alle vier een frankeerwaarde van 4.50 kronen, in Estland van één kroon.

De Letse en Litouwse frankeerwaarde zijn mij nog niet bekend. De afgebeelde vogels zijn: de visarend, de zaagbek, de grote wulp en de wilde eend. De zegels verschenen in alle landen als blokje in postzegelboekjes. Zweden heeft voor eind november ook nog een gezamenlijke uitgifte met Rusland aangekondigd. Beide landen komen dan met vier zegels met ikonen. In Rusland wordt de frankeerwaarde van alle vier tien roebel. Eén van de ikonen toont de beeltenis van Sint Nicolaas, de patroon van de zeevaarders, van de handel, maar ook van Amsterdam en van Rusland.

HISTORIE

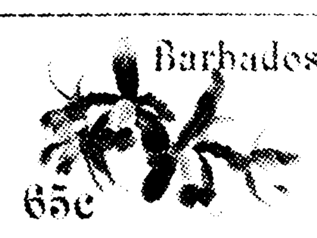
Veel posterijen doken dit jaar vanwege het Columbusjaar in de vijf eeuwen oude historie, maar er zijn ook uitgiften die een wat recentere historische gebeurtenis belichten. Frankrijk herineerde 28 september aan het jaar 1792, het eerste jaar van de Franse republiek. Op een zegel van 2.50 franc staat naast een symbolisch profiel een tekst uit een decreet van de assemblee, waarin het koningschap werd afgeschaft.

België bracht vorige maand een zegel van vijftien frank uit voor de Brabantse revolutie van 1789-1791. Een opstand in de zuidelijke Nederlanden tegen de Oostenrijkse keizer Jozef de Tweede. De leiders van de opstand: Vandernoot, Vandermeersch en Vonck zijn op de zegel op een

rijtje gezet. Liechtenstein ging nog verder de historie in dan 1492. Anderhalve eeuw daarvoor, in 1342, ontstond het graafschap Vaduz. Hieraan herinnert een zegel van 1.60 franc van dit staatje op de grens van Zwitserland en Oostenrijk. De naam Vaduz leeft nu voort in de naam van de hoofdstad van het ministaatje, dat nog maar kort geleden tot de Verenigde Naties toetrad. Liechtenstein zorgde tevens voor vier zegels (40, 50, 70 rappen en 2.50 franc) met afbeeldingen van varens.

Het aantal uitgiften met flora is groot. Bijna elke week komen er wel ergens zegels uit, waarop bloemen of planten te zien zijn. In Frankrijk verscheen vorige maand — bij hoge uitzondering — een serie, waarop vier plantensoorten zijn afgebeeld. Voor deskundigen geef ik de Latijnse namen: *Pancratium maritimum*, *drosera rotundis folia*, *orchis plaustris* en *nuphar luteum* (2, 3, 4 en 5 franc).

Barbados kwam vorig maand met vier orchiedeeënsoorten op postzegels van 55, 65, 70 cents en 1.40 dollar. Het zijn de *epidendrum Costa Rica*, de *catlleya guttaca*, de *laeliacattleya* en de *phalaenopsis Kathy Saegert*.

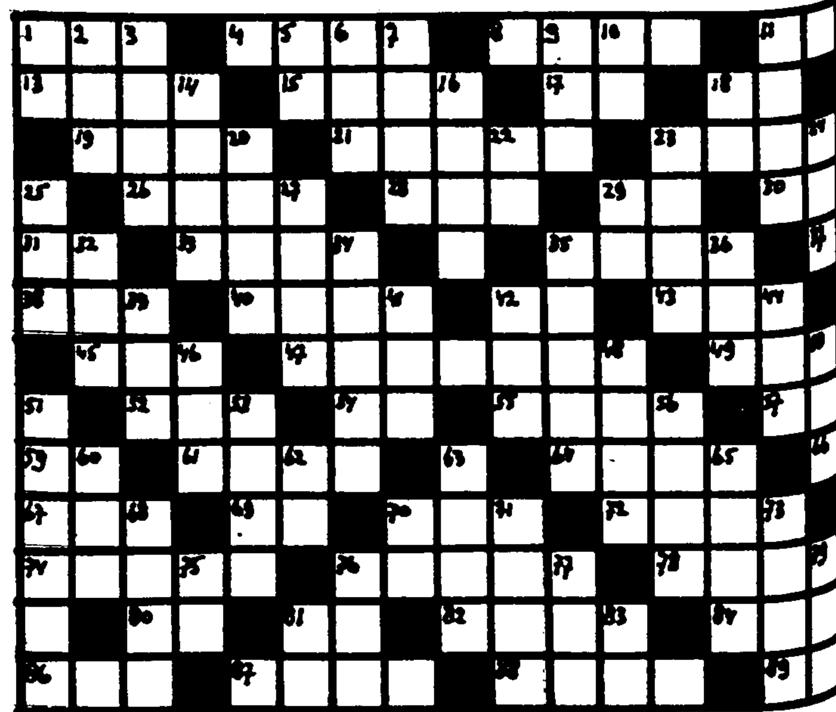
WINTERSPELEN '94

De stroom uitgiften voor Barcelona '92 is net tot stilstand gekomen of de eerste zegels voor de Winterspelen van 1994 komen al weer uit. Noorwegen heeft de organisatie van de Winterspelen die — zoals bekend — niet meer gelijk met de Zomerspelen zullen worden gehouden, maar zullen worden georganiseerd tussen de jaren van de Zomerspelen in. Lillehammer krijgt in 1994 de organisatie.

Noorwegen kwam op 9 oktober al met zegels van 3.30 en 4.20 kronen. Op 27 novmeber komt er een diptiek (twee aan elkaar) (2x 3.30 kronen) uit en in februari 1993 een blokje van vier (4x 3.30 kronen). Het overheersende motief is de Noorse vlag en verder zien we er natuurlijk gebouwen uit Lillehammer en Olympische wintersporters op.

Ander sportnieuws. Man heeft aangekondigd twee zegels te zullen laten drukken voor het wereldkampioenschap autoraces Formule I van zijn inwoner Nigel Mansell. De Britse autocoureur zal er op worden afgebeeld. Man heeft in het verleden al verscheidene zegels uitgegeven die liefhebbers van racesporten zullen aanspreken.

Kruiswoordpuzzel

HORIZONTAAL: 1. schil; 4. muziekstuk; 8. gewoonte; recht; 11. stomp; 13. doopvader; 15. horige; 17. aardrijkskundige aanduiding; 18. lidwoord; 19. aan; hoogte; 21. kleur; 23. graan; 26. lichaamsorgaan; 28. herkauwer; 29. rivier in Italië; 30. laag; 31. rund; 33. plaats; 35. vreemde; 37. muzieknoot; 38. moment; 40. verwonding; 42. ambtshalve; 43. speelgoed; 45. dicht; 47. ondervinden; 49. beteuterd; 52. maag; 54. Frans; n.v.; 55. levenslucht; 57. verbijsterd; 59. maanstand; 61. stilte; 64. zacht; 66. selenium; 67. hoofd; 68. dierengeluid; 70. vochtig; 72. trots; 74. aanvankelijk; 76. verlichting; 78. visbewaarplaats; 80. zuivelprodukt; 81. windrichting; 82. ent; 84. plezier; 86. aanwijzend voornaamwoord; 87. winkel; 88. druppel; 89. ontkenning.

VERTICAAL: 1. muziekterm; 2. zich voeden (vervoeging); 3. grondsoort; 5. bijwoord; 6. snel; 7. rivier in Duitsland; 9. tooi; 10. bijwoord; 11. wegkant; 12. sport; 14 gemalen tufsteen; 16. vreemde munt; 18. muzieknoot; 23. klein; 24. voorwaarde; 25. insect; 27. aanwijzend voornaamwoord; 29. familielid; 32. sport; term; 34. aanvankelijk; 35. oxyde; 36. Griekse god; 39. plezier; 41. bijbelse figuur; 42. tijdperk; 44. deel van de mond; 46. roem; 48. vouw; 50. stap; 51. vermaak; 53. het veroverde; 56. kenteken; 58. intens; 60. herkauwer; 62. Franse n.v.; 63. communicatiemiddel; 65. knol; 68. plezier; 7J. voorzetsel; 71. bloeiwijze; 73. losse naad; 75. muzieknoot; 76. beroep; 77. zee; water; 79. herkauwer; 81. windrichting; 83. voorzetsel; 85. overdreven.

Winnaar vorige week

UIT HET GROTE aantal inzendingen van de Amigoe Puzzel van verleden week is uiteindelijk als gelukkige winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

Taco de Groot
c/o Club Seru Coral,
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie afhalen op het kantoor van de Amigoe: Curaçao - Scherpenheuvel z/n, tot drie uur n.m.; Aruba - Kaya G.F. Betico Croes 110 tijdens kantooruren.
Oplossingen moeten ingediend zijn op Curaçao vóór donderdagmorgen tien uur en op Aruba vóór woensdag middag vijf uur.
Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden:
AMIGOE PUZZEL
Curaçao: POB 577, Aruba: Caya G.F. Betico Croes 110 of Bonaire: Kaya Gobernador Debrot 152 t.n.v. Huber Linkels.

Oplossing vorige week

HORIZONTAAL: 1. pil; 4. rank; 8. zwak; 11. web; 13. peer; 15. roos; 17. er; 18. ga; 19. Leon; 21. repel; 23. krant; 26. kool; 28. lap; 29. de; 30. rio; 31. al; 33. dr; 35. roet; 37. K.O.; 38. pop; 40. amen; 42. se; 43. la; 45. rok; 47. prikkel; 49. lus; 52. nop; 54. G.S.; 55. ide; 57. tik; 59. en; 61. mare; 64. sits; 66. ka; 67. rak; 69. 70. Nip; 72. seef; 74. steel; 76. kopie; 78. riem; 80. 81. no; 82. sero; 84. niet; 86. elk; 87. hart; 88. rage; Lee.

VERTICAAL: 1. p.p. 2. iel; 3. leek; 5. ar; 6. nor; 7. kor; 9. wel; 10. ar; 11. waar; 12. betoog; 14. rood; 16. sp; 18. gr.; 20. Nora; 22. e.p.; 23. keel; 24. nik; 25. aap; lamp; 29. do; 32. lor; 34. Serge; 35. reeds; 36. tal; pon; 41. nis; 42. ski; 44. put; 46. kom; 48. leis; 50. 51. versie; 53. paal; 56. eter; 58. kar; 60. nat; 62. ra; pips; 65. sein; 68. kelk; 70. no; 71. pier; 73. feil; 75. 76. kor; 77. era; 79. mee; 81. na; 83. og; 85. te.

Ziek & Gezond

door dr. M. de Grood

Epilepsie of vallende ziekte

REEDS IN de oude Egyptische en Griekse geschriften treffen we beschrijvingen van epileptische aanvallen aan. Soms werden de mensen met epilepsie beschreven als bezeten door de duivel, de Romeinen spraken over de 'heilige ziekte' (*morbus sacer*). Mogelijk kwam dit omdat de ware oorzaak van epilepsie niet begrepen werd, ofschoon uit oude literatuur wel is op te maken dat over een oorzaak binnen het hoofd wel gedacht werd, want Hippocrates (driehonderd jaar vóór Christus) beschrijft wel hoe er soms gaten in het hoofd werden geboord om 'de boze geesten uit te laten'.

Tegenwoordig weten we dat een epileptische aanval ontstaat vanuit een haard (focus) in de schors van de grote hersenen. De schors van de grote hersenen bevat zenuwcellen, die een laag gevolteerde elektrische stroom produceren, die we met gevoelige methoden (het elektro-encefalogram of EEG) kunnen registreren. Wordt om een of andere reden die produktie van stroom te groot, dan worden deze zenuwcellen tot ontlading geprikkeld. Dit kan zich uiten in trekkingen in de spieren, abnormale sensaties, abnormale gezichtswaarnemingen, abnormale reuk of smaak en soms psychische verschijnselen.

Soms blijft deze toestand van overprikkeling beperkt tot het gebied waar deze abnormale prikkelingstoestand ontstaat, soms breidt deze abnormale prikkelingstoestand zich over de gehele hersenschors uit en ontstaat een uitgebreide epileptische aanval, waaraan het gehele lichaam meedoet. Waarom ontstaat een epileptische haard in de hersenen? De haard kan aangeboren zijn door een kleine constructiefout. De meeste vormen van epilepsie zijn echter het gevolg van de vorming van littekenweefsel in de hersenen: door de samentrekking van dit littekenweefsel zien we de aanvallen optreden. Littekens in de hersenen kunnen ontstaan door verschillende oorzaken: een hersenletsel, een ontsteking (bijvoorbeeld na een encefalitis), door zuurstofgebrek in een bepaald hersengeen en door hersengezwellen.

We kennen diverse soorten van aanvallen. Het bekendste zijn de algemene aanvallen. Het begin ervan is altijd een voorbode, die bestaat in verschijnselen uitgaande van het focus (bijvoorbeeld kleine trekkingen).

Dan volgt de grote aanval: eerst een stadium van strekking in alle spieren, waarbij vaak de tongpunt wordt afgebeten, urine wegloopt en de patiënt blauw wordt omdat hij niet kan ademen. Dan volgt een fase van schokken in alle spieren, dan een slaap, dan wordt de patiënt weer wakker. Gedurende de aanval is de patiënt bewusteloos en na de aanval weet hij zich niet meer te herinneren dat hij een aanval heeft gehad.

Een andere soort aanval is de absence, die vooral bij kinderen voorkomt en bestaat in een zeer korte stoornis in het bewustzijn: het kind wordt ineens stil, staart enkele seconden voor zich uit en hervat dan weer zijn bezigheden. Ook kan het zijn dat het kind plotseling neervalt en helemaal slap is; even later hervat hij zijn spel weer.

We kennen ook aanvallen, waarbij in aansluiting aan een aanval langdurige zogenaamde schemertoestanden voorkomen, waarin de patiënt allerlei handelingen verricht, waarvan hij zich nadien niet bewust is. In die tijd kan hij criminele handelingen doen, waarvan hij zich achteraf niets herinnert. U zult begrijpen hoe moeilijk dit soort gevallen voor de justitie zijn.